

Ewaluacja ex-ante projektu programu operacyjnego dla województwa warmińsko- mazurskiego na lata 2014-2020

Raport końcowy

Zamawiający: Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Wykonawca: Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.

WROCŁAWSKA AGENCJA
ROZWOJU REGIONALNEGO SA
WROCŁAW REGIONAL
DEVELOPMENT AGENCY

WROCŁAW, MAJ 2014 R.

1 STRESZCZENIE

Treści regionalnych programów operacyjnych (RPO) w perspektywie finansowej 2014-2020 została silnie zdeterminowana przez wytyczne formułowane zarówno na szczeblu unijnym, jak i krajowym¹. Tym samym wojewódzkie władze samorządowe zobligowane zostały do wpisania architektury programowej RPO w sztywne i rygorystyczne ramy. Implikacją powyższego jest stosunkowo niewielka liczba obszarów RPO pozwalających na uwzględnienie specyfiki poszczególnych regionów. Nie jest to jednak jedyny czynnik rzutujący negatywnie na proces tworzenia RPO. Zauważalny jest bowiem brak stabilności w zakresie wspomnianych wytycznych przybierający formę częstych zmian tzw. linii demarkacyjnej, wspólnej listy wskaźników oraz szablonu programów operacyjnych. Mając na uwadze wyżej wyartykułowane zastrzeżenia Ewaluator dokonał oceny projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (RPO WiM 2014-2020 - wersja z 1.04.2014). Należy podkreślić, iż ewaluacja ma charakter partycypacyjny i odbywa się równolegle z procesem tworzenia RPO WiM 2014-2020. Stąd też uwagi i rekomendacje sformułowane w niniejszym raporcie odnoszą się jedynie do tych części programu operacyjnego, które znalazły się w wersji z 1.04.2014 r. – ostatniej wersji przekazanej Ewaluatorowi. Deficyty w treści RPO WiM 2014-2020 dotyczą: w zakresie opisu systemu instytucjonalnego określenia Instytucji Pośredniczących/Wdrażających oraz opisu systemu kontroli w sekcji 7. Deficyty te wynikają m.in. z ograniczeń związanych z szablonem programu. Obecnie Autorzy programu pracują nad określeniem systemu instytucjonalnego i kontroli, które będą doprecyzowane na etapie wdrażania programu.

Treść projektu RPO WiM 2014-2020 przekazana Ewaluatorowi pozwoliła na wstępną odpowiedź na wszystkie sześć głównych pytań badawczych. Generalnie należy stwierdzić, iż interwencja publiczna zaproponowana w RPO WiM 2014-2020 opiera się na wynikach analiz regionalnych i krajowych umożliwiających określenie problemów, potrzeb i wyzwań województwa warmińsko-mazurskiego, a także trafnie je adresuje. Tym samym, interwencja w ramach RPO WiM 2014-2020 umożliwia realizację celów rozwojowych regionu zidentyfikowanych przez Autorów programu. Odnosząc się do zagadnienia zgodności RPO WiM 2014-2020 z otoczeniem instytucjonalnym, można stwierdzić, iż zapisane w programie cele są spójne z najważniejszymi politykami i dokumentami na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym. Ponadto, należy uznać, iż zapisy zawarte w projekcie RPO WiM 2014-2020 uwzględniają i przyczyniają się w stopniu adekwatnym dla programów operacyjnych do implementacji polityk horyzontalnych (realizacji zasad równości szans płci, niedyskryminacji oraz zrównoważonego rozwoju). Także analiza części poświęconej systemowi monitorowania i ewaluacji RPO WiM 2014-2020 pozwala pozytywnie ocenić istniejące składowe tego komponentu programu.

Biorąc pod uwagę wszelkie zalecenia i rygory, które muszą zostać uwzględnione przez wojewódzkie władze samorządowe przy tworzeniu programów operacyjnych należy wskazać na dwa główne obszary, które pozwalają na zaakcentowanie specyfiki danego regionu. Pierwszym z nich jest terytorializacja zapisów RPO, drugim zaś rozkład tematyczny środków finansowych:

¹ Szablon Programu Operacyjnego 2014-2020 w Polsce z komentarzem; Umowa Partnerstwa; rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE dotyczące perspektywy 2014-2020 dostępne na stronie: http://www.mir.gov.pl/fundusze/Fundusze_Europejskie_2014_2020/strony/start.aspx.

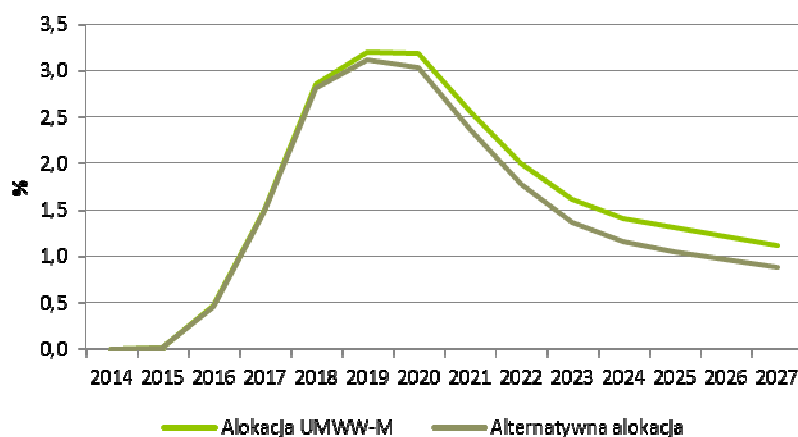
- **Terytorializacja.** W ramach polityki spójności regionalne programy operacyjne stanowią główne, o ile nie jedyne, narzędzie pozwalające na zastosowanie zintegrowanego podejścia terytorialnego będącego w dużej mierze implikacją wniosków zawartych w raporcie F. Barcy (2009) silnie akcentujących znaczenie terytorializacji celów i działań zorientowanych na rozwój społeczno-gospodarczy. Mając na uwadze powyższe, należy stwierdzić, iż projekt RPO WiM 2014-2020 uwzględnia wymiar terytorialny architektury programowej. Warto także podkreślić, iż Program nie bazuje wyłącznie na obszarach strategicznej interwencji (OSI) ujętych w: Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego (KSRR) oraz Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK). W projekcie RPO WiM 2014-2020 odzwierciedlono specyfikę terytorialną województwa warmińsko-mazurskiego wprowadzając m.in. OSI - Tygrys warmińsko-mazurski czy też uwzględniając regionalne formy współpracy: sieć „Mazurskich Pereł” (samorządy lokalne skupione wokół idei rozwoju i promocji krainy Wielkich Jezior Mazurskich); inicjatywa EGO (samorządy lokalne z obszaru powiatu ełckiego, gołdapskiego i oleckiego); sieć miast CITTASLOW. Należy traktować to jako pozytywny przejaw rzeczywistego a nie deklaratywnego zintegrowanego podejścia terytorialnego do rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego. W celu dopełnienia kwestii terytorializacji sugeruje się tabelaryczne przyporządkowanie poszczególnym OSI priorytetów inwestycyjnych. Umożliwi to przedstawienie w transparentny sposób, jak przestrzennie rozłożone zostaną interwencje w ramach RPO WiM 2014-2020;
- **Architektura finansowa.** Strukturę tematyczną celów i priorytetów inwestycyjnych zawartych w projekcie RPO WiM 2014-2020 należy uznać za poprawną. Ujęte w niej obszary rzeczywiście wymagają podjęcia odpowiednio sprofilowanych działań. Ewaluator ocenił architekturę finansową Programu pod kątem:
 - 1) adekwatności rozkładu środków finansowych do założonych, skwantyfikowanych przy pomocy wartości mierników celów RPO WiM 2014-2020. Sugestie w tym zakresie zostały sformułowane w treści raportu;
 - 2) koncentracji tematycznej środków utożsamianej zgodnie z Umową Partnerstwa z relatywnymi nakładami finansowymi na poszczególne cele tematyczne. Kluczowe jest tutaj wypełnienie wymogów minimalnych alokacji tzw. ring fencingów. W niniejszym raporcie określamy ten rodzaj koncentracji jako formalną, będącą wynikiem odgórnych wytycznych. **Stwierdzono, iż zapisy RPO WiM 2014-2020 zgodne są z wymaganymi przez KE ring fencingami;**
 - 3) realnej koncentracji środków finansowych ułatwiającej ocenę adekwatności nakładów finansowych w kontekście ich długookresowej efektywności gospodarczej. Realna koncentracja rozumiana jest tu jako relacja funduszy alokowanych w wybranych osiach priorytetowych do PKB. Pozwala to na uwzględnienie procesów inflacyjnych, siły nabywczej i wzrostu gospodarki.

Główną intencją Ewaluatora jest **podkreślenie roli realnej koncentracji funduszy w obszarach umożliwiających akumulację kapitału już w okresie realizacji RPO WiM 2014-2020.** Istotne jest dążenie do silniejszego oparcia procesów rozwojowych na endogennych potencjałach regionu i tym samym zwiększenie możliwości samofinansowania rozwoju przez prywatne i publiczne podmioty zlokalizowane w województwie warmińsko-mazurskim. Niezmiernie ważne w procesie finalnego ukształtowania alokacji finansowych jest wyważenie ilościowych kwantyfikowalnych efektów gospodarczych z jakościowymi zmianami wpływającymi na standard życia mieszkańców, ale w ograniczonym stopniu przekładającymi się na akumulację kapitału i wzrost bogactwa regionu.

Do obszarów pozwalających na relatywnie silne oddziaływanie na rozwój gospodarczy można zaliczyć **efektywną infrastrukturę transportową oraz działalność zorientowaną na innowacyjność**.

Mając na uwadze zdolności absorpcyjne gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego wynikające m.in. z poziomu przedsiębiorczości, a także odgórne wytyczne w postaci m.in. tzw. *ring fencingów* należy stwierdzić, iż zaproponowana w RPO WiM 2014-2020 **alokacja funduszy na działalność pro-innowacyjną jest zadowalająca**. Ewaluator sugeruje, aby założone w Programie wsparcie działalności B+R nie uległo obniżeniu w fazie finalizacji zapisów, gdyż mogłoby to ograniczyć długookresowe oddziaływanie RPO WiM 2014-2020 na gospodarkę regionu i tym samym uczynić wykorzystanie wsparcia unijnego mniej efektywnym. Potwierdzają to wyniki symulacji przeprowadzonych przy zastosowaniu modelu HERMIN gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego. Na poniższym rysunku zaprezentowano szacunkowy wpływ realizacji RPO WiM 2014-2020 w sytuacji, gdyby założony w Programie rozkład funduszy został utrzymany (patrz rysunek 1 – alokacja UMWW-M) oraz w sytuacji, gdyby nastąpiło ograniczenie środków alokowanych na działalność B+R w województwie warmińsko-mazurskim (patrz wykres – alternatywna alokacja). Różnice pomiędzy dwoma scenariuszami potwierdzają znaczenie innowacyjności w kształtowaniu długookresowej konkurencyjności regionu.

RYSUNEK 1 WPŁYW REALIZACJI RPO WiM 2014-2020 NA PKB PER CAPITA WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W LATACH 2014-2030 (W %) – DLA ALOKACJI ZAŁOŻONEJ W PROJEKIE PROGRAMU (WERSJA Z 8.04.2014) ORAZ DLA ALTERNATYWNEJ ALOKACJI

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników symulacji przy użyciu makroekonomicznego modelu HERMIN gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego.

Ze względu na wysoką kosztochłonność projektów infrastrukturalnych wzrost alokacji funduszy w osi priorytetowej Infrastruktura transportowa umożliwiający wygenerowanie zauważalnych efektów gospodarczych (na poziomie wskaźników makroekonomicznych) implikowałby relatywnie duże przesunięcia środków finansowych. Taka operacja nie jest jednak obecnie możliwa, gdyż, po pierwsze, wiązałby się z niedotrzymaniem wymogów KE dotyczących m.in. minimalnych nakładów na cele tematyczne (tzw. *ring fencingów*). Po drugie, wiązałaby się z koniecznością przesunięcia funduszy m.in. z osi *Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów* mającej istotne znaczenie – również gospodarcze ze względu na dużą rolę turystyki w regionie - dla rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego. Stąd też przy obecnie obowiązującym systemie wytycznych, a także przypisanej regionowi alokacji środków (niższej o kilka pkt proc. w relacji do PKB niż w latach

2007-2013) i jej strukturze funduszowej (znacząca część przeznaczona na tzw. „miękkie” projekty finansowane z EFS) **nie jest możliwy taki wzrost inwestycji w infrastrukturę transportową, który pozwoliłby na uzyskanie dodatkowych zauważalnych efektów gospodarczych.**

Rozbudowa, modyfikacja, usprawnienie elementów infrastruktury transportowej² stanowią warunek sine qua non rozwoju regionu. Efekty społeczno-gospodarcze związane ze wzrostem innowacyjności, poprawą jakości kapitału ludzkiego i społecznego pozostaną jedynie w sferze intencyjnej dopóki jakościowej poprawie nie ulegnie dostępność zewnętrzna i wewnętrzna województwa. Wzrost wewnętrznej dostępności regionu³ jest podstawową determinantą spójności terytorialnej województwa – kategorii kluczowej dla rozwoju regionalnego opartego na centralizacji działalności gospodarczej w ośrodkach miejskich charakteryzujących się znaczącymi siłami aglomeracyjnymi. Pomimo przewartościowania priorytetów UE w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020, zmierzającego do wyraźnego przeniesienia akcentu na działania zorientowane na poprawę konkurencyjności i rozwój „zielonej” gospodarki należy zdecydowanie dążyć do koncentracji funduszy w ramach RPO WiM 2014-2020 na poprawie tych składników infrastruktury, które generowałyby długookresowe efekty podażowe. Rozwijająca się stabilnie gospodarka województwa pozwoliłaby w przyszłości na wzrost finansowania gospodarki niskoemisyjnej, a także innych obszarów, bez konieczności poszukiwania zewnętrznych źródeł kapitału. **Odgórnie ustalenia (np. relatywnie wysoki udział środków przeznaczonych na EFS w całości alokacji) i rygory (m.in. ring fencingi) ograniczają władzom regionalnym możliwość konstrukcji architektury finansowej generującej wyższe efekty rozwojowe.**

Mimo, iż niektóre części projektu RPO WiM 2014-2020 wymagają jeszcze niewielkich korekt, poddany ewaluacji dokument należy ocenić pozytywnie. Stanowi on efekt rzetelnej pracy zespołu autorskiego UM WW-M. Przedstawione w niniejszym raporcie uwagi nie mają charakteru kategoriycznego. Należy traktować je jako wskazówki mogące - w opinii Ewaluatora – ubogacić RPO WiM 2014-2020 i tym samym przyczynić się do większej efektywności jego implementacji.

² Mowa tu wyłącznie o tych przedsięwzięciach infrastrukturalnych, które generowałyby zasadnicze efekty w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego.

³ Co prawda dostępność zewnętrzna regionu zależy w dużej mierze od realizacji programów operacyjnych poziomu krajowego, jednakże niezwykle ważny jest wzrost wsparcia wewnątrzregionalnej infrastruktury transportowej w województwie warmińsko-mazurskim (deficyty w tym zakresie są wyraźnie podkreślane w diagnozie RPO WiM 2014-2020).

2. OPIS ZAKRESU I SPOSOBU WDRAŻANIA UWAG I REKOMEDNACJI Z OCENY EX-ANTE I PROGNOZY ODDZIAŁYWANIA NAŚRODOWISKO RPO WiM 2014-2020.

L.p.	Wniosek	Rekomendacja	Opis zakresu i sposobu uwzględniania w RPO WiM 2014-2020
1.	Pomimo, że struktura przedstawianych zagadnień diagnostycznych odpowiada strukturze zaplanowanej interwencji, to można podnieść czytelność diagnozy przez identyfikację wiodących problemów i wyzwań rozwojowych.	Warto rozważyć uzupełnienie syntezy diagnozy o krótkie podsumowanie każdego z podrozdziałów odpowiadających tematycznie osiom priorytetowym, w którym wylistowane zostałyby główne problemy społeczno-ekonomicznych i wyzwania rozwojowe. W tym celu sugeruje się wykorzystanie listy problemów i wyzwań rozwojowych, które zostały zidentyfikowane przez Ewaluatora.	Zostanie uzupełnione w załączniku diagnostycznym do RPO WiM 2014-2020.
2.	W Szablonie Programu Operacyjnego 2014-2020 w Polsce z komentarzem (z 13.02.2014) znalazł się zapis, zgodnie z którym w części diagnostycznej powinno się uwzględnić obszary strategicznej interwencji OSI. W kompletnej diagnozie autorzy programu odwołują się do wybranych OSI (w rozdziale 7 Obszary wiejskie i w zał. nr 2 do diagnozy Główne ośrodki miejskie w regionie),	Warto dodatkowo uzasadnić to odstępstwo od Szablonu, tak aby nie stwarzało ono problemów w trakcie konsultacji RPO WiM 2014-2020 ze stroną rządową.	Nie uwzględniono z uwagi na ograniczenia Szablonu. Dodatkowo na potrzeby prac nad SRWW-M powstał dokument „Konkurencyjność Warmii i Mazur – diagnoza problemowa”, w którym szczegółowo scharakteryzowano OSI na Warmii i Mazurach; dokument został upubliczniony na stronie internetowej UM.
3.	W nielicznych przypadkach (np. dane EUROSTAT dotyczące ludności, str. 5 dokumentu) dane mogą zostać zaktualizowane do roku 2012 lub nawet 2013.	Warto rozważyć aktualizację danych	Uwzględniona
4.	W części diagnostycznej RPO WiM w obszarze energii brakuje wskazania takich problemów,	Według Ewaluatora w osi dotyczącej efektywności energetycznej warto rozważyć uwypuklenie wskazanych problemów	Nie uwzględniono z uwagi na ograniczenia Szablonu. Zostanie to

	jak wzrastające zapotrzebowanie na energię, w tym np. na schładzanie powietrza w okresach letnich, korzystanie z energii elektrycznej i ciepła wytwarzanych w oparciu o spalanie węgla, czy wysokie straty ciepła na przesyłce sieciami ciepłowniczymi.		uzupełnione w załączniku diagnostycznym.
5.	Niewystarczające rozróżnienie grupy docelowej osób bezrobotnych dla PI 8.5	Warto rozważyć doprecyzowanie grupy docelowej osoby długotrwale bezrobotne o najważniejsze z punktu widzenia województwa osoby PI 8.5.	Uwzględniono: W opisie grupy docelowej PI 8.5 uwzględniono: <ul style="list-style-type: none">• osoby długotrwale bezrobotne,• osoby niepełnosprawne,• osoby powyżej 50 roku życia,• osoby z terenów wiejskich.
6.	W opisie dotyczącym ZIT brakuje szczegółowych informacji dotyczących zakresu delegacji zadań do Związków ZIT. Nie wskazano również szczegółowo jakie gminy wejdą w skład poszczególnych ZIT - wojewódzkiego i subregionalnych.	Należy uzupełnić opis realizacji poszczególnych ZIT w tym zakresie w programie.	Uwzględniono poprzez wskazanie gmin oraz zakresu delegacji zadań w opisie Sekcji 4.2 Zrównoważony rozwój obszarów miejskich.
7.	W opisie dotyczącym ZIT brakuje w ramach jakich CT i PI realizowany będzie ZIT wojewódzki i subregionalny	Należy uzupełnić tabelaryczny opis realizacji poszczególnych ZIT w programie wraz ze wskazaniem przeznaczonych na ich realizację alokacji w rozbiciu na typy ZIT i przyporządkowania im CT, PI oraz alokacji finansowej.	Uwzględniono: w zakresie wypełnienia tabeli „Tabelaryczny opis realizacji ZIT wojewódzkiego w programie miejskich – szacunkowa alokacja wsparcia z EFRR i szacunkowa alokacja EFS”
8.	RPO WiM 2014-2020 nie bazuje wyłącznie na obszarach strategicznej interwencji (OSI) ujętych w: Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego (KSRR) oraz Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK). W projekcie RPO WiM 2014-2020 odzwierciedlono specyfikę terytorialną	W celu dopełnienia kwestii terytorializacji sugeruje się tabelaryczne przyporządkowanie poszczególnym OSI do priorytetów inwestycyjnych. Umożliwi to przedstawienie w transparentny sposób, jak przestrzennie rozłożone zostaną interwencje w ramach RPO WiM 2014-2020.	Nie uwzględniono z uwagi na ograniczenia Szablonu. Zaproponowaną tabelę proponujemy umieścić w załączniku diagnostycznym

	województwa warmińsko-mazurskiego wprowadzając m.in. OSI - Tygrys warmińsko-mazurski czy też uwzględniając regionalne formy współpracy.		
9.	Niepełny opis Sekcji 7 Instytucje i podmioty odpowiedzialne za zarządzanie, kontrolę i audyt oraz rola poszczególnych partnerów.	Proponowany system jest zgodny z wymogami określonymi w rozporządzeniu ogólnym oraz z projektem ustawy o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności w latach 2014-2020 oraz o zmianie niektórych ustaw. Należy uzupełnić opis Sekcji 7 o dodatkowe dwa elementy: Instytucje Pośredniczące/Wdrażające, opis systemu kontroli.	W programie wprowadzono ogólne zapisy dotyczące systemu instytucjonalnego, dane szczegółowe zostaną wprowadzone w trakcie prac nad Uszczegółowieniem RPO..
10.	Można wyróżnić kilka obszarów, dla których interwencja publiczna może być nieskuteczna lub sposób jej wdrożenie budzi wątpliwości: Jest wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kongregacji. Beneficjentami działania są jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe. Obawy dotyczą doboru beneficjentów, brak na liście podmiotów prywatnych, spółek, które mają potencjał, aby elektrociepłownie budować.	Warto rozważyć rozbudowanie listy beneficjentów PI 4.7 o podmioty prywatne i spółki, które mają potencjał, aby realizować inwestycje związane z budową elektrociepłowni	Uwzględniono: w opisie PI 4.7 uzupełniono wykaz Typy beneficjentów o przedsiębiorstwa
11.	Uzupełnienie opisu sekcji dotyczącej rozwoju obszarów wiejskich.	Należy uzupełnić opis efektów interwencji o reorientacja zawodowa rolników, tak aby wszystkie wymienione efekty były zgodne z Umową Partnerstwa. Należy zwrócić uwagę na wyraźne wskazanie w RPO sposobu uwzględnienia interwencji na obszarach wiejskich w ramach właściwych osi priorytetowych.	Uwzględniono: W Sekcji 4 Podejście do rozwoju obszarów wiejskich uzupełniono opis wsparcia w zakresie społecznym o reorientację zawodową rolników i rybaków.
12.	Warunek ex ante 6.2 Gospodarka odpadami	Warunek ten powinien odpowiadać osi 5 Środowisko	Uwzględniono: W załączniku do RPO

	został wskazany w RPO WiM 2014-2020 jako kluczowy dla działań w ramach osi priorytetowej 4. Efektywność energetyczna.	przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów. Należy poprawić to w tabeli „Wykaz warunków ex ante obowiązujących program”.	WiM poprawiono oś, do której odwołuje się warunek.
13.	<p>Przeprowadzona analiza RPO WiM 2014-2020 wykazała, że w przypadku większości osi priorytetowych Autorzy programu dostosowali ramy wykonania do wytycznych zawartych w Szablonie Programu Operacyjnego... (wersja 3.0). Zastrzeżenia budzi natomiast dobór wskaźników do osi 4, 5 i 7, w przypadku których Autorzy RPO WiM 2014-2020 wybrali odpowiednio:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 KEW (Kluczowy Etap Wdrażania) i 1 wskaźnik finansowy (oś 4); • 1 KEW (Kluczowy Etap Wdrażania) i 1 wskaźnik finansowy (oś 5); • 1 KEW (Kluczowy Etap Wdrażania) i 1 wskaźnik finansowy (oś 7). 	<p>Mając na uwadze wytyczne zawarte w Szablonie programu operacyjnego, sugerujemy następujące zmiany:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w przypadku osi 4 dodanie wskaźnika/wskaźników produktu najbardziej reprezentatywnych dla tej osi proponujemy również zastanowić się nad rezygnacją przynajmniej z jednego KEW (tak, aby ostateczna liczba wskaźników nie przekraczała 3 – zgodnie z zaleceniem MIR zawartym w Szablonie); • w przypadku osi 5 dodanie wskaźnika/wskaźników produktu najbardziej reprezentatywnych dla tej osi • w przypadku osi 7 dodanie wskaźnika/wskaźników produktu najbardziej reprezentatywnych dla tej osi 	<p>Modyfikacja Ram Wykonania osi, 4, 5, 7, zgodnie z rekomendacją.</p> <p>Uwagę uwzględniono częściowo. W osi priorytetowej 4 wprowadzono wskaźnik produktu.</p> <p>Natomiast nie rezygnowano z żadnego KEW, ponieważ żaden z nich pojedynczo nie obejmuje 50 % alokacji. W pozostałych osiach uwagę uwzględniono.</p>
14.	Projekty modernizacji energetycznej powinny prowadzić do tzw. głębokiej modernizacji energetycznej (deep retrofitting), związanej z wykorzystaniem technologii odzysku ciepła i wysokimi parametrami termoizolacyjności. Stąd wskazane byłoby uzupełnienie zapisów dot. zakresu interwencji o proponowany zapis.	Uzasadnienie wyboru priorytetu inwestycyjnego 4.3: Wskazane byłoby przeprowadzenie głębokiej modernizacji energetycznej budynków i modernizacji etapowej prowadzącej do głębokiej modernizacji energetycznej ograniczającej ubóstwo energetyczne.	Uwzględniono. W RPO WiM w pkt 1.1.2 Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i odpowiadających im priorytetów inwestycyjnych, dodano poniższy element: "Konieczność zmniejszenia energochłonności budynków mieszkaniowych – zastosowania nowoczesnych technologii w tym zakresie. Efektywność energetyczna leży u podstaw

			europejskiej polityki energetycznej i jest jednym z głównych celów „Europa 2020” Dodano również odpowiednie zapisy w PI 4.3.
15.	Uwzględnienie zasady zrównoważonego rozwoju, szczególnie w aspekcie realizacji projektów o charakterze turystycznym, jest wskazane w celu zachowania istniejącego dobrego stanu środowiska Warmii i Mazur	Uwzględnienie zasady zrównoważonego rozwoju szczególnie w aspekcie korzystania z bogactw przyrody (PI 3.3).	Nie uwzględniono częściowo, zakłada się, że projekty w PI 3.3 będą oceniane m.in. pod kątem zrównoważonego rozwoju poprzez zastosowanie odpowiednich kryteriów lub zasad w konkursach.

SPIS TREŚCI

1	STRESZCZENIE	2
2.	OPIS ZAKRESU I SPOSOBU WDRAŻANIA UWAG I REKOMEDNACJI Z OCENY EX-ANTE I PROGNOZY ODDZIAŁYWANIA NAŚRODOWISKO RPO WiM 2014-2020.	6
3	WYKAZ SKRÓTÓW	12
4	WPROWADZENIE.....	13
5	OGÓLNY OPIS PRZEBIEGU PROCESU EWALUACJI	14
6	SYNTETYCZNY OPIS KONCEPCJI BADANIA ORAZ WYBRANEJ I ZASTOSOWANEJ METODOLOGII BADANIA	15
7	OPIS WYNIKÓW BADANIA	17
	Problem badawczy A.....	17
	Problem badawczy b	27
	Problem badawczy C	90
	Problem badawczy D.....	108
	Problem badawczy E	114
	Problem badawczy F	122
8	WNIOSKI I POWIĄZANE Z NIMI REKOMENDACJE.....	127
9	ANEKSY	130
9.1	STRESZCZENIE RAPORTU METEDOLOGICZNEGO.....	130
9.2	SYNTEZA WYNIKÓW STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO... ..	139
9.3	INDEKS ODNIESIEŃ DO WYMAGAŃ WYNIKAJĄCYCH Z ART. 55 ROZPORZĄDZENIA OGÓLNEGO	147
9.4	LISTA DOKUMENTÓW, PUBLIKACJI I INNYCH MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH	148
9.5	ZESTAWIENIE DANYCH ZEBRANYCH Z POSZCZEGÓLNYCH METOD BADAWCZYCH.....	159

3 WYKAZ SKRÓTÓW

Skrót	Wyjaśnienie
AMECO	Baza danych Dyrekcji Generalnej ds. Ekonomicznych i Finansowych Komisji Europejskiej
B+R	Badania i rozwój
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
BDL	Bank Danych Lokalnych
BPSP	Bezpośrednia pomoc sektorowi przedsiębiorstw
CAWI	Wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony www
CSHM	Cohesion System of HERMIN Models
EFMR	Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFRRROW	Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EUROSTAT	Baza danych Komisji Europejskiej
ESA'95	Europejski system rachunków narodowych i regionalnych
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IDI	Indywidualne Wywiady Pogłębione
IP	Infrastruktura podstawowa
KE	Komisja Europejska
MiIR	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
MRR	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (obecnie Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju)
NBnŚT	Nakłady brutto na środki trwałe
NBP	Narodowy Bank Polski
NSRO	Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia
NSS	Narodowa Strategia Spójności
PKB	Produkt krajowy brutto
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
PL	Polska
PO KL 2007-2013	Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013
PPI	Indeks cen produkcji przemysłowej
PPS	Standard siły nabywczej
RLKS	Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność
RPO WiM 2007-2013	Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2007-2013
RPO WiM 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020
RZL	Rozwój zasobów ludzkich
SMART	Metoda oceny wskaźników
SRWW-M	Strategia Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2025
UE	Unia Europejska
UM WW-M	Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
UP	Umowa Partnerstwa
WARR	Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego
WDB	Wartość Dodana Brutto
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie
WLWK	Wspólna Lista Wskaźników Kluczowych
WMARR S.A	Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZPORR	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego

4 WPROWADZENIE

Niniejszy dokument stanowi opis wyników oceny ex-ante projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (**RPO WiM 2014-2020 wersja przesłana w dniu 01.04.2014r.**). Projekt badawczy został zrealizowany przez Wrocławską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A (WARR) na zlecenie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, zgodnie z zawartą 3 lutego 2014 r. umową nr ZP.1.115/7/2014.

Zakres i ogólne zasady realizacji ewaluacji ex-ante programów operacyjnych realizowanych w ramach polityki spójności w okresie 2014-2020 zostały zdefiniowane w art. 55 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku⁴ (zwane dalej Rozporządzeniem Ogólnym). Komisja Europejska doprecyzowała zapisy rozporządzenia w dokumencie *Programming Period 2014-2020. Monitoring and Evaluation of European Cohesion Policy. Guidance document on ex-ante evaluation. European Regional Development Fund. European Social Fund. Cohesion Fund*. Ponadto dodatkowe informacje dotyczące sposobu realizacji procesu ewaluacji ex-ante programów operacyjnych w Polsce zawarte zostały w dokumencie przygotowanym przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju *Zalecenia w zakresie ewaluacji ex-ante programów operacyjnych na lata 2014-2020*⁵.

Zgodnie z założeniami przedstawionymi w Szczegółowym Opisie Przedmiotu Zamówienia ewaluacja ex ante programów operacyjnych winna pełnić następujące funkcje: wspieranie procesu decyzyjnego, dostarczanie rzetelnej i przydatnej informacji o obiekcie badania, podniesienie skuteczności i efektywności realizowanych programów, identyfikacja słabych i mocnych stron programu, ocena zasadności interwencji i jej znaczenia, określenie spodziewanych efektów programu oraz działań instytucji, oszacowanie możliwości i ograniczeń, sygnalizowanie pojawiających się problemów.

Ewaluacja ex-ante (jako ocena szacunkowa) pozwoliła w szczególności zweryfikować trafność wyznaczonych obszarów problemowych, celów i oczekiwanych rezultatów, wskaźników oraz ocenić spójność wewnętrzną badanego programu, a także spójność z dokumentami strategicznymi poziomów: regionalnego, krajowego i wspólnotowego. Pozwoliła także na ocenę jakości zaproponowanego systemu realizacyjnego i ram finansowych.

Niniejszy raport bazuje na SOPZ do badania ewaluacyjnego pn. „*Ewaluacja ex-ante projektu programu operacyjnego dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020*” przygotowanym przez Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz „*Raportie metodologicznym*” przygotowanej przez Wrocławską Agencję Rozwoju Regionalnego.

Ostatecznym produktem ewaluacji ex-ante jest raport końcowy oraz wnioski i rekomendacje, stanowiące propozycję zmian w zapisach RPO WiM 2014-2020.

⁴ ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) NR 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

⁵http://www.ewaluacja.gov.pl/Ewaluacja_ex_ante_2014_2020/Documents/Zalecenia_ex_ante_13062013.pdf

5 OGÓLNY OPIS PRZEBIEGU PROCESU EWALUACJI

Badanie ewaluacyjne zostało zrealizowane według modelu partycypacyjnego. Zadaniem zespołu ewaluacyjnego było wsparcie merytoryczne zespołu przygotowującego zapisy programu oraz przygotowywanie wniosków i rekomendacji, przybierających postać propozycji zmian w zapisach kolejnych wersji RPO WiM 2014-2020, które w konsekwencji wpłyną na podniesienie jakości programu. W toku prac uwzględniono zmieniające się podstawowe uwarunkowania krajowe, jak i związane z procesem negocjacji rozporządzeń dotyczących funduszy strukturalnych.

Wykonawca badania poza przygotowaniem niniejszego raportu, na bieżąco śledził i ocenił zmiany zachodzące w treści RPO WiM 2014-2020, a także wspólnie z Zamawiającym prowadził dyskusje, warsztaty, efektem których jest wspólnie wypracowana treść projektu Programu, który zostanie przekazany do Komisji Europejskiej.

W ocenie ex-ante wykorzystano model badania, który pozwolił na przeprowadzenie ewaluacji RPO WiM 2014-2020 przy uwzględnieniu pełnego i wyczerpującego zestawu kryteriów oceny oraz odpowiednich metod, narzędzi, technik i pytań badawczych. Kluczowym elementem był taki dobór wyszczególnionych wyżej elementów, którego efektem było zestawienie kryteriów i metod badawczych, by stanowiły one spójną i transparentną całość będącą rzetelnym i precyzyjnym modelem ewaluacji ex ante. Umożliwiło to realizację celów badania, którymi były:

- ✓ Ocena części diagnostycznej RPO WiM 2014-2020.
- ✓ Ocena logiki interwencji.
- ✓ Ocena systemu wskaźników.
- ✓ Ocena realności, zasadności i spójności alokacji budżetowych z celami RPO WiM 2014-2020.
- ✓ Ocena spójności wewnętrznej RPO WiM 2014-2020.
- ✓ Ocena spójności zewnętrznej RPO WiM 2014-2020.
- ✓ Ocena wkładu RPO WiM 2014-2020 w realizację Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.
- ✓ Ocena systemu realizacji.
- ✓ Ocena wkładu RPO WiM 2014-2020 w realizację celów polityk horyzontalnych.
- ✓ Ocena wpływu realizacji RPO WiM 2014-2020 na sytuację społeczno-gospodarczą regionu.
- ✓ Uwzględnienie oceny ex-ante w zakresie instrumentów zwrotnych.
- ✓ Ocena instrumentów rozwoju terytorialnego proponowanych w RPO WiM 2014-2020.

W procesie ewaluacji można wyróżnić dwie podstawowe grupy podmiotów biorące udział w badaniu, jako respondenci oraz podmioty zaangażowane w proces ewaluacji w ramach konstruowania wniosków i rekomendacji. Do pierwszej grupy należeli: Przedstawiciele Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Departamentu Polityki Regionalnej, Zespołu zadaniowego ds. programowania perspektywy finansowej 2014-2020, Grupy roboczej ds. RPO WiM 2014-2020, Forum partnerskiego RPO WiM 2014-2020, przedstawiciele władz wykonawczych Olsztyna, Elblągu i Ełku, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie, Warmińsko-Mazurskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie, Departamentu Zarządzania Programami Rozwoju Regionalnego, Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie oraz przedstawiciele świata nauki.

6 SYNTETYCZNY OPIS KONCEPCJI BADANIA ORAZ WYBRANEJ I ZASTOSOWANEJ METODOLOGII BADANIA

Podstawą koncepcji badania ewaluacyjnego ex-ante było osadzenie programowania w ramach teoretycznych poprzez wykorzystanie dostępnej wiedzy eksperckiej do poprawy jakości programu. Ewaluacja ex-ante była realizowana zgodnie z zasadą oparcia polityk publicznych na dowodach (evidence based policy): wiedza i doświadczenie zespołów programujących uzupełniane są w sposób usystematyzowany wiedzą naukową. W konsekwencji, wartością dodaną ewaluacji jest lepsze zrozumienie przez zespoły osób zaangażowanych w projektowanie i wdrażanie programu, mechanizmów jego funkcjonowania.

Na potrzeby kompleksowej oceny RPO WiM 2014-2020 wykorzystano następujące metody badawcze (pełny opis zastosowanej metodologii znajduje się w aneksie nr 3 do niniejszego raportu):

Analiza danych zastanych (ang. desk research) - polegała na wykorzystaniu w badaniu dostępnych danych wtórnych takich jak publikacje, raporty, biuletyny, bazy danych, katalogi, informacje dostępne na stronach internetowych itp. Technika ta miała bardzo szerokie zastosowanie w projekcie – w praktyce wspierała wszystkie etapy procesu badawczego.

Pogłębione wywiady indywidualne – face to face (IDI) - ich celem było poznanie niezależnych spostrzeżeń wybranych typów respondentów na temat przedmiotu badania.

Wywiady CAWI - ich celem było uzupełnienie odpowiedzi na pytania badawcze o doświadczenie oraz teoretyczną i praktyczną wiedzę zewnętrznych ekspertów dziedzinowych i zweryfikowanie rekomendacji sformułowanych wstępnie przez Ewaluatora.

Analiza finansowo-ekonomiczna - posłużyła do zweryfikowania adekwatności alokacji zasobów finansowych (poziom i struktura nakładów) w kontekście założonych celów, jakości założeń systemu realizacji oraz szacunkowe skutki Programu w kontekście oszacowanych wartości docelowych wskaźników.

Analiza ekspercka - posłużyła w niniejszym badaniu do wyznaczenia wartości wskaźników obserwacji, służących do rozwiązania problemów badawczych.

Diagramy przyczynowo-skutkowe - posłużyły analizie i ocenie związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy działaniami zaplanowanymi w ramach programu i ich produktami a oczekiwanymi rezultatami.

Panel dyskusyjny - celem panelu było uzgodnienie poglądów Wykonawcy i Zamawiającego w kwestiach będących przedmiotem badania.

Benchmarking – polegał na porównywaniu rozwiązań zaproponowanych w ramach regionalnego programu operacyjnego, ze stosowanymi w innych programach operacyjnych krajowych i regionalnych.

Metoda SMART - wykorzystana została w niniejszym badaniu do oceny wskaźników monitorowania pod kątem spełniania przez nie kryteriów: konkretności, mierzalności, dostępności, trafności i określoności w czasie.

Matryce logiczne - posłużyły w niniejszym badaniu do oceny spójności wewnętrznej i zewnętrznej RPO WiM 2014-2020 oraz oceny stopnia uwzględnienia zasad polityk horyzontalnych w programie.

Makroekonomiczny model HERMIN gospodarki regionalnej województwa warmińsko-mazurskiego
- posłużył w niniejszym badaniu do oszacowania wpływu interwencji przewidywanych w RPO WiM 2014-2020 na funkcjonowanie gospodarki i sfery społecznej regionu.

Metoda delficka - Badanie delfickie wykorzystane było w celu uzyskania opinii 4 zewnętrznych ekspertów dziedzinowych, niezaangażowanych bezpośrednio w proces ewaluacji Programu, co pozwoliło spojrzeć na badany problem z nowej perspektywy.

Statystyczne metody ilościowe - Statystyczne metody ilościowe zostały wykorzystane do oceny realności oszacowania wartości pośrednich i docelowych wskaźników.

7 OPIS WYNIKÓW BADANIA

OGÓLNA OCENA PROJEKTU REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO NA LATA 2014-2020

Celem niniejszego raportu jest zaprezentowanie wniosków z ewaluacji ex-ante RPO WiM 2014-2020. Biorąc pod uwagę fakt, iż wspomniana ewaluacja ma charakter partycypacyjny i odbywa się równolegle z procesem tworzenia RPO WiM 2014-2020 uwagi i rekomendacje sformułowane w niniejszym raporcie odnoszą się do wersji przesłanej w dniu 01.04.2014r. – ostatniej przekazanej Ewaluatorowi. Należy podkreślić, iż RPO WiM 2014-2020 stanowi wartościowe opracowanie będące efektem partycypacyjnej pracy osób zaangażowanych w jego powstawanie.

PROBLEM BADAWCZY A

*CZY INTERWENCJA PUBLICZNA W POSTACI PROGRAMU OPERACYJNEGO TRAFNIE ODPOWIADA NA
ZDIAGNOZOWANE WYZWANIA I POTRZEBY SPOŁECZNO-EKONOMICZNE?*

Rzetelna diagnoza społeczno-gospodarcza stanowi istotny element dokumentu, gdyż warunkuje trafne zidentyfikowanie głównych potencjałów rozwojowych oraz potrzeb i problemów społeczno - gospodarczych województwa, a w dalszej kolejności prawidłowe formułowanie celów i kierunków interwencji w Programie odpowiadających zidentyfikowanym wyzwaniom i potrzebom.

Zgodnie z obowiązującym szablonem regionalnego programu operacyjnego⁶ RPO WiM 2014-2020 powinien zawierać *diagnozę wyzwań, potrzeb i potencjałów (w tym OSI)/sektora/regionu objętych programem, ze szczególnym uwzględnieniem: problemów rozwojowych i celów, wskazanych w UP, w stosownych zaleceniach Rady dla poszczególnych państw członkowskich (ang. Country Specific Recommendations, CSR) oraz ewaluacji ex-ante Programu*. Punktem odniesienia części diagnostycznej, zgodnie z przywołanym szablonem, powinny być cele tematyczne oraz typy obszaru w związku z tym diagnoza powinna być uporządkowana wg układu celów tematycznych lub układu osi priorytetowych, a także obszarów, ze szczególnym uwzględnieniem OSI.

W obecnej wersji dokumentu diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów objętych programem⁷ znajduje się w pierwszej sekcji szablonu. Ewaluator w analizie przeprowadzonej w ramach pytania ewaluacyjnego A opierał się przede wszystkim na **kompletnej diagnozie**⁸, która ostatecznie stanowić będzie załącznik do Programu, a której synteza znajduje się w sekcji 1.1 Programu.

Część diagnostyczna Regionalnego Programu Operacyjnego Warmii i Mazur na lata 2014-2020 liczy 85 stron i składa się z następujących siedmiu obszarów tematycznych: ogólna charakterystyka województwa, uwarunkowania ekonomiczne, sytuacja społeczna, środowisko i energetyka, kultura i turystyka, transport i infrastruktura społeczeństwa informacyjnego, obszary wiejskie. Synteza diagnozy przedstawiona w Programie liczy 19 stron. Struktura syntezy diagnozy została dopasowana do struktury części programowej. Przedstawione w niej główne wyzwania, potencjały i potrzeby regionu podzielone zostały na 11 rozdziałów odpowiadającym osiom priorytetowym: Inteligentna

⁶ „Szablon programu operacyjnego 2014-2020 w Polsce z komentarzem – wersja 3.0”, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju”, Warszawa, 13 lutego 2014r.

⁷ W wersji RPO WiM 2014-2020 przesłanej 1 kwietnia 2014r.

⁸ „Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2014-2020 – Diagnoza”, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn luty 2014.

gospodarka Warmii i Mazur, Kadry dla gospodarki, Cyfrowy region, Efektywność energetyczna, Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów, Kultura i dziedzictwo, Infrastruktura transportowa, Obszary wymagające rewitalizacji, Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych, Regionalny rynek pracy, Włączenie społeczne.

Ocena diagnozy społeczno – gospodarczej, zgodnie z przyjętą przez Zamawiającego metodologią badania, dokonana została przy uwzględnieniu trzech kryteriów ewaluacji - kryterium trafności, spójności oraz efektywności.

TABELA 1 STOPIEŃ UWGLĘDNIANIA KRYTERIÓW EWALUACYJNYCH

L.p.	Kryterium	Stopień spełniania danego kryterium oznaczony w skali od 1 do 4, gdzie 4 oznacza spełnienie danego kryterium, a 1 brak spełnienia.
1.	Trafność	<div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
2.	Spójność	<div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
3.	Efektywność	<div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>

Niewątpliwie oceniana przez Ewaluatora zarówno kompletna diagnoza społeczno-gospodarcza regionu, jak i jej syntetyczna forma, stanowią cenne źródło informacji o regionie i identyfikują wszystkie najważniejsze uwarunkowania, problemy i wyzwania rozwojowe województwa. Jest to zasługa przede wszystkim efektywnej pracy grup roboczych ds. Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020. Głęboka analiza i dyskusja na temat obecnej sytuacji regionu była przeprowadzona również przy opracowywaniu części diagnostycznej dla aktualizacji strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego, do której diagnoza RPO WiM 2014-2020 bywa odnoszona i postrzegana, jako jej uszczegółowienie.

Oceniana diagnoza charakteryzuje się wysokim stopniem „strategiczności”, ciekawą dla czytelnika (głównie ze względu na liczne elementy graficzne w postaci wykresów, map i tabel) i przejrzystą formą oraz wysoką jakością przedstawianych informacji. Dużym atutem tej części Programu są liczne i różnorodne źródła danych i informacji (bogata bibliografia, liczne odniesienia literaturowe). Pozytywnie należy ocenić jakość i ilość informacji, które ostatecznie zostały zamieszczone w programie.

Diagnoza strategiczna trafnie identyfikuje potrzeby i wyzwania województwa, wynikające z uwarunkowań krajowych i europejskich (kontekst ponadregionalny) istotnych dla polityki regionalnej województwa warmińsko-mazurskiego. W tekście w wielu miejscach sytuacja regionu przedstawiana jest w porównaniu z innymi województwami oraz w kontekście krajowym i europejskim. W wystarczającym stopniu według Ewaluatora odniesiono się również do poziomu wewnątrzregionalnego. Szczególnie pozytywnie należy ocenić zbiorcze zestawienie wybranych wskaźników społeczno-gospodarczych w ramach ogólnej charakterystyki województwa, które w sposób syntetyczny charakteryzują region w poszczególnych obszarach.

Dużym plusem analizowanego materiału są liczne odniesienia do realizowanych i zrealizowanych projektów oraz wsparcia otrzymanego w ramach zarówno krajowych programów, jak i regionalnego programu operacyjnego, w perspektywie finansowej 2007 – 2013. Informacje takie stanowią pewne podsumowanie i „rozliczenie” z działań ukierunkowanych na niwelowanie konkretnych problemów rozwojowych w województwie. Jak widać praktycznie we wszystkich obszarach diagnostycznych zrealizowano i realizuje się znaczące dla regionu projekty rozwojowe, które przynoszą wymierne efekty. Zestawienie otrzymanego wsparcia i projektów realizowanych w perspektywie 2007 – 2013

ze wskaźnikami społeczno-gospodarczymi opisującymi obecną sytuację w regionie pozwala stwierdzić, że, pomimo, iż widoczna jest znacząca poprawa w wielu dziedzinach, województwo warmińsko-mazurskie musi w dalszym ciągu odrabiać dystans rozwojowy względem zachodnich regionów europejskich.

Pozytywnie oceniono również uwzględnienie w Programie wymiaru terytorialnego, co widoczne jest w szczególności poprzez wyodrębnienie obszarów wiejskich w rozdziale 7 diagnozy oraz analizę społeczno-gospodarczą (załącznik nr 2 do diagnozy) w podziale na główne ośrodki miejskie (OSI).

Generalna uwaga Ewaluatora dotyczy struktury diagnozy społeczno-gospodarczej, warto rozważyć uzupełnienie tej części dokumentu (kompletnej diagnozy, która zostanie zamieszczona w załączniku) o krótkie podsumowanie każdego z podrozdziałów odpowiadających tematycznie osiom priorytetowym, w którym wylistowane zostałyby główne problemy społeczno-ekonomicznych i wyzwania rozwojowe. Taki zabieg zwiększyłby czytelność i spójność pomiędzy częścią diagnostyczną i programową. W tym celu sugeruje się wykorzystanie listy problemów i wyzwań rozwojowych, które zostały zidentyfikowane przez Ewaluatora w załączniku do punktu A5 pytania ewaluacyjnego A oraz w ramach przygotowywanych diagramów związków przyczynowo - skutkowych w ramach pytania ewaluacyjnego B.

W Szablonie Programu Operacyjnego 2014-2020 w Polsce z komentarzem (z 13.02.2014) znalazł się zapis, zgodnie z którym w części diagnostycznej powinno się uwzględnić obszary strategicznej interwencji OSI. W kompletnej diagnozie autorzy programu odwołują się do wybranych OSI (w rozdziale 7 Obszary wiejskie i w zał. nr 2 do diagnozy Główne ośrodki miejskie w regionie), w związku z tym warto dodatkowo uzasadnić to odstępstwo od Szablону, tak aby nie stwarzało ono problemów w trakcie konsultacji RPO WiM 2014-2020 ze stroną rządową.

Należy podkreślić, iż część diagnostyczna jest opracowaniem poprawnym pod względem logiki, jak i jej trafności w kontekście zidentyfikowanych problemów rozwojowych. Wnioski i komentarze przedstawione poniżej stanowią przeważnie propozycje zmian oraz uzupełnień, których zastosowanie pomoże uczynić tą część Programu oraz w sposób mocniejszy powiązać część diagnostyczną z częścią programową ocenianego dokumentu.

Całościowa pozytywna ocena w zakresie problemu badawczego A wynika po części z odpowiedzi na pytania w ramach następujących pięciu kwestii, które zostały zaakceptowane przez Zamawiającego w raporcie metodologicznym:

- A1. Zasadność interwencji publicznej w poszczególnych obszarach Programu;
- A2. Trafność diagnozy społeczno-ekonomicznej;
- A3. Sposób priorytetyzacji zidentyfikowanych w diagnozie wyzwań i potrzeb społeczno-ekonomicznych;
- A4. Aktualność i trafność analizy trendów społeczno-ekonomicznych wykorzystanych w diagnozie społeczno-ekonomicznej;
- A5. Trafność zaproponowanych celów programu operacyjnego w kontekście zidentyfikowanych/zdefiniowanych wyzwań i potrzeb społeczno-ekonomicznych (Czy problemy/kwestie przedstawione w diagnozie przekładają się we właściwych proporcjach na cele priorytetów i programu?, Czy poszczególnym kwestiom nadana została odpowiednia waga?, Czy trafnie zastosowana została zasada koncentracji tematycznej?, Czy i z jakiego powodu problemy zidentyfikowane w diagnozie zostały pominięte).

A1. Zasadność interwencji publicznej w poszczególnych obszarach/ priorytetach programu operacyjnego

Przedstawione w projekcie RPO WiM 2014-2020 priorytety inwestycyjne ukierunkowane są w znacznym stopniu na problemy związane z wydatkami na dobra publiczne. Implikacją tego jest to, że znaczna ilość obszarów podlegających interwencji to obszary publiczne, w których mechanizmy rynkowe mogą być zbyt mało efektywne do optymalnego ich działania i rozwoju. W związku z powyższym w pełni uzasadniona, a wręcz konieczna jest interwencja publiczna, dająca możliwość rozwoju tych obszarów, co w konsekwencji będzie prowadzić do wsparcia regionalnego sektora przedsiębiorstw.

Identyfikacja obszarów, których wsparcie ze środków publicznych w ramach programu powinno zostać ograniczone z uwagi na ryzyko jałowej straty (ang. deadweight) na etapie tworzenia RPO WiM 2014-2020 jest zadaniem niezwykle trudnym. Ryzyko związane z wystąpieniem efektu deadweight może wiązać się nie tylko z nietrafnym zidentyfikowaniem problemów i nieodpowiednim doбором priorytetów (działań), ale również z nieprawidłową realizacją Programu. Charakter dóbr publicznych oraz niewielkie zasoby mikro, małych i średnich przedsiębiorstw prowadzą do jednoznacznego wniosku - bez środków z EFRR i EFS większość działań nie miałaby miejsca. Istnieje bardzo niskie prawdopodobieństwo, że mikro, mali i średni przedsiębiorcy zdecydowaliby się przeznaczyć znaczne środki na poszerzenie zakresu działalności i innowacyjne inwestycje. Odnosząc się do wsparcia rozwoju dóbr publicznych należy podkreślić, że zakres interwencji publicznej realizowanej przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego poprzez RPO WiM bazuje na środkach pochodzących z EFRR oraz EFS. W sytuacji, kiedy województwo nie mogłoby liczyć na wsparcie tymi środkami, możliwości finansowania inwestycji realizujących działania RPO WiM, byłoby znacznie ograniczone.

Zgodnie z dostępnymi szacunkami łączny potencjał inwestycyjny JST z województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2013-2025 wynosić będzie 19,2 mld zł, czyli średnio 1,5 mld zł na rok. W pierwszym okresie obejmującym lata 2013-2015 średni potencjał inwestycyjny JST wyniesie 806,3 mln zł rocznie, w latach 2016-2020 wyniesie 1 397,2 mln zł rocznie, a w latach 2021-2025 – 1 955,9 mln zł. Całkowite środki na finansowanie przedsięwzięć prorozwojowych, jakimi działające na terenie województwa jednostki sektora finansów publicznych (rządowe i samorządowe) dysponować będą w latach 2013–2020 wyniosą ok. 37,3 mld zł, przy zróżnicowaniu kwot dostępnych w poszczególnych latach od ok. 4,5 mld zł w 2013 poprzez 3,4 mld zł w 2016 roku (efekt przejścia od perspektywy finansowej 2007–2013 do perspektywy finansowej 2014-2020) do 5,2 mld zł w 2020 roku. Wzrostowa tendencja wielkości kwot dostępnych środków na rozwój powinna się również utrzymać po roku 2020. Głównym źródłem finansowania działań prorozwojowych w województwie będzie budżet Unii Europejskiej, z którego pochodzić będzie ok. 51% środków na rozwój. Tylko ok. 27% tych środków pochodzić będzie z własnych środków jednostek samorządowych, pozostałe 22% stanowić będą transfery z instytucji rządowych. Niski jest więc stopień samofinansowania przedsięwzięć rozwojowych. Władze regionalne mogą starać się również powiększyć swoje oddziaływanie na procesy rozwojowe m.in. poprzez kontrakty regionalne, gdzie można pozyskać finansowanie rządowe oraz inicjując partnerstwa publiczno-prywatne (umożliwiające finansowanie prywatne w sferze usług publicznych), a także poprzez partnerstwo publiczno-publiczne⁹⁹.

⁹⁹ Misiąg J., Misiąg T., Tomalak M., Ramy finansowe strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie, Rzeszów 2013.

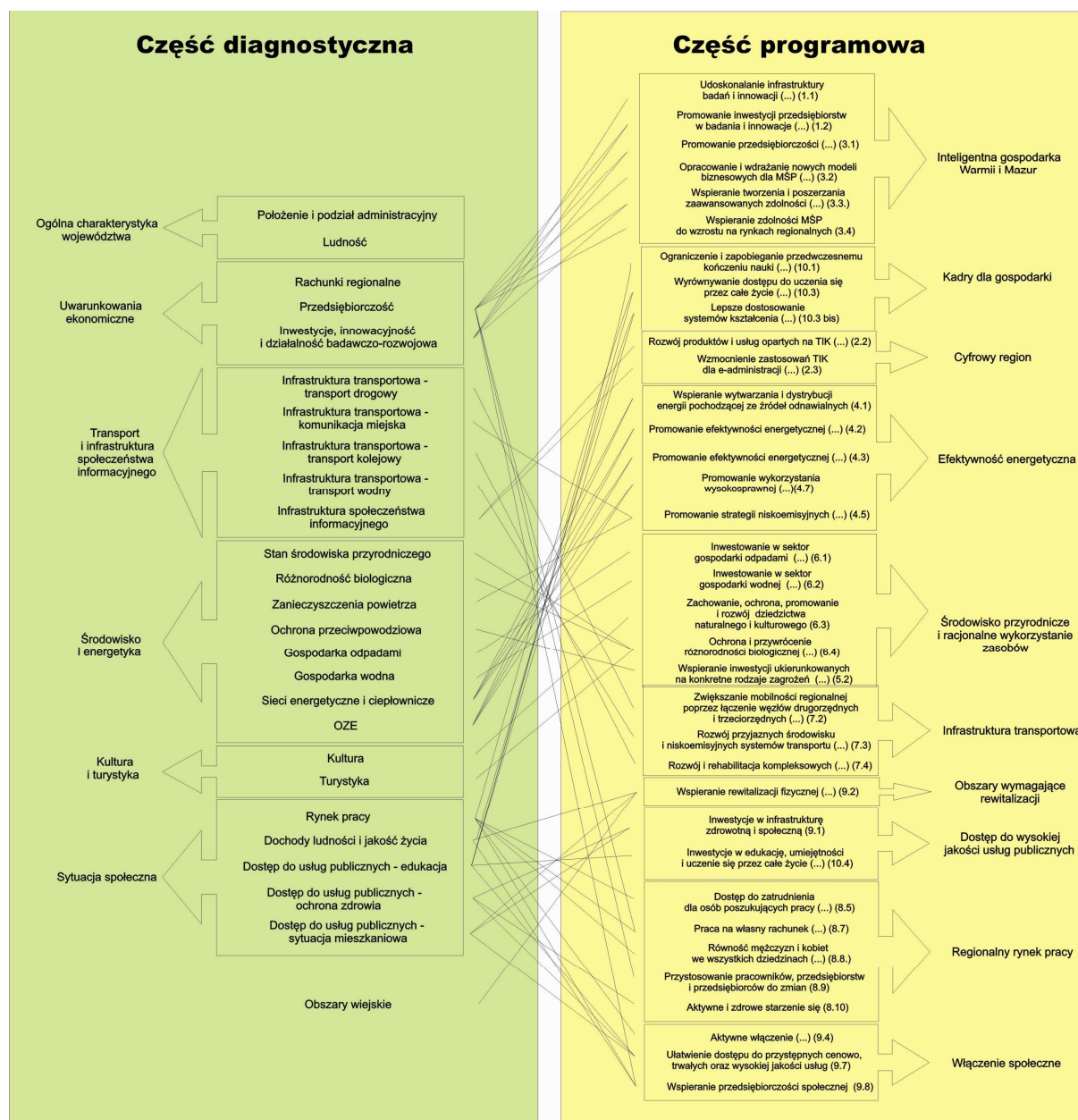
Zasadność interwencji staje się tym bardziej uprawomocniona jeśli weźmiemy pod uwagę fakt iż, województwo warmińsko-mazurskie, zgodnie ze wskaźnikami ujętymi w diagnozie, odznacza się stosunkowo niskim poziomem rozwoju gospodarczego w kraju i należy do grona najbiedniejszych regionów Unii Europejskiej. Wyniki przeprowadzonych symulacji wskazują na pozytywne oddziaływanie polityki spójności na poziom jak i tempo zmian PKB w regionie. Warmia i Mazury są liderem pod względem wielkości wpływów środków z budżetu UE na poziom PKB (w ujęciu względnym) i tempa zmian tego wskaźnika, co powiązane jest głównie z wielkością implementowanych w tym regionie środków finansowych (w latach 2007-2013). Dlatego też według Ewaluatora, RPO WiM 2014-2020 nie zakłada interwencji nieuzasadnionych. Daje się jednak wyróżnić kilka obszarów, dla których interwencja publiczna może być mniej skuteczna niż w innych obszarach lub sposób jej wdrożenia może czasami budzić wątpliwości:

- W województwie potencjał innowacyjności, badań i rozwoju jest w pewien sposób ograniczony, ze względu na specyfikę regionu. Główne specjalizacje regionalne (drewno, woda, żywność) są innowacyjnie ograniczone, a zaplecze naukowe w tym obszarze również może okazać się niewystarczające. Wśród opinii respondentów wywiadów IDI pojawiły się wątpliwości, czy innowacyjność zaplanowana w ramach RPO WiM 2014-2020 faktycznie jest w stanie tą innowacyjność lokalnych specjalizacji pobudzić, nie doprowadzając do powstawania sztucznych struktur tylko w celu wykorzystania określonych funduszy.
- Interwencja związana z praktyką zdrowotną ma bardzo małe szanse być skuteczną, mimo tego, że jej wsparcie jest konieczne. Dofinansowanie obecnego systemu nie przyniesie poprawy dostępności usług medycznych na szerszą skalę, ponadto służba zdrowia nie jest częścią polityki rozwoju UE.

A2. Trafność oparcia interwencji na diagnozie społeczno-gospodarczej

Punktem wyjścia do oceny trafności wyboru interwencji w kontekście diagnozy społeczno-gospodarczej było zestawienie osi priorytetowych i działań odpowiadających priorytetom inwestycyjnym z obszarami tematycznymi kompletnej diagnozy (Rysunek 1). Dla zwiększenia czytelności powiązań celowo zmieniono kolejność obszarów prezentowanych w diagnozie.

RYСУNEK 2 OPARCIE INTERWENCJI PRZEWIDZIANEJ W RPO WIM 2014-2020 NA ZAPISACH DIAGNOZY SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ

Źródło: opracowanie własne.

Rozdział „Ogólna charakterystyka województwa” dotyczy położenia i podziału administracyjnego oraz liczby i struktury ludności województwa warmińsko-mazurskiego. Ze względu na jej horyzontalny charakter nie posiada ona połączenia z odpowiednimi działaniami/priorytetami inwestycyjnymi części programowej, ale jej uwzględnienie w diagnozie jest zasadne dla delimitacji i scharakteryzowania czytelnikowi obszaru objętego Programem.

Porównania wyników wywiadów IDI z zapisami diagnozy wskazują na pewne rozbieżności w obszarze nauki. Diagnoza wskazuje słabości w bazie naukowej regionu, jednak opinie przedsiębiorców i nakłady na szkolnictwo wyższe poniesione w poprzednich latach nie potwierdzają do końca tej tezy. Zdaniem respondentów kolejna zaplanowana pula pieniędzy dla uczelni wyższych, może być wydatkiem nie tyle nietrafionym, ale ze względu na niewystarczającą koordynację, może nie przynieść pożądanych dla regionu bodźców rozwojowych – klucza do innowacyjnej gospodarki.

Właśnie innowacje są jednym z najważniejszych obszarów w RPO, stąd wnioski diagnozy dotyczące tej sfery oparte w znacznej mierze na deklaracjach przedsiębiorców mogą być niepełne.

Według Ewaluatora w osi w części dotyczącej efektywności energetycznej warto rozważyć uwypuklenie dodatkowych problemów, poprzez uzupełnienie załącznika diagnostycznego o wzrastające zapotrzebowanie na energię, w tym np. na schładzanie powietrza w okresach letnich, korzystanie z energii elektrycznej i ciepła wytwarzanych w oparciu o spalanie węgla, czy wysokie straty ciepła na przesył sieciami ciepłowniczymi.

Podobnie w zakresie infrastruktury transportowej, ze względu na zakres planowanej interwencji w ramach priorytetu inwestycyjnego 7.2, pominięto kwestię dróg lokalnych. Nie jest to błędem Autorów Programu, tylko odgórnym ograniczeniem krajowych i unijnych. Jednak brak lub zły stan dróg lokalnych może pogłębiać wykluczenie komunikacyjne małych ośrodków. Jest to kwestia uwzględniona w diagnozie, a ze względu na zewnętrzne ramy niewystarczająco mocno zaakcentowana w RPO. Podobnie obszarem wymagającym interwencji może być infrastruktura komunalna (wodociągi), kulturalna i sportowa, ale również oświata na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i zawodowym, wysokie bezrobocie wśród młodych absolwentów. Z drugiej strony należy pamiętać, że rozbudowa RPO WiM 2014-2020 o kolejne obszary wsparcia może wpłynąć na spadek skuteczności interwencji, ponieważ ilość środków pozwala zabezpieczyć jedynie najważniejsze potrzeby regionu.

Nie licząc powyższych spostrzeżeń, planowana interwencja na poziomie osi priorytetowych, jak i działań/ priorytetów inwestycyjnych, biorąc pod uwagę narzucone regionowi ramy zewnętrzne (Umowa Partnerstwa – wersja z 8.01.2014r. i zapisy linii demarkacyjnej – wersja z 4.03.2014r.),

posiada odpowiednie uzasadnienie diagnostyczne i pod tym kątem należy ocenić ją pozytywnie - jako trafną.

A3. Sposób priorytetyzacji zidentyfikowanych w diagnozie wyzwań i potrzeb społeczno-ekonomicznych

Wskazane w diagnozie społeczno-gospodarczej potencjały, potrzeby i wyzwania rozwojowe województwa nie są przedmiotem odrębnego rozdziału/punktu i przywoływane są w rozdziałach w sekcji 1.1. Ewaluator nie znalazł informacji, czy należy je traktować jako równie istotne dla rozwoju regionu i realizacji zapisów RPO WiM 2014-2020. Dlatego też niezwykle trudne jest znalezienie jednoznacznej odpowiedzi na pytanie czy priorytetyzacja proponowanych w ramach diagnozy społeczno-gospodarczej wyzwań i potrzeb została poprawnie skonstruowana w stosunku do sytuacji społeczno-gospodarczej regionu i kraju.

Według Ewaluatora akcenty przedstawiane w diagnozie zostały trafnie rozłożone i korespondują ze specjalizacjami regionu. Należy pamiętać, że kwestie priorytetów rozwojowych odnoszone są do zewnętrznych ram narzuconych programowi przez zapisy Umowy Partnerstwa i linii demarkacyjnej i tylko na kwestie szczegółowe Programu ma wpływ województwo. Ramy te kładą nacisk przede wszystkim na przedsiębiorczość, która jest ważna, ale zdaniem respondentów region nadal ma deficyty infrastrukturalne, których eliminacja byłaby głównym celem, gdyby taki był możliwy. Należy również podkreślić, że do prac nad projektem RPO WiM 2014-2020 zaproszono wszystkie zainteresowane środowiska, jednak możliwość wykorzystania tego zaproszenia i przedłożenia swoich postulatów była różnie wykorzystywana. Zewnętrzne wymogi ponadto uniemożliwiają przyłożenie wystarczająco dużo uwagi do np. do kwestii większego dofinansowania

samorządów terytorialnych na cele infrastrukturalne czy oświatowe. Jedną z głównych barier rozwoju regionu jest brak infrastruktury drogowej, szczególnie tej lokalnej, co według respondentów wywiadów IDI może być przyczyną ilości prywatnych inwestycji. RPO WiM 2014-2020 nie odnosi się do tej kwestii wystarczająco, ale ramy wyznaczone przez Komisję Europejską ograniczają inwestycje infrastrukturalne do dróg krajowych i dróg wojewódzkich będących w sieci TNT.

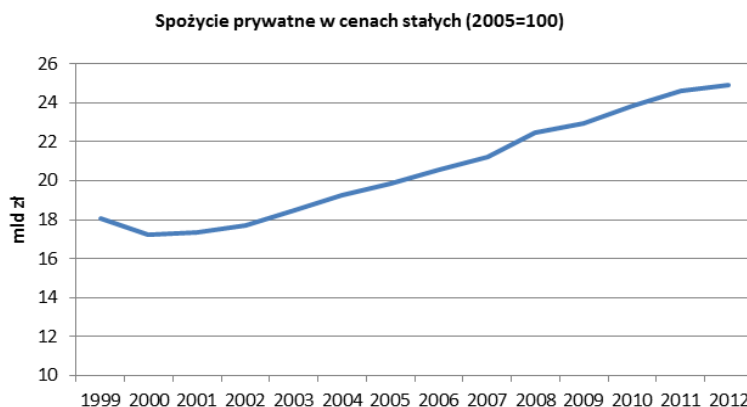
Wyrazem priorytetyzacji potrzeb i wyzwań rozwojowych regionu może być wielkość alokacji środków przeznaczonych na realizację poszczególnych obszarów objętych interwencją w ramach Programu. Ocena tego elementu dokonana została w ramach pytania ewaluacyjnego B w dalszej części raportu. Według Autora warto rozważyć uzupełnienie syntezy diagnozy społeczno-gospodarczej o krótkie podsumowanie każdego z podrozdziałów, w którym w kolejności odpowiadającej ich znaczeniu dla regionu wylistowane zostałyby główne problemy społeczno-ekonomiczne i wyzwania rozwojowe.

A4. Aktualność i trafność trendów społeczno-ekonomicznych wykorzystanych w diagnozie społeczno-ekonomicznej

Przeprowadzona analiza dotycząca aktualności danych statystycznych i trendów społeczno – ekonomicznych wskazuje, że w dokumencie przywołano najbardziej aktualne dane. W nielicznych przypadkach (np. dane EUROSTAT dotyczące ludności, str. 5 dokumentu) dane mogą zostać zaktualizowane do roku 2012 lub nawet 2013. Jednak ze względu na fakt, że dane te nie uległy znaczącym zmianom w ciągu jednego roku (ich wartość w 2012r. jest porównywalna do wartości z roku 2011r.), mają one raczej małe znaczenie dla formułowanych w Programie wyzwań rozwojowych.

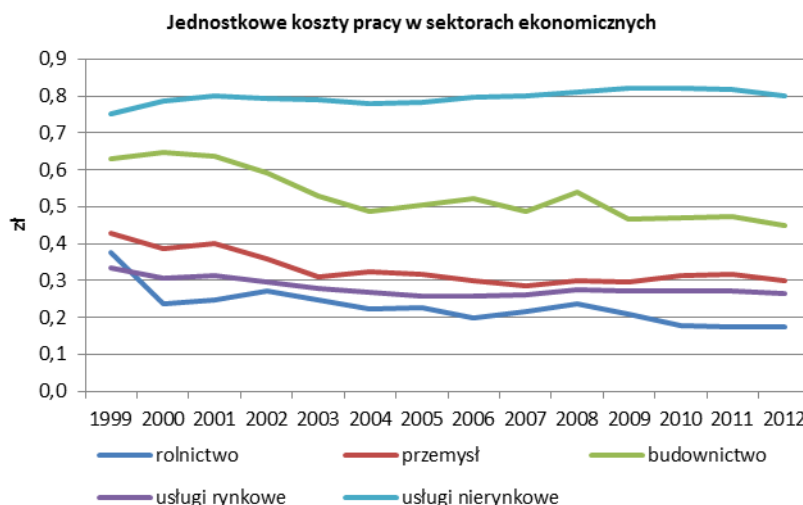
W celu uszczegółowienia tendencji opisanych w diagnozie społeczno-gospodarczej warto rozważyć uwzględnienie wyliczenia makroekonomicznego modelu HERMIN dla gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego dotyczące spożycia prywatnego oraz jednostkowych kosztów pracy w podziale na sektory gospodarcze (Rysunek 2 i 3). Powyższe mierniki nie są publikowane przez GUS i Eurostat, a pozwalają na zobrazowanie i ocenę niezwykle interesujących tendencji zachodzących lub będących mieć miejsce w regionie. Spożycie prywatne daje możliwość oceny zmian przeciętnego standardu życia w gospodarstwach domowych województwa (może być w pewnym stopniu traktowany jako aproksymacja jakości życia w regionie). Natomiast uchwycenie tendencji w zakresie jednostkowych kosztów pracy w podziale na główne sektory gospodarcze pozwala na obserwację zmiany konkurencyjności kosztowej województwa w sektorach gospodarki.

RYСУNEK 3 SPOŻYCIE PRYWATNE W CENACH STAŁYCH W MLD ZŁ W LATACH 1999 - 2012

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS.

RYSUNEK 4 JEDNOSTKOWE KOSZTY PRACY W SEKTORACH EKONOMICZNYCH W LATACH 1999 - 2012

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS.

A5. Trafność zaproponowanych celów programu operacyjnego w kontekście zidentyfikowanych/zdefiniowanych wyzwań i potrzeb społeczno-ekonomicznych

Analiza przeprowadzona w punkcie A2 pokazała, że wszystkie osie priorytetowe i priorytety inwestycyjne są trafne w stosunku do zapisów części diagnostycznej i posiadają odpowiednie uzasadnienie merytoryczne i empiryczne. W oparciu o problemy rozwojowe (stanowiące podstawę do sformułowania wyzwań), które zostały przez Ewaluatora zidentyfikowane w tekście diagnozy, dokonano zestawienia z celami tematycznymi, celami szczegółowymi działań/priorytetów inwestycyjnych. Stanowiło to punkt wyjścia do oceny trafności zaproponowanych celów w kontekście wyzwań rozwojowych (Załącznik 1).

Ewaluator wysoko ocenił stopień spójności problemów i wynikających z nich wyzwań rozwojowych regionu z zaproponowanymi celami tematycznymi i celami priorytetów inwestycyjnych programu. Duża część problemów i wyzwań prezentowanych w załączniku 1 stanowi uzasadnienie dla więcej niż jednego priorytetu inwestycyjnego. Przykładem takim może być problem dotyczący znacznego bezrobocia w regionie, który stanowi czynnik dla podjęcia działań z osi priorytetowej Kadry dla gospodarki, jak również dla działań z osi Obszary wymagające rewitalizacji, Regionalny rynek pracy, czy Włączenie społeczne. Widoczne jest to dobrze na rysunku 1, gdzie przedstawiono związki przyczynowo - skutkowe pomiędzy częścią diagnostyczną, a programową na bardziej ogólnym poziomie.

Wszystkie zdiagnozowane problemy i wyzwania według Ewaluatora zostały odpowiednio zaadresowane w części programowej.

Odpowiedź na pytanie czy trafnie została zastosowana zasada koncentracji tematycznej oraz czy poszczególnym kwestiom w programie została nadana odpowiednia waga znajduje się w pytaniu ewaluacyjnym B przy analizie podziału środków na poszczególne priorytety inwestycyjne.

Poniżej przedstawiono dodatkowe uwagi szczegółowe do tekstu kompletnej diagnozy społeczno-gospodarczej i RPO WiM 2014-2020:

- Str. 4 Diagnozy: Akapit opisujący udział użytków rolnych, gruntów leśnych, terenów znajdujących się pod wodami, czy obszarów zurbanizowanych i zabudowanych według Ewaluatora nie do końca pasuje do rozdziału opisującego położenie i podział administracyjny województwa warmińsko-mazurskiego.
- Str. 4 Diagnozy: Dane na temat liczby i podziału powiatów ziemskich zostały powtórzone i nie są do końca spójne.
- Str. 5 Diagnozy: Stwierdzenie Mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego, podobnie jak w kraju i UE-27, charakteryzuje się dość młodą strukturą wiekową jest mało trafne, szczególnie ze względu na znaczny udział ludności w wieku 65 lat i więcej w kraju i UE-27 (Wykres 1 Struktura ludności wg grup wiekowych w 2012r.).
- Str. 6 Diagnozy: Przypuszczalnie przedstawiono przypisanie liczb poszczególnym pozycjom w Tabeli 2 Liczba ludności w 2011r. i 2035r. (dane dla EU-27 zostały błędnie wpisane w wierszu charakteryzującym województwo warmińsko-mazurskie zarówno w roku 2011, jak i 2035). Jednostki w tytule tabeli też są niewłaściwe w stosunku do jej zawartości (powinno być osoby, nie tys. osób).
- Str. 7 Diagnozy: Wykres 2 Struktura ludności według wykształcenia w województwie warmińsko-mazurskim i w Polsce w 2012r. – 2 razy wpisano pozycję zasadnicze zawodowe.
- Str. 8 Diagnozy: w opisie zmian PKB na końcu akapitu pod wykresem 3 powinno być zamiast słowa iż, powinno być niż.
- Str. 8 Diagnozy: Autorzy Programu w opisie dotyczącym rozwoju gospodarczego regionu mogą powołać się dodatkowo na najnowsze badania GUS - Wstępne szacunki produktu krajowego brutto według województw w 2012 r.
- Str. 15 Diagnozy: W przypadku danych przedstawianych w ostatnim akapicie (współpraca sektora nauki z MSP) brakuje przywołania lat, których one dotyczą.
- Str. 33 Diagnozy: w pierwszym akapicie drugie i trzecie zdanie powinno brzmieć – Jest to teren o najwyższym stopniu zagrożenia powodziowego w skali regionu. Pomimo wałów przeciwpowodziowych i odwadniania mechanicznego za pomocą pomp, Żuławy wymagają odrębnego traktowania w sprawach zagrożenia powodziowego.

PROBLEM BADAWCZY B

CZY ZAPROPONOWANA W RAMACH PROGRAMU LOGIKA INTERWENCJI UMOŻLIWI REALIZACJĘ ZAŁOŻONYCH CELÓW ROZWOJOWYCH?

Ocena części programowej RPO WiM, zgodnie z przyjętą przez Zamawiającego metodologią badania, dokonana została przy uwzględnieniu trzech kryteriów ewaluacji - kryterium trafności, spójności oraz efektywności.

TABELA 2 STOPIEŃ UWGLĘDNIANIA KRYTERIÓW EWALUACYJNYCH

L.p.	Kryterium	Stopień spełniania danego kryterium oznaczony w skali od 1 do 4, gdzie 4 oznacza spełnienie danego kryterium, a 1 brak spełnienia.
1.	Trafność	<div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
2.	Spójność	<div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
3.	Efektywność	<div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>

B1 i B10. Analiza i ocena związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy zaplanowanymi w ramach Programu działaniami i ich produktami a oczekiwanymi rezultatami; uzasadnienie empiryczne i teoretyczne związków przyczynowo-skutkowych, na których zbudowana jest logika interwencji Programu

Oś priorytetowa 1: Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur

1. Punktem wyjścia do stworzenia diagramu logiki interwencji w ramach analizowanej osi było zidentyfikowanie, na podstawie zapisów części diagnostycznej¹⁰ oraz analizy przeprowadzonej w ramach pytania ewaluacyjnego A, szeregu problemów społeczno-ekonomicznych występujących w regionie. Należą do nich:

- Niska przedsiębiorczość mieszkańców regionu;
- Mała atrakcyjność regionu dla inwestorów zagranicznych (niska dostępność komunikacyjna i rynków zbytu oraz niska jakość kapitału ludzkiego);
- Niedostateczna aktywność podmiotów gospodarczych regionu na rynkach zagranicznych;
- Niewystarczający poziom nakładów inwestycyjnych, nakładów na B+R i nakładów na działalność innowacyjną;
- Mały udział przedsiębiorstw innowacyjnych i współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej;
- Lokalna skala wprowadzanych przez firmy innowacji;
- Mała liczba jednostek prowadzących działalność B+R;
- Słaba współpraca przedsiębiorstw z jednostkami naukowymi B+R;
- Mała liczba zgłoszonych wynalazków oraz udzielonych patentów;
- Brak laboratoriów z akredytacją Polskiego Centrum Akredytacji, a oferta istniejących nie jest dostosowana do potrzeb rynku (potrzeba inwestycji w wyposażenie laboratoryjne i aparaturę jednostek naukowych).

Wskazane powyżej problemy posiadają uzasadnienie empiryczne i merytoryczne w licznych analizach i badaniach, w tym w dokumentach przywoływanych w części diagnostycznej.

¹⁰ „Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2014-2020 – Diagnoza”, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2014.

2. W RPO WiM 2014-2020 na potrzeby tworzonych diagramów, funkcję działania pełnią priorytety inwestycyjne. Z uwagi na bardzo ogólny charakter ich nazw, przy opracowywaniu diagramów we wszystkich osiach priorytetowych ocena Ewaluatora dokonana została w oparciu o zaplanowane typy i przykłady przedsięwzięć, które w bardziej precyzyjny sposób umożliwiły analizę logiki interwencji i dobór wskaźników produktu i rezultatu. W analizowanej osi priorytetowej przyjęto 6 priorytetów inwestycyjnych, w tym:
- *1.1 Udoskonalenie infrastruktury badań i innowacji (...)*, w ramach którego planuje się tworzenie nowoczesnej infrastruktury badawczej jednostek naukowych strategicznej dla regionu z punktu widzenia regionalnych inteligentnych specjalizacji. Rozwój infrastruktury B+R pozwoli na lepsze ukierunkowanie badań na potrzeby rynku, ale również zapewni wdrożenie ich wyników w działalności gospodarczej.
 - *1.2 Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje (...)*. Interwencja w ramach analizowanego priorytetu skupiać się będzie przede wszystkim na wdrażaniu wyników badań B+R w przedsiębiorstwach (zarówno w MŚP, jak i w dużym przedsiębiorstwach). Wsparcie kierowane będzie również na przygotowanie wysokiej jakości oferty usług proinnowacyjnych. Do wymienianych w Programie typów przedsięwzięć zalicza się: dotacje na rozwój nowych firm w oparciu o innowacyjne pomysły, wraz ze wsparciem doradczym, mentorskim i szkoleniowym, wsparcie własnej działalności B+R przedsiębiorstw, wykorzystanie w przedsiębiorstwach wyników badań/rozwiązań technologicznych wypracowanych z sektorem naukowym, przygotowanie i świadczenie pakietowych usług służących podniesieniu innowacyjności firm, wsparcie wspólnych przedsięwzięć grup przedsiębiorstw związanych z prowadzeniem prac B+R.
 - *3.1 Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów (...)*. Jedną z barier rozwoju przedsiębiorczości jest brak kapitału własnego zarówno na założenie przedsiębiorstwa, jak i na jego rozwój w początkowej fazie funkcjonowania. Dlatego też preferowane będą przedsięwzięcia związane z inkubowaniem firm, wspieraniem finansowym nowopowstałych przedsiębiorstw wraz ze wsparciem doradczym, mentorskim i szkoleniowym oraz dotacje na tworzenie nowej i modernizację istniejącej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego, przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji, ich uzbrojenie, budowę lub modernizację układu komunikacyjnego terenu inwestycyjnego, kampanie promocyjne.
 - *3.2. Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia*. Konkurencyjność przedsiębiorstw z Warmii i Mazur uzależniona jest od ich uczestniczenia w międzynarodowych procesach gospodarczych, poprzez promocję i wsparcie na rynkach międzynarodowych. Jest to szczególnie ważne w kontekście globalizacji gospodarki oraz negatywnych skutków mijającego kryzysu finansowego. Wsparcie w tym priorytecie kierowane będzie głównie na wsparcie działalności przedsiębiorstw nastawionych na wzrost eksportu i zdobywania nowych rynków zbytu (w tym działania zwiększające świadomość przedsiębiorstw o potrzebie i korzyściach internacjonalizacji) - usługi związane z internacjonalizacją MŚP, w tym: dostarczanie informacji na temat dostępnych funduszy i instrumentów wsparcia dla przedsiębiorców w zakresie eksportu (kredyty i gwarancje rządowe, ubezpieczenia kredytów, programy na udział przedsiębiorców w targach i wystawach); badanie i weryfikacja wiarygodności konkretnych biznesowych partnerów zagranicznych przede wszystkim z rynków wschodnich; udział przedsiębiorstw w międzynarodowych (krajowych i zagranicznych) targach, wystawach branżowych, misjach

gospodarczych, spotkaniach brokerskich, kooperacyjnych); pomoc prawna związana z internacjonalizacją firm; wsparcie inwestycyjne rozwoju przedsiębiorstw związanego z internacjonalizacją; promocja gospodarcza regionu (projekty sieciowe) wraz z profesjonalizacją obsługi.

- *3.3 Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług.* Jedną z determinant rozwoju przedsiębiorstw jest zdolność wprowadzania na rynek innowacji imitujących lub procesowych oraz nowych produktów i usług. Dlatego w ramach priorytetu przewiduje się głównie wsparcie na inwestycje w nowoczesne maszyny i sprzęt produkcyjny, wprowadzenie innowacji produktowych i procesowych, wsparcie wprowadzenia na rynek nowych produktów/usług oraz odtwarzania gospodarczego dziedzictwa regionu w tradycyjnych zawodach, produktach i usługach.
 - *3.4 Wspieranie zdolności MŚP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji,* w przypadku którego do preferowanych przedsięwzięć zalicza się wsparcie doradcze i szkoleniowe podmiotów wspierających przedsiębiorczość oraz dotacje na usługi doradcze i szkoleniowe zwiększające zdolność MSP do budowania, intensyfikację działań informacyjno-promocyjnych przez IOB oraz wzrostu przewagi konkurencyjnej na rynku. Przygotowanie i świadczenie pakietowych usług służących podniesieniu innowacyjności firm.
3. Zaproponowana w Programie logika interwencji adresuje wszystkie wskazane na podstawie zapisów diagnostycznych problemy i wyzwania rozwojowe regionu i pod tym względem należy ocenić ją pozytywnie.
4. Wskaźniki produktu wskazane w Programie dla celu tematycznego 3 ocenione zostały pozytywnie przez Ewaluatora. Propozycją do uwzględnienia w kolejnych etapach prac nad Szczegółowym opisem osi priorytetowych jest nieznaczne zmodyfikowanie/rozbudowanie powiązań priorytetów inwestycyjnych ze wskaźnikami produktu, w szczególności w przypadku priorytetu inwestycyjnego 1.2 i 3.1.
5. Proponuje się zastosowanie w kolejnych etapach prac nad Szczegółowym opisem osi priorytetowych następujących 7 wskaźników rezultatu bezpośredniego:
- *Liczba skomercjalizowanych wyników prac B+R prowadzonych przez jednostkę naukową;*
 - *Liczba projektów B+R realizowanych przy wykorzystaniu wspartej infrastruktury badawczej;*
 - *Liczba wdrożonych wyników prac B+R;*
 - *Liczba przedsiębiorstw dokapitalizowanych na etapie inkubacji;*
 - *Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych;*
 - *Liczba kontraktów handlowych zagranicznych podpisanych przez przedsiębiorstwa wsparte w zakresie internacjonalizacji;*
 - *Liczba wprowadzonych innowacji*
- oraz 2 wskaźniki rezultatu strategicznego:
- *Liczba nowopowstałych przedsiębiorstw;*
 - *Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca (ceny bieżące) w sektorze prywatnym.*

DIAGRAM ZWIĄZKÓW PRZYCZYNOWO – SKUTKOWYCH DLA OSI INTELIGENTNA GOSPODARKA WARMII I MAZUR

ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY SPOŁECZNO - EKONOMICZNE

Niska wartość aparatury naukowo-badawczej regionu w całości aparatury naukowo-badawczej na terenie kraju

Brak laboratoriów z akredytacją Polskiego Centrum Akredytacji, a oferta istniejących nie jest dostosowana do potrzeb rynku

Mala liczba zgłoszonych wynalazków oraz udzielonych patentów

Słaba współpraca przedsiębiorstw z jednostkami naukowymi B+R

Mala liczba jednostek prowadzących działalność B+R

Mały udział przedsiębiorstw innowacyjnych i współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej

Lokalna skala wprowadzanych przez firmy innowacji

Niewystarczający poziom nakładów inwestycyjnych, nakładów na B+R i nakładów na działalność innowacyjną

Niska przedsiębiorczość mieszkańców regionu

Mala atrakcyjność regionu dla inwestorów zagranicznych

Niedostateczna aktywność podmiotów gospodarczych regionu na rynkach zagranicznych

Słabo rozbudowana sieć IOB i niewystarczająca jakość oferowanych przez te instytucje usług

PLANOWANE DZIAŁANIA

Udoskonalenie infrastruktury badań i innowacji (...) (1.1)

Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje (...) (1.2)

Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów (...) (3.1)

Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MSP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia (3.2)

Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług (3.3)

Wspieranie zdolności MSP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji (3.4)

PRODUKTY

Liczba jednostek naukowych ponoszących nakłady inwestycyjne na działalność B+R

Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie

Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych

Liczba wspartych przedsięwzięć informacyjno - promocyjnych

Liczba IOB wspartych w zakresie profesjonalizacji usług

REZULTATY BEZPOŚREDNIE

Liczba skomercjalizowanych wyników prac B+R prowadzonych przez jednostkę naukową

Liczba projektów B+R realizowanych przy wykorzystaniu wspartej infrastruktury badawczej

Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi

Liczba wdrożonych wyników prac B+R

Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw

Liczba przedsiębiorstw dokapitalizowanych na etapie inkubacji

Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych

Liczba kontraktów handlowych zagranicznych podpisanych przez przedsiębiorstwa wsparte w zakresie internacjonalizacji

Liczba wprowadzonych innowacji

Liczba przedsiębiorstw wspartych przez IOB

REZULTATY STRATEGICZNE

Odsetek przedsiębiorstw usługowych które poniosły nakłady na działalność innowacyjną

Odsetek przedsiębiorstw przemysłowych które poniosły nakłady na działalność innowacyjną

Nakłady na działalność B+R jako % PKB wg cen bieżących

Liczba nowopowstałych przedsiębiorstw

Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca (ceną bieżącą) w sektorze prywatnym

Słopa inwestycji w sektorze prywatnym

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE

Ryzyko spowolnienia gospodarczego stanowiące blokadę przed inwestowaniem w innowacje i B+R

Barriers finansowania przedsiębiorstw

Odpyw wykwalifikowanych zasobów ludzkich i negatywne tendencje demograficzne

Zmiany sytuacji geopolitycznej

Problem zadłużenia w państwach UE

Cele dokumentów strategicznych poziomu europejskiego, krajowego i regionalnego, w tym m.in. Strategii Europa 2020, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2015 roku

Krajowe programy wsparcia dla rozwoju sektora B+R, społeczeństwa informacyjnego i na rzecz poprawy sytuacji na rynku pracy

* Proponowane przez Ewaluatora wskaźniki oznaczone **boldem** sugeruje się po akceptacji propozycji uzupełnić w Szczegółowym opisie osi priorytetowych

Źródło: opracowanie własne.

Oś priorytetowa 2: Kadry dla gospodarki

1. Punktem wyjścia do stworzenia diagramu logiki interwencji w ramach osi Kadry dla gospodarki było zidentyfikowanie najistotniejszych problemów/wyzwań rozwojowych w zakresie rozwoju kadr, do których zaliczono: upowszechnianie edukacji przedszkolnej (co pozwoli na wzmacnianie kapitału społecznego już od najmłodszych lat), wspieranie kluczowych kompetencji dla rynku pracy, konieczność koncentracji na uczniach najbardziej uzdolnionych, podnoszenie poziomu kształcenia, lepsze przygotowywanie uczniów do wyboru zawodu oraz kierunku kształcenia jak i budowa postaw uczenia się przez całe życie.
 2. Wszystkie, wymienione problemy i wyzwania rozwojowe zostały trafnie zaadresowane w trzech zaplanowanych priorytetach inwestycyjnych, do których zaliczyć należy:
 - 10.1 *Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia, w którym skoncentrowano działania mające na celu upowszechnianie edukacji przedszkolnej oraz poprawę poziomu nauczania poprzez wpieranie uczniów i nauczycieli w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego;*
 - 10.3 *Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji, zorientowanego na działania z zakresu kształcenia zawodowego tzn. dostosowywania poziomu wykształcenia do potrzeb rynku pracy, zapobiegania przedwczesnemu kończeniu nauki i rozwój postaw uczenia się przez całe życie;*
 - 10.3 bis *Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami, w którym zakłada się działania z zakresu integracji kształcenia z rynkiem pracy oraz doposażenia szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe jak i tworzenie nowych kierunków nauczania, mające na celu lepsze dostosowanie poziomu kształcenia do potrzeb rynku pracy oraz rozwój umiejętności kluczowych Tworzenie i/lub rozwój ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego lub innych jednostek organizacyjnych realizujących tego samego typu zadania.*
- Wyżej wymienionym 3 priorytetom inwestycyjnym przypisano 3 wskaźniki produktu oraz 4 wskaźniki rezultatu. Taką konstrukcję osi należy uznać za prawidłową.

DIAGRAM ZWIĄZKÓW PRZYZYNOWO – SKUTKOWYCH DLA OSI KADRY DLA GOSPODARKI

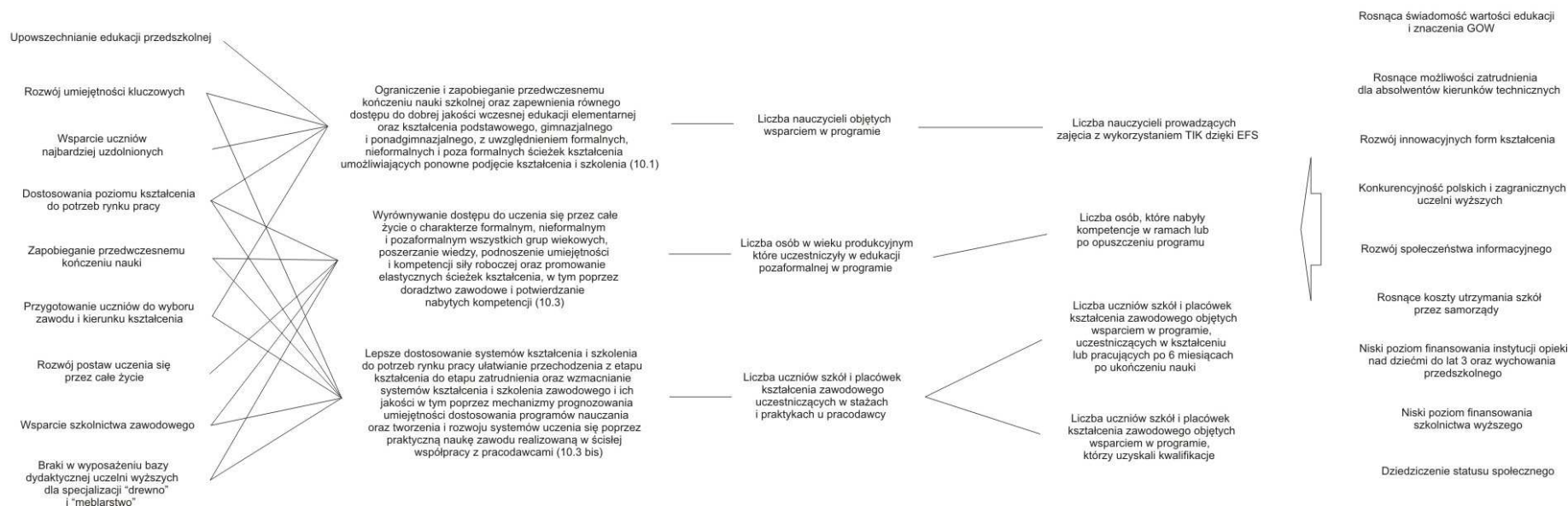
ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY SPOŁECZNO - EKONOMICZNE

PLANOWANE DZIAŁANIA

PRODUKTY

REZULTATY BEZPOŚREDNIE/ DŁUGOTERMINOWE

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE

Źródło: opracowanie własne.

Oś priorytetowa 3: Cyfrowy region

1. Podstawą dla działań przedstawionych na diagramie logiki interwencji są następujące problemy społeczno – ekonomiczne zidentyfikowane w części diagnostycznej RPO WiM 2014-2020:

- Stosunkowo niski udział gospodarstw domowych i przedsiębiorstw wyposażonych w komputer z dostępem do Internetu;
- Niewystarczające wykorzystanie Internetu przez przedsiębiorstwa w kontaktach z administracją oraz do prowadzenia, rozwoju i poprawy efektywności działalności gospodarczej;
- Mała otwartość na TIK oraz słabe umiejętności w zakresie korzystania z TIK;
- Słaby poziom rozwoju e-usług publicznych w regionie (e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury, e-zdrowia).

Wskazane powyżej problemy posiadają uzasadnienie empiryczne i merytoryczne w licznych analizach i badaniach, w tym w dokumentach przywoływanych w części diagnostycznej.

2. Działania planowane w ramach analizowanej osi priorytetowej obejmują 2 priorytety inwestycyjne:

- *2.2 Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK.* W ślad za rozwojem sieci szerokopasmowych w Polsce i realizacją projektów z zakresu włączenia cyfrowego, konieczne staje się zwiększenie podaży produktów i usług świadczonych z wykorzystaniem Internetu. Planowane w ramach tego priorytetu przedsięwzięcia dotyczyć będą wsparcia przedsiębiorstw w zakresie rozwoju produktów i usług opartych na TIK, sprzedaży produktów i usług w Internecie, tworzenia i udostępniania usług elektronicznych odpowiadających ich potrzebom, wprowadzania procesów modernizacyjnych, ale również usprawnienia procesów zarządczych w przedsiębiorstwach oraz kontaktów z klientem, rozwoju współpracy przedsiębiorstw w oparciu o TIK, tworzenia systemu mazurskich kart turystycznych w systemie „sail pass” wraz z serwisem rezerwacyjno-sprzedażowym oraz organizacji szkoleń w zakresie rozwoju produktów i usług opartych o TIK.
- *2.3 Wzmacnianie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia,* w ramach którego przewiduje się wsparcie dla wzmocnienia zastosowania TIK w usługach publicznych (rozwój e-usług publicznych) oraz integracji systemów informacyjnych w danej dziedzinie oraz zapewnienia ich interoperacyjności w skali całego regionu i zachowania kompatybilności z systemami krajowymi (digitalizacja, udostępnianie i przechowywanie zasobów publicznych oraz wsparcie szkoleniowe w zakresie rozwoju usług opartych na TIK). Przedsięwzięcia wskazane powyżej, dzięki informatyzacji obiegu dokumentów i danych, prowadzenia procedur administracyjnych z wykorzystaniem TIK, cyfryzację publicznych zasobów i rejestrów, przyczynią się do rozwoju usług świadczonych przez instytucje publiczne w regionie.

3. Zaplanowane działania w tym obszarze według Ewaluatora odpowiadają na zdiagnozowane problemy województwa warmińsko-mazurskiego w obszarze społeczeństwa cyfrowego.

4. Według Ewaluatora lista wskaźników rezultatu i produktu jest poprawna należałoby rozważyć jedynie redukcję wskaźników rezultatu strategicznego przedstawioną na poniższym diagramie.

5. Proponuje się zastosowanie w kolejnych etapach prac nad Szczegółowym opisem osi priorytetowych następujących wskaźników rezultatu bezpośredniego:

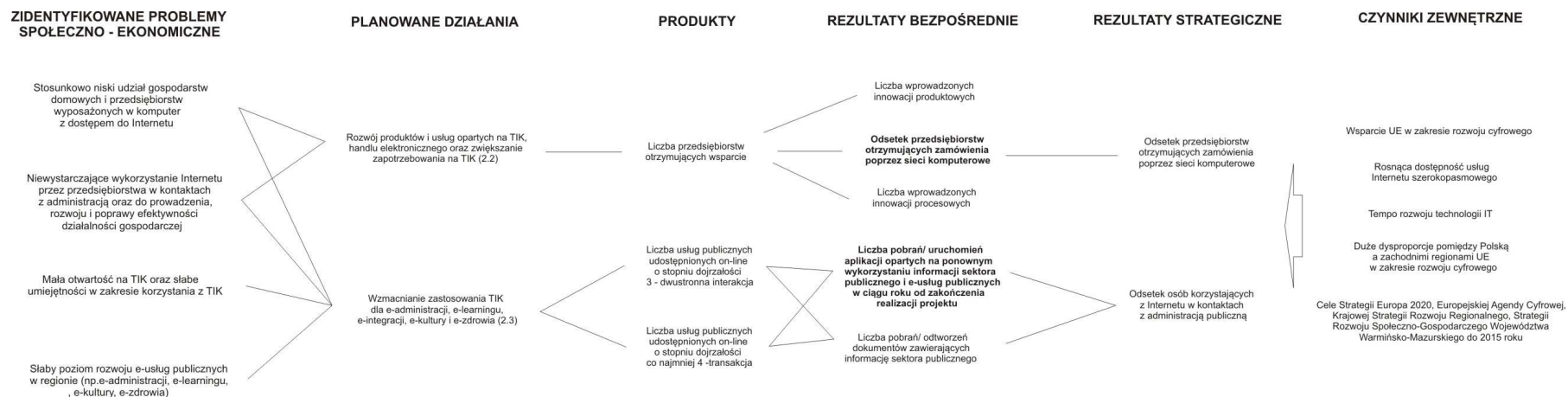
- *Odsetek przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia poprzez sieci komputerowe*

- *Liczba pobrań/uruchomień aplikacji opartych na ponownym wykorzystaniu informacji sektora publicznego i e-usług publicznych w ciągu roku od zakończenia realizacji projektu.*

DIAGRAM ZWIĄZKÓW PRZYCZYNOWO – SKUTKOWYCH DLA OSI CYFROWY REGION

* Proponowane przez Ewaluatora wskaźniki oznaczone **boldem** sugeruje się po akceptacji propozycji uzupełnić w Szczegółowym opisie osi priorytetowych

Źródło: opracowanie własne.

Oś priorytetowa 4: Efektywność energetyczna

1. Punktem wyjścia do stworzenia diagramu logiki interwencji w ramach osi Efektywność energetyczna było zidentyfikowanie na podstawie kompletnej diagnozy społeczno-gospodarczej głównych problemów społeczno – ekonomicznych występujących w regionie. Należą do nich:
 - Brak samowystarczalności w produkcji energii elektrycznej i konieczność importowania, przy jednoczesnym wysokim udziale OZE w produkcji energii elektrycznej;
 - Zły stan infrastruktury energetycznej uniemożliwiający odbiór wytworzonej energii z OZE;
 - Niska efektywność energetyczna i mały udział OZE w wytwarzaniu energii elektrycznej i ciepła;
 - Emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do atmosfery;
 - Wysoka energochłonność sektora publicznego i prywatnego;
 - Znacząca część budynków mieszkalnych wybudowana w przestarzałych technologiach;
 - Infrastruktura instytucji publicznych niespełniająca wymagań techniczno-budowlanych w zakresie ochrony przed utratą ciepła i energooszczędności;
 - Niewystarczający stopień wykorzystywania w regionie kogeneracji do wytwarzania energii elektrycznej i ciepła;
 - Zanieczyszczenie powietrza w miastach w wyniku spalania paliw stałych i emisji spalin przez samochody;
 - Skutki nadmiernej kongestii w miastach w wyniku presji transportu drogowego.

Wskazane powyżej problemy posiadają uzasadnienie empiryczne i merytoryczne w licznych analizach i badaniach, w tym w dokumentach przywoływanych w części diagnostycznej. W charakterystyce uwarunkowań podanej w RPO WiM 2014 2020 pominięto uwypuklenie takich problemów, jak wzrastające zapotrzebowanie na energię, w tym np. na schładzanie powietrza w okresach letnich, korzystanie z energii elektrycznej i ciepła wytwarzanych w oparciu o spalanie węgla oraz wysokie straty ciepła na przesyle sieciami ciepłowniczymi. Zużycie energii na cele klimatyzacji jest problemem dopiero pojawiającym się od niedawna, coraz bardziej rośnie zużycie energii na potrzeby zaopatrzenia w chłód w okresie letnim. Liczba klimatyzowanych obiektów jest coraz większa, a ich udział w obciążeniu systemów energetycznych staje się coraz bardziej znaczący i nie zawsze uzasadniony.

2. Zasadność interwencji w ramach analizowanej osi priorytetowej wynika przede wszystkim z dążenia do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, w tym ograniczenie emisji do atmosfery substancji szkodliwych oraz poprawę efektywności energetycznej. Polska jako kraj członkowski UE musi spełniać zobowiązania odnośnie poprawy efektywności energetycznej, co wymuszają zapisy dyrektywy 2006/32/WE, zgodnie z którą należy osiągnąć oszczędności energii o 9% w stosunku do średniego zużycia energii finalnej z lat 2001-2005 do 2016 roku.

Na oś priorytetową *Efektywność energetyczna* składają się łącznie 4 priorytety inwestycyjne:

- *4.1 Wsparcie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych*, w ramach, którego przewiduje się wsparcie dla produkcji energii pochodzącej z OZE wraz z podłączeniem do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej lub na potrzeby własne podmiotów, efektywnej dystrybucji ciepła z OZE oraz budowy lub modernizacji sieci umożliwiających przyłączanie jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego.
- *4.2 Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach*. Energochłonność jest jednym z kluczowych czynników

wpływających na koszty prowadzenia działalności, a w tym samym na konkurencyjność przedsiębiorstw z regionu. Zakłada się wsparcie MŚP podejmujących działania polegające na zastosowaniu energooszczędnych technologii, wprowadzaniu systemów zarządzania energią oraz systemów wytwarzania i wykorzystywania energii. W ramach tego priorytetu wsparcie ukierunkowane jest przede wszystkim na zwiększenie efektywności energetycznej MŚP poprzez modernizację instalacji i technologii, wdrażanie systemów zrównoważonego zarządzania energią.

- *4.3 Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i sektorze mieszkaniowym.* Działania realizowane w ramach tego priorytetu inwestycyjnego W ramach tego priorytetu inwestycyjnego planuje się kompleksową modernizację energetyczną budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych budynków mieszkaniowych wraz z wymianą ich wyposażenia na energooszczędne oraz instalacją inteligentnych systemów zarządzania energią w budynkach użyteczności publicznej i budynkach mieszkaniowych w oparciu o TIK. W wyniku realizacji zaproponowanych działań przewidywane jest zmniejszenie energochłonności sektora mieszkaniowego i instytucji publicznych, a także stymulowanie inwestycji w energooszczędne technologie oraz produkty.
 - *4.7 Promowanie wykorzystania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe,* w ramach którego przewiduje się wsparcie dla działań związanych z budową i rozbudową jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji, w tym z OZE oraz z przebudową jednostek wytwarzania ciepła na jednostki wysokosprawnej kogeneracji. W ramach realizowanych projektów wsparcie będzie mogło też obejmować budowę przyłączy jednostek wytwarzania skojarzonej energii elektrycznej i cieplnej ze źródeł wysokosprawnej kogeneracji do sieci ciepłowniczej i elektroenergetycznej.
 - *4.5 Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich obszarów rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.* Interwencja ukierunkowana zostanie głównie na zastosowanie rozwiązań niskoemisyjnych w transporcie zbiorowym, wynikających z zapisów lokalnych strategii niskoemisyjnych lub dokumentów spełniających ich wymogi. Preferowane będą projekty z zakresu integracji różnych form transportu zbiorowego funkcjonujących na terenach miejskich i podmiejskich. Wśród preferowanych przedsięwzięć znajduje się budowa/przebudowa infrastruktury transportu publicznego, w tym typu P&R, węzły przesiadkowe, drogi rowerowe, zakup lub modernizacja taboru, wdrażanie systemów informacji i zarządzania ruchem, wymiana oświetlenia miejskiego na energooszczędne.
3. Logika interwencji zaproponowana w RPO WiM 2014-2020 w osi priorytetowej *Energia* została oceniona pozytywnie, pod kątem realizacji założonych celów szczegółowych. Wszystkie zidentyfikowane problemy społeczno-ekonomiczne zostały odpowiednio zaadresowane. Pomimo nadania jednoznacznej nazwy osi zbyt mały nacisk położono jednak na konieczność zapewnienia jak najwyższej efektywności energetycznej. Warto tutaj odnieść się do Dyrektywy o efektywności energetycznej i wymagań, jakie są postawione państwom członkowskim na najbliższe lata. Podstawowym kierunkiem powinno być kompleksowe oszczędzanie energii i jej źródeł.

4. Lista wskaźników produktu zaproponowana w Programie jest według Ewaluatora spójna, trafna i wystarczająca. Ewaluator zmodyfikował tylko nieznacznie nazewnictwo dwóch pierwszych wskaźników produktu, dostosowując je do obowiązującej listy WLWK.
5. Zaproponowane wskaźniki rezultatu strategicznego według Ewaluatora należy ocenić pozytywnie, proponujemy jedynie dodanie w uszczegółowieniu Programu wskaźnika *Zmniejszenie zużycia energii końcowej*.
6. Jako element dodatkowy do uzupełnienia Ewaluator zaproponował 3 wskaźnik rezultatu bezpośredniego, do uszczegółowienia RPO WiM 2014-2020:
 - *Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej;*
 - *Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej;*
 - *Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej i cieplnej w warunkach wysokosprawnej Kogeneracji.*

DIAGRAM ZWIĄZKÓW PRZYCZYNOWO – SKUTKOWYCH DLA OSI EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA

ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY SPOŁECZNO - EKONOMICZNE

Brak samowystarczalności w produkcji energii elektrycznej i konieczność importowania, przy jednoczesnym wysokim udziale OZE w produkcji energii elektrycznej

Zły stan infrastruktury energetycznej uniemożliwiający odbiór wytworzonej energii z OZE

Niska efektywność energetyczna i mały udział OZE w wytwarzaniu energii elektrycznej i ciepła

Emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do atmosfery

Wysoka energochłonność sektora publicznego i prywatnego

Znacząca część budynków mieszkalnych wybudowana w przestarzałych technologiach

Infrastruktura instytucji publicznych nie spełniająca wymagań techniczno-budowlanych w zakresie ochrony przed utratą ciepła i energooszczędności

Niewystarczający stopień wykorzystywania w regionie kogeneracji do wytwarzania energii elektrycznej i ciepła

Zanieczyszczenie powietrza w miastach w wyniku spalania paliw stałych i emisji spalin przez samochody

Skutki nadmiernej kongestii w miastach w wyniku presji transportu drogowego

PLANOWANE DZIAŁANIA

Wspieranie tworzenia i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych (4.1)

Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach (4.2)

Wspieranie efektywności energetycznych, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym (4.3)

Promowanie wykorzystania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe (4.7)

Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów (...) (4.5)

PRODUKTY

Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE

Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE

Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie

Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków

Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej z OZE w ramach kogeneracji

Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej w ramach kogeneracji

Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej

REZULTATY BEZPOŚREDNIE

Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej

Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej

Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej

Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej i cieplnej w warunkach wysokosprawnej kogeneracji

Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych

REZULTATY STRATEGICZNE

Udział energii elektrycznej produkowanej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem

Zużycie energii elektrycznej w przemyśle na 1 mln WDB w przemyśle

Zużycie energii pierwotnej

Zmniejszenie zużycia energii końcowej

Odsetek energii cieplnej wytwarzanej w skojarzeniu

Przewozy pasażerów komunikacją miejską

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE

Wysokie koszty energii pozyskiwanej z OZE

Trudność w magazynowaniu energii i produkcję niekoniecznie odpowiadającą występującym w danym momencie potrzebom

Rozwój energetyki rozproszonej

Rozwój nowych technologii

Wymagania unijnej polityk dotyczące gospodarki niskoemisyjnej i efektywności energetycznej

Duże oddziaływanie sektora energetyki na stan środowiska

Brak zainteresowania społeczeństwa komunikacją zbiorową

Zmniejszająca się emisja zanieczyszczeń środowiska

Zwiększająca się świadomość ekologiczna

Wysokie koszty ograniczenia emisji CO₂ w sytuacji gospodarki opartej na węglu

* Proponowane przez Ewaluatora wskaźniki oznaczone **boldem** sugeruje się po akceptacji propozycji uzupełnić w Szczegółowym opisie osi priorytetowych

Źródło: opracowanie własne.

Oś priorytetowa 5: Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów

1. Wśród głównych problemów, potencjałów i wyzwań rozwojowych w obszarze środowiska i jego zasobów należy wskazać:

- Nie w pełni jeszcze wdrożony Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami;
- Niewystarczający stopień skanalizowania gmin oraz brak uporządkowania gospodarki ściekowej na terenach o zabudowie rozproszonej;
- Zbyt mała liczba instalacji przetwarzania komunalnych osadów ściekowych;
- Nie w pełni zapewniony dostęp do wody pitnej o dobrej jakości;
- Różnorodność i bogactwo środowiska przyrodniczego;
- Wzrost częstotliwości i skali występowania ekstremalnych warunków pogodowych oraz klęsk żywiołowych.

Wskazane powyżej problemy posiadają uzasadnienie empiryczne i merytoryczne w licznych analizach i badaniach, w tym w dokumentach przywoływanych w części diagnostycznej.

2. Elementem istotnym w dążeniu do wzrostu konkurencyjności oraz wzmacniania potencjału w zakresie przedsiębiorczości i zatrudnienia są priorytetem Unii Europejskiej jest m. in. ochrona środowiska i racjonalne korzystanie z jego zasobów. Jednym z celów Strategii Europa 2020 jest rozwój zrównoważony realizowany poprzez bardziej racjonalne zużycie materiałów w procesie produkcji, czyli redukcję zużycia surowców i wzrost wydajności ich wykorzystania, czy powtórne użycie odpadów z jednego procesu produkcji w procesie następnym, może skutkować zwiększeniem efektywności ekonomicznej i zmniejszeniem zanieczyszczenia. W związku z powyższym wśród priorytetów inwestycyjnych zaproponowano 5 poniższych:

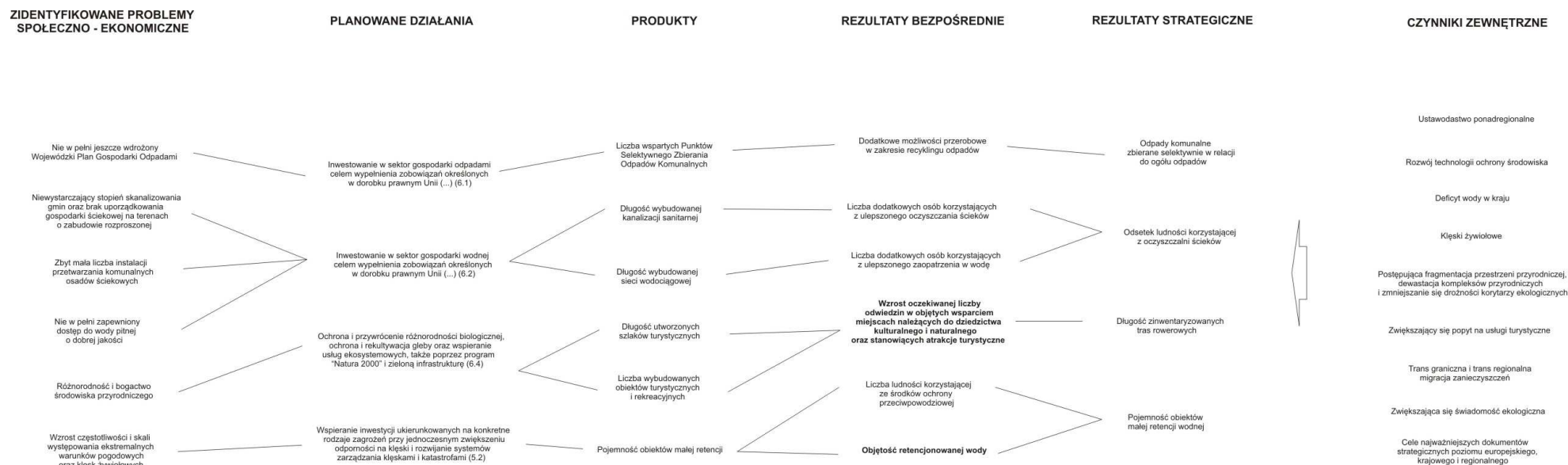
- *6.1 Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie.* W ramach priorytetu przewiduje się wsparcie dla kompleksowych projektów skierowane na poprawę gospodarki odpadami przez zapobieganie powstawaniu odpadów, promowanie ponownego użycia, wdrażanie technologii odzysku, w tym recyklingu i ostatecznego unieszkodliwiania odpadów, poprawę gospodarki odpadami niebezpiecznymi, jak również na tworzenie przez gminy punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych oraz punkty dobrowolnego gromadzenia odpadów.
- *6.2 Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie.* Pomimo znaczącej rozbudowy infrastruktury oczyszczania ścieków w poprzedniej perspektywie finansowej, potrzeby regionu są nadal znaczące. Dlatego w ramach wsparcia w priorytecie inwestycyjnym 6.2 przewidziano kompleksowe wsparcie gospodarki wodno-ściekowej, z uwzględnieniem inteligentnych systemów zarządzania sieciami wodociągowymi, kompleksowe wsparcie budowy systemów indywidualnych oczyszczania ścieków na terenach zabudowy rozproszonej, budowę i modernizację systemów zaopatrzenia w wodę oraz dofinansowanie na zakup urządzeń i aparatury oraz remont urządzeń służących gromadzeniu, odprowadzaniu, uzdatnianiu

i przesyłowi wody, wdrożenie nowych technologii służących oszczędzaniu wody i odnowy wody.

- *6.4 Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochronę i rekultywację gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę.* Region charakteryzuje się czystym i względnie nieprzetworzonym środowiskiem, które wymaga odpowiednich działań dla zachowania cennych walorów przyrodniczych dla przyszłych pokoleń. Z jednej strony wsparcie w ramach programu zostanie więc ukierunkowane na przedsięwzięcia służące ochronie i przywróceniu różnorodności biologicznej, z drugiej zaś utrzymaniu przewagi konkurencyjnej nad innymi regionami w oparciu o istniejący potencjał środowiskowy i umiejętność wykorzystania go w procesach wzrostu i rozwoju społeczno-gospodarczego. Wśród preferowanych przedsięwzięć wymienia się podniesienie standardu bazy technicznej i wyposażenia parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody (w tym położonych na obszarach NATURA 2000), edukację ekologiczną, inwestowanie w niezbędną infrastrukturę związaną z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków, tworzenie miejsc ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime, realizację zadań służących ochronie i osiągnięciu co najmniej dobrego stanu jednolitych części wód jezior, projekty dotyczące działalności wykorzystującej lokalne zasoby przyrodnicze oraz rozwój publicznie dostępnej podstawowej infrastruktury uzdrowiskowej.
 - *5.2 Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka zagrożeń przy jedno-czesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami,* w ramach którego przewiduje się wsparcie dla rozwoju infrastruktury, w tym budowy i remontu urządzeń służących retencjonowaniu wód, realizację działań z zakresu naturalnej retencji wód i terenów zalewowych i zalesienia dla zwiększenia retencji gruntowej, rozwój systemów zintegrowanego monitorowania i ostrzegania, prognozowania zagrożeń i reagowania w sytuacjach nagłego wystąpienia zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii, jak również wyposażenia służb ratowniczych oraz bezpieczny „MOF”
3. Listę działań uważa się za kompletną i oceniono ją pozytywnie pod kątem zaadresowania wszystkich zidentyfikowanych w regionie problemów. Wszystkie zaproponowane w RPO WiM 2014-2020 wskaźniki produktu i rezultatu strategicznego pozwalają na monitorowanie realizacji zaplanowanych działań i w tym zakresie sugerowane zmiany są niewielkie.
4. Proponuje się zastosowanie w Szczegółowym opisie osi priorytetowych następujących 2 wskaźników rezultatu bezpośredniego:
- *Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących trąckie turystyczne* (jednocześnie wskaźnik rezultatu strategicznego)
 - *Objętość retencjonowanej wody.*

DIAGRAM ZWIĄZKÓW PRZYZYNOWO – SKUTKOWYCH DLA OSI ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW

* Proponowane przez Ewaluatora wskaźniki oznaczone **boldem** sugeruje się po akceptacji propozycji uzupełnić w Szczegółowym opisie osi priorytetowych

Źródło: opracowanie własne.

Oś priorytetowa 6: Kultura i dziedzictwo

1. Wśród głównych problemów, potencjałów i wyzwań rozwojowych w obszarze kultura i dziedzictwo należy wskazać:

- Postępujący proces dekapitalizacji zasobów dziedzictwa kulturowego
- Zbyt małe wsparcie przeznaczone na kulturę, brak odpowiedniej bazy do organizowania imprez, słaby stan techniczny i funkcjonalny obiektów kultury
- Różnorodność i bogactwo środowiska przyrodniczego

Wskazane powyżej problemy posiadają uzasadnienie empiryczne i merytoryczne w licznych analizach i badaniach, w tym w dokumentach przywoływanych w części diagnostycznej.

2. Zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, istotnym elementem działań na rzecz wzrostu konkurencyjności oraz wzmacniania potencjałów rozwojowych, jest ochrona środowiska i racjonalne korzystanie z jego zasobów.. W związku z powyższym wśród priorytetów inwestycyjnych zaproponowano poniższy:

- *6.3 Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego*, w ramach którego przewidziano wsparcie na ochronę, zachowanie i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych; zachowanie walorów architektoniczno-krajobrazowych i kulturowych miasteczek i wsi, inwestycje w instytucje kultury by dostosować je do nowoczesnej działalności kulturalnej, w tym zakup trwałego wyposażenia oraz konserwacja muzealiów, starodruków, wsparcie instytucji kultury na rzecz włączenia ich w tworzenie produktów turystycznych i oferty wypoczynkowo-turystycznej, wzmocnienia ich funkcji regionotwórczej; wsparcie rozwoju centrów informacji kulturalnej i miejsc promocji kultury (festiwale wraz ze służącą im infrastrukturą, wystawy, wydawnictwa, itp.).

3. Listę działań uważa się za kompletną i oceniono ją pozytywnie pod kątem zaadresowania wszystkich zidentyfikowanych w regionie problemów.
4. Wskaźniki produktu i rezultatu strategicznego są określone prawidłowo.

DIAGRAM ZWIĄZKÓW PRZYCZYNOWO – SKUTKOWYCH DLA OSI KULTURA I DZIEDZICTWO

ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY SPOŁECZNO - EKONOMICZNE

Postępujący proces dekapitalizacji
zasobów dziedzictwa kulturowego

Zbyt małe wsparcie przeznaczone
na kulturę, brak odpowiedniej
bazy do organizowania imprez,
słaby stan techniczny
i funkcjonalny obiektów kultury

PLANOWANE DZIAŁANIA

Zachowanie, ochrona, promowanie
i rozwój dziedzictwa naturalnego
i kulturowego (6-3)

PRODUKTY

Liczba instytucji kultury
objętych wsparciem

REZULTATY BEZPOŚREDNIE

Wzrost oczekiwanej liczby
odwiedzin w objętych wsparciem
miejscach należących do dziedzictwa
kulturowego i naturalnego
oraz stanowiących atrakcje turystyczne

REZULTATY STRATEGICZNE

Zwiedzający muzea i oddziały
będące w gestii samorządów gmin,
powiatów i miast na
prawach powiatu / 1000 mieszkańców

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE

Ustawodawstwo ponadregionalne

Rozwój technologii ochrony środowiska

Deficyt wody w kraju

Kłęski żywiołowe

Postępująca fragmentacja przestrzeni przyrodniczej,
dewastacja kompleksów przyrodniczych
i zmniejszanie się drożności korytarzy ekologicznych

Zwiększający się popyt na usługi turystyczne

Trans graniczna i trans regionalna
migracja zanieczyszczeń

Zwiększająca się świadomość ekologiczna

Cele najważniejszych dokumentów
strategicznych poziomu europejskiego,
krajowego i regionalnego

Źródło: opracowanie własne.

Oś priorytetowa 7: Infrastruktura transportowa

1. Podstawą dla działań w ramach osi priorytetowej Transport są następujące problemy społeczno-ekonomiczne zidentyfikowane w części diagnostycznej RPO WiM 2014-2020:

- Niedostateczna długość dróg publicznych o tzw. twardej nawierzchni;
- Duża liczba wypadków drogowych;
- Wysoka liczba ofiar śmiertelnych wypadków drogowych;
- Zły stan techniczny infrastruktury drogowej i kolejowej;
- Niewystarczająca długość eksploatowanych linii kolejowych;
- Niska prędkość przejazdów transportu kolejowego (wynikająca ze złego stanu technicznego sieci kolejowej);
- Niska dostępność komunikacyjna regionu w skali europejskiej;
- Energochłonny i przestarzały tabor komunikacji miejskiej;
- Wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza w miastach wynikający ze spalania paliw stałych i emisji spalin przez pojazdy uczestniczące w ruchu drogowym;
- Skutki nadmiernej kongestii w miastach w wyniku presji transportu drogowego;
- Niespójny system transportu wodnego;
- Zły stan infrastruktury hydrotechnicznej.

Wskazane powyżej problemy posiadają uzasadnienie empiryczne i merytoryczne w licznych analizach i badaniach, w tym w dokumentach przywoływanych w części diagnostycznej.

2. W raporcie *OECD Impact of Transport Infrastructure Investment on Regional Development*¹¹ za główne bezpośrednie korzyści użytkownika wynikające z inwestycji w infrastrukturę uznano te związane z czasem podróży, kosztami eksploatacyjnymi środków transportu i poprawą bezpieczeństwa. Oddziaływanie inwestycji w infrastrukturę może również uwidaczniać się w innych obszarach, takich jak np.: dostępność transportowa, poziom i rozmieszczenie zatrudnienia, większa wydajność pracy, wynagrodzenia i wzrost popytu wewnętrznego, co z kolei będzie skutkowało ożywieniem regionu. Interwencja planowana w RPO WiM 2014-2020 ukierunkowana jest w głównej mierze na poprawę spójności komunikacyjnej regionu w przestrzeni drogowej, kolejowej, śródlądowej oraz na rozwój przyjaznych środowisku systemów transportu. Priorytety inwestycyjne przyjęte w Programie wynikają wprost ze Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2025 roku. Tym samym w biorąc pod uwagę zapisy Umowy Partnerstwa i linii demarkacyjnej ramach analizowanej osi priorytetowej realizowane będą 3 priorytety inwestycyjne:

- 7.2 Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi, w ramach których przewiduje się budowę lub przebudowę ważnych dla województwa połączeń drogowych wiążących regionalny system transportowy z siecią dróg krajowych i z siecią TEN-T, poprawiających dostęp do lotniska regionalnego i centrów logistycznych (drogi wojewódzkie); budowa, przebudowa dróg dojazdowych (w tym rowerowych) do miast powiatowych na obszarach o słabym dostępie do usług publicznych - preferowane będą projekty wynikające z kompleksowych programów, strategii transportowych, obejmujących swoim zasięgiem co najmniej powiat (przede wszystkim drogi lokalne);

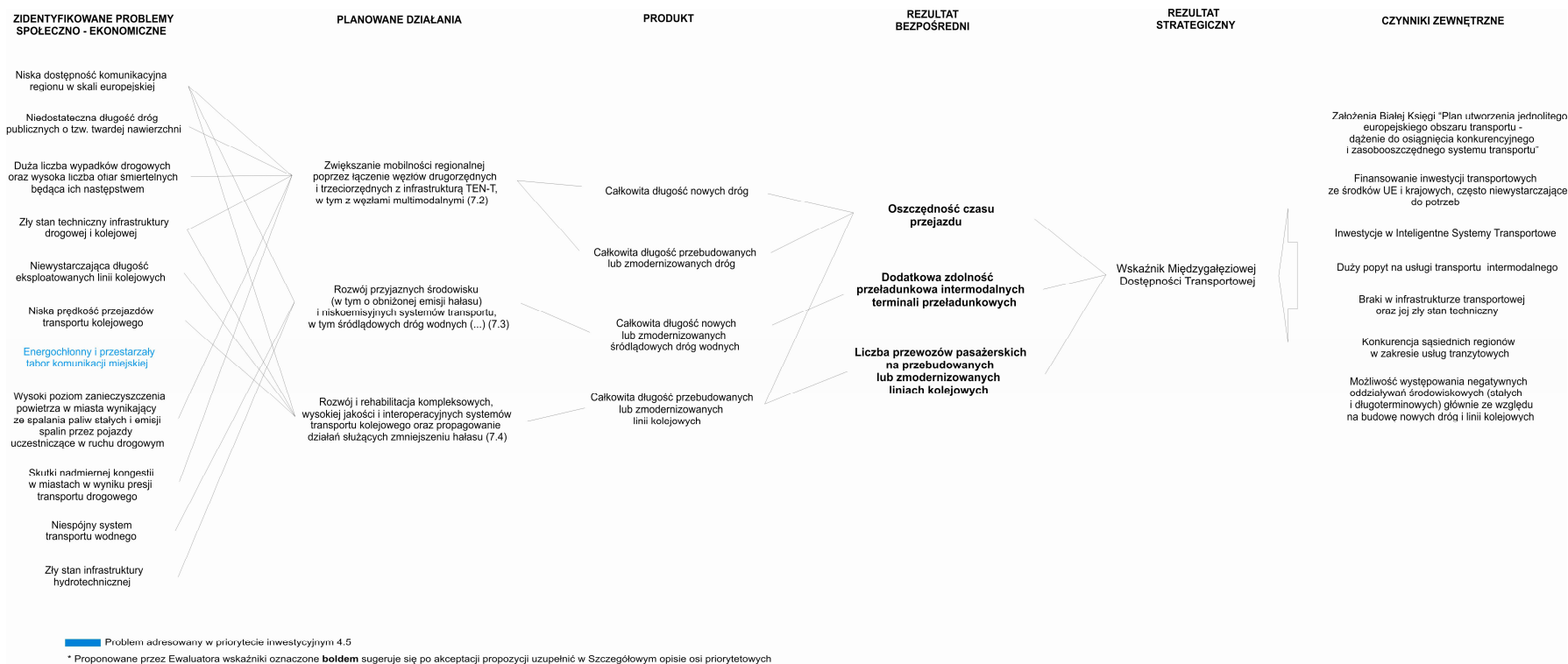
¹¹ *Impact of Transport Infrastructure Investment on Regional Development*, OECD, Paryż 2002.

budowa, przebudowa dróg w obszarach funkcjonalnych Olsztyna ("Mobilny MOF"), Elbląga i Ełku.

- *7.3 Rozwój przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów i połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej.* W ramach tego priorytetu inwestycyjnego przewiduje się działania w zakresie inwestycji w infrastrukturę śródlądowych dróg wodnych i infrastrukturę portową oraz wdrażanie rozwiązań i technik zarządzania, monitorowania ruchu na śródlądowych drogach wodnych (w tym małych portów). Szlak żeglowny Wielkich Jezior Mazurskich, co przedstawiono w diagnozie, to największy i najpopularniejszy szlak żeglugi śródlądowej w Polsce oraz jedna z największych atrakcji turystycznych regionu. Inwestycje w infrastrukturę śródlądowych dróg wodnych zwiększą bezpieczeństwo osób korzystających ze szlaku żeglownego oraz podniosą jego atrakcyjność, co z kolei może spowodować wzrost liczby turystów przyjeżdżających do regionu, a co za tym idzie zwiększenie liczby miejsc pracy w turystyce.
 - *7.4 Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu.* Preferowane przedsięwzięcia w ramach tego priorytetu dotyczyć będą budowy, modernizacji lub rewitalizacji regionalnej sieci kolejowej i infrastruktury dworcowej poza siecią TEN-T oraz zakupu i modernizacji taboru kolejowego dla połączeń wojewódzkich.
3. Logika interwencji w ramach osi priorytetowej Transport uwzględnia praktycznie wszystkie problemy i wyzwania rozwojowe wskazane w części diagnostycznej RPO WiM 2014-2020. Jeden ze wskazanych problemów w obszarze transportu (Energochłonny i przestarzały tabor komunikacji miejskiej) zaadresowany został przez działania planowane w osi priorytetowej *Efektywność energetyczna*. Poprawa jakości infrastruktury transportowej i dostępności komunikacyjnej regionu może przyczynić się do zwiększenia natężenia ruchu na szlakach komunikacyjnych i związanego z nim negatywnego oddziaływania transportu na środowisko przyrodnicze w regionie. Istotne zatem byłoby zwrócenie większej uwagi na działania promujące rozwój transportu zrównoważonego.
4. Lista wskaźników produktu oraz rezultatu zostały ocenione pozytywnie.
5. Jako element dodatkowy w Szczegółowym opisie osi priorytetowych Ewaluator zaproponował 3 rezultaty bezpośrednie dla interwencji planowanej w ramach osi priorytetowej Infrastruktura transportowa:
- *Oszczędność czasu przejazdu* (ze względu a fakt, że aktualna WLWK nie wskazuje żadnych wskaźników rezultatu bezpośredniego dla priorytetu inwestycyjnego 7.2, Ewaluator zaproponował wskaźnik spoza listy, który znajduje również zastosowanie dla priorytetu inwestycyjnego 7.4);
 - *Dodatkowa zdolność przeładunkowa intermodalnych terminali przeładunkowych;*
 - *Liczba przewozów pasażerskich na przebudowanych lub zmodernizowanych liniach kolejowych.*

DIAGRAM ZWIĄZKÓW PRZYZYKOWO – SKUTKOWYCH DLA OSI INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA

Źródło: opracowanie własne.

Oś priorytetowa 8: Obszary wymagające rewitalizacji

1. Punktem wyjścia do stworzenia diagramu logiki interwencji w ramach osi Obszary wymagające rewitalizacji było zidentyfikowanie najistotniejszych problemów/wyzwań rozwojowych, do których zaliczono: utratę funkcji społeczno-gospodarczych małych i średnich miast, koncentracji negatywnych zjawisk społecznych w zaniedbanych częściach miast i na terenach blokowisk. Wymienione problemy i wyzwania rozwojowe zostały zaadresowane w zaplanowanym priorytecie inwestycyjnym: *9.2 Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich*, gdzie do planowanych przedsięwzięć zaliczono wspieranie nadawania i przywracania funkcji społecznych (w tym kulturalnych, edukacyjnych i rekreacyjnych), gospodarczych zdegradowanym obszarom miejskim; rewaloryzację/modernizację/adaptację istniejącej zabudowy, wyjątkowo w uzasadnionych wypadkach odtwarzanie historycznej zabudowy; zagospodarowanie/rozwój przestrzeni publicznych - przedsięwzięcia ukierunkowane na podniesienie atrakcyjności społecznej oraz nadawanie walorów funkcjonalnych i estetycznych tym przestrzeniom z uwzględnieniem ich regionalnej tożsamości.
2. Zaproponowane wskaźniki produktu i rezultatu Ewaluator ocenia pozytywnie.

DIAGRAM ZWIĄZKÓW PRZYZCYNOWO – SKUTKOWYCH DLA OSI OBSZARY WYMAGAJĄCE REWITALIZACJI

ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY SPOŁECZNO - EKONOMICZNE

Utrata funkcji społeczno-gospodarczych
małych i średnich miast

Koncentracja negatywnych zjawisk
społecznych w zaniedbanych
częściach miast
i na terenach blokowisk

PLANOWANE DZIAŁANIA

Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej
i społecznej ubogich społeczności
na obszarach miejskich i wiejskich (9.2)

PRODUKTY

Powierzchnia
zrewitalizowanych
obszarów

REZULTATY BEZPOŚREDNIE

Liczba przedsiębiorstw
ulożowanych
na zrewitalizowanych obszarach

REZULTATY STRATEGICZNE

Wskaźnik
ożywienia gospodarczego na
terenach rewitalizowanych

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE

Rozwój społeczeństwa informacyjnego

Rozwój środowiskowych usług
i programów społecznych

Wzrastająca rola ekonomii społecznej
i organizacji pozarządowych działających
w obszarze integracji społecznej

Pogłębiające się rozwarstwienie społeczne

Mało efektywna polityka aktywizacyjna
wobec osób wykluczonych społecznie

Zmiany koniunkturalne

* Proponowane przez Ewaluatora wskaźniki oznaczone **boldem** sugeruje się po akceptacji propozycji uzupełnić w Szczegółowym opisie osi priorytetowych

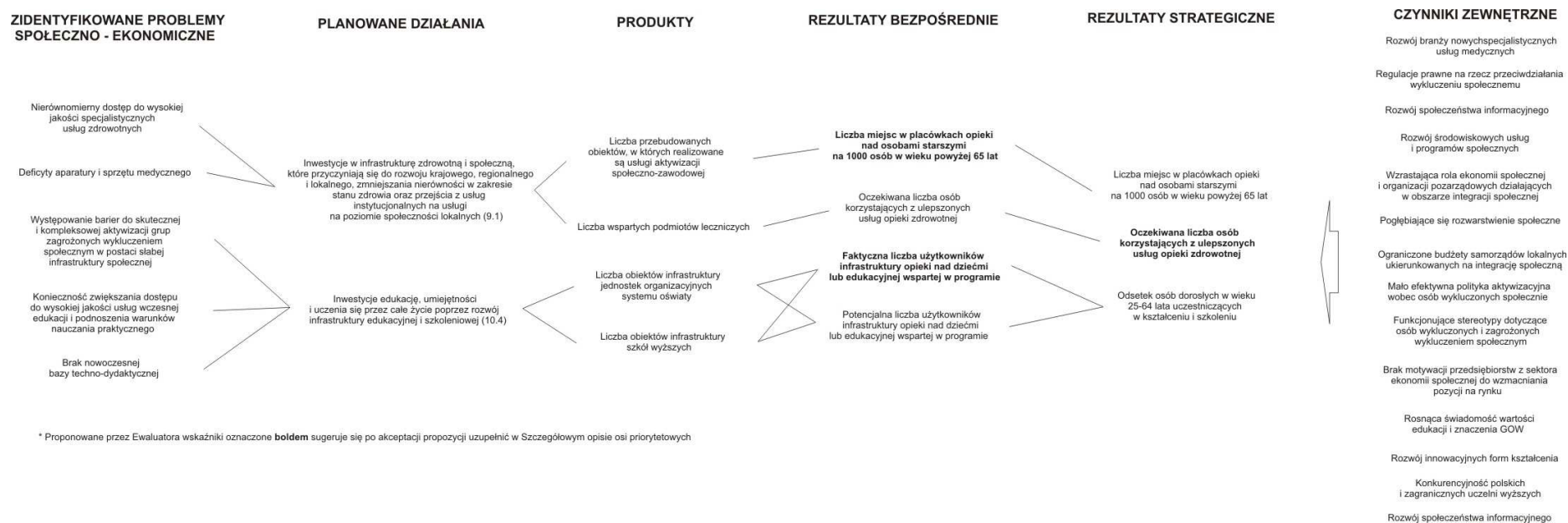
Źródło: opracowanie własne.

Oś priorytetowa 9: Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych

1. Punktem wyjścia do stworzenia diagramu logiki interwencji w ramach osi Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych było zidentyfikowanie najistotniejszych problemów/wyzwań rozwojowych w zakresie rozwoju usług publicznych w regionie, do których zaliczono: nierównomierny dostęp do wysokiej jakości specjalistycznych usług zdrowotnych, deficyty aparatury i sprzętu medycznego, występowanie barier do skutecznej i kompleksowej aktywizacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym w postaci słabej infrastruktury społecznej, konieczność zwiększania dostępu do wysokiej jakości usług wczesnej edukacji i podnoszenia warunków nauczania praktycznego, unowocześniania bazy techno-dydaktycznej.
2. Wszystkie, wymienione problemy i wyzwania rozwojowe zostały trafnie zaadresowane w trzech zaplanowanych priorytetach inwestycyjnych, do których zaliczyć należy:
 - *Priorytet 9.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych, w którym przedsięwzięcia skoncentrują się na usuwaniu niedoborów poprzez wsparcie ambulatoryjnej opieki specjalistycznej i poprawę dostępności do bazy szpitalnej, zakup aparatury leczniczej i sprzętu medycznego, inwestycjach w infrastrukturę na rzecz integracji społecznej, aktywizacji dzieci i młodzieży ze środowisk najuboższych oraz infrastrukturę socjalną oraz Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną dedykowaną opiece nad osobami starszymi.*
 - *Priorytet 10.4 Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej, w ramach którego nastąpi koncentracja na rozbudowie infrastruktury przedszkolnej, popularyzującej naukę i innowacje, inwestycje w szkolnictwo zawodowe, dydaktyczną szkół wyższych oraz w infrastrukturę służącą do szkoleń zawodowych i uczenia się przez całe życie.*
3. Jako wskaźnik rezultatu bezpośredniego do Szczegółowego opisu osi priorytetowych warto rozważyć zastosowanie następujących wskaźników:
 - *Liczba miejsc w placówkach opieki nad osobami starszymi na 1000 osób w wieku powyżej 65 lat.*
 - *Faktyczna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie.*
4. Jako wskaźnik rezultatu strategicznego do Szczegółowego opisu osi priorytetowych warto rozważyć zastosowanie następującego wskaźnika:
 - *Oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług opieki zdrowotnej*

DIAGRAM ZWIĄZKÓW PRZYCZYNOWO – SKUTKOWYCH DLA OSI DOSTĘP DO WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH

* Proponowane przez Ewaluatora wskaźniki oznaczone **boldem** sugeruje się po akceptacji propozycji uzupełnić w Szczegółowym opisie osi priorytetowych.

Źródło: opracowanie własne.

Oś priorytetowa 10: Regionalny rynek pracy

1. Punktem wyjścia do stworzenia diagramu logiki interwencji w ramach osi Regionalny rynek pracy było zidentyfikowanie najistotniejszych problemów/wyzwań rozwojowych w zakresie rozwoju usług publicznych w regionie, do których zaliczono: niski wskaźnik aktywności zawodowej w regionie i wskaźnik zatrudnienia, wysoka stopa bezrobocia, niska liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. ludności, wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych, najniższy w kraju udział osób dorosłych w kształceniu ustawicznym, edukacji, szkoleniach związanych z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych, brak rozwiązań sprzyjających godzeniu pracy zawodowej i życia prywatnego, wysoki odsetek osób niepełnosprawnych w regionie, brak kompleksowej oferty usług doradczych dla MŚP, niekorzystne trendy demograficzne, wysoka zachorowalność na choroby stanowiące główne przyczyny niezdolności do pracy.

Wskazane powyżej problemy posiadają uzasadnienie empiryczne i merytoryczne w licznych analizach i badaniach, w tym w dokumentach przywoływanych w części diagnostycznej. Należy podkreślić, iż zdiagnozowane problemy i wyzwania w obszarze rynku pracy znalazły swoje odzwierciedlenie w planowanych przedsięwzięciach w obrębie priorytetów inwestycyjnych.

2. W RPO WiM 2014-2020 na potrzeby tworzonych diagramów, ocena Ewaluatora dokonana została w oparciu o zaplanowane typy i przykłady przedsięwzięć, które w bardziej precyzyjny sposób umożliwiły analizę logiki interwencji i dobór wskaźników produktu i rezultatu. W analizowanej osi priorytetowej przyjęto 5 priorytetów inwestycyjnych, w tym:

- *8.5 Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników, gdzie planowane są przedsięwzięcia polegające na udzieleniu pomocy w aktywnym poszukiwaniu pracy, działania na rzecz zdobywania lub/i podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz ich lepszego dopasowania do potrzeb rynku pracy, pomoc w zdobyciu doświadczenia zawodowego, wspieranie mobilności zawodowej, działania związane z bezpośrednim świadczeniem usług dla bezrobotnych, poszukujących pracy i pracodawców, reorientacja zawodowa rolników i rybaków, wsparcie formy zatrudnienia wspomaganego.*
- *8.7 Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, gdzie planowane jest wsparcie finansowe osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej; wsparcie doradczo-szkoleniowe dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz w początkowym okresie jej prowadzenia przez wyspecjalizowane instytucje oraz zgodnie z wypracowanymi i obowiązującymi standardami świadczenia usług.*
- *8.8 Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę, w ramach którego przewidziane są przedsięwzięcia z zakresu wspierania usług opieki nad dziećmi, wdrażanie elastycznych form zatrudnienia, wspieranie aktywizacji zawodowej osób wchodzących bądź powracających na rynek pracy po urloпах macierzyńskich, rodzicielskich i wychowawczych;*
- *8.9 Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, w którym planowane są usługi rozwojowe dla przedsiębiorstw MŚP i ich pracowników świadczone w oparciu o podejście popytowe, wsparcie usług adresowanych do przedsiębiorstw z sektora*

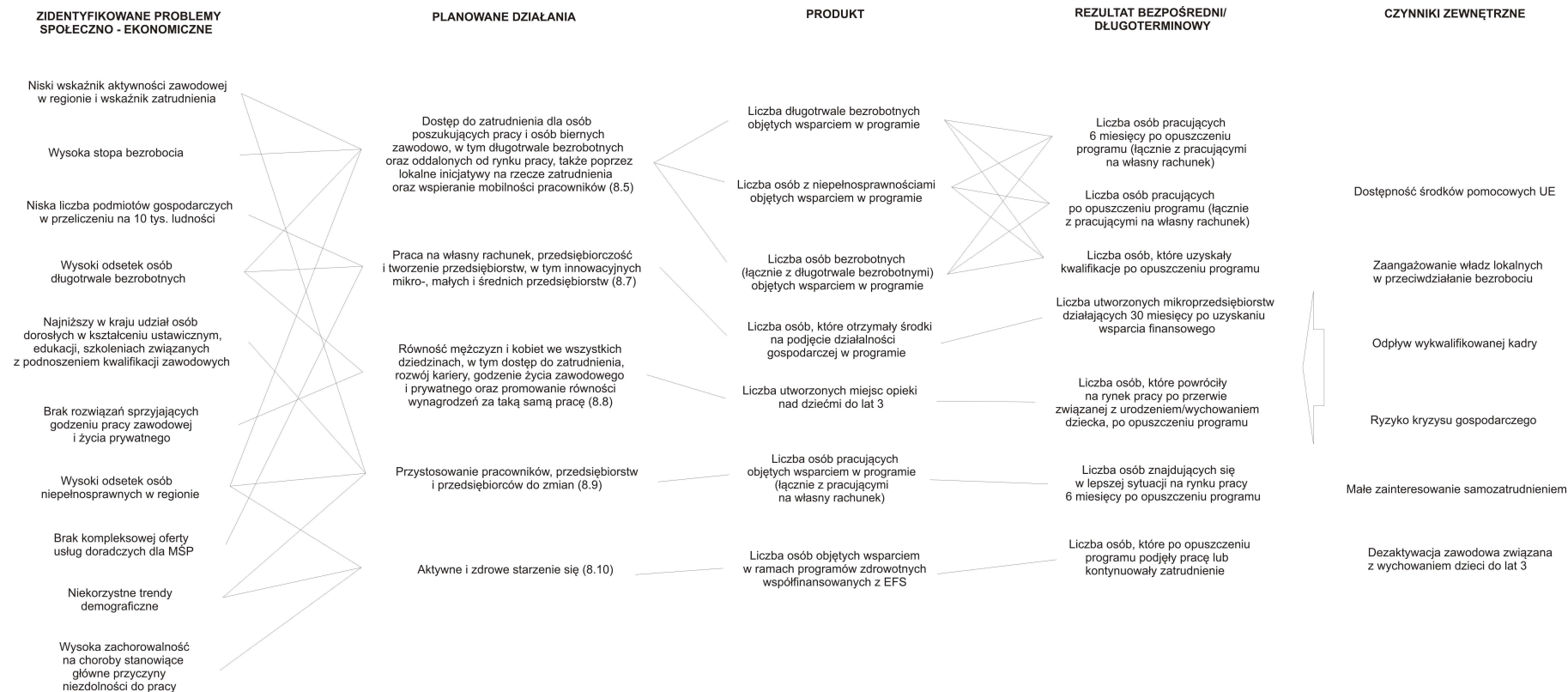
MŚP przechodzących procesy restrukturyzacyjne i modernizacyjne oraz ich pracowników ukierunkowane na dostosowanie się do zmian gospodarczych, wsparcie outplacementowe;

- *8.10 Aktywne i zdrowe starzenie się*, w którym planowa są: opracowanie i wdrożenie programów przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, programów rehabilitacji leczniczej ułatwiających powroty do pracy, programy ukierunkowane na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy, programy zdrowotne dla osób zagrożonych przerwaniem aktywności zawodowej ze względów zdrowotnych, realizacja populacyjnych programów profilaktycznych w kierunku wczesnego wykrywania nowotworów, projektów profilaktycznych dotyczących chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu tj. chorób układu krążenia, zakaźnych odkleszczowych, zaburzeń psychicznych, chorób układu oddechowego i nowotworu gruczołu krokowego.

Przypisane dla wskazanych powyżej priorytetów inwestycyjnych wskaźniki produktu oraz wskaźniki rezultatu Ewaluator uznaje za zasadne i prawidłowe.

DIAGRAM ZWIĄZKÓW PRZYZCYNOWO – SKUTKOWYCH DLA OSI REGIONALNY RYNEK PRACY

Źródło: opracowanie własne.

Oś priorytetowa 11: Włączenie społeczne

1. Punktem wyjścia do stworzenia diagramu logiki interwencji w ramach osi Włączenie społeczne było zidentyfikowanie najistotniejszych problemów/wyzwań rozwojowych w zakresie rozwoju usług publicznych w regionie, do których zaliczono:

- wysoki odsetek osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji (m.in. niepełnosprawnych, osób starszych, dzieci objętych systemem pieczy zastępczej). o trudnej sytuacji materialnej mieszkańców regionu świadczyć może m.in. niski poziom wynagrodzeń ludności regionu, czy niski poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto,
- słabo rozwinięty sektor przedsiębiorstw społecznych,
- najwyższa w kraju liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców,
- wysoki udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku,
- wysoki poziom zagrożeń ubóstwem wśród mieszkańców ogółem,
- niski status ekonomiczny,
- niski poziom wykształcenia wśród osób bezrobotnych,
- mała w stosunku do pozostałych województw liczba osób aktywnych zawodowo i najniższy w kraju współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia,
- jedna z najwyższych w kraju stopa bezrobocia,
- mała w stosunku do pozostałych województw liczba osób aktywnych zawodowo i najniższy w kraju współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia,
- wysoka liczba bezrobotnych przypadających na jedną ofertę pracy,
- gorszy niż średni w kraju dostęp do leczenia szpitalnego,
- rzadsze niż średnio w kraju korzystanie z usług i infrastruktury medycznej,
- wysoki wskaźnik zgonów w regionie,
- znaczna zachorowalność na choroby stanowiące główne przyczyny niezdolności do pracy i umieralności wśród mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego (choroby nowotworowe, układu krążenia, układu kostno-stawowo-mięśniowego, psychiczne, odkleszczowe, układu oddechowego).

Na bazie powyższych problemów zdiagnozowanych w regionie wyszczególnić można następujące wyzwania rozwojowe: wysoki poziom bezrobocia związany z brakiem kwalifikacji zawodowych i niskim poziomem wykształcenia, trudna sytuacja materialna znacznej części ludności regionu, w tym w szczególności rodzin wielodzietnych i z dziećmi niepełnosprawnymi, najwyższa w kraju liczba osób korzystających ze świadczeń społecznych z racji ubóstwa, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, niepełnosprawności, długotrwałej choroby i alkoholizmu, niska aktywność społeczna osób w wieku powyżej 50 roku życia, wysoki stopień wykluczenia i wyuczonej bezradności wśród młodzieży, konieczność poprawy dostępu do niedrogich, wysokiej jakości usług, konieczność rozwoju ekonomii społecznej.

Wskazane powyżej problemy posiadają uzasadnienie empiryczne i merytoryczne w licznych analizach i badaniach, w tym w dokumentach przywoływanych w części diagnostycznej. Należy podkreślić, iż zdiagnozowane problemy i wyzwania w obszarze rynku pracy znalazły swoje odzwierciedlenie w planowanych przedsięwzięciach w obrębie priorytetów inwestycyjnych.

2. W RPO WiM 2014-2020 na potrzeby tworzonych diagramów, ocena Ewaluatora dokonana została w oparciu o zaplanowane typy i przykłady przedsięwzięć, które w bardziej precyzyjny

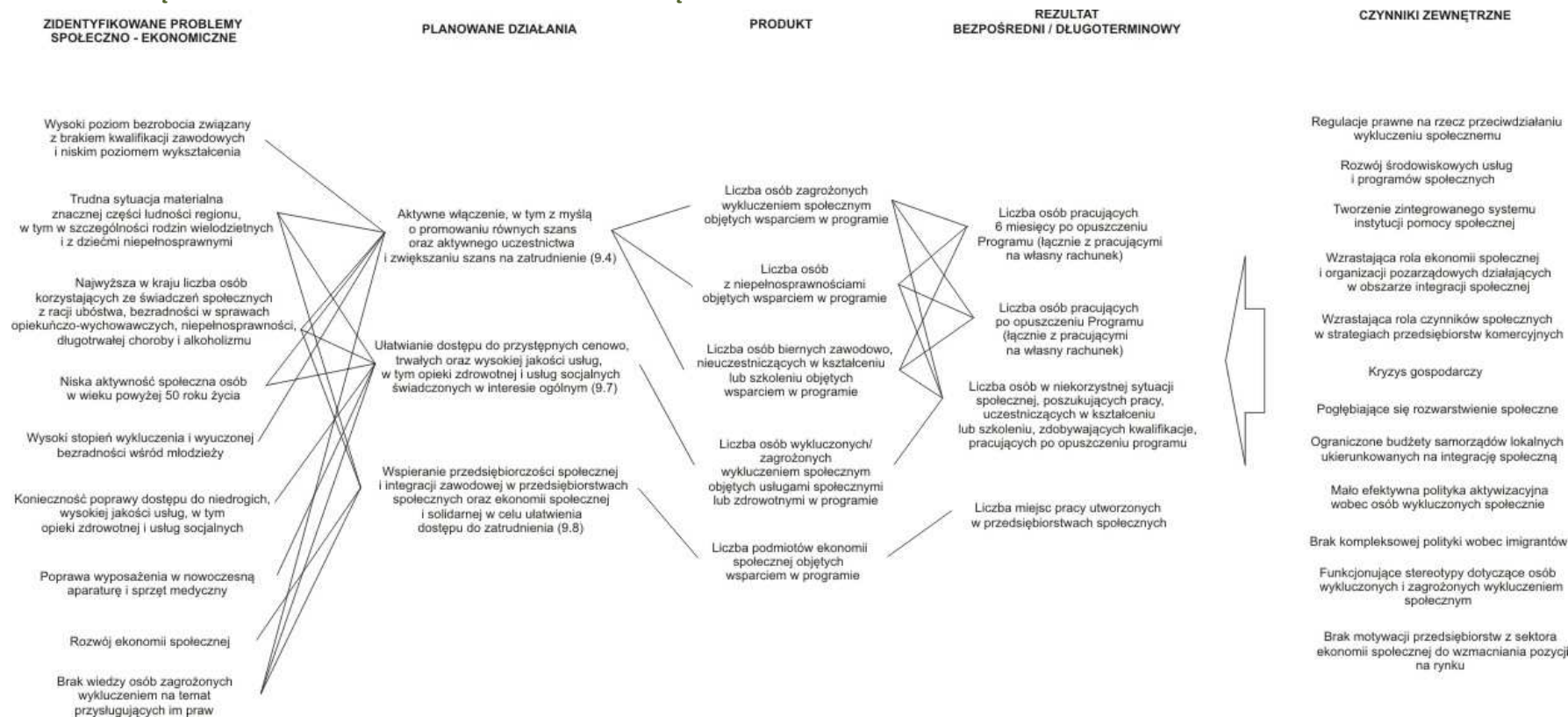
sposób umożliwił analizę logiki interwencji i dobór wskaźników produktu i rezultatu. W analizowanej osi priorytetowej przyjęto następujące priorytety inwestycyjne:

- *9.4 Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie*, gdzie planowane są przedsięwzięcia z zakresu aktywizacja osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym społeczna, zawodowa, edukacyjna, zdrowotna i kulturalna; usługi skierowane do osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym przez podmioty integracji społecznej tj. centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej oraz podmioty działające na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej (których podstawowym zadaniem nie jest działalność gospodarcza), z wyjątkiem warsztatów terapii zajęciowej, "Społeczny MOF".
- *9.7 Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym*, w ramach którego planowane jest opracowanie i wdrożenie programów wczesnego wykrywania (wraz z sanacją) wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci (obejmujące np. gimnastykę korekcyjną, usługi logopedyczne); opracowywanie i wdrożenie programów zapobiegania rozwojowi próchnicy, profilaktyka raka szyjki macicy (np. szczepienia dziewcząt w wieku ok. 11/14 lat); świadczenie usług, m.in.: wsparcia pieczy zastępczej, specjalistycznego poradnictwa rodzinnego, asystenta rodziny, opieki nad osobami zależnymi, skierowanych do osób w rodzinach zagrożonych wykluczeniem społecznym; lokalne działania integracyjne społeczności, sprzyjające włączeniu społecznemu (np. wspólne działanie na rzecz poprawy przestrzeni publicznej z wykorzystaniem nabytych podczas aktywizacji zawodowej kompetencji); wsparcie usług poradnictwa prawnego i obywatelskiego, "Zdrowy i aktywny MOF".
- *9.8 Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia*, w ramach, którego planowane jest świadczenie usług osobom wykluczonym lub zagrożonym wykluczeniem społecznym, dotacje na zakładanie przedsiębiorstw społecznych, budowanie współpracy lokalnych i regionalnych podmiotów na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.

Powyższym priorytetom przypisano 5 wskaźników produktu i 4 wskaźniki rezultatu, które Ewaluator uznaje za zasadne i prawidłowe.

DIAGRAM ZWIĄZKÓW PRZYCZYNOWO – SKUTKOWYCH DLA OSI WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

Źródło: opracowanie własne.

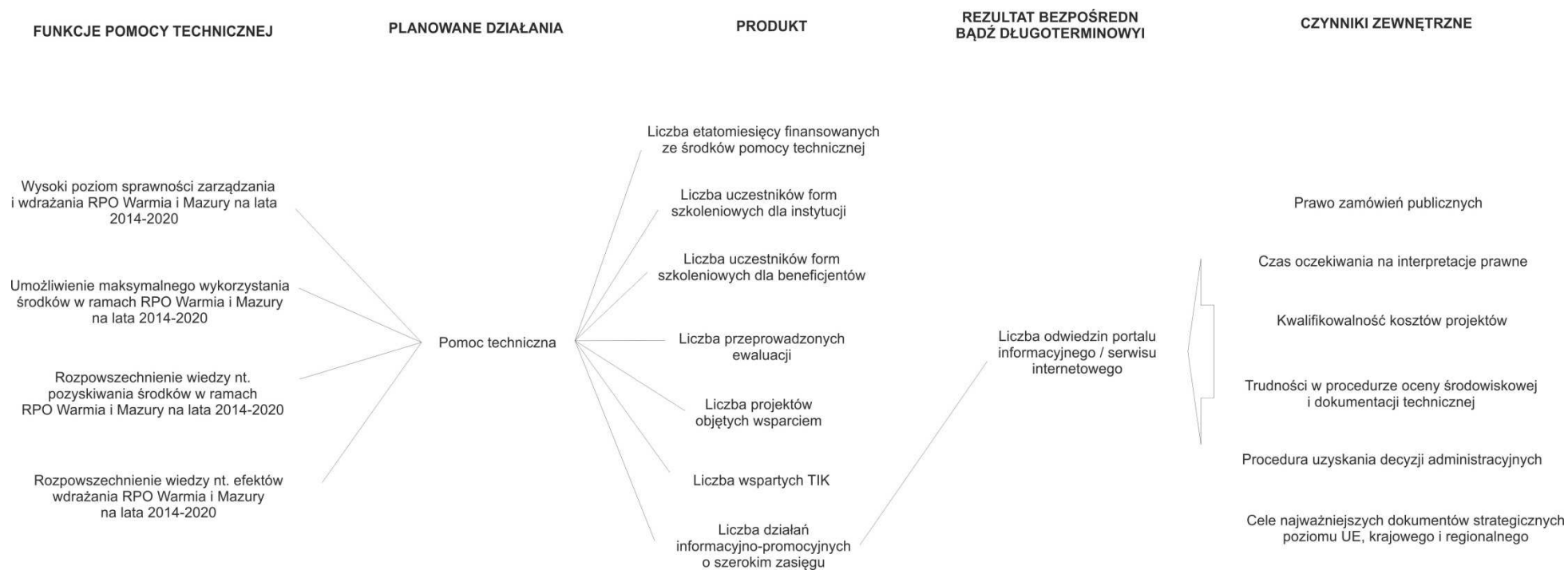

Oś priorytetowa 12: Pomoc techniczna

1. Podstawą dla wsparcia w ramach osi priorytetowej Pomoc techniczna jest potrzeba zapewnienia wysokiego poziomu sprawności zarządzania i wdrażania RPO WiM, dzięki któremu możliwe będzie maksymalne wykorzystanie środków objętych programem, jak również rozpowszechnienia wiedzy nt. pozyskiwania środków oraz efektów ich oddziaływania na sytuację w województwie.
 2. Działania planowane w ramach analizowanej osi priorytetowej zostały podzielone na dwie grupy działań:
 - zapewniające sprawny i efektywny system zarządzania i wdrażania RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 oraz ciągłość i programowania, m.in. wsparcie zatrudnienia pracowników instytucji uczestniczących w realizacji programu, podnoszenie ich kwalifikacji, zapewnienie odpowiednich warunków pracy, finansowanie procesów oceny i selekcji projektów, obsługi finansowej, certyfikacji, procesów kontroli, audytu, monitoringu, sprawozdawczości, ewaluacji i oceny programu, budowa, wdrożenie i utrzymanie systemu informatycznego, finansowanie funkcjonowania komitetu monitorującego;
 - zapewniające właściwy system informacji, komunikacji i promocji RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, m.in. poprzez wykorzystanie nowoczesnych technik informacji i promocji, jakimi są strony internetowe, kampanie informacyjne i promocyjne, organizację imprez tematycznych, konferencji, organizację wykładów /seminariów/szkoleń zachęcających do aplikowania w ramach programu, rozpowszechnianie informacji o efektach realizacji programu i jego roli dla rozwoju województwa.
- W osi priorytetowej Pomoc techniczna zaproponowano 7 wskaźników produktu oraz 1 wskaźnik rezultatu.
3. Wyszczególnione w ramach Pomocy technicznej grupy działań odpowiadają dwóm założonym w osi celom.
 4. Lista wskaźników dla osi priorytetowej Pomoc techniczna jest według Ewaluatora spójna, trafna i wystarczająca.

DIAGRAM ZWIĄZKÓW PRZYZCYNOWO – SKUTKOWYCH DLA OSI POMOC TECHNICZNA

Źródło: opracowanie własne.

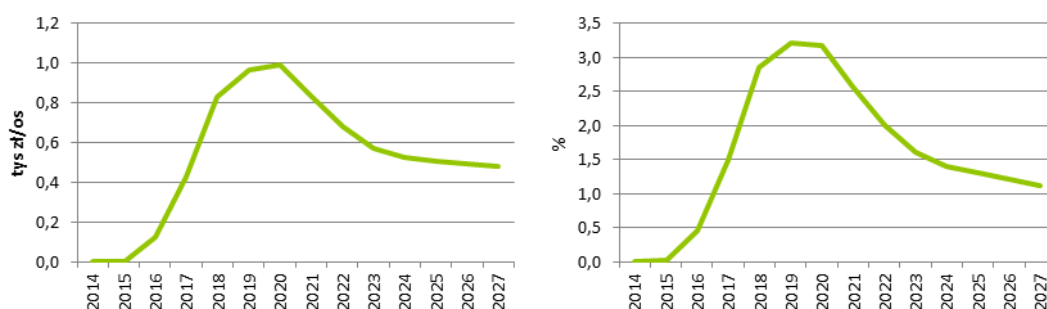
B2. Ogólna ocena wpływu realizacji programu operacyjnego na sytuację społeczno-ekonomiczną regionu

W celu opracowania niniejszej części raportu, przy zastosowaniu modelu HERMIN (drugiej generacji) gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego, przeprowadzona została analiza makroekonomiczna (o charakterze kontrfaktualnym) oddziaływania RPO WiM 2014-2020 na rozwój społeczno-gospodarczy regionu aproksymowany przez następujące wskaźniki makroekonomiczne:

- PKB per capita województwa warmińsko-mazurskiego (w tys. zł i %);
- PKB per capita w PPS w odniesieniu do średniej UE województwa warmińsko-mazurskiego (UE=100, w pkt proc.);
- stopę bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskiego wg BAEL (w pkt proc.);
- liczbę nowoutworzonych miejsc pracy w województwie warmińsko-mazurskim (w tys. osób).

Innymi słowy, określone zostało w sposób ilościowy, w jakim stopniu wartość danego miernika w danym roku może zmienić się tylko i wyłącznie za sprawą realizacji RPO WiM 2013-2020. Wyniki symulacji zostały zaprezentowane i przeanalizowane poniżej.

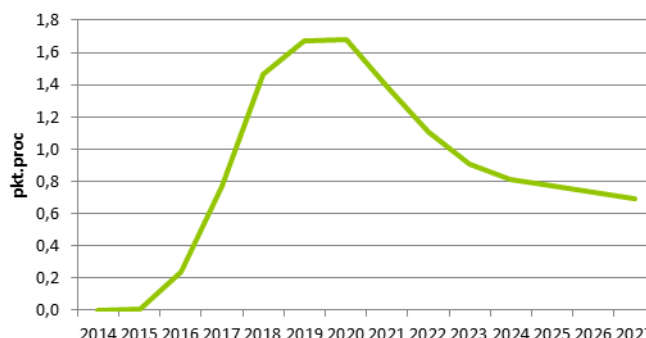
RYSUNEK 5 WPŁYW RPO WIM 2014-2020 NA POZIOM PKB PER CAPITA W CENACH STAŁYCH (ROK 2005=100) W LATACH 2014-2027 (LEWA STRONA - WPŁYW W TYS ZŁ/OS; PRAWA STRONA –WPŁYW W %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników symulacji modelu HERMIN gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego.

Przeprowadzone symulacje wskazują, że w całym analizowanym okresie 2014-2027 wpływ wydatkowania środków asygnowanych w ramach RPO WiM 2014-2020 na poziom PKB województwa warmińsko-mazurskiego ma być dodatni, co należy ocenić pozytywnie. Największa siła oddziaływania funduszy odnotowana zostanie w okresie ich wydatkowania (2014-2023), co wynika z łącznego występowania efektów o charakterze popytowym związanym z keynesowskim mechanizmem mnożnikowym oraz efektów podażowych będących rezultatem rozbudowy i modernizacji infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej, akumulacji i wzrostu jakości kapitału ludzkiego, a także powiększania i unowocześniania parku maszynowego przedsiębiorstw. Wpływ we wspomnianym okresie ma kształtować się na poziomie średnio 0,54 tys zł/os (1,7%) rocznie. Po zakończeniu finansowania (w latach 2024-2027) oddziaływanie wcześniej wydatkowanych środków ma być nadal widoczne i utrzymywać się na poziomie ponad 0,5 tys zł/os (czyli 1,2%).

RYSUNEK 6 WPŁYW RPO WiM 2014-2020 NA POZIOM PKB PER CAPITA W ODNIESIENIU DO ŚREDNIEJ UNIJNEJ W LATACH 2014-2027 (PKT PROC.)

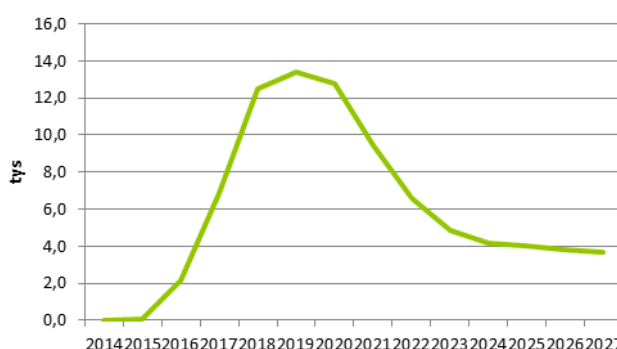

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników symulacji modelu HERMIN gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego.

Podobnie, jak w przypadku PKB per capita, realizacja RPO WiM 2014-2020 w województwie warmińsko-mazurskim ma przyczyniać się do wzrostu poziomu PKB per capita w odniesieniu do średniej unijnej. Wyniki symulacji wskazują, że w roku 2020 poziom wskaźnika ma być o ok. 1,7 pkt proc. wyższy w porównaniu do sytuacji, w której program nie byłby realizowany. W roku 2027, cztery lata po zakończeniu finansowania wielkość wpływu wydatkowanych wcześniej środków ma kształtować się na poziomie 0,7 pkt proc.

Realizacja RPO WiM 2014-2020 ma przyczyniać się również do poprawy sytuacji na regionalnym rynku pracy wpływając pozytywnie na wzrost liczby nowoutworzonych miejsc pracy oraz ograniczenie stopy bezrobocia (wykresy poniżej)

RYSUNEK 7 WPŁYW RPO WiM 2014-2020 NA LICZBĘ NOWOUTWORZONYCH MIEJSC PRACY W LATACH 2014-2027 (TYS)

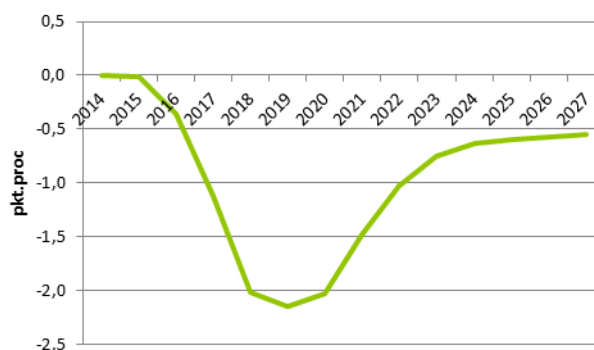

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników symulacji modelu HERMIN gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego.

Zgodnie z otrzymanymi wynikami, wskutek wydatkowania środków finansowych dostępnych w ramach RPO WiM 2014-2020, do końca 2020 roku ma powstać 12,7 tys dodatkowych miejsc pracy. Po tym okresie, w rezultacie zakładanego ograniczenia środków, a następnie całkowitego ich ustania, wielkości wpływu mają się zmniejszać. Wynika to w dużej mierze z faktu wygasania efektów o charakterze popytowym, np. część osób zatrudnionych przy projektach infrastrukturalnych, bądź związanych z technicznym wdrażaniem funduszy unijnych będzie musiała

szukać nowego miejsca pracy. Warto jednak zaznaczyć, że nawet cztery lata do zakończeniu finansowania (w roku 2027), w następstwie realizacji programu może zostać utworzonych nawet ponad 3,5 tys dodatkowych miejsc pracy.

RYSUNEK 8 WPŁYW RPO WiM 2014-2020 NA POZIOM STOPY BEZROBOCIA WG BAEL W LATACH 2014-2027 (PKT PROC.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników symulacji modelu HERMIN gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego.

Pozytywne oddziaływanie RPO WiM 2014-2020 na liczbę utworzonych miejsc pracy będzie miało swoje odzwierciedlenie w spadku poziomu stopy bezrobocia w regionie. Jak pokazuje powyższy wykres, realizacja programu w latach 2014-2023 ma przyczyniać się do ograniczania poziomu wspomnianego wskaźnika średnio o 1,1 pkt proc. rocznie. Oddziaływanie funduszy ma być najsilniejsze w latach 2018-2020 - wielkości wpływu mają wtedy sięgać nawet do 2,15 pkt proc. Po zakończeniu finansowania, analogicznie jak w przypadku wcześniej analizowanych wskaźników, wpływ ma być nadal widoczny, aczkolwiek jego siła ma być niższa niż w okresie wydatkowania środków.

Analizując wpływ programu na wyżej analizowane wskaźniki, należy mieć na uwadze to, że istotna jego część w początkowym okresie napływu środków indukowana jest poprzez kanał popytowy. Oznacza to, że napływające do gospodarki fundusze stymulują popyt inwestycyjny, co z kolei, poprzez keynesowski mechanizm mnożnikowy, oddziałuje na wzrost dochodów do dyspozycji oraz wzrost popytu konsumpcyjnego, przyczyniając się w rezultacie do zwiększenia PKB. Efekty podażowe (związane m.in. z rozbudową i modernizacją infrastruktury technicznej, przede wszystkim transportowej i telekomunikacji, wzrostem wiedzy i umiejętności mieszkańców, a także rozbudową i unowocześnianiem parku maszynowego przedsiębiorstw), ujawniające się w dużej mierze w dłuższej perspektywie czasowej, odgrywają w tym okresie relatywnie mniejszą rolę. Ich znaczenie ujawnia się w pełni po ustaniu płatności w ramach RPO WiM 2014-2020.

B3. Analiza alternatywnych sposobów realizacji założonych celów

Znaczące ograniczenia formalno-prawne wynikające m.in. wymogów dotyczących alokacji finansowych (tzw. *ring-fencing*) powodują, że możliwości programowania wsparcia w ramach Programu są ograniczone. Poniższej przedstawiono zestawienie priorytetów inwestycyjnych z grupami zagadnień prezentowanymi w części diagnostycznej RPO WiM 2014-2020.

Z uwagi na regułę, zgodnie z którą wszystkie osie priorytetowe powinny być jednofunduszowe i najlepiej jednotematyczne (co ogranicza możliwość zmian), przedstawiona w Programie architektura osi priorytetowych i priorytetów inwestycyjnych według Ewaluatora wydaje się być odpowiednia i optymalna, tym samym, biorąc pod uwagę zapisy Umowy Partnerstwa i linii demarkacyjnej, Ewaluator nie widzi alternatywnej konstrukcji, która lepiej sprzyjałaby realizacji założonych celów. Kwestie alternatywnych sposobów realizacji celów należy rozpatrywać nie tylko w kategoriach logicznej konstrukcji interwencji, ale przede wszystkim w aspekcie alokacji finansowych w ramach RPO WiM 2014-2020. Element ten oceniony został w dalszej części raportu.

TABELA 3 ZESTAWIENIE OSI PRIORYTETOWYCH I PRIORYTETÓW INWESTYCYJNYCH Z GRUPAMI TEMATYCZNYMI CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ RPO WiM 2014-2020.

Numery osi i priorytetu inwestycyjnego	Grupy tematyczne	Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur	Kadry dla gospodarki	Cyfrowy region	Efektywność energetyczna	Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów	Dziedzictwo naturalne i kulturowe	Infrastruktura transportowa	Obszary wymagające rewitalizacji	Dostęp do wysokiej jakości usług	Regionalny rynek pracy	Włączenie społeczne
	Nazwa priorytetu inwestycyjnego											
I 1.1	Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji (...)											
1.2	Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje (...)											
3.1	Promowanie przedsiębiorczości (...)											
3.2	Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia											
3.3	Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług											
3.4	Wspieranie zdolności MŚP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych (...)											
II 10.1	Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej (...)											
10.3	Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nie-formalnym i pozaformalnym (...)											
10.3 bis	Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy (...)											
III 2.2	Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK											
2.3	Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia											
IV 4.1	Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych											

Numery osi i priorytetu inwestycyjnego	Grupy tematyczne	Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur	Kadry dla gospodarki	Cyfrowy region	Efektywność energetyczna	Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów	Dziedzictwo naturalne i kulturowe	Infrastruktura transportowa	Obszary wymagające rewitalizacji	Dostęp do wysokiej jakości usług	Regionalny rynek pracy	Włączenie społeczne
	Nazwa priorytetu inwestycyjnego											
4.2	Promowanie efektywności i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach											
4.3	Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania OZE w infrastrukturze publicznej (...)											
4.7	Promowanie wykorzystania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej (...)											
4.5	Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów (...)											
V 6.1	Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami (...)											
6.2	Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej (...)											
6.4	Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej (...)											
5.2	Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń (...)											
VI 6.3	Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego											
VII 7.2	Zwiększanie mobilności regionalnej (...)											
7.3	Rozwój przyjaznych środowisku i niskoemisyjnych systemów transportu (...)											
7.4	Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego (...)											
VIII 9.2	Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności (...)											
IX 9.1	Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną (...)											
10.4	Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie (...)											
X 8.5	Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo (...)											
8.7	Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw (...)											
8.8	Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach (...)											
8.9	Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian											
8.10	Aktywne i zdrowe starzenie się											
XI 9.4	Aktywne włączenie (...)											
9.7	Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług (...)											
9.8	Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej (...)											

Źródło: opracowanie własne.

B4. i B5. Sposób zastosowania zasady koncentracji tematycznej oraz adekwatność wielkości i struktury nakładów finansowych pod kątem ich spójności z wyzwaniami i potrzebami, planowanymi działaniami oraz założonymi celami

Analizując fundusze asygnowane w ramach RPO WiM 2014-2020 w oparciu o dane dotyczące perspektywy finansowej 2007-2013 (*benchmarking* – patrz tabela 4), a także wykorzystując makroekonomiczny model HERMIN gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego, można sformułować wnioski dotyczące alokacji środków finansowych w projekcie Programu na lata 2014-2020. Ewaluator ocenił architekturę finansową Programu pod kątem:

- 1) adekwatności rozkładu środków finansowych do założonych, skwantyfikowanych przy pomocy wartości mierników celów RPO WiM 2014-2020. Sugestie w tym zakresie zostały sformułowane w części poświęconej ocenie realności osiągnięcia wartości docelowych wskaźników;
- 2) koncentracji tematycznej środków utożsamianej zgodnie z Umową Partnerstwa z relatywnymi nakładami finansowymi na poszczególne cele tematyczne. Kluczowe jest tutaj wypełnienie wymogów minimalnych alokacji tzw. ring fencingów. W niniejszym raporcie określamy ten rodzaj koncentracji jako formalną, będącą wynikiem odgórnych wytycznych;
- 3) realnej koncentracji środków finansowych ułatwiającej ocenę adekwatności nakładów finansowych w kontekście ich długookresowej efektywności gospodarczej. Realna koncentracja rozumiana jest tu jako relacja funduszy alokowanych w wybranych osiach priorytetowych do PKB. Pozwala to na uwzględnienie procesów inflacyjnych, siły nabywczej i wzrostu gospodarki.

Rozkład środków finansowych zaprezentowany w RPO WiM 2014-2020 spełnia wymogi KE związane z ring fencingami (koncentracją formalną). Należy zauważyć – przy wszelkich zastrzeżeniach co do porównywalności okresów – że w obecnym kształcie RPO WiM 2014-2020 nastąpił – w porównaniu do okresu 2007-2013 – spadek realnej koncentracji środków finansowych (tzn. uwzględniającej procesy inflacyjne, siłę nabywczą i wzrost gospodarki) na poziomie wszystkich osi priorytetowych z wyjątkiem *Efektywności energetycznej, Środowiska przyrodniczego i racjonalnego wykorzystania zasobów oraz Włączenia społecznego*. Niższa realna alokacja środków finansowych w RPO WiM 2014-2020 - przy uwzględnianiu wyższego niż w latach 2007-2013 nasycenia gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego inwestycjami – może przyczyniać się do ograniczenia skali oddziaływania funduszy unijnych na procesy gospodarcze zachodzące w regionie.

TABELA 4 PORÓWNANIE ALOKACJI FINANSOWYCH POMIĘDZY PERSPEKTYWĄ FINANSOWĄ 2007-2013 (RPO WiM + KOMPONENT REGIONALNY PO KL) ORAZ PERSPEKTYWĄ FINANSOWĄ 2014-2020 (RPO WiM)

RPO WiM 2014-2020 wersja z 8.04.2014						RPO WiM 2007-2013 + regionalny komponent PO KL 2007-2013				
Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Alokacja UE w mln euro	Alokacja w %	Odniesienie do PKB z 2011r	Oś priorytetowa	Działanie	Alokacja UE w mln euro	Alokacja w %	Odniesienie do PKB z 2004r
1. INTELIGENTNA GOSPODARKA WARMII I MAZUR			310.3	18.0%	3.1%	OŚ PRIORYTETOWA 1: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ + OŚ PRIORYTETOWA 2: TURYSTYKA (poddziałanie 2.1.1)		257.7	18.0%	3.7%
	1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.1. „Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy”	43.0	2.5%	0.4%		Działanie 1.1. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw Działanie 1.2. Wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu Działanie 1.3. Wspieranie wytwarzania i promocji produktów regionalnych Poddziałanie 2.1.1 Baza noclegowa i gastronomiczna	257.7	18.0%	3.7%
		1.2. „Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji (...)"	51.8	3.0%	0.5%					

RPO WiM 2014-2020 wersja z 8.04.2014						RPO WiM 2007-2013 + regionalny komponent PO KL 2007-2013				
Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Alokacja UE w mln euro	Alokacja w %	Odniesienie do PKB z 2011r	Oś priorytetowa	Działanie	Alokacja UE w mln euro	Alokacja w %	Odniesienie do PKB z 2004r
	3. Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	3.1. „Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczość”	61.7	3.6%	0.6%					
		3.2. „Opracowanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia”	40.1	2.3%	0.4%					
		3.3. „Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług”	105.0	6.1%	1.0%					
		3.4. „Wspieranie zdolności MŚP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji”	8.8	0.5%	0.1%					
2. KADRY DLA GOSPODARKI			84.6	4.9%	0.8%	PRIORYTET VIII. REGIONALNE KADRY GOSPODARKI (bez poddziałań 8.1.1 i 8.1.2) + PRIORYTET IX. ROZWÓJ WYKSZTAŁCENIA I KOMPETENCJI W REGIONACH		90.3	6.3%	1.3%
	10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10.1. „Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkoleni”.	40.7	2.4%	0.4%		Działanie 9.1 Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty Działanie 9.4 Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty	48.8	3.4%	0.7%
		10.3 „Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie	43.9	2.5%	0.4%		Działanie 9.2 Podniesienie atrakcyjności jakości szkolnictwa zawodowego Działanie 9.3 Upowszechnienie formalnego kształcenia ustawicznego w formach szkolnych	22.2	1.6%	0.3%

RPO WiM 2014-2020 wersja z 8.04.2014						RPO WiM 2007-2013 + regionalny komponent PO KL 2007-2013				
Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Alokacja UE w mln euro	Alokacja w %	Odniesienie do PKB z 2011r	Oś priorytetowa	Działanie	Alokacja UE w mln euro	Alokacja w %	Odniesienie do PKB z 2004r
		umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji"								
		10.3. bis „Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ściślejszej współpracy z pracodawcami"								
							Poddziałanie 8.1.3 Wzmacnianie lokalnego partnerstwa na rzecz adaptacyjności Poddziałanie 8.1.4 Przewidywanie zmiany gospodarczej Działanie 8.2 Transfer wiedzy Działanie 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich Działanie 9.6 Upowszechnienie uczenia się dorosłych	19.4	1.4%	0.3%
3. CYFROWY REGION			86.3	5.0%	0.9%	OŚ PRIORYTETOWA 7: INFRASTRUKTURA SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO		70.2	4.9%	1.0%
	2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2.2. „Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK"	15.0	0.9%	0.1%					
		2.3. „Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia"	71.3	4.1%	0.7%		Działanie 7.2. Promocja i ułatwienie dostępu do usług teleinformatycznych	47.4	3.3%	0.7%

RPO WiM 2014-2020 wersja z 8.04.2014						RPO WiM 2007-2013 + regionalny komponent PO KL 2007-2013				
Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Alokacja UE w mln euro	Alokacja w %	Odniesienie do PKB z 2011r	Oś priorytetowa	Działanie	Alokacja UE w mln euro	Alokacja w %	Odniesienie do PKB z 2004r
							Działanie 7.1. Tworzenie infrastruktury społeczeństwa informacyjnego	22.8	1.6%	0.3%
4. EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA			246.8	14.3%	2.4%	OŚ PRIORYTETOWA 6: ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE (Poddziałanie 6.2.1)		22.3	1.6%	0.3%
	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.1. „Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych”	100.0	5.8%	1.0%		Poddziałanie 6.2.1. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	22.3	1.6%	0.3%
		4.2. „Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach”	20.8	1.2%	0.2%					
		4.3. „Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym”	50.9	3.0%	0.5%					
		4.5. „Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej, multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu”	25.0	1.4%	0.2%					
		4.7. „Promowanie wykorzystania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe”	50.0	2.9%	0.5%					

RPO WiM 2014-2020 wersja z 8.04.2014						RPO WiM 2007-2013 + regionalny komponent PO KL 2007-2013				
Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Alokacja UE w mln euro	Alokacja w %	Odniesienie do PKB z 2011r	Oś priorytetowa	Działanie	Alokacja UE w mln euro	Alokacja w %	Odniesienie do PKB z 2004r
5. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW			147.3	8.5%	1.5%	OŚ PRIORYTETOWA 6: ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE (bez poddziałania 6.2.1)				
	6. Zachowanie i ochrona środowiska przyrodniczego oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6.1. „Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenie wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie”	10.0	0.6%	0.1%		Działanie 6.1. Poprawa i zapobieganie degradacji środowiska poprzez budowę, rozbudowę i modernizację infrastruktury ochrony środowiska	62.3	4.4%	0.9%
		6.2. „Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenie wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie”	23.0	1.3%	0.2%					
		6.4. „Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” oraz zieloną infrastrukturę”	96.3	5.6%	1.0%					
	5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5.2. „Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami”	18.0	1.0%	0.2%		Poddziałanie 6.2.2 Bezpieczeństwo ekologiczne	8.7	0.6%	0.1%

RPO WiM 2014-2020 wersja z 8.04.2014						RPO WiM 2007-2013 + regionalny komponent PO KL 2007-2013				
Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Alokacja UE w mln euro	Alokacja w %	Odniesienie do PKB z 2011r	Oś priorytetowa	Działanie	Alokacja UE w mln euro	Alokacja w %	Odniesienie do PKB z 2004r
6. KULTURA I DZIEDZICTWO			51.9	3.0%	0.5%	OŚ PRIORYTETOWA 2: TURYSTYKA (bez poddziałania 2.1.1)		105.3	7.4%	1.5%
	6. Zachowanie i ochrona środowiska przyrodniczego oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6.3. „Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego”	51.9	3.0%	0.5%		Działanie 2.1. Wzrost potencjału turystycznego (bez poddziałania 2.1.1) Działanie 2.2. Promocja województwa i jego oferty turystycznej	105.3	7.4%	1.5%
7. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA			257.3	14.9%	2.5%	OŚ PRIORYTETOWA 5: INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA REGIONALNA I LOKALNA		367.4	25.7%	5.2%
	7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7.2. „Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi”	172.8	10.0%	1.7%		Działanie 5.1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej warunkującej rozwój regionalny Działanie 5.2. Infrastruktura transportowa służąca rozwojowi lokalnemu	367.4	25.7%	5.2%
		7.3. „Rozwój przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów i połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej”	38.0	2.2%	0.4%					
		7.4. „Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu”	46.4	2.7%	0.5%					

RPO WiM 2014-2020 wersja z 8.04.2014						RPO WiM 2007-2013 + regionalny komponent PO KL 2007-2013				
Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Alokacja UE w mln euro	Alokacja w %	Odniesienie do PKB z 2011r	Oś priorytetowa	Działanie	Alokacja UE w mln euro	Alokacja w %	Odniesienie do PKB z 2004r
8. OBSZARY WYMAGAJĄCE REWITALIZACJI			64.8	3.8%	0.6%	OŚ PRIORYTETOWA 4: ROZWÓJ, RESTRUKTURYZACJA I REWITALIZACJA MIAST		82.9	5.8%	1.2%
	Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.2. „Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich”	64.8	3.8%	0.6%		Działanie 4.1. Humanizacja blokowisk Działanie 4.2. Rewitalizacja miast Działanie 4.3. Restrukturyzacja terenów powojennych i przemysłowych	82.9	5.8%	1.2%
9. DOSTĘP DO WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH			80.4	4.7%	0.8%	OŚ PRIORYTETOWA 3: INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA		62.2	4.4%	0.9%
	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.1. „Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych”	31.9	1.8%	0.3%		Działanie 3.2. Wysoki poziom zabezpieczenia i dostępności medycznej i opiekuńczej	39.6	2.8%	0.6%
	10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10.4 „Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej”	48.4	2.8%	0.5%		Działanie 3.1. Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną	22.6	1.6%	0.3%
10. REGIONALNY RYNEK PRACY			212.4	12.3%	2.1%	PRIORYTET VI. RYNEK PRACY OTWARTY DLA WSZYSTKICH + PRIORYTET VIII. REGIONALNE KADRY GOSPODARKI (poddziałania 8.1.1 i 8.1.2)		180.6	12.6%	2.6%
	8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8.5. „Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników”	100.0	5.8%	1.0%		Działanie 6.1. Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej	108.8	7.6%	1.5%

RPO WiM 2014-2020 wersja z 8.04.2014						RPO WiM 2007-2013 + regionalny komponent PO KL 2007-2013				
Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Alokacja UE w mln euro	Alokacja w %	Odniesieni e do PKB z 2011r	Oś priorytetowa	Działanie	Alokacja UE w mln euro	Alokacja w %	Odniesieni e do PKB z 2004r
		8.7. „Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw”	40.1	2.3%	0.4%		Działanie 6.2. Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia	23.7	1.7%	0.3%
		8.8. „Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę”.	3.5	0.2%	0.0%					
		8.9. „Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian”	64.9	3.8%	0.6%		Poddziałanie 8.1.1. Wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych i doradztwo dla przedsiębiorstw Poddziałanie 8.1.2 Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie	47.4	3.3%	0.7%
		8.10. „Aktywne i zdrowe starzenie się”	3.9	0.2%	0.0%					
							Działanie 6.3. Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich	0.8	0.1%	0.0%
11. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE			126.5	7.3%	1.3%	PRIORYTET VII. PROMOCJA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ		67.5	4.7%	1.0%
	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.4. „Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie”	76.3	4.4%	0.8%		Działanie 7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji Działanie 7.4. Niepełnosprawni na rynku pracy - projekty konkursowe	42.6	3.0%	0.6%
		9.7. „Ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym”	25.2	1.5%	0.2%		Działanie 7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji	0.9	0.1%	0.0%
		9.8. „Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu	25.0	1.4%	0.2%		Działanie 7.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej	24.0	1.7%	0.3%

RPO WiM 2014-2020 wersja z 8.04.2014						RPO WiM 2007-2013 + regionalny komponent PO KL 2007-2013				
Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Alokacja UE w mln euro	Alokacja w %	Odniesienie do PKB z 2011r	Oś priorytetowa	Działanie	Alokacja UE w mln euro	Alokacja w %	Odniesienie do PKB z 2004r
		ułatwia dostępu do zatrudnienia”								
12. POMOC TECHNICZNA			58.0	3.4%	0.6%	POMOC TECHNICZNA		51.8	3.6%	0.7%
							POMOC TECHNICZNA (EFRR)	31.5	2.2%	0.4%
							POMOC TECHNICZNA (EFS)	20.3	1.4%	0.3%
RAZEM			1726.6	100.0%	17.1%	RAZEM		1429.4	100.0%	20.3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie RPO WiM 2014-2020, RPO WiM 2007-2013, PO KL 2007-2013 i konsultacji z UMWW-M.

Główną intencją Ewaluatora jest **podkreślenie roli realnej koncentracji funduszy w obszarach umożliwiających akumulację kapitału już w okresie realizacji RPO WiM 2014-2020**. Istotne jest dążenie do silniejszego oparcia procesów rozwojowych na endogennych potencjałach regionu i tym samym zwiększenie możliwości samofinansowania rozwoju przez prywatne i publiczne podmioty zlokalizowane w województwie warmińsko-mazurskim. Niezmiernie ważne w procesie finalnego ukształtowania alokacji finansowych jest wyważenie ilościowych kwantyfikowalnych efektów gospodarczych z jakościowymi zmianami wpływającymi na standard życia mieszkańców, ale w ograniczonym stopniu przekładającymi się na akumulację kapitału i wzrost bogactwa regionu. Do obszarów pozwalających na relatywnie silne oddziaływanie na rozwój gospodarczy można zaliczyć **efektywną infrastrukturę transportową oraz działalność zorientowaną na innowacyjność**.

Mając na uwadze zdolności absorpcyjne gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego wynikające m.in. z poziomu przedsiębiorczości, a także ogórne wytyczne w postaci m.in. tzw. *ring fencingów* należy stwierdzić, iż zaproponowana w RPO WiM 2014-2020 **alokacja funduszy na działalność pro-innowacyjną (PI 1.1 i PI 1.2) jest zadowalająca**. Wydaje się potwierdzać to poniższa tabela wskazująca na adekwatny odsetek wydatków asygnowanych na B+R w kontekście poziomu rozwoju gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego (czwarta od końca pozycja w Polsce w rankingu PKB per capita w odniesieniu do średniej krajowej), a tym samym poziomu przedsiębiorczości zdolnej zaabsorbować wsparcie finansowe.

TABELA 5 UDZIAŁY PI 1.1 ORAZ PI 1.2 W CAŁOŚCI ALOKACJI RPO 2014-2020 W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA (%)

Łódzkie	10,25
Małopolskie	9,39
Pomorskie	7,90
Podlaskie	7,62
Śląskie	7,40
Opolskie	7,26
Dolnośląskie	7,21
Kujawsko-Pomorskie	6,80
Podkarpackie	6,50
Warmińsko-Mazurskie	5,50
Świętokrzyskie	4,99
Lubuskie	3,61
Wielkopolskie	3,39
Lubelskie	2,04

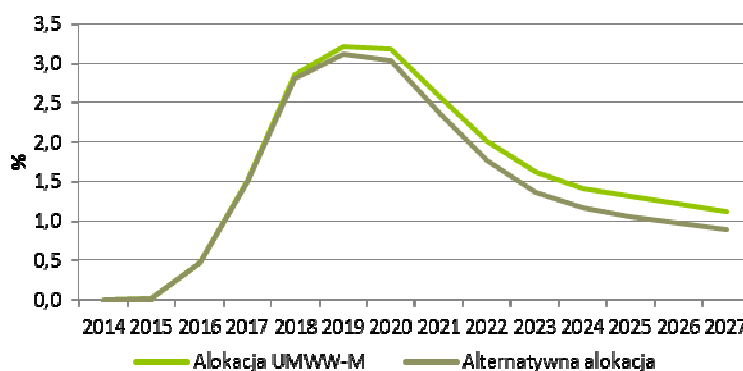
Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektów RPO na lata 2014-2020 (udostępnianych na stronach urzędów marszałkowskich – stan na 25.03.2014).¹²

Ewaluator sugeruje, aby założone w Programie wsparcie działalności B+R nie uległo obniżeniu w fazie finalizacji zapisów, gdyż mogłoby to ograniczyć długookresowe oddziaływanie RPO WiM 2014-2020 na gospodarkę regionu i tym samym uczynić wykorzystanie wsparcia unijnego mniej efektywnym. Potwierdzają to wyniki symulacji przeprowadzonych przy zastosowaniu modelu

¹² W przypadku Mazowieckiego i Zachodniopomorskiego nie odnaleziono podziału środków RPO na PI.

HERMIN gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego. Na poniższym rysunku zaprezentowano szacunkowy wpływ realizacji RPO WiM 2014-2020 w sytuacji, gdyby założony w Programie rozkład funduszy został utrzymany (patrz wykres – alokacja UMWW-M) oraz w sytuacji, gdyby nastąpiło ograniczenie środków alokowanych na działalność B+R w województwie warmińsko-mazurskim (patrz wykres – alternatywna alokacja¹³). Różnice pomiędzy dwoma scenariuszami potwierdzają znaczenie innowacyjności w kształtowaniu długookresowej konkurencyjności regionu.

RYSUNEK 9 WPŁYW REALIZACJI RPO WiM 2014-2020 NA PKB PER CAPITA WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W LATACH 2014-2030 (W %) – DLA ALOKACJI ZAŁOŻONEJ W PROJEKCIE PROGRAMU (WERSJA Z 8.04.2014) ORAZ DLA ALTERNATYWNEJ ALOKACJI

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników symulacji przy użyciu makroekonomicznego modelu HERMIN gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego.

Ze względu na wysoką kosztochłonność projektów infrastrukturalnych wzrost alokacji funduszy w osi priorytetowej Infrastruktura transportowa umożliwiający wygenerowanie zauważalnych efektów gospodarczych (na poziomie wskaźników makroekonomicznych) implikowałby relatywnie duże przesunięcia środków finansowych. Taka operacja nie jest jednak obecnie możliwa, gdyż po pierwsze, wiązałby się z niedotrzymaniem wymogów KE dotyczących m.in. minimalnych nakładów na cele tematyczne (tzw. ring fencingów). Po drugie, wiązałaby się z koniecznością przesunięcia funduszy m.in. z osi *Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów* mającej istotne znaczenie – również gospodarcze ze względu na dużą rolę turystyki w regionie - dla rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego. Stąd też przy obecnie obowiązującym systemie wytycznych, a także przypisanej regionowi alokacji środków (niższej o kilka pkt proc. w relacji do PKB niż w latach 2007-2013) i jej strukturze funduszowej (znacząca część przeznaczona na tzw. „miękkie” projekty finansowane z EFS) **nie jest możliwy taki wzrost inwestycji w infrastrukturę transportową, który pozwoliłby na uzyskanie dodatkowych zauważalnych efektów gospodarczych.**

Rozbudowa, modyfikacja, usprawnienie elementów infrastruktury transportowej¹⁴ stanowią warunek sine qua non rozwoju regionu. Efekty społeczno-gospodarcze związane ze wzrostem innowacyjności, poprawą jakości kapitału ludzkiego i społecznego pozostaną jedynie w sferze intencyjnej dopóki jakościowej poprawie nie ulegnie dostępność zewnętrzna i wewnętrzna województwa. Wzrost

¹³ Alternatywna alokacja została skonstruowana poprzez przesunięcie 40 mln euro środków przeznaczonych na PI 1.1 i 1.2 na PI, w przypadku których alokacja EFRR uległa podwyższeniu w porównaniu do wersji RPO WiM z 17.03.2014, czyli PI 3.1, 3.4, 6.3, 7.2 (do każdego PI dodano wielkość środków proporcjonalną do udziału tego PI w sumie alokacji na wspomniane PI).

¹⁴ Mowa tu wyłącznie o tych przedsięwzięciach infrastrukturalnych, które generowałyby zasadnicze efekty w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego.

wewnętrznej dostępności regionu¹⁵ jest podstawową determinantą spójności terytorialnej województwa – kategorii kluczowej dla rozwoju regionalnego opartego na centralizacji działalności gospodarczej w ośrodkach miejskich charakteryzujących się znaczącymi siłami aglomeracyjnymi. Pomimo przewartościowania priorytetów UE w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020, zmierzającego do wyraźnego przeniesienia akcentu na działania zorientowane na poprawę konkurencyjności i rozwój „zielonej” gospodarki należy zdecydowanie dążyć do koncentracji funduszy w ramach RPO WiM 2014-2020 na poprawie tych składników infrastruktury, które generowałyby długookresowe efekty podażowe. Rozwijająca się stabilnie gospodarka województwa pozwoliłaby w przyszłości na wzrost finansowania gospodarki niskoemisyjnej, a także innych obszarów, bez konieczności poszukiwania zewnętrznych źródeł kapitału. **Odgórnie ustalenia (np. relatywnie wysoki udział środków przeznaczonych na EFS w całości alokacji) i rygory (m.in. ring fencingi) ograniczają władzom regionalnym możliwość konstrukcji architektury finansowej generującej wyższe efekty rozwojowe.**

B6. Spójność wewnętrzna celów i działań planowych do realizacji w ramach osi priorytetowych, jak i pomiędzy poszczególnymi osiami priorytetowymi, w celu oceny stopnia i zakresu ich komplementarności w tym spodziewanych efektów synergicznych

Kluczowymi kryteriami analizy przedstawionej w tej sekcji są spójność wewnętrzna dokumentu, w szczególności pomiędzy celami a przypisanymi im osiami. Poniżej przedstawiono matrycę logiczną oceny spójności wewnętrznej pomiędzy osiami priorytetowymi.

RYСУNEK 10 MATRYCA KOMPLEMENTARNOŚCI POMIĘDZY OSIAMI PRIORYTETOWYMI RPO WiM 2014-2020

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

Legenda (związek):

- silny pozytywny
- neutralny
- negatywny

Źródło: opracowanie własne.

¹⁵ Co prawda dostępność zewnętrzna regionu zależy w dużej mierze od realizacji programów operacyjnych poziomu krajowego, jednakże niezwykle ważny jest wzrost wsparcia wewnątrzregionalnej infrastruktury transportowej w województwie warmińsko-mazurskim (deficyty w tym zakresie są wyraźnie podkreślane w diagnozie RPO WiM 2014-2020).

Zgodność pomiędzy poszczególnymi osiami priorytetowymi oceniona została pozytywnie. Poszczególne osie wiążą się ze sobą i uzupełniają wzajemnie, co będzie powodowało efekt synergii. Powiązanie osi jest spójne i logiczne. Każdy element jest opisany w wystarczający sposób wraz z uzasadnieniem lub wskazaniem na powiązanie z pozostałymi elementami Programu. W ujęciu pionowym związki celów oraz wzajemne wynikanie poszczególnych składowych są spójne, wzajemnie powiązane i pozostające w związku wynikowym. W ujęciu horyzontalnym na każdym z poziomów wszystkie elementy składowe należące do danego poziomu są w stosunku do siebie komplementarne i nie zidentyfikowano, aby pokrywały się lub zazębiały między sobą. Należy zwrócić szczególną uwagę na zapisy SZOP RPO tak, aby w kartach działań wskazano, w jaki sposób są one komplementarne. Komplementarność powinna być wykazywana zarówno w wymiarze negatywnym (konieczności uniknięcia podwójnego finansowania tego samego typu projektu), jak i również w wymiarze pozytywnej komplementarności (efektu synergii). O ile określanie potencjalnej komplementarności możliwe jest na poziomie Programu, o tyle badanie rzeczywistych efektów synergii musi odbywać się na poziomie grup projektów potencjalnie komplementarnych.

Wskazując obszary, odnośnie do których możliwe jest uzyskanie najwyższego poziomu komplementarności, należy wymienić przede wszystkim rewitalizację. Mechanizmem w największym stopniu wzmacniającym komplementarność w tej sferze jest konieczność składania lokalnych planów rewitalizacji, które zakładają równoległą realizację wielu komplementarnych przedsięwzięć dotyczących różnych sfer życia społeczno-gospodarczego. Komplementarność w dużym stopniu może zostać uzyskana również w zakresie Osi III *Cyfrowy region* dzięki realizacji projektów w Osi I *Inteligentna gospodarka Warmi i Mazur*, jeżeli wystąpią istotne powiązania pomiędzy projektami realizowanymi w ramach tych osi. W przypadku programów infrastrukturalnych występuje jednak duże ryzyko pokrywania się obszarów wsparcia, stąd też konieczne jest przywiązywanie wagi do działań o charakterze demarkacyjnym.

Promowanie i zwiększanie roli transportu kolejowego w przewozach pasażerskich i towarowych może przyczynić się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych, co pozytywnie wpłynie na realizację celów Osi Priorytetowej IV.

W bardzo dużym stopniu przedsięwzięcia realizowane w ramach OP IX przyczynią się do rewitalizacji społecznej w OP VIII, a ta będzie w wysokim stopniu komplementarna z działaniami mającymi na celu poprawę spójności społecznej postulowanej w OP XI. Działania realizowane w ramach tej osi kładą nacisk na rozwój instrumentów aktywnej integracji i umożliwianie dostępu do nich osobom wykluczonym i zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz ułatwienie mieszkańcom województwa dostępu do usług społecznych i zdrowotnych, a także wsparcie rodzin w wypełnianiu ich funkcji. Pojęcie wykluczenia społecznego jako braku lub ograniczenia możliwości uczestnictwa, wpływania i korzystania z podstawowych instytucji publicznych i rynków jest skorelowane ze zjawiskiem wykluczenia komunikacyjnego, a więc brakiem możliwości pokonywania przestrzeni w celu dotarcia do podstawowych instytucji publicznych, usług i rynków. Działania realizowane w ramach OP VII zwiększające mobilność regionalną będą prowadziły do poprawy spójności wewnątrzregionalnej. Obecnie najbardziej istotne dla rozwoju obszarów peryferyjnych jest zapewnienie dostępu do miast, które pełnią najważniejszą funkcję w systemie osadniczym każdego regionu jako ośrodki koncentracji miejsc pracy i usług. W tym kontekście zapewnienie dostępności wewnątrzregionalnej, a zatem ułatwienie komunikacji między miastami a obszarami wiejskimi, przyczynia się także do poprawy spójności społecznej, ograniczenia ubóstwa i bezrobocia oraz zwiększenia dostępu do usług wyższego rzędu.

B7. Trafność sposobu uwzględnienia wymiaru terytorialnego interwencji oraz zasady zintegrowanego podejścia do rozwoju społeczno-ekonomicznego w tym w szczególności w odniesieniu do interwencji ukierunkowanych na obszary problemowe/obszary strategicznej interwencji

Zagadnienia związane z terytorialnym wymiarem interwencji zawarte są w sekcji 4. RPO WiM 2014-2020. Sekcja zawiera pięć podrozdziałów odnoszące się do następujących zagadnień:

- Rozwój lokalny kierowany przez społeczność;
- Zrównoważony rozwój obszarów miejskich;
- Ramy realizacji ZIT poza zintegrowanymi przedsięwzięciami z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich oraz szacunkowa alokacja z poszczególnych osi priorytetowych;
- Rozwiązania dotyczące przedsięwzięć międzyregionalnych i transnarodowych w ramach programu operacyjnego, z udziałem beneficjentów znajdujących się, w co najmniej jednym innym państwie członkowskim;
- Wkład planowanych przedsięwzięć w ramach programu w odniesieniu do strategii makroregionalnych i strategii morskich, z zastrzeżeniem potrzeb obszaru objętego programem zidentyfikowanym przez państwo członkowskie.

RPO WiM 2014-2020 jednoznacznie i wprost odwołuje się do obszarów strategicznej interwencji wskazanych w Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025, których jest dziewięć.

RPO WiM 2014-2020 wskazuje szeroką paletę mechanizmów służących rozwojowi w ramach OSI, a w szczególności: ZIT, RLKS oraz projekty zintegrowane.

Ewaluator bardzo wysoko ocenił bogaty opis uzasadnienia wyboru OSI wraz z wylistowaniem efektów interwencji, w celu dopełnienia kwestii terytorializacji sugeruje się tabelaryczne przyporządkowanie poszczególnym OSI priorytetów inwestycyjnych, zgodnie z propozycją Ewaluatora poniżej.

TABELA 6 PRZYPORZĄDKOWANIE OSI DO PI

Obszar Strategicznej Interwencji	Wskazanie na OSI w terytorialnym obszarze realizacji Priorytetu Inwestycyjny
OSI – Aglomeracja Olsztyna	PI 1.1; PI 7.2; PI 7.4; PI 9.2; PI 10.4
OSI – Ośrodki subregionalne	PI 1.1; PI 7.2; PI 9.2; PI 10.4
OSI – Obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji	PI 6.3; PI 9.2
OSI – Nowoczesna wieś	PI 8.5
OSI – Obszary o słabym dostępie do usług publicznych	PI 10.1; PI 2.3; PI 7.2; PI 9.1; PI 10.4; PI 9.7
OSI – Obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej	PI 10.1; PI 7.2; PI 9.1; PI 10.4; PI 9.7
OSI - Obszary przygraniczne	PI 7.4;
OSI - Obszary o ekstremalnie niskiej dostępności komunikacyjnej	PI 7.2
OSI - Tygrys warmińsko-mazurski	PI 3.1; PI 7.2

RPO WiM 2014-2020 w części dotyczącej ZIT opiera się na dokumencie MIR (*Założenia...*), wskazując warunki realizacji ZIT. Ze względu na fakt, iż Strategie ZIT są obligatoryjne dla miast wojewódzkich, Ewaluator wnosi jedynie uwagi do ZIT dla Elbląga i Ełku. Brak jest przekonującego pokazania, że miasta te potrzebują wsparcia. Wybór kierunków interwencji do realizacji w formule ZIT musi odpowiadać potrzebom oraz przynosić wymierne korzyści wszystkim gminom z obszaru ZIT.

Równocześnie projekty te muszą być efektywniej realizowane niż w tradycyjnym systemie wdrażania. Należy również uzupełnić w projekcie RPO WiM 2014-2020 informację o zasadności utworzenia dodatkowych obszarów funkcjonalnych poza olsztyńskim, oraz zgodnie z zasadami realizacji ZIT, powołać się na stosowną uchwałę Zarządu Województwa, w której dokładnie opisane powinny być uzgodnienia pomiędzy Zarządem a gminami zainteresowanymi ZIT. Brak takiej uchwały może spowodować niemożliwość realizacji przedsięwzięć na obszarach nie wymienionych w dokumencie „Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce”¹⁶.

W RPO WiM 2014-2020 wskazana jest zbieżność między Programem a Strategią UE dla Regionu Morza Bałtyckiego, rozdział należałoby jednak uzupełnić również o Strategię rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020.

Odniesienia do Strategii Polski Wschodniej są o tyle istotne, że w ocenie Ewaluatora RPO WiM 2014-2020 będzie przyczyniał się do realizacji wszystkich 3 obszarów strategicznych Strategii Polski Wschodniej, czyli: innowacyjności, zasobów pracy i infrastruktury.

Wskazanie związków między RPO WiM 2014-2020 a Strategią UE dla Regionu Morza Bałtyckiego, pokazuje konsekwencję myślenia strategicznego, opartego na maksymalnym wykorzystaniu czynników zewnętrznych w celu uzyskania wysokiej konkurencyjności.

B8. Trafność zastosowania poszczególnych form wsparcia

W ramach projektowanej interwencji planuje się realizację 35 priorytetów inwestycyjnych. W przypadku 3 priorytetów rozważa się zastosowanie mieszanych instrumentów zwrotnych i dotacji w zakresie, jaki został wskazany po przeprowadzeniu analizy *ex-ante* dla instrumentów finansowych wynikającej z art. 37 rozporządzenia ogólnego.

TABELA 7 ZAKŁADANE FORMY WSPARCIA WEDŁUG PRIORYTETÓW INWESTYCYJNYCH

Lp.	Nazwa priorytetu inwestycyjnego	Forma wsparcia	Ocena zastosowania formy wsparcia / propozycja ewaluatorów
1	1.1. Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększenie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	Dotacje	Brak uwag
2	1.2. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych i zastosowań z dziedziny usług publicznych, tworzenie sieci, pobudzanie popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu	Dotacje	Brak uwag
3	2.2 Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK.	Dotacje oraz Instrumenty zwrotne	Zastosowanie instrumentów zwrotnych wraz z dotacjami wydaje się uzasadnione

¹⁶https://www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/Polityka_regionalna/rozwoj_miast/Documents/ZIT_na_WWW_26_07_2013.pdf

Lp.	Nazwa priorytetu inwestycyjnego	Forma wsparcia	Ocena zastosowania formy wsparcia / propozycja ewaluatorów
4	2.3 Wzmacnianie zastosowania TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia.	Dotacje	Brak uwag
5	3.1 Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwienie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również przez inkubatory przedsiębiorczości	Dotacje oraz Instrumenty zwrotne	Zastosowanie instrumentów zwrotnych wraz z dotacjami wydaje się uzasadnione
6	3.2 Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia.	Dotacje	Brak uwag
7	3.3 Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	Dotacje oraz Instrumenty zwrotne	Zastosowanie instrumentów zwrotnych wraz z dotacjami wydaje się uzasadnione
8	3.4 Wspieranie zdolności MŚP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji.	Dotacje	Brak uwag
9	4.1 Promowanie produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.	Dotacje	Brak uwag
10	4.2 Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach	Dotacje	Brak uwag
11	4.3 Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	Dotacje	Brak uwag
12	4.5 Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających działanie łagodzące na zmiany klimatu.	Dotacje	Brak uwag
13	4.7 Promowanie wykorzystania wysokosprawnej Kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe	Dotacje	Brak uwag
14	5.2 Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń, przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i stworzenie systemów zarządzania klęskami i katastrofami.	Dotacje	Brak uwag
15	6.1 Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie.	Dotacje	Brak uwag
16	6.2 Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie.	Dotacje	Brak uwag
17	6.3 Zachowanie, ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.	Dotacje	Brak uwag
18	6.4 Ochronę i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochronę i rekultywację gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program Natura 2000 i zieloną infrastrukturę.	Dotacje	Brak uwag
19	7.2 Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi.	Dotacje	Brak uwag
20	7.3 Rozwój i usprawnienie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej.	Dotacje	Brak uwag

Lp.	Nazwa priorytetu inwestycyjnego	Forma wsparcia	Ocena zastosowania formy wsparcia / propozycja ewaluatorów
21	7.4 Rozwój i rehabilitacja kompleksowych wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowaniu działań służących zmniejszeniu hałasu.	Dotacje	Brak uwag
22	8.5 Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspierania mobilności pracowników	Dotacje	Brak uwag
23	8.7 Pracę na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw w tym innowacyjnych, mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.	Dotacje	Brak uwag
24	8.8 Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia prywatnego i zawodowego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę.	Dotacje	Brak uwag
25	8.9 Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	Dotacje	Brak uwag
26	8.10 Aktywne i zdrowe starzenie się	Dotacje	Brak uwag
27	9.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych.	Dotacje	Brak uwag
28	9.2 Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	Dotacje	Brak uwag
29	9.4 Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	Dotacje	Brak uwag
30	9.7 Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym	Dotacje	Brak uwag
31	9.8 Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	Dotacje	Brak uwag
32	10.1 Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	Dotacje	Brak uwag
33	10.3 Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	Dotacje	Brak uwag
34	10.3 bis Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	Dotacje	Brak uwag
35	10.4 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie	Dotacje	Brak uwag

Lp.	Nazwa priorytetu inwestycyjnego	Forma wsparcia	Ocena zastosowania formy wsparcia / propozycja ewaluatorów
	zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej		

Źródło: opracowanie własne.

Powyższe zestawienie pokazuje, że w projekcie RPO WiM 2014-2020 będą dominowały dotacje. W przypadku 3 PI rozważane jest wykorzystanie wraz z dotacjami również zwrotnych instrumentów finansowych, pomijając ich podstawową cechę, jaką jest możliwości wielokrotnego (rewolwingowego) wykorzystania raz zainwestowanych środków, instrumenty te zapewniają wyższą, niż w przypadku dotacji, efektywność gospodarowania środkami.

Równocześnie Instrumenty zwrotne z zasady są mniej korzystne dla beneficjentów, niż dotacje. Konieczność zwrotu uzyskanego wsparcia może powodować mniejsze zainteresowanie beneficjentów. Instrumenty zwrotne powinny być wykorzystywane w projektach, które mają problemy z finansowaniem ze względu na niedoskonałości rynku kapitałowego. Pożyczki rynkowe należy kierować do MŚP o ograniczonej zdolności kredytowej lub do MŚP jako uzupełnienie wsparcia dotacyjnego. Pożyczka preferencyjna powinna być instrumentem wsparcia dla działalności rewitalizacyjnej, skierowanej do MŚP, JST i innych podmiotów nierynkowych. Poręczenia w głównej mierze powinny umożliwiać MŚP zaciąganie kredytów. Wejścia kapitałowe powinny być instrumentem wsparcia MŚP, w szczególności nowopowstałych i we wczesnych fazach rozwoju.

W przypadku młodych przedsiębiorców, osób podejmujących po raz pierwszy własną działalność gospodarczą, czy w przypadku przedsiębiorstw prowadzących działalność na obszarach, gdzie występują negatywne zjawiska społeczne czy gospodarcze, w tym także podmioty ekonomii społecznej, warto rozważyć stosowanie zmodyfikowanego wariantu wsparcia instrumentami inżynierii finansowej, polegającego na możliwości umorzenia części pożyczki (do 50% - jako pomoc publiczna lub pomoc de minimis). Istnieje tutaj pewne ryzyko związane z brakiem realizacji lub niewłaściwą realizacją projektów, co skutkowałoby brakiem możliwości umorzenia części pożyczki (czyli dodatkowe „ukaranie” osób / przedsiębiorstw, które nie poradziły sobie z realizacją projektu). Rozwiązaniem sugerowanym w tym wypadku mogłoby być utworzenie specjalnego funduszu gwarancyjnego, który w przypadku braku zwrotu pożyczki byłby uruchamiany w celu jej spłacenia. Dla reszty beneficjentów proponuje się wykorzystanie maksymalnie 30% łącznej alokacji na instrumenty zwrotne. W przypadku projektów związanych z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych oraz związanych z edukacją, gdzie beneficjentem są osoby fizyczne, można również sugerować stosowanie instrumentów zwrotnych z uwzględnieniem możliwości umarzania do 50% wartości pożyczki po zakończeniu realizacji projektu (również tutaj niezbędne byłoby utworzenie specjalnego funduszu gwarancyjnego z przeznaczeniem na spłatę pożyczek w tych przypadkach, w których spłata ta byłaby niemożliwa przez beneficjenta).

B9. Przewidywany wpływ projektów dużych i projektów kluczowych na realizację celów i priorytetów programu

(W RPO WiM 2014-2020 nie przewiduje się realizacji dużych projektów, natomiast zgodnie z wytycznymi MIR¹⁷, w ramach uproszczeń systemu wdrażania funduszy europejskich w nowej perspektywie finansowej w okresie programowania 2014-2020 nie będzie wymagane wskazanie listy projektów indywidualnych (strategicznych), zaś określenie trybu wyboru, monitorowania i wsparcia projektów pozakonkursowych będzie znajdowało się w kompetencji instytucji zarządzających, w związku z tym lista projektów kluczowych może być podana dopiero na etapie uszczegółowienia)

B11. Realność osiągnięcia wartości docelowych wskaźników (produktów i rezultatów) w odniesieniu do wartości bazowych w kontekście zaproponowanej logiki interwencji

Podstawą weryfikacji realności osiągnięcia wartości docelowych wskaźników zaproponowanych w RPO WiM 2014-2020 była ocena metodologii wyznaczania tych wartości przekazana Ewaluatorowi przez Zamawiającego. Na bazie przeprowadzonej analizy metodologii Ewaluator sformułował kilka uwag i sugestii dotyczących sposobu wyznaczania wartości dla wskaźników rezultatu strategicznego, rezultatu bezpośredniego/długoterminowego oraz wskaźników produktu.

Część uwag dotycząca wartości docelowych dla wskaźników strategicznych - sformułowana przez Ewaluatora na wcześniejszym etapie oceny - została uwzględniona w projekcie RPO WiM 2014-2020, będącym przedmiotem niniejszej oceny. W przypadku pozostałych wskaźników strategicznych zespół ewaluacyjny nie ma zastrzeżeń.

W związku z tym, że zmieniła się metodologia wyliczania rachunków narodowych (przejście z ESA 95 na ESA 2010), w przyszłości może pojawić się problem porównywalności danych dotyczących wskaźników rezultatu strategicznego (m.in. Nakłady na działalność B+R jako % PKB wg cen bieżących), jeśli GUS nie będzie kontynuował wyznaczania wartości tego wskaźnika przy użyciu ESA 95. Mając to na uwadze, Ewaluator proponuje dodać do wskaźników: Nakłady na działalność B+R jako % PKB wg cen bieżących, Stopa inwestycji w sektorze prywatnym przypis (na poziomie rozszerzonej wersji Programu lub w podręczniku dot. szacowania wartości wskaźników) mówiący o możliwych problemach w określaniu stopnia realizacji wartości docelowej w przyszłości w związku ze zmianą metodologii liczenia rachunków narodowych.

Część uwag sformułowanych przez Ewaluatora na wcześniejszym etapie oceny w stosunku do wartości docelowych wskaźników rezultatu bezpośredniego/długoterminowego oraz wskaźników produktu stała się nieaktualna po przekazaniu przez Zamawiającego odpowiednich wyjaśnień i uszczegółowień. W przypadku wszystkich pozostałych mierników – tych, co do których metodologii wyliczania Ewaluator nie zgłaszał wcześniej uwag - nie odnotowano zgodności z przyjętym sposobem projekcji. Najprawdopodobniej wynika to z zastosowania przez Zamawiającego danych i informacji korygujących metodę wyliczania m.in. w obszarze jednostkowych kosztów, które nie są dostępne Ewaluatorowi.

¹⁷

https://www.mir.gov.pl/fundusze/Fundusze_Europejskie_2014_2020/Programowanie_2014_2020/Documents/uwarunkowania_strategiczne.pdf

B12. Wpływ na realizację założeń i celów programu pozostałych polityk, strategii i programów wdrażanych na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym oraz innych czynników zewnętrznych związanych z bieżącą i prognozowaną sytuacją społeczno-ekonomiczną

Główne cele strategiczne i działania rozwojowe kraju w perspektywie średniookresowej (możliwe do sfinansowania w nowej perspektywie finansowej UE na lata 2014-2020), zostały sformułowane w przyjętej przez Radę Ministrów 25 września 2012r. Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020: aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo. Wpływ na kształt tego dokumentu miały ustalenia zawarte w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (DSRK), jak również cele określone w Strategii Europa 2020. Z kolei SRK stanowi podstawę określenia kierunków interwencji, działań i wskaźników szczegółowych dla 9 strategii zintegrowanych, które powinny przyczyniać się do realizacji założonych w tym dokumencie celów. W SRK podkreśla się, iż jest on kluczowy dla interwencji strukturalnej w Polsce, podejmowanej w ramach poszczególnych polityk europejskich w kolejnym okresie programowania 2014-2020. Realizacja celu głównego SRK (wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności) odbywać się będzie w trzech obszarach strategicznych (patrz tabela w załączniku 6.5).

Cele Strategii Rozwoju Kraju 2020 (SRK) warunkują cele Umowy Partnerstwa, stąd ich ewentualne zmiany mają największy wpływ na realizację RPO WiM 2014-2020.

Najważniejszym dokumentem szczebla regionalnego, który ma wpływ na kształt Programu jest Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025, uchwalona przez Sejmik Województwa Warmińsko - Mazurskiego 25 czerwca 2013 r. i będąca aktualizacją Strategii obowiązującej od 2005 roku.

Do najważniejszych czynników zewnętrznych mających wpływa na realizację RPO WiM 2014-2020 należy wg Ewaluatora kondycja finansów publicznych. Czynnikiem ten ma zarówno odniesienie do samego województwa (finanse jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa), jak i do otoczenia (finanse publiczne w skali kraju). Raporty, takie jak *Ocena sytuacji samorządów lokalnych*, przygotowany przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji¹⁸, wskazują na narastający problem związany z finansami lokalnymi. Bieżącą Analizę wskaźnikową związaną z problemem zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego znajdziemy w opracowaniu Ministerstwa Finansów, Wskaźniki do oceny sytuacji finansowej jednostek samorządu terytorialnego w latach 2010-2012¹⁹.

Warto także odnieść się do sytuacji całego kraju. *Raport o długu publicznym* wskazuje²⁰, że w 2012 r. nastąpił spadek relacji długu publicznego do PKB. Relacje państwowego długu publicznego (według metodologii polska) oraz długu sektora general government (według metodologii UE) wyniosły w 2012 r. odpowiednio 52,7% i 55,6% wobec 53,4% i 56,2% na koniec 2011 r. Pomimo spadku tej

¹⁸ Raport dostępny na <https://mac.gov.pl/raporty-i-dane/> (data odczytu: 14.03.2014).

¹⁹ Raport dostępny na http://www.finanse.mf.gov.pl/budzet-panstwa/finanse-samorzadow/opracowania/-/asset_publisher/v3Cc/content/wskazniki-do-oceny-sytuacji-finansowej-jednostek-samorzadu-terytorialnego-w-latach-2010-2012?redirect=http%3A%2F%2Fwww.finanse.mf.gov.pl%2Fbudzet-panstwa%2Ffinanse-samorzadow%2Fopracowania%3Fp_id%3D101_INSTANCE_v3Cc%26p_lifecycle%3D0%26p_state%3Dnormal%26p_mode%3Dview%26p_col_id%3Dcolumn-2%26p_col_count%3D1#p_id_101_INSTANCE_v3Cc (data odczytu: 14.03.2014).

²⁰ Ministerstwo Finansów, raport dostępny na <http://www.finanse.mf.gov.pl/dlug-publiczny/publikacje/raporty-roczne;jsessionid=915B11B20D12D4292269FA2DA085047A> (data odczytu: 14.03.2014).

relacji, zadłużenie utrzymuje się na wysokim poziomie i jest, w ocenie Zespołu ewaluacyjnego istotnym czynnikiem ryzyka wpływającym na realizację regionalnego programu operacyjnego.

Warto rozważyć również uzupełnienie części diagnostycznej RPO WiM 2014-2020 o kwestie związane ze stanem rynków finansowych. Wnioski zawarte w *Raporcie o stabilności systemu finansowego*²¹ oraz raporcie *Sytuacja na rynku kredytowym*²² są dosyć optymistyczne i uznają sytuację sektora bankowego, rynku kredytowego, na rynku pieniężnym oraz walutowym za stabilną. Warto pamiętać jednak, że analiza ta odnosi się do ostatnich kwartałów. Doświadczenia związane z kryzysem finansowym wskazują w perspektywie następnych 7 lat na potrzebę przygotowania scenariusza reakcji na zmiany, szczególnie stóp procentowych oraz kursu walutowego. Kwestie kursu walutowego są szczególnie istotne w związku z perspektywą dołączenia do Unii Gospodarczo-Walutowej. Stan wypełnienia kryteriów nominalnych przystąpienia do strefy Euro jest analizowany na bieżąco w Monitorze konwergencji nominalnej²³. Analizując kryteria konwergencji oraz obowiązujące procedury, warto podkreślić że czas od wejścia do Europejskiego Mechanizmu Kursowego (ERMII) do przyjęcia wspólnej waluty zajmuje ok. 3 lat. Przy założeniu, że Narodowy Plan Wprowadzenia Euro zostanie wdrożony w 2014 roku, należy zakładać, że najbliższy możliwy termin przystąpienia do strefy wypadnie w 2018r., a więc w czasie perspektywy 2014-2020. Proponuje się wykorzystanie przy ewentualnych modyfikacjach projektu RPO WiM 2014-2020 Wytycznych dotyczących założeń makroekonomicznych na potrzeby wieloletnich prognoz finansowych jednostek samorządu terytorialnego²⁴.

W procesie zarządzania programem ważne jest wdrożenie odpowiednio opracowanych i operacyjnie efektywnych działań zmniejszających ryzyko. Jednym z elementów niwelowania ryzyka w zakresie wyżej wymienionych zagrożeń są ściśle określone w programach operacyjnych mechanizmy programowania i zarządzania, jakimi są: ściśle podporządkowanie interwencji programu politykom i strategiom rozwoju, określone procedury realizacji, system wdrażania, szkolenia dla pracowników zajmujących się realizacją RPO, kryteria desygnacji, monitoring oraz ewaluacje programu. Najtrudniejszym elementem jest niewątpliwie dostosowywanie programu do zmian społeczno-gospodarczych zachodzących w otoczeniu zewnętrznym. Programy operacyjne stanowią instrument wdrażania interwencji zaprogramowanej na etapie ich konstrukcji. Należy jednak wziąć pod uwagę, iż skupiają się one raczej na strategicznych kierunkach interwencji pobudzających wzrost gospodarczy zaś konstrukcja ich priorytetów inwestycyjnych nie jest nadmiernie zawężona. Ponadto programy, z racji bliskiego powiązania z regionalnymi strategiami rozwoju i innowacji (dokumentami aktualizowanymi relatywnie często), mają pewne możliwości adaptacyjności do zmian w otoczeniu.

²¹ Narodowy Bank Polski, Raport o stabilności systemu finansowego, lipiec 2013r, raport dostępny na <http://www.nbp.pl/systemfinansowy/rsf072013.pdf> (data odczytu: data odczytu: 14.03.2014).

²² Narodowy Bank Polski, Raport o stabilności systemu finansowego, lipiec 2013r, raport dostępny na <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemfinansowy/kredytowy.html> (data odczytu: 14.03.2014).

²³ Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą Polską, analiza dostępna na <http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/integracja-ze-strefa-euro/analizy-i-materialy-informacyjne/monitor-konwergencji-nominalnej> <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemfinansowy/kredytowy.html> (data odczytu: 14.03.2014).

²⁴ Minister Finansów, dokument dostępny na <http://www.mf.gov.pl/documents/764034/1002167>; data odczytu: 14.03.2014).

B13. Uwarunkowania zewnętrzne w stosunku do programu operacyjnego, mające wpływ na jego skuteczność i efektywność, w tym warunki wstępne (warunkowość ex-ante), których zasady stosowania zawarte zostały w art. 17 projektu rozporządzenia ogólnego

W niniejszej części raportu została dokonana analiza uwarunkowań zewnętrznych w stosunku do programu operacyjnego, które mogą mieć wpływ na jego skuteczność i efektywność, ze szczególnym uwzględnieniem warunkowości ex ante.

Do analizy wykorzystano wnioski zawarte w umowie partnerstwa.

Uwagi ogólne:

- 1) Ewaluatorzy potwierdzają wypełnienie uwarunkowań ex-ante przedstawionych w załączniku nr 2 do projektu RPO WiM 2014-2020, z zastrzeżeniem jednak założeń oceny tego obszaru oraz uwag szczegółowych do każdego z wymienionych w projekcie RPO WiM 2014-2020 warunków.
- 2) Warunkowość ex-ante RPO WiM 2014-2020 nie bierze pod uwagę istotnych czynników ryzyka osiągnięcia celów programu jakie stwarza:
 - kondycja finansów publicznych; czynnik ten ma odniesienie zarówno do uwarunkowań wewnętrznych (sytuacja finansowa samorządów województwa) jak i zewnętrznych (deficyt i dług publiczny w Polsce);
 - stabilność systemu finansowego (stan sektora finansów publicznych, kształtowanie stóp procentowych i kursu walutowego).

Zespół ewaluacyjny sugeruje odniesienie się do tych czynników w kontekście potencjalnego ich wpływu na skuteczności i efektywność interwencji.

Zgodnie z projektem rozporządzenia ogólnego dla funduszy objętych Wspólnymi Ramami Strategicznymi 2014-2020, ich uruchomienie będzie uzależnione od spełnienia wymogów warunkowości ex ante, tj. zapewnienia określonych warunków wyjściowych umożliwiających efektywną realizację programów współfinansowanych ze środków europejskich. Warunki te wiążą się zwykle z koniecznością zapewnienia odpowiednich ram strategicznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych bądź też transpozycją i realizacją wybranych elementów legislacji UE.

Warunkowość ex-ante stanowi podstawowy element systemu realizacji polityki spójności w perspektywie finansowej 2014-2020. Jego istotą jest zidentyfikowanie i spełnienie warunków wstępnych, które są niezbędne dla skuteczności i efektywności inwestycji polityki spójności.

Uzasadnienie wprowadzenia uwarunkowań ex-ante można odnaleźć w piątym raporcie kohezyjnym Komisji Europejskiej: „W przypadku każdego priorytetu tematycznego WRS określałyby główne zasady stosowania interwencji. Zasady te powinny być na tyle elastyczne, by można było je dostosować do warunków krajowych i regionalnych. Ich głównym zadaniem byłoby oferowanie pomocy krajom i regionom w rozwiązywaniu tych problemów, które w przeszłości okazywały się szczególnie istotne dla realizacji polityki. Zasady te mogłyby odnosić się, na przykład, do transpozycji konkretnych przepisów unijnych, finansowania strategicznych projektów UE, zdolności administracyjnej i instytucjonalnej”.

RPO muszą odnieść się do wszystkich 7 warunków ex-ante ogólnych dla EFSI, jak również do warunków tematycznych przypisanych do PI, które będzie realizował dany program. Druga

kolumna tabeli samooceny warunkowości ex ante pokazuje, do jakich PI przypisany jest dany warunek tematyczny. Nie wystarczy odwołanie do zapisów UP – rozporządzenie ogólne wymaga od wszystkich programów odniesienia do wszystkich istotnych dla nich warunków zgodnie ze wzorcem PO. Z tego względu RPO powinny powielić samoocenę spełniania warunków ex ante z UP, nawet jeśli większość warunków zostanie spełniona przez instytucje szczebla krajowego.

Za spełnienie warunków 1.1 (inteligentne specjalizacje) i 6.2 (gospodarka odpadami) współodpowiedzialne są samorządy wojewódzkie, dlatego samoocenę spełniania tych warunków należy uzupełnić o zapisy dotyczące danego województwa. Będą to odpowiednio informacje dotyczące regionalnej strategii inteligentnej specjalizacji oraz wojewódzkiego planu gospodarki odpadami.

Samoocena spełniania warunkowości ex ante jest zgodna z oceną zawartą w UP oraz dostosowana do wzorca PO, w pierwszej tabeli omówiony jest stan spełniania warunków, zaś w kolejnej – plan działań dotyczący spełnienia warunków niespełnionych bądź spełnionych częściowo.

Warunkowości ex-ante został poświęcony w projekcie RPO WiM 2014-2020 osobny załącznik nr 2. Dokonano w nim identyfikacji (w wyniku współpracy władz samorządowych województwa warmińsko-mazurskiego z władzami krajowymi) oraz oceny spełnienia warunków ex-ante mających zastosowanie do niniejszego programu operacyjnego (co jest zgodne z szablonem PO, przygotowanym przez MIR).

TABELA 8 WARUNKI EX-ANTE PRZYPISANE DO OSI PRIORYTETOWYCH

Warunek <i>ex ante</i> obowiązujący program	Oś priorytetowa, do której warunek ma zastosowanie
1.1. <i>Badania naukowe i innowacje</i> : Istnienie krajowych lub regionalnych strategii badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych, co jest cechą dobrze funkcjonujących krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji.	1. Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur
6.2. <i>Gospodarka odpadami</i> : Wykonanie dyrektywy 2008/98/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylającej niektóre dyrektywy, w szczególności opracowanie planów gospodarki odpadami, zgodnie z tą dyrektywą oraz hierarchią odpadów.	5. Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów

Źródło: opracowanie własne.

Pierwszy z warunków ex ante, do którego się odniesiono w RPO WiM 2014-2020 to „1.1. Badania naukowe i innowacje: Istnienie krajowych lub regionalnych strategii badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych, co jest cechą dobrze funkcjonujących krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji”.

W związku z faktem, iż województwo warmińsko-mazurskie planuje przeznaczyć środki na priorytety inwestycyjne w ramach celu tematycznego 1 (wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji) warunkiem koniecznym jest istnienie regionalnej strategii badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji. W RPO WiM 2014-2020 wskazuje się na Strategię rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025 (zaktualizowana w roku 2013): zawierająca analizę SWOT/TOWS wypracowaną w szerokim gronie interesariuszy reprezentujących wszystkie środowiska związane z systemem innowacji w regionie. Analiza SWOT oparta została o wyniki badań, analiz i diagnoz sytuacji społeczno-gospodarczej

regionu, w tym definiująca obszary inteligentnych specjalizacji oraz zagadnienia horyzontalne wspólne dla wszystkich specjalizacji (Rozdział 9. Inteligentne specjalizacje województwa warmińsko-mazurskiego). Identyfikacja obszarów inteligentnych specjalizacji prowadzona była przy szerokiej debacie regionalnej z zainteresowanymi środowiskami, w tym w szczególności przedsiębiorstwami. Zbudowano scenariusz Inteligentnej konkurencyjności Warmii i Mazur uwzględniający m.in. działania zmierzające do pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój, które ujęto w priorytecie 1 Strategii pn. „Konkurencyjna gospodarka”. Niezbędne będzie przeprowadzenie dodatkowego badania w celu dokładniejszego określenia potencjału innowacyjnego i rozwojowego przedsiębiorstw funkcjonujących w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji. Założenia dotyczące monitorowania Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego odnoszą się do zagadnienia specjalizacji w sposób bardzo ogólny, planowane jest uszczegółowienie metodologii monitoringu na potrzeby procesu inteligentnych specjalizacji.

Ewaluator na podstawie powyższej analizy, zgadza się, iż warunek ten został przez województwo spełniony częściowo przy zastrzeżeniu wykonania dodatkowych badań.

Kolejnym warunkiem ex-ante dla RPO WiM 2014-2020, który powinien być spełniony na szczeblu regionalnym jest warunek 6.2 Gospodarka odpadami, w szczególności zaś: promowanie zrównoważonych ekologicznie i ekonomicznie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, poprzez opracowanie planów zarządzania odpadami, zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE w sprawie odpadów, a także z hierarchią postępowania z odpadami.

Warunek ex ante 6.2 Gospodarka odpadami został wskazany w RPO WiM 2014-2020 jako kluczowy dla działań w ramach osi priorytetowej 5. Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów. W tekście projektu programu wskazano na Uchwałę Nr XVIII/333/12 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 czerwca 2012r. w sprawie uchwalenia Planu gospodarki odpadami dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2016. Warunek ten, więc został spełniony.

Ewaluacje ex post wskazują, iż zarówno nieodpowiednie ramy polityczne i regulacyjne, jak również administracyjne i instytucjonalne mogą osłabić skuteczność każdej inwestycji. Spełnienie określonych przez KE do każdego celu tematycznego uwarunkowań ex ante ma zapewnić istnienie (wdrożenie) takich rozwiązań instytucjonalnych, politycznych i strategicznych, które zagwarantują skuteczność inwestycji. Warunki te stanowią trafną kombinację właściwych ram regulacyjnych, skutecznej polityki z jasno określonymi celami i odpowiedniego potencjału administracyjnego oraz instytucjonalnego.

W poprzednim podpunkcie stwierdzono, iż warunek ex-ante 1.1 Badania naukowe i innowacje został częściowo spełniony. Istnienie i charakter dokumentu strategicznego, jakim jest Strategia przy założeniu realizacji celów w nim zawartych w kolejnych latach, przyczynić się może do zwiększenia skuteczności i efektywności działań w ramach osi priorytetowej 1.

Cele i priorytety określone w osi priorytetowej 5 są zgodne z celem WPGO, stąd też istnienie i realizacja takiego dokumentu wpłynie pozytywnie na działania inwestycyjne w ramach osi priorytetowej 5. Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów.

Spełnienie warunków ex-ante wymienionych w projekcie RPO WiM 2014-2020 przyczyni się do zwiększenia skuteczności i efektywności realizacji programu.

PROBLEM BADAWCZY C

CZY ZAŁOŻENIA I CELE PROGRAMU SĄ SPÓJNE Z NAJWAŻNIEJSZYMI POLITYKAMI I STRATEGIAMI NA POZIOMIE UNIJNYM, KRAJOWYM I REGIONALNYM, W TYM W SZCZEGÓLNOŚCI ZE STRATEGIĄ EUROPA 2020, WSPÓLNYMI RAMAMI STRATEGICZNYMI, UMOWĄ PARTNERSKĄ ORAZ STRATEGIĄ ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO DO 2025 R.?

W niniejszej części oceny ex-ante dokonana została ocena spójności zewnętrznej RPO WiM 2014-2020. Jej celem jest odpowiedź na pytanie zawarte w problemie badawczym C modułu II: Czy założenia i cele Programu są spójne z najważniejszymi politykami i strategiami na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym, w tym w szczególności ze strategią Europa 2020, Wspólnymi Ramami Strategicznymi, Umową Partnerską oraz Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 r. Udzielając odpowiedzi na powyższe pytanie zespół badawczy uwzględnił i ocenił następujące kwestie:

- C1. spójność założeń i celów Programu (w tym zdefiniowanych w diagnozie wyzwań i potrzeb rozwojowych) z najważniejszymi unijnymi, krajowymi i regionalnymi celami strategicznymi (w jakim stopniu spodziewane efekty programu operacyjnego przyczynią się do realizacji celów strategicznych na różnych poziomach, w tym w szczególności do realizacji celów strategii Europa 2020 oraz Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 r.),
- C2. spójność programu operacyjnego ze wskazanymi w projekcie rozporządzenia (art. 48 pkt 3 (d)) rekomendacjami Rady Unii Europejskiej (w obowiązującym Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku, jest to artykuł 55 pkt 3 (d)).

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej implikuje prowadzenie polityk przez władze krajowe na różnych szczeblach spójnych z celami wyznaczonymi na poziomie unijnym, w szczególności z celami kluczowego dokumentu strategicznego na poziomie UE – Strategii Europa 2020.

W niniejszej części opracowania zbadana zostanie **spójność zewnętrzną** założeń i celów RPO WiM 2014-2020 z najważniejszymi unijnymi, krajowymi i regionalnymi celami strategicznymi, określonymi w dokumentach, uszeregowanych w następujący sposób:

- Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu Europa 2020 (Strategia Europa 2020) oraz Krajowy Program Reform Europa 2020;
- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030, Strategia Rozwoju Kraju 2020;
- Umowa Partnerstwa - Programowanie perspektywy finansowej 2014 -2020 z dnia 8 stycznia 2014 oraz Wspólne Ramy Strategiczne;
- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 r. (SRWWiM);
- Dokumenty ponadregionalne: Strategia Rozwoju Polski Wschodniej oraz Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego;

Zespół ewaluacyjny zwraca uwagę na wyjątkowo klarownie przedstawione relacje Programu z głównymi dokumentami polityki rozwoju na szczeblu UE, krajowym i wojewódzkim, już

w pierwszym akapicie Programu. Pozwala to na łatwiejsze zrozumienie logiki i procesu konstrukcji Programu.

W całym dokumencie RPO WiM 2014-2020 bardzo silnie podkreśla się spójność z celami polityki rozwoju, określonymi na szczeblu wspólnotowym (Strategia Europa 2020), krajowym (Umowa Partnerstwa, Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju), regionalnym (Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 r) oraz makroregionalnym (Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego). Zespół ewaluacyjny zauważa również wysoką spójność RPO WiM 2014-2020 z programami sektorowymi szczebla tak krajowego, jak i regionalnego, chociaż nie w każdym przypadku jest ona wyrażona *explicite* w treści Programu. Uwagi Zespołu w tym obszarze są nieliczne i mają charakter uzupełniający.

Ogólnie, wysoko oceniono spójność zewnętrzną projektu Programu.

TABELA 9 STOPIEŃ SPEŁNIANIA KRYTERIUM EWALUACYJNEGO

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia danego kryterium oznaczony w skali od 1 do 4, gdzie 4 oznacza spełnienie danego kryterium, a 1 brak spełnienia.
1.	Spójność	<div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>

Ocena spójności z poszczególnymi grupami dokumentów została zaprezentowana w formie matryc logicznych, w których zastosowano następujące cztery kategorie oceny:

- ♦ A – wysoki stopień spójności,
- ♦ B – średni stopień spójności,
- ♦ C – relatywnie niski stopień spójności,
- ♦ N – nie dotyczy.

Ocena odnosi się do spójności działań i celów poszczególnych osi priorytetowych RPO WiM 2014-2020 z celami wymienionymi w analizowanych dokumentach.

Spójność RPO WiM 2014-2020 ze Strategią na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu Europa 2020 (strategia Europa 2020) oraz Krajowym Programem Reform na rzecz realizacji Strategii „EUROPA 2020” (KPR).

Najważniejszym dokumentem strategicznym, stanowiącym podstawę tworzenia polityk na szczeblu zarówno krajowym jak i regionalnym, jest długookresowa strategia rozwoju gospodarczego Unii Europejskiej: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu. Europa 2020, która została zaproponowana przez Komisję Europejską w marcu 2010 roku. Przedstawiono w niej wizję rozwoju opartą na trzech współzależnych i wzajemnie uzupełniających się obszarach priorytetowych:

- inteligentnym rozwoju (ang. smart growth) – oznaczającym rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach (zwiększenie roli wiedzy, innowacji, edukacji i społeczeństwa cyfrowego);
- trwałym rozwoju (ang. sustainable growth) – czyli wspieraniu gospodarki niskoemisyjnej, efektywniej korzystającej z zasobów i konkurencyjnej;
- rozwoju sprzyjającym włączeniu społecznemu (ang. inclusive growth) – oznaczającym wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej

spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną (zwiększenie aktywności zawodowej, podnoszenie kwalifikacji i walka z ubóstwem).

Realizacja priorytetów będzie mierzona w odniesieniu do pięciu nadrzędnych celów UE (wyrażonych za pomocą wskaźników docelowych), które winny być przełożone przez państwa członkowskie na cele krajowe. Z kolei inicjatywy przewodnie (7) służyć mają wdrożeniu nowych mechanizmów stymulowania wzrostu gospodarczego i zatrudnienia.

Na poziomie krajowym opracowywany jest Krajowy Program Reform (KPR), dokument strategiczny, zawierający działania zmierzające do realizacji podstawowych celów Strategii Europa 2020, aktualizowany corocznie w kwietniu, z uwzględnieniem zaleceń Rady. Aktualnie obowiązującą wersją jest dokument przyjęty przez Radę Ministrów 30 kwietnia 2013 roku (*Krajowy Program Reform. Aktualizacja 2013/2014*). W dokumencie przedstawiono trzy obszary priorytetowe, na które kładzie się specjalny nacisk:

- Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego;
- Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego;
- Aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Priorytety, cele i służące ich realizacji inicjatywy przewodnie oraz zakładane wartości wskaźników docelowych, określone w Strategii Europa 2020, jak również w KPR (wartości dla Polski w nawiasach) zaprezentowano w tabeli w załączniku.

9 lipca 2013 Rada UE przedstawiła kolejne zalecenia w sprawie KPR dla Polski (ang. The Country-specific Recommendations, CSR). Analizując ten dokument stwierdza się, iż w większości zalecenia odnoszą się do instytucji poziomu centralnego. Należy jednak podkreślić, że w dokumencie RPO WiM 2014-2020, przedstawiono relacje osi priorytetowych Programu do powyższych zaleceń w tabeli na stronach 22-24. Program w szczególnym stopniu bierze pod uwagę następujące elementy rekomendacji:

- CSR nr 1 (Lepsze ukierunkowanie polityki społecznej oraz zwiększenie oszczędności kosztowej i efektywności wydatków na opiekę zdrowotną) w osi priorytetowej 8 i 9.
- CSR nr 3 (Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych, na przykład poprzez gwarancję dla młodzieży, większe udostępnienie przyuczania do zawodu i uczenia się poprzez praktykę, zacieśnienie współpracy szkół i pracodawców oraz poprawę jakości nauczania. Przyjęcie projektu strategii na rzecz uczenia się przez całe życie) w osi priorytetowej 2; (Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych, a także Zwalczanie ubóstwa pracujących oraz segmentacji rynku pracy) w osi 10; (Zwalczanie ubóstwa pracujących oraz segmentacji rynku pracy) w osi 11.
- CSR nr 4 (Kontynuowanie wysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, szczególnie przez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępną cenowo opiekę nad dziećmi i nauczanie przedszkolne, zapewnienie stabilnego finansowania i wykwalifikowanego personelu) w osi 2; (Kontynuowanie wysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy) w osi 10; (Przygotowanie do ogólnej reformy emerytalnej za pomocą środków zwiększających szanse starszych pracowników na zatrudnienie, tak aby podnieść wiek dezaktywizacji zawodowej) w osi 11.
- CSR nr 5 (Dalszy rozwój instrumentów odnawialnych i zachęt podatkowych, a także lepsze dostosowanie istniejących instrumentów do poszczególnych etapów cyklu innowacji).

Przedsięwzięcie dodatkowych środków w celu stworzenia otoczenia biznesu sprzyjającego innowacjom poprzez skoordynowanie polityki w obszarach badań, innowacji i przemysłu, dalszy rozwój instrumentów odnawialnych i zachęt podatkowych) w osi 1.

- CSR nr 6 (Przyspieszenie starań na rzecz zwiększenia zasięgu łączności szerokopasmowej) w osi 3; (Odnowienie i rozbudowa mocy wytwórczych oraz poprawa efektywności w całym łańcuchu energii) w osi 4; (Poprawa gospodarki odpadami i gospodarki wodnej) w osi 5; (Zapewnienie skutecznego i bezzwłocznego wdrożenia projektów inwestycyjnych w kolejnictwie) w osi 7.

Zespół ewaluacyjny zgadza się z przedstawionymi relacjami i nie wnosi o dokonanie uzupełnień, **oprócz uwagi technicznej dotyczącej sposobu przedstawienia zalecenia nr 5: sugeruje się zacytować zalecenie w jego oryginalnej treści.**

W sekcji 1 RPO WiM 2014-2020 przedstawiono wkład Programu w realizację Strategii Europa 2020. Do Strategii Europa 2020 odnoszą się bezpośrednio również opisy niektórych osi priorytetowych, zawarte w sekcji 2.

W poniższej tabeli zaprezentowano ocenę spójności pomiędzy osiami priorytetowymi RPO WiM 2014-2020 a priorytetami Strategii Europa 2020 oraz dopowiadającymi im obszarami priorytetowymi KPR. Ocenę tę ułatwia przedstawienie w dokumencie RPO WiM 2014-2020 powiązań pomiędzy tymi programami, w tabeli na stronach 22-24. Zawarto w niej powiązania osi priorytetowych RPO WiM 2014-2020 z priorytetami i inicjatywami przewodnimi Strategii Europa 2020.

TABELA 10 OCENA SPÓJNOŚCI RPO WiM 2014-2020 ZE STRATEGIĄ EUROPA 2020 ORAZ KPR

Priorytety Europa 2020 oraz obszary priorytetowe KPR Oś priorytetowa RPO WiM 2014-2020	1. Inteligentny rozwój	2. Zrównoważony rozwój	3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu
1. Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur	A	B	N
2. Kadry dla gospodarki	A	N	B
3. Cyfrowy region	A	N	C
4. Efektywność energetyczna	N	A	N
5. Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów	N	A	N
6. Kultura i dziedzictwo	N	A	N
7. Infrastruktura transportowa	N	A	N
8. Obszary wymagające rewitalizacji	N	B	A
9. Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych	C	N	B
10. Regionalny rynek pracy	A	N	A
11. Włączenie społeczne	N	N	A

Skala oceny: A – wysoki stopień spójności, B – średni stopień spójności, C – relatywnie niski stopień spójności, N – nie dotyczy.

- 1) Oś priorytetowa 1 RPO WiM 2014-2020 Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur związana jest głównie z priorytetem Inteligentny rozwój. Wzmacnianie badań i innowacji oraz wsparcie przedsiębiorczości bezpośrednio związane są z celem Badania i rozwój oraz innowacje (spójność z inicjatywą Unia Innowacji). Zwiększanie potencjału produkcyjnego przedsiębiorstw

województwa powinno również skutkować wzrostem zatrudnienia. Bez wątplenia działania zaplanowane w tej osi priorytetowej, w szczególności wsparcie innowacji, internacjonalizacji przedsiębiorstw przemysłowych, przyczyni się do realizacji drugiego priorytetu Zrównoważony rozwój (działania wpisują się w inicjatywę Polityka przemysłowa w erze globalizacji²⁵ oraz Europa efektywnie korzystająca z zasobów). Należy pamiętać, że priorytety Strategii Europa 2020 są ze sobą ściśle powiązane i wzajemnie się uzupełniają, stąd można doszukiwać się również powiązań z priorytetem 3 (ze względu na fakt, że głównym czynnikiem sprawczym ubóstwa jest w Polsce bezrobocie, rozwój firm i zatrudnienia będzie się przyczyniał do spadku ubóstwa). Jednakże zespół oceniający skupia się w niniejszej ewaluacji na bezpośrednich związkach.

- 2) Oś priorytetowa Kadry dla gospodarki jest spójna przede wszystkim z priorytetem Inteligentny rozwój (inicjatywa przewodnia Młodzież w drodze) oraz Rozwój gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu (inicjatywa przewodnia Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia).
- 3) Oś priorytetowa Cyfrowy region wpisuje się zdecydowanie w priorytet Inteligentny rozwój (w inicjatywę Europejska Agenda Cyfrowa). Wzrost zastosowania TIK w gospodarce i sferze publicznej przyczyni się do łatwiejszej komunikacji, dostępu do informacji, co w konsekwencji powinno skutkować wzrostem efektywności gospodarki. **Zdaniem Zespołu działania przewidziane w tym priorytecie mogą ułatwić włączenie osób wykluczonych, poprzez wykorzystanie TIK do procesu edukacji, poszukiwania pracy, czy też podjęcia pracy (stąd zidentyfikowana spójność z priorytetem 3).**
- 4) Oś priorytetowa Efektywność energetyczna jest w wysokim stopniu spójna z priorytetem Zrównoważony rozwój (inicjatywa przewodnia: Europa efektywnie korzystająca z zasobów). Działania w tej osi zmierzają do zmniejszenia emisyjności gospodarki. Nie zauważa się bezpośredniej spójności z pozostałymi priorytetami.
- 5) Celem osi priorytetowej Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów jest poprawa środowiska przyrodniczego, czyli można wskazać na wysoką zbieżność z priorytetem Zrównoważony rozwój. Ta oś priorytetowa jest związana z inicjatywą przewodnią Europa efektywnie korzystająca z zasobów.
- 6) Celem osi priorytetowej Kultura i dziedzictwo jest zachowanie, ochrona i rozwój dziedzictwa naturalnego i przyrodniczego, czyli można wskazać na wysoką zbieżność z priorytetem Zrównoważony rozwój. Ta oś priorytetowa jest związana z inicjatywą przewodnią Europa efektywnie korzystająca z zasobów.
- 7) Działania podjęte w ramach osi priorytetowej Infrastruktura transportowa²⁶ powinny przyczynić się przede wszystkim do osiągnięcia wskaźników docelowych priorytetu Zrównoważony rozwój (oś priorytetowa jest związana z inicjatywą przewodnią Europa efektywnie korzystająca z zasobów). Pośrednio będą oddziaływały też na pozostałe priorytety. Poprawa warunków dla transportu drogowego i kolejowego (priorytet inwestycyjny 7.2 i 7.4) wspiera mobilność osób i zwiększa atrakcyjność inwestycyjną regionu, co powinno mieć pozytywny wpływ na zatrudnienie, w tym osób młodych. Zwiększenie zatrudnienia eliminuje z kolei podstawową przyczynę ubóstwa i wykluczenia społecznego. Podobnie jak w przypadku osi priorytetowej 1,

²⁵ W tabeli na stronie 22 Inicjatywa przewodnia „Polityka przemysłowa...” powinna znaleźć się pod priorytetem Rozwój zrównoważony, a nie Rozwój inteligentny.

²⁶ Numeracja osi powinna być 2.6, a nie 2.5.

w ocenie uwzględnia się jednak tylko bezpośrednie odniesienia do priorytetów Strategii Europa 2020.

- 8) Działania w ramach osi priorytetowej Obszary wymagające rewitalizacji są spójne z priorytetami Zrównoważony rozwój (inicjatywa przewodnia Europa efektywnie korzystająca z zasobów) i Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (Europejski program walki z ubóstwem). W pierwszym przypadku można przytoczyć działania związane z modernizacją istniejącej zabudowy, zagospodarowaniem przestrzeni publicznej. W drugim przypadku natomiast sam cel osi (poprawa jakości obszarów problemowych dla włączenia społeczności ją zamieszkujących) wskazuje na związek z tym priorytetem.
- 9) Priorytety inwestycyjne w ramach osi priorytetowej Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych przyczynią się do realizacji priorytetu Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (inicjatywa przewodnia: Europejski program walki z ubóstwem) poprzez podniesienie jakości i skuteczności usług zdrowotnych i socjalnych. Działania w ramach priorytetu inwestycyjnego 10.4 są powiązane z priorytetem Inteligentny rozwój.
- 10) Działania przewidziane w ramach osi priorytetowej Regionalny rynek pracy zdecydowanie przyczynią się do realizacji zarówno priorytetu Inteligentny rozwój (szczególnie cel: Zatrudnienie i inicjatywa przewodnia Młodzież w drodze), jak również priorytetu Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (inicjatywa przewodnia Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia). Spójność z pierwszym priorytetem odzwierciedlona jest przez działania typu: Wspieranie mobilności zawodowej, Reorientacja zawodowa rolników i rybaków, Wsparcie osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej. Cel priorytetu inwestycyjnego 8.8 Ułatwienie wejścia lub powrotu na rynek pracy wskazuje na spójność działań z priorytetem 3.
- 11) Priorytety inwestycyjne w ramach osi priorytetowej Włączenie społeczne mają służyć przede wszystkim ograniczeniu skali ubóstwa i są w wysokim stopniu spójne z priorytetem Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (inicjatywa przewodnia Europejski program walki z ubóstwem). Działania w ramach priorytetu inwestycyjnego 9.4 i 9.8, ukierunkowane bezpośrednio na wzrost aktywności zawodowej wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, przyczynią się pośrednio także do realizacji celu Zatrudnienie.
- 12) Oś priorytetowa Pomoc techniczna zawiera działania zmierzające do poprawy sprawności zarządzania Programem. Choć nie stwierdza się bezpośrednich relacji do priorytetów Strategii Europa 2020, to należy pamiętać, że sprawne zarządzanie Programem wzmocni efekty pozostałych osi priorytetowych.

Opinie Zespołu ewaluacyjnego na temat spójności Programu z priorytetami i inicjatywami strategii Europa 2020 są w bardzo wysokim stopniu zbieżne z treścią Programu w tym aspekcie. Jedyna uwaga odnosi się do osi priorytetowej 3.

Spójność RPO WiM 2014-2020 ze Strategią Rozwoju Kraju 2020: aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK).

Główne cele strategiczne i działania rozwojowe kraju w perspektywie średniookresowej (możliwe do sfinansowania w nowej perspektywie finansowej UE na lata 2014-2020), zostały sformułowane w przyjętej przez Radę Ministrów 25 września 2012r. Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020:

aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo. Wpływ na kształt tego dokumentu miały ustalenia zawarte w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (DSRK)²⁷, jak również cele określone w Strategii Europa 2020. Z kolei SRK stanowi podstawę określenia kierunków interwencji, działań i wskaźników szczegółowych dla 9 strategii zintegrowanych, które powinny przyczyniać się do realizacji założonych w tym dokumencie celów. W SRK podkreśla się, iż jest on kluczowy dla interwencji strukturalnej w Polsce, podejmowanej w ramach poszczególnych polityk europejskich w kolejnym okresie programowania 2014-2020. Realizacja celu głównego SRK (wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności) odbywać się będzie w trzech obszarach strategicznych (patrz tabela w załączniku nr 6.5).

Na wstępie należy zaznaczyć, że cele Strategii Rozwoju Kraju 2020 (SRK) warunkują cele Umowy Partnerstwa, stąd spójność RPO WiM 2014-2020 i SRK jest na bardzo wysokim poziomie (co zresztą zaznaczono we wstępie sekcji 1 Programu). W dokumencie RPO WiM 2014-2020 wskazuje się *explicite* na związki ze Strategią Rozwoju Kraju 2020, szczególnie w sekcji 1, w tabeli na stronach 22-24. Wskazano w niej na relacje każdej z osi priorytetowych z celami SRK. Poniższa tabela wskazuje na wysoką spójność osi priorytetowych RPO WiM 2014-2020 z obszarami strategicznymi SRK.

TABELA 11 SPÓJNOŚĆ RPO WiM 2014-2020 ZE STRATEGIĄ ROZWOJU KRAJU 2020.

Obszary strategiczne SRK Oś priorytetowa RPO WiM 2014-2020	Sprawne i efektywne państwo	Konkurencyjna gospodarka	Spójność społeczna i terytorialna
1. Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur	N	A	N
2. Kadry dla gospodarki	N	A	B
3. Cyfrowy region	C	A	C
4. Efektywność energetyczna	N	A	N
5. Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów	B	A	C
6. Kultura i dziedzictwo	B	A	C
7. Infrastruktura transportowa	N	A	B
8. Obszary wymagające rewitalizacji	N	N	A
9. Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych	B	C	A
10. Regionalny rynek pracy	C	A	N
11. Włączenie społeczne	C	C	A

Skala oceny: A – wysoki stopień spójności, B – średni stopień spójności, C – relatywnie niski stopień spójności, N – nie dotyczy.

- 1) Oś priorytetowa RPO WiM 2014-2020 Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur wpisuje się w wysoki stopniu w obszar strategiczny Konkurencyjna gospodarka. Wzmacnianie badań i innowacji oraz wsparcie przedsiębiorczości bezpośrednio związane są z następującymi priorytetowymi kierunkami interwencji publicznej: II.1.4 (Rozwój eksportu towarów i usług), II.2.1 (Zwiększenie produktywności gospodarki), II.2.3. Zwiększenie konkurencyjności

²⁷ Ze względu na ogólny charakter DSRK oraz ścisły związek pomiędzy DSRK a SRK, spójność RPO WiM 2014 -2020 z tą pierwszą nie będzie przedmiotem analizy.

i modernizacja sektora rolno-spożywczego, II.2.4. Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej oraz całego celu II.3 (Zwiększenie innowacyjności gospodarki).

- 2) Oś priorytetowa RPO WiM 2014-2020 Kadry dla gospodarki jest w wysokim stopniu spójna z następującymi priorytetowymi kierunkami interwencji publicznej: II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej, II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego, II.4.3. Zwiększanie mobilności zawodowej i przestrzennej oraz w nieco mniejszym stopniu z celem III.2 Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych.
- 3) Działania w ramach osi priorytetowej Cyfrowy region wpisują się w wysokim stopniu w obszar strategiczny Konkurencyjna gospodarka, szczególnie w cel II.5 (Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych). W mniejszym stopniu opis osi, w tym spodziewane typy przedsięwzięć, wskazuje na związki z:
 - obszarem Sprawne i efektywne państwo, szczególnie priorytetowymi kierunkami interwencji publicznej: I.1.2. Zwiększenie efektywności instytucji publicznych oraz I.1.3. Wprowadzenie jednolitych zasad e-gov w administracji (e-administracja);
 - obszarem Konkurencyjna gospodarka (z priorytetowym kierunkiem interwencji publicznej II.2.1 Zwiększenie produktywności gospodarki), ze względu na przewidywane wzmocnienie potencjału decyzyjnego przedsiębiorstw;
 - obszarem Spójność społeczna i terytorialna (cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych).
- 4) Oś priorytetowa Efektywność energetyczna jest w wysokim stopniu spójna z celem II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko, obszaru Konkurencyjna gospodarka oraz z celem II.7 Zwiększenie efektywności transportu. Nie stwierdza się bezpośrednich relacji z innymi celami SRK.
- 5) Zgodnie ze zidentyfikowanymi w RPO WiM 2014-2020 relacjami (w tabeli na str. 22-24), oś priorytetowa Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów, jest w wysokim stopniu spójna z celem II.6 Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko, II obszaru strategicznego Konkurencyjna gospodarka. Zespół ewaluacyjny wskazuje dodatkowo na następujące pola spójności:
 - realizację celu I.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego (na przykład kwestie gospodarki wodnej), szczególnie w priorytetach inwestycyjnych 6.3, 6.4., oraz celu I.3.2. Rozwój kapitału społecznego (na przykład promowanie uczestnictwa w kulturze).
- 6) Zgodnie ze zidentyfikowanymi w RPO WiM 2014-2020 relacjami (w tabeli na str. 22-24), oś priorytetowa Kultura i dziedzictwo, jest w wysokim stopniu spójna z celem II obszaru strategicznego Konkurencyjna gospodarka. Zespół ewaluacyjny wskazuje dodatkowo na następujące pola spójności:

- realizację celu III.3 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, w ramach priorytetów inwestycyjnych 6.3 i 6.4 (natężenie relacji wynikać będzie z przestrzennego rozmieszczenia projektów w przestrzeni województwa).
- 7) W ramach osi priorytetowej Infrastruktura transportowa realizowane będą cele II.7 Zwiększenie efektywności transportu oraz III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych SRK.
- 8) Działania przewidziane w ramach osi priorytetowej Obszary wymagające rewitalizacji są spójne z celem III.1 Integracja społeczna i z celem III. 3 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.
- 9) W ramach osi priorytetowej Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych realizowany będzie cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych w obszarze Spójność społeczna i terytorialna. Dodatkowo, zdaniem ewaluatorów, działania w ramach tej osi:
- przyczynią się do realizacji celów I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela (na przykład idea uczenia się przez całe życie, czy działania w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego) oraz II.4. Rozwój kapitału ludzkiego (poprawa jakości kapitału ludzkiego);
 - są również zgodne z priorytetowym kierunkiem interwencji publicznej II.3.3. Zapewnienie kadr dla B+R (poprzez inwestycje w infrastrukturę szkolnictwa wyższego zawodowego).
- 10) Działania przewidziane w ramach osi priorytetowej Regionalny rynek pracy, wpisują się w największym stopniu w cel II.4 Rozwój kapitału ludzkiego. Analiza priorytetów inwestycyjnych, szczególnie spodziewanych typów przedsięwzięć i beneficjentów, wskazuje na występowanie związku:
- z priorytetowym kierunkiem interwencji publicznej I.1.2. Zwiększenie efektywności instytucji publicznych (na przykład poprzez wsparcie dostępności informacji o rynku pracy);
 - oraz z priorytetowym kierunkiem interwencji publicznej I.3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela (szczególnie w priorytecie inwestycyjnym 8.10).
- 11) Priorytety inwestycyjne w ramach osi priorytetowej 11 Włączenie społeczne mają służyć przede wszystkim ograniczeniu skali ubóstwa i będą służyć realizacji celu III.1. Integracja społeczna, określonego w SRK. Ponadto, zdaniem zespołu, priorytety inwestycyjne w ramach tej osi są:
- bezpośrednio związane z celem II.4. Rozwój kapitału ludzkiego (np. priorytet inwestycyjny 9.4);
 - bezpośrednio związane z priorytetowymi kierunkami interwencji publicznej: I.3.2. Rozwój kapitału społecznego oraz I.3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela;

- bezpośrednio związane z celami: III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych.

12) Oś priorytetowa Pomoc techniczna zawiera działania zmierzające do poprawy sprawności zarządzania Programem. Zdaniem zespołu oceniającego, widoczna jest silna spójność z priorytetowym kierunkiem interwencji publicznej I.1.2. Zwiększenie efektywności instytucji publicznych oraz celem III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych.

Opinie zespołu ewaluacyjnego na temat spójności Programu z celami SRK są w bardzo wysokim stopniu zgodne z treścią Programu. Zespół wnosi o rozważenie uwzględnienia powyższych uwag w następujących osiach priorytetowych: 3, 5, 9, 10, 11. Przy czym należy pamiętać o dużym stopniu komplementarności pomiędzy poszczególnymi celami (oraz priorytetami kierunkowymi) SRK. Zespół ewaluacyjny starał się szczególnie wyeksponować bezpośrednie związki pomiędzy osiami priorytetowymi RPO WiM 2014-2020 a celami (priorytetami kierunkowymi) określonymi w SRK.

Spójność RPO WiM 2014-2020 założeniami Umowy Partnerstwa na lata 2014-2020 oraz Wspólnymi Ramami Strategicznymi

W nowej perspektywie finansowej interwencje w ramach polityki UE skupione mają być na stymulowaniu inteligentnego i trwałego wzrostu, sprzyjającemu włączeniu społecznemu, a więc osiągnięciu celów Strategii Europa 2020. W celu poprawienia koordynacji i efektywności wydatkowania środków w ramach pięciu głównych funduszy, objętych zakresem wspólnych ram strategicznych (WRS), a mianowicie: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), Funduszu Spójności (FS), Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR), przygotowano Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013. W artykule 9 tego dokumentu zaproponowano 11 celów tematycznych wokół których mają być skoncentrowane interwencje. Z kolei we Wspólnych Ramach Strategicznych (załącznik 1 Rozporządzenia ramowego), przedstawiono „strategiczne zasady kierunkowe dla ułatwienia procesu programowania oraz sektorowej i terytorialnej koordynacji Unii w ramach EFSI”. W rozporządzeniach w sprawie poszczególnych pięciu funduszy określono priorytety inwestycyjne (EFRR, EFS, FS) i priorytety Unii (EFRROW i EFMR), charakterystyczne dla każdego funduszu.

Umowa partnerstwa (UP) jest dokumentem zawierającym pomiędzy KE a państwem członkowskim dla określenia celów i warunków realizacji polityki spójności oraz Wspólnej Polityki Rolnej i Rybackiej.

Warto jednocześnie podkreślić, iż Komisja przedstawiła dokument pt.: Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014–2020, którego celem miało być określenie ram dialogu pomiędzy służbami Komisji a Polską, w sprawie przygotowania umowy o partnerstwie i programów. W dokumencie zidentyfikowano kluczowe wyzwania, jak i określono główne priorytety finansowania w Polsce, które przyczyniłyby się do pobudzenia wzrostu gospodarczego. Zidentyfikowane przez służby Komisji wyzwania i obszary finansowania dla Polski zostały one przedstawione w tabeli w załączniku.

W Umowie Partnerstwa zaznacza się, iż celem realizowanym w okresie budżetowania 2014-2020 będzie oparcie rozwoju na:

- 1) zwiększaniu konkurencyjności gospodarki,

- 2) poprawie spójności społecznej i terytorialnej,
- 3) podnoszeniu sprawności i efektywności państwa.

Tak określone cele UP pokrywają się z celami określonymi w Strategii Rozwoju Kraju 2020, a ich realizacja ma również przyczynić się do osiągnięcia celów Strategii Europa 2020. Określone w UP cele główne wraz z celami szczegółowymi, jak i odpowiadające im cele tematyczne, zaproponowane w opisanych wcześniej rozporządzeniach unijnych na lata 2014-2020, przedstawiono w tabeli w załączniku. Cele tematyczne i odpowiadające im priorytety inwestycyjne, realizowane na poziomie krajowym i regionalnym określa tzw. linia demarkacyjna.

W dokumencie RPO WiM 2014-2020, w tabeli na stronach 26-33, znajdujemy uzasadnienie wyboru celów tematycznych i odpowiadających im priorytetów inwestycyjnych. Przy opisie każdej z osi priorytetowych RPO WiM 2014-2020 (sekcja 2) zawarto powiązania z celami tematycznymi (w przypadku osi obejmującej więcej niż jeden cel tematyczny oraz w odpowiednich przypadkach wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7).

Poniższa tabela wskazuje na siłę relacji (bezpośrednich) pomiędzy celami osi priorytetowych RPO WiM 2014-2020 a celami tematycznymi.

TABELA 12 SPÓJNOŚĆ RPO WiM 2014-2020 Z CELAMI TEMATYCZNYMI

Cele tematyczne	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
RPO WiM 2014-2020										
1. Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur	A	N	A	N	N	N	N	N	N	N
2. Kadry dla gospodarki	B	B	B	N	N	N	N	N	N	A
3. Cyfrowy region	N	A	N	N	N	N	N	N	N	N
4. Efektywność energetyczna	N	N	N	A	N	N	N	N	N	N
5. Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów	N	N	N	N	A	A	N	N	N	N
6. Kultura i dziedzictwo	N	N	N	N	A	A	N	N	N	N
7. Infrastruktura transportowa	N	N	N	N	N	N	A	N	N	N
8. Obszary wymagające rewitalizacji	N	N	N	N	N	N	N	N	A	N
9. Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych	N	N	N	N	N	N	N	N	A	A
10. Regionalny rynek pracy	B	C	B	B	N	N	N	A	N	N
11. Włączenie społeczne	N	C	B	N	N	N	N	N	A	N

Skala oceny: A – wysoki stopień spójności, B – średni stopień spójności, C – relatywnie niski stopień spójności, N – nie dotyczy.

Nie wnosi się uwag do sposobu powiązania osi priorytetowych z celami tematycznymi. Spójność planowanych działań z celami tematycznymi ocenia się wysoko.

Spójność RPO WiM 2014-2020 ze Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025

Najważniejszym dokumentem szczebla regionalnego, który ma wpływ na kształt Programu jest Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025,

uchwalona przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego 25 czerwca 2013 r. i będąca aktualizacją Strategii obowiązującej od 2005 roku.

W strategii określono trzy poziomy celów: cel główny, cele strategiczne i cele operacyjne, którym przypisano kierunki działań (przedstawione w tabeli w załączniku). Celem głównym jest *Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy*, gdzie:

- **spójność ekonomiczna** oznacza wzrost gospodarczy umożliwiający osiągnięcie i utrzymanie przez województwo udziału własnego w produkcie krajowym brutto na poziomie co najmniej 3%;
- **spójność przestrzenna** to włączenie się województwa (formalne i jakościowe) do głównej sieci infrastruktury transportowej w Polsce oraz w transeuropejską sieć korytarzy transportowych;
- **spójność społeczna** rozumiana jest jako tworzenie miejsc pracy i wzrost przedsiębiorczości (oferta nowych miejsc pracy skierowana zostanie przede wszystkim do ludzi młodych z uwagi na ich naturalną aktywność, mobilność, otwartość na zdobywanie nowych kwalifikacji), a także poprawę warunków życia ludności (w szczególności dostępu do usług publicznych) zbliżającą do standardów.

Cele strategiczne i operacyjne Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025, to:

1. CEL STRATEGICZNY 1. WZROST KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARKI, realizowany w ramach trzech celów operacyjnych:
 - 1.1. Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój inteligentnych specjalizacji;
 - 1.2. Wzrost innowacyjności firm;
 - 1.3. Wzrost liczby miejsc pracy.
2. CEL STRATEGICZNY 2. WZROST AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ, następujący wskutek realizacji dwóch celów operacyjnych:
 - 2.1. Rozwój kapitału społecznego;
 - 2.2. Wzrost dostępności i jakości usług publicznych
3. CEL STRATEGICZNY 3. WZROST LICZBY I JAKOŚCI POWIĄZAŃ SIECIOWYCH, realizowany w ramach dwóch celów operacyjnych:
 - 3.1. Doskonalenie administracji;
 - 3.2. Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej.
4. CEL STRATEGICZNY 4. NOWOCZESNA INFRASTRUKTURA ROZWOJU, realizowany w ramach trzech celów operacyjnych:
 - 4.1. Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności;
 - 4.2. Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii;
 - 4.3. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego;

Jak zaznaczono na początku opisu niniejszego pytania badawczego, autorzy projektu Programu bardzo silnie podkreślają związki RPO WiM 2014-2020 ze Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego województwa. Dokument RPO WiM 2014-2020 bardzo często odwołuje się do SRWWiM, a w tabeli na stronach 22-24 zawarto powiązania pomiędzy osiami priorytetowymi Programu a celami strategicznymi i operacyjnymi Strategii.

Ocena zespołu, oparta na analizie spójności poszczególnych osi priorytetowych RPO WiM 2014-2020 z celami strategicznymi SRWWiM (patrz tabela i opis poniżej) wskazuje na wysoką spójność pomiędzy

tymi programami. W większości przypadków ocena Zespołu jest zgodna z oceną Autorów projektu Programu. Ponadto, Zespół sugeruje rozważenie umieszczenia w tabeli na stronach 22-24 dodatkowych obszarów spójności w przypadku osi priorytetowych: 3, 5, 8 i 10.

TABELA 13 SPÓJNOŚĆ RPO WiM 2014-2020 ZE STRATEGIĄ ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO DO ROKU 2025

Cele operacyjne SRWWiM *	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	4.3
Oś priorytetowa RPO WiM 2014-2020										
1. Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur	A	A	A	N	N	N	B	N	N	N
2. Kadry dla gospodarki	N	A	A	B	C	N	N	N	N	N
3. Cyfrowy region	N	A	N	N	A	A	N	B	N	N
4. Efektywność energetyczna	N	C	N	N	N	N	N	N	A	B
5. Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów	N	N	N	N	A	N	N	N	N	A
6. Kultura i dziedzictwo	N	N	N	N	A	N	N	N	N	A
7. Infrastruktura transportowa	N	N	N	N	N	N	N	A	N	N
8. Obszary wymagające rewitalizacji	N	N	N	C	A	N	N	N	N	N
9. Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych	N	B	N	C	A	N	N	N	N	N
10. Regionalny rynek pracy	N	A	A	A	N	N	N	N	N	N
11. Włączenie społeczne	N	N	B	A	B	N	N	N	N	N

*Cele operacyjne SRWWiM ponumerowano tak jak w opisie powyżej

Skala oceny: A – wysoki stopień spójności, B – średni stopień spójności, C – relatywnie niski stopień spójności, N – nie dotyczy.

- 1) Oś priorytetowa RPO WiM 2014-2020 Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur wpisuje się w wysokim stopniu we wszystkie cele operacyjne celu strategicznego Wzrost konkurencyjności gospodarki. Słabszy związek występuje także z celem operacyjnym 3.2. Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej.
- 2) Działania w ramach osi priorytetowej Kadry dla gospodarki, są spójne z celami operacyjnymi 1.2 Wzrost innowacyjności firm oraz 1.3 Wzrost liczby miejsc pracy, a także w nieco słabszym stopniu z celami 2.1 Rozwój kapitału społecznego oraz 2.2 Wzrost dostępności i jakości usług publicznych.
- 3) Oś priorytetowa Cyfrowy region wpisuje się w wysokim stopniu w cel operacyjny 1.2 Wzrost innowacyjności firm, 2.2 Wzrost dostępności i jakości usług publicznych oraz cel 3.1 Doskonalenie administracji. Dodatkowo Zespół ewaluacyjny dostrzega spójność z celem 4.1 Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności (kierunkiem działań Infrastruktura teleinformatyczna).
- 4) Realizacja działań w ramach osi priorytetowej Efektywność energetyczna jest w największym stopniu spójna z celami operacyjnymi: 4.2 Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii i 4.3 Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego oraz w słabszym stopniu z celem 1.2 Wzrost innowacyjności firm.

- 5) Działania w ramach osi priorytetowej Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów są zdecydowanie spójne z celem operacyjnym 4.3 Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego. Zdaniem ewaluatorów zachodzi również bezpośredni związek z celem 2.2 Wzrost dostępności i jakości usług publicznych (poprzez realizację priorytetu inwestycyjnego 6.3).
- 6) Działania w ramach osi priorytetowej Kultura i dziedzictwo są zdecydowanie spójne z celem operacyjnym 4.3 Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego. Zdaniem ewaluatorów zachodzi również bezpośredni związek z celem 2.2 Wzrost dostępności i jakości usług publicznych (poprzez realizację priorytetu inwestycyjnego 6.3).
- 7) W ramach osi priorytetowej 7 Infrastruktura transportowa przewiduje się działania spójne w znacznym stopniu z celem operacyjnym 4.1 Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności.
- 8) Oś priorytetowa Obszary wymagające rewitalizacji jest w wysokim stopniu spójna z celem operacyjnym 2.2 Wzrost dostępności i jakości usług publicznych oraz w nieco słabszym stopniu przyczyni się do realizacji celu 2.1 Rozwój kapitału społecznego.
- 9) W przypadku osi priorytetowej Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych ocena spójności pokrywa się z oceną osi priorytetowej Obszary wymagające rewitalizacji. Dodatkowo, zdaniem Zespołu ewaluacyjnego, realizacja priorytetu inwestycyjnego 10.4 przyczyni się do osiągnięcia celu 1.2 Wzrost innowacyjności firm (kierunek działań Kapitał ludzki).
- 10) Działania w ramach osi priorytetowej 10 Regionalny rynek pracy wpisują się w realizację następujących celów operacyjnych: 1.2 Wzrost innowacyjności firm, 1.3 Wzrost liczby miejsc pracy oraz 2.1 Rozwój kapitału społecznego
- 11) Działania w ramach osi priorytetowej 11 Włączenie społeczne są w wysokim stopniu spójne z celem 2.1 Rozwój kapitału społecznego. Dodatkowo, zdaniem Zespołu, istnieje spójność z celami operacyjnymi: 2.2 Wzrost dostępności i jakości usług publicznych (kierunek Profilaktyka i wsparcie potrzebujących) oraz z celem 1.3 Wzrost liczby miejsc pracy (kierunek działań: Zachęty dla utrzymywania i wzrostu zatrudnienia w firmach).
- 12) Działania w ramach osi priorytetowej 12 pomoc techniczna przyczynią się do realizacji celu operacyjnego 3.1 Doskonalenie administracji.

Spójność RPO WiM 2014-2020 z dokumentami ponadregionalnymi: Załoženiami Strategii Rozwoju Polski Wschodniej oraz Strategią Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego

W sekcji 4.5 RPO WiM 2014-2020 w bardzo szczegółowym stopniu odniesiono się do jednego z ponadregionalnych dokumentów, a mianowicie Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB). Przeanalizowano w niej spójność działań w osiach priorytetowych z celami i obszarami priorytetowymi SUE RMB.

Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego, będąca pierwszą makroregionalną strategią UE, została przedstawiona przez Komisję Europejską 10 czerwca 2009. Po raporcie dotyczącym postępów z jej realizacji w czerwcu 2011, uaktualniono zapisy strategii w większym

stopniu uwzględniające cele Strategii Europa 2020. W lutym 2013 opublikowano Plan Działania, operacjonalizujący Strategię²⁸, który jest podstawą niniejszej oceny. Opis celów oraz obszary priorytetowe wraz z listą projektów flagowych, zawarte w Planie Działania, zaprezentowano w tabeli w załączniku.

W projekcie Programu RPO WiM 2014-2020 brakuje natomiast odniesień do ważnego z punktu widzenia rozwoju województwa dokumentu, którym jest Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 (SRPW).

Zespół ewaluacyjny zdaje sobie sprawę, że w wersji rozszerzonej Programu, zostanie zamieszczona tabela zawierająca układ poszczególnych elementów systemu koordynacji, gdzie z pewnością znajdziemy odniesienia do Programu Operacyjnego Polska Wschodnia. Program ten siłą rzeczy jest związany (wynika) ze SRPW, stąd zapisy będą się w pewnym stopniu powielać. Jednakże warto byłoby w sekcji 4.5 odnieść się do spójności z tą makroregionalną strategią, która stanowi podstawę do sformułowania kierunków i priorytetów rozwojowych makroregionu Polski Wschodniej w perspektywie średniookresowej. Poniższe uwagi mają na celu ułatwienie uwzględnienia tej strategii w Programie.

Zaktualizowana Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 została przyjęta decyzją Rada Ministrów 11 lipca 2013 roku. Strategia odnosi się do pięciu województw: Lubelskiego, Podkarpackiego, Podlaskiego, Świętokrzyskiego oraz Warmińsko-Mazurskiego. W SRPW stwierdza się, iż jest on dokumentem o charakterze ponadregionalnym i wpisuje się w cele rozwojowe unijnych i krajowych dokumentów strategicznych.

Celem głównym SRPW jest *wzrost wydajności pracy we wszystkich sektorach gospodarki Polski Wschodniej*. W Strategii zawarto również następujące obszary strategiczne i odpowiadające im strategiczne kierunki działań:

I. Innowacyjność

- Budowa trwałych przewag konkurencyjnych poprzez działania na rzecz podnoszenia poziomu technologicznego zaawansowania i innowacyjności w obszarze wiodących endogenicznych ponadregionalnych specjalizacji Gospodarczych
- Wzmocnienie potencjału sektora nauki i badań w Polsce Wschodniej przy jednoczesnym wzmacnianiu powiązań i intensyfikacji współpracy między kluczowymi uczestnikami systemu innowacji

II. Zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego

- Przeciwdziałanie wykluczeniu na rynku pracy
- Wzmocnienie potencjału nowoczesnych kadr dla gospodarki opartej na wiedzy

III. Infrastruktura transportowa i elektroenergetyczna

- Przełamywanie barier związanych z peryferyjnym położeniem Polski Wschodniej
- Wzmocnienie spójności wewnętrznej Polski Wschodniej
- Wzmocnienie bezpieczeństwa elektroenergetycznego Polski Wschodniej

W poniższej tabeli przedstawiono ocenę spójności Programu z celami strategii ponadregionalnych. W przypadku SUE RMB stwierdza się bardzo wysoką spójność z tą strategią i nie wnosi się uwag

²⁸ Brussels, SEC(2009), 712/ February 2013 Version, Commission Staff Working Document Accompanying The Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions concerning the European Union Strategy for the Baltic Sea Region.

do sposobu powiązania jej celów z osiami priorytetowymi RPO WiM 2014-2020. Uwagi pod tabelą można wykorzystać do opisu relacji poszczególnych osi priorytetowych z celami SRPW.

TABELA 14 SPÓJNOŚĆ RPO WiM 2014-2020 Z CELAMI STRATEGII PONADREGIONALNYCH

Cele strategii ponadregionalnych	Strategia Rozwoju Polski Wschodniej (SRPW)	Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB)
Oś priorytetowa RPO WiM 2014-2020		
1. Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur	A	A
2. Kadry dla gospodarki	A	C
3. Cyfrowy region	C	C
4. Efektywność energetyczna	A	B
5. Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów	N	A
6. Kultura i dziedzictwo	N	A
7. Infrastruktura transportowa	A	C
8. Obszary wymagające rewitalizacji	N	C
9. Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych	C	C
10. Regionalny rynek pracy	A	B
11. Włączenie społeczne	A	C

Skala oceny: A – wysoki stopień spójności, B – średni stopień spójności, C – relatywnie niski stopień spójności, N – nie dotyczy.

- 1) Cele i działania w ramach osi priorytetowej RPO WiM 2014-2020 Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur wpisują się:
 - w wysokim stopniu w cel I SRPW Innowacyjność oraz cel II SRPW Zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego;
 - w cele SUE RMB: Wzrost dobrobytu oraz Ocalenie morza.
- 2) Oś priorytetowa Kadry dla gospodarki jest spójna:
 - przede wszystkim z celem II SRPW Zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego oraz w nieco słabszym stopniu z celem I SRPW Innowacyjność;
 - z celem SUE RMB Wzrost dobrobytu.
- 3) Oś priorytetowa Cyfrowy region:
 - wpisuje się w słabym stopniu w cel II SRPW Zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego oraz cel III SRPW Infrastruktura transportowa i elektroenergetyczna;
 - przyczyni się do realizacji celu SUE RMB Wzrost dobrobytu.
- 4) Realizacja działań w ramach osi priorytetowej Efektywność energetyczna:
 - jest spójna z celem III SRPW Infrastruktura transportowa i elektroenergetyczna;
 - jest spójna z wszystkimi celami SUE RMB.
- 5) Działania w ramach osi priorytetowej Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów:
 - przyczynią się do realizacji wszystkich celów SUE RMB, w szczególności celu Ocalenie morza.
- 6) Cele i działania w ramach osi priorytetowej Kultura i dziedzictwo przyczynią się do realizacji wszystkich celów SUE RMB, w szczególności celu Ocalenie morza.
- 7) Cele i działania w ramach osi priorytetowej Infrastruktura transportowa:

- wpisują się w wysokim stopniu w cel III SRPW Infrastruktura transportowa i elektroenergetyczna;
 - przyczynią się w słabym stopniu do realizacji celu SUE RMB: Rozwój połączeń w regionie.
- 8) Cele i działania w ramach Obszary wymagające rewitalizacji:
- przyczynią się do osiągnięcia celu SUE RMB Wzrost dobrobytu.
- 9) Działania w ramach osi priorytetowej Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych:
- są spójne w słabym stopniu z celami II i III;
 - przyczynią się do osiągnięcia celu SUE RMB Wzrost dobrobytu.
- 10) Działania w ramach osi priorytetowej Regionalny rynek pracy wpisują się w realizację:
- celu II SRPW Zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego;
 - celu SUE RMB Wzrost dobrobytu.
- 11) Działania w ramach osi priorytetowej Włączenie społeczne przyczynią się do realizacji:
- celu II SRPW Zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego;
 - celu SUE RMB Wzrost dobrobytu.

Spójność RPO WiM 2014-2020 z Innymi dokumentami szczebla krajowego i wojewódzkiego

Oprócz odniesień do powyższych planów strategicznych i wytycznych, w projekcie Programu znajdujemy również wiele odwołań do innych dokumentów o charakterze strategicznym, tak szczebla krajowego, jak i regionalnego, szczególnie w sekcji 1 i 2. Biorąc pod uwagę kształt polityki rozwoju w Polsce i w województwie warmińsko – mazurskim, wszystkie te dokumenty wykazują się wysokim stopniem spójności z celami określonymi w Strategii Rozwoju Kraju lub strategią rozwoju województwa.

W projekcie Programu znajdujemy bezpośrednie odwołania do następujących dokumentów szczebla krajowego:

- Polityka Energetyczna do 2030 roku w obszarze Energia i efektywność energetyczna;
- Natura 2000, w obszarze Środowisko przyrodnicze i zasoby;
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie” (KSRR) w obszarze Transport;
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego (SRKL) w obszarze Rynek pracy,
- Krajowy Plan Oczyszczania Ścieków Komunalnych, w obszarze Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów;
- Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020, w obszarze Regionalny rynek pracy.

W przypadku dokumentów regionalnych, treść RPO WiM 2014-2020 uwzględnia następujące dokumenty:

- Plan gospodarki odpadami dla województwa warmińsko – mazurskiego na lata 2011-2016, w obszarze Środowisko przyrodnicze i zasoby;
- Program ochrony województwa warmińsko - mazurskiego do 2018 roku, w obszarze Energia i efektywność energetyczna;
- Regionalna Strategia Innowacyjności Województwa Warmińsko - Mazurskiego do roku 2020, w obszarze Rynek pracy;

- Wielkie Jeziora Mazurskie – Strategia (projekt), w obszarze Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur, w obszarze Cyfrowy region oraz w obszarze Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów;
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko – Mazurskiego (dokument w opracowaniu), w obszarze Efektywność energetyczna;

Stopień uwzględnienia pozostałych dokumentów krajowych i wojewódzkich należy uznać za wystarczający, głównie z powodu powiązań tych dokumentów ze Strategią Rozwoju Kraju i wojewódzką strategią rozwoju. Zdaniem zespołu warto jednak bezpośrednio odnieść się do koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 w sekcji 1, szczególnie w obszarze Transport.

PROBLEM BADAWCZY D

CZY I W JAKIM ZAKRESIE PROGRAM UWZGLĘDNIŁ I PRZYCZYNIŁ SIĘ DO REALIZACJI CELÓW POLITYK HORYZONTALNYCH (REALIZACJA ZASAD RÓWNOŚCI SZANS PŁCI, NIEDYSKRYMINACJI ORAZ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU)?

Zgodnie z koncepcją i metodologią badania, zaakceptowaną przez Zamawiającego, udzielając odpowiedzi na powyższe pytanie zespół badawczy uwzględnił i ocenił następujące kwestie:

- D1. Stopień i zakres uwzględnienia zasad horyzontalnych w procesie programowania (czy w ramach przygotowywania diagnozy oraz całego programu brano były pod uwagę/poddawane analizie zasady równości szans płci, niedyskryminacji, w tym w szczególności w zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych i zrównoważonego rozwoju oraz czy w procesie programowania uczestniczyły podmioty zaangażowane w promocję zasad horyzontalnych),
- D2. Przewidywany wkład programu operacyjnego do realizacji celów polityk horyzontalnych (czy w ramach programu przewidziane zostały konkretne działania/instrumenty służące realizacji zasad horyzontalnych oraz jaka będzie ich spodziewana skuteczność i efektywność),
- D3. Sposób uwzględnienia zasad horyzontalnych w procesie wdrażania, monitorowania i ewaluacji programu.

W części II Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013, ustanawiającego wspólne przepisy funduszy (Rozporządzenia ramowego), określone zostały ogólne zasady regulujące wsparcie z wszystkich funduszy objętych wspólnymi ramami strategicznymi (WRS). W art. 4.2 tej części podkreśla się konieczność zapewnienia spójności wsparcia z EFSI z zasadami horyzontalnymi, wśród których wymienia się: partnerstwo i wielopoziomowe zarządzanie (art. 5), promowanie równości kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji (art.7) oraz zrównoważony rozwój (art.8). W tym samym dokumencie stwierdzono, iż horyzontalne zasady winny zostać określone przez WRS (zgodnie z art. 11, pkt d Rozporządzenia ramowego) a ich zastosowanie określone w Umowie Partnerstwa (zgodnie z art. 14 (a) (v)). W sekcji 1.B Umowy Partnerstwa (z dnia 8 stycznia 2014) określono w jaki sposób w programie operacyjnym IZ winna uwzględniać zasady horyzontalne na etapie zarówno projektowania, jak i wdrażania, monitorowania i ewaluacji.

Zgodnie z zaproponowaną metodologią, zasadami horyzontalnymi, poddanymi ocenie, są zasady zdefiniowane w art. 7 i 8 Rozporządzenia Ramowego.

TABELA 15 STOPIEŃ SPEŁNIANIA KRYTERIUM EWALUACYJNEGO

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia danego kryterium oznaczony w skali od 1 do 4, gdzie 4 oznacza spełnienie danego kryterium, a 1 brak spełnienia.
1.	Trafność	<div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
2.	Spójność	<div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
3.	Efektywność	<div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>

Zespół ewaluacyjny, uwzględniając obecny stopień zaawansowania programu RPO WiM 2014-2020, wysoko ocenia uwzględnienie zasad horyzontalnych w procesie jego przygotowania.

Stopień i zakres uwzględnienia zasad horyzontalnych w procesie programowania

Zgodnie z przyjętą metodyką ewaluacji, Zespół ocenił w niniejszej części opracowania stopień i zakres zidentyfikowania w diagnozie oraz uwzględnienia w projektowaniu działań Programu, najważniejszych problemów oraz wyzwań związanych z zasadami horyzontalnymi (zrównoważony rozwój oraz promowanie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji). Elementy związane z tymi zasadami, zarówno diagnostyczne jak i projektowe, odnajdujemy w sekcji 1.1, jak również w sekcji 2 (przy opisie każdego priorytetu inwestycyjnego), w sekcji 5 oraz w sekcji 11 Programu.

W poniższej tabeli zaprezentowano ocenę spójności obszarów diagnostycznych, określonych w sekcji 1.1. Programu, z zasadami horyzontalnymi wraz z interpretacją zawartą w punktach poniżej.

TABELA 16 OCENA SPÓJNOŚCI DIAGNOZY Z ZASADAMI HORYZONTALNYMI.

Zasady horyzontalne	Zrównoważony rozwój	Równość szans i zapobieganie dyskryminacji	Równość płci
Obszary diagnozy			
1. Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur	C ¹	N	N
2. Kadry dla gospodarki	N	A ²	N
3. Technologie Informacyjno-Komunikacyjne (TIK)	N	N	N
4. Energia i efektywność energetyczna	A ³	N	N
5. Środowisko przyrodnicze zasoby	A ⁴	N	N
6. Kultura i dziedzictwo	A ⁴	N	N
7. Transport	N	N	N
8. Rewitalizacja miast i ich społeczności	N	C ⁵	N
9. Usługi publiczne	N	C ⁶	N
10. Regionalny rynek pracy	N	A ⁷	A ⁷
11. Włączenie społeczne	N	A ⁸	N

Gdzie:

- ♦ A – oznacza wysoki stopień uwzględnienia,
- ♦ B – oznacza średni stopień uwzględnienia,
- ♦ C – oznacza relatywnie niski stopień uwzględnienia,
- ♦ N – nie dotyczy.

- W diagnozie obszaru 1 zauważa się kluczową rolę czystego środowiska dla gospodarki województwa i podkreśla się znaczenie promocji tego aspektu.
- W diagnozie obszaru 2 odwołano się do zjawiska wykluczenia społecznego oraz dyskryminacji w kontekście osób niepełnosprawnych, osób objętych opieką socjalną, czy też wykluczenia osób dorosłych z edukacji.
- W diagnozie obszaru 4 podkreśla się kwestie odnawialnych źródeł energii, wzrastających wymogów ochrony środowiska, znaczenia działań na rzecz energooszczędności i termomodernizacji, a także zagrożeń wysokiej emisji, zanieczyszczenia powietrza, nadmiernego hałasu i innych efektów zewnętrznych związanych ze środowiskiem.
- W diagnozie obszaru 5 i 6 podkreśla się znaczenie środowiska i efektywnego (z punktu widzenia efektów środowiskowych) gospodarowania zasobami.
- W diagnozie obszaru 9 zwraca się uwagę na ubóstwo i wykluczenie społeczne w potencjalnych obszarach, które będą poddane rewitalizacji. Nie wskazuje się bezpośrednio na zjawiska dyskryminacyjne.

6. W diagnozie obszaru 10 odwołano się do zjawiska wykluczenia społecznego w przypadku osób niepełnosprawnych
7. W diagnozie obszaru 10 odwołano się do sytuacji kobiet i mężczyzn oraz różnych grup wiekowych i osób niepełnosprawnych na rynku pracy.
8. W diagnozie obszaru 11, szeroko opisuje się zjawisko wykluczenia społecznego, szczególnie w odniesieniu do osób niepełnosprawnych oraz osób powyżej 50 roku życia.

Uzupełnienie diagnozy (choć nie *explicite*) w odniesieniu do zasad horyzontalnych pojawia się również w sekcji 2. Odniesienia do zasady zrównoważonego rozwoju odnajdujemy w opisach osi priorytetowych: 4-5, natomiast równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji w opisach osi 8-11.

Elementy diagnozy w przypadku zasady promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji odpowiadają zakresowi merytorycznemu sekcji 5.1, 11.2 i 11.3. W sekcji 5.2 ograniczono się jednak tylko do wyszczególnienia grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne: gospodarstwa domowe utrzymujące się z niezarobkowych źródeł, rodziny wielodzietne i osoby niepełnosprawne. W sekcji 11.2 wymienia się grupy docelowe narażone na dyskryminację:

- osoby starsze (rosnący udział osób starszych w strukturze demograficznej regionu);
- osoby bezrobotne;
- dzieci i młodzież ze środowisk najuboższych;
- osoby zamieszkujące obszary wiejskie narażone na wykluczenie;
- osoby uzależnione.

W przypadku zasady zrównoważonego rozwoju, w sekcji 11.1, zauważa się znaczenie środowiska dla zachowań przedsiębiorców, postaw społecznych oraz relacji pomiędzy człowiekiem a gospodarką.

W diagnozie nie zauważa się odwołań do innych wymiarów (z punktu widzenia efektów, przejawów) dyskryminacji ze względu na rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd oraz orientację seksualną.

Zakres i stopień odniesienia się do zasad horyzontalnych w części diagnostycznej uznać należy za odpowiedni. Zdecydowanie lepiej wypada odniesienie się w diagnozie do zasady zrównoważonego rozwoju, słabiej natomiast do zasady promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji. Szczególnie zwraca uwagę brak konkretnych danych odnośnie dyskryminacji (przedsiębiorczość, edukacja), na przykład ze względu na płeć, pochodzenie etniczne czy orientację seksualną. Jest to w dużym stopniu spowodowane brakami w statystyce publicznej i małą liczbą opracowań na ten temat.

Należy podkreślić, że diagnoza bardzo silnie podkreśla kwestie wykluczenia społecznego, które jest często (ale nie musi być) konsekwencją dyskryminacji.

Należy podkreślić, że zasady horyzontalne stanowią podstawę budowy dokumentu wyjściowego w stosunku do niniejszego programu operacyjnego, czyli Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 r. Wskazuje to, że zasady horyzontalne były respektowane w procesie konstrukcji Programu.

Powyższą konkluzję potwierdza również szeroko respektowana zasada partnerstwa przy konstrukcji Programu. W skład Grupy roboczej oraz Forum znalazły się podmioty działające na rzecz promowania zasad horyzontalnych (np. Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć²⁹, Polskie Stowarzyszenie

²⁹ Wymieniona w spisie dwa razy.

na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Giżycku, Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Inspektor Transportu Drogowego).

O szczególnej roli zasady horyzontalnej zrównoważonego rozwoju świadczy również przeprowadzenie badania Prognoza oddziaływania na środowisko Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014 – 2020 wersja pierwsza z 7 marca 2014r.

Przewidywany wkład programu operacyjnego do realizacji celów polityk horyzontalnych

Zgodnie z punktem 5 artykułu 27 Rozporządzenia ramowego³⁰ każdy program winien zawierać, zgodnie z przepisami dotyczącymi poszczególnych funduszy, opis działań mających na celu uwzględnienie zasad horyzontalnych, określonych w artykułach 5, 7 i 8. Jak już wspomniano, stopniowi i zakresowi uwzględnienia zasad horyzontalnych, określonych w art. 7 i 8, poświęcona jest sekcja 11 RPO WIM 2014-2020 (w pewnym zakresie również sekcja 5). Szeroko odniesiono się w niej do zagadnień takich jak: zrównoważony rozwój, równość szans i zapobieganie dyskryminacji oraz równości płci.

W punkcie 7 Artykułu 96 Rozporządzenia Ramowego, dotyczącego treści i przyjęcia programów operacyjnych w ramach celu „Inwestycje na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia” określa się, iż (podobne uwagi można odnaleźć w Umowie Partnerstwa):

Każdy program operacyjny (....) obejmuje opis:

- a) konkretnych przedsięwzięć mających na celu uwzględnienie przy wyborze operacji wymogów ochrony środowiska, efektywnego wykorzystania zasobów, łagodzenia skutków zmian klimatu i dostosowania do zmian klimatu, odporności na klęski i katastrofy, zapobiegania i zarządzania ryzykiem;
- b) konkretnych przedsięwzięć mających na celu promowanie równości szans i zapobieganie dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowania, opracowywania i wdrażania programu operacyjnego, w szczególności w kontekście dostępu do finansowania, z uwzględnieniem potrzeb różnych grup docelowych zagrożonych taką dyskryminacją, a w szczególności wymogów dotyczących zapewnienia dostępu dla osób z niepełnosprawnościami;
- c) wkładu programu w promowanie równouprawnienia płci oraz, w stosownych przypadkach, rozwiązań zapewniających uwzględnienie punktu widzenia płci na poziomie programu operacyjnego i operacji.

Na podstawie lektury sekcji 11, stopień i zakres uwzględnienia zasad horyzontalnych (Zrównoważony rozwój i Propagowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji) uznać należy za wysoki.

³⁰ ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) NR 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.
https://www.mir.gov.pl/fundusze/Fundusze_Europejskie_2014_2020/Documents/Rozporzadzenie_PE_ogolne_2014_2020.pdf.

Można jednoznacznie stwierdzić, iż zasady horyzontalne uwzględniono na etapie programowania. Przedstawiono także przykładowe narzędzia/działania uwzględniania zasad horyzontalnych.

Opis każdego priorytetu inwestycyjnego (sekcja 2) zawiera odniesienie do zasad horyzontalnych, przy Kierunkowych zasadach wyboru operacji. Odniesienie to ma charakter deklaracji przestrzegania zasad. Zespół ewaluacyjny przyjmuje, że szczegółowe działania (jak określa Rozporządzenie ramowe) zostaną ujęte na dalszym etapie uszczegóławiania Programu. Autorzy projektu Programu deklarują (w sekcji 11), że wezmą pod uwagę zapisy *Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020, Agendy działań na rzecz równości szans płci w ramach funduszy unijnych 2014-2020 oraz Zasada równości szans płci w Programach operacyjnych na lata 2014-2020 – zalecenia dla IZ i pośredniczących.*

Ponadto, jak już wspomniano, przeprowadzona została *Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko dla Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2014-2020*, która stanowi jedno z narzędzi realizacji zasady zrównoważonego rozwoju. W ocenie tej podkreśla się, iż obecny stan projektu Programu, zawierający ogólne sformułowania a nie konkretne przedsięwzięcia, utrudnia rzetelne przeprowadzenie oceny wpływu oddziaływania Programu na środowisko.

Sekcja 5.2, ściśle powiązana z zasadą promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, zawiera opis działań usuwających przyczyny oraz likwidujących skutki ubóstwa. Uwaga została w tej części skupiona na dyskryminacji grup społecznych prowadzącej do ubóstwa lub będącej skutkiem ubóstwa. Tabela zamieszczona w tej sekcji wymienia grupy, typy przedsięwzięć, priorytety inwestycyjne i osie priorytetowe w ramach których przewidziana jest interwencja oraz fundusz, który finansować będzie działania (EFS, EFRR).

Reasumując, trudno jest ocenić przewidywaną skuteczność i efektywność podejmowanych działań w aspekcie celów polityk horyzontalnych. Odnosząc się do sekwencji logicznej projektowania interwencji: diagnoza – cele – działania – monitoring i ocena, Zespół ewaluacyjny przyjmuje domniemanie o względnie wysokiej skuteczności Programu. Zdaniem Zespołu pożądane byłoby jednak zwiększenie nacisku na elementy diagnostyczne oraz uzasadnienie wyboru konkretnych przedsięwzięć, co uwiarygodniłoby w jeszcze większym stopniu prawdopodobieństwo osiągnięcia celów polityk horyzontalnych.

Uzasadnienie interwencji powinno odwoływać się do dotychczasowych doświadczeń. Należy zaznaczyć, że Projekt Programu odwołuje się w szerokim stopniu do różnych opracowań o charakterze diagnostycznym i ewaluacyjnym. Brakuje jednak bezpośredniego odniesienia do skuteczności i efektywności działań przeszłych, prowadzących do osiągnięcia celów polityk horyzontalnych. Oparcie się na dobrych praktykach z poprzednich okresów programowania, niewątpliwie zwiększyłoby przewidywaną skuteczność i efektywność podejmowanych działań. Warto oprzeć się w tym miejscu między innymi na ocenach wewnętrznych przeprowadzanych w ramach programu regionalnego w latach 2007-2014, np. z systemu monitorowania realizacji polityk horyzontalnych czy też innych raportów ewaluacyjnych (np. Ocena działań Priorytetu VI i VII PO KL na rzecz aktywności zawodowej kobiet).

Sposób uwzględnienia zasad horyzontalnych w procesie wdrażania, monitorowania i ewaluacji programu

W sekcji 11.3, dotyczącej zasady horyzontalnej Równouprawnienie płci, na stronach 190-191 Programu, stwierdzono że:

„W zakresie wdrażania, monitorowania i ewaluacji RPO WiM 2014-2020, zgodnie z UP, planuje się m.in., że:

- ocena wniosku o dofinansowanie (obligatoryjnie projekty współfinansowane z EFS) pod kątem przestrzegania zasady równości szans płci będzie prowadzona w oparciu o tzw. standard minimum – zestaw pytań/punktów, które określają minimalne warunki jakie powinien spełniać projekt w ramach niniejszej zasady,
- monitorowanie wskaźników dotyczące osób odbywać się będzie również według płci (obligatoryjnie w przypadkach wskaźników wymaganych załącznikiem nr 1 do rozporządzenia ws. EFS),
- w rocznych sprawozdaniach z realizacji RPO, składanych w 2017r. i 2019r. zostaną umieszczone informacje dotyczące konkretnych przedsięwzięć mających na celu promowanie równouprawnienia płci oraz zapobieganie dyskryminacji i uzgodnienia wdrożone, aby zapewnić włączenie perspektywy płci do treści RPO i realizowanych w jego ramach projektów,
- KM analizował będzie sposób realizacji zasady dotyczącej promowania równouprawnienia płci, równych szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób niepełnosprawnych.”

Wskazuje to na uwzględnienie zasady równouprawnienia i niedyskryminacji we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji Programu. Zapisy, zdaniem Zespołu ewaluacyjnego, powinny być rozdzielone na sekcje 11.2 oraz 11.3, ponieważ w tej części odnajdujemy uwagi zarówno do równouprawnienia płci, jak i innych potencjalnych wymiarów dyskryminacji.

W sekcji 11.1, dotyczącej zasady zrównoważonego rozwoju, Autorzy Programu deklarują, że IZ i IP oraz beneficjenci wsparcia w ramach RPO WiM „dążyć będą do należytej staranności, aby przygotowywane i realizowane przedsięwzięcia wpisywały się” w kierunki działań zasadami zrównoważonego rozwoju, określonymi w UP. Zostały podane przykładowe kryteria związane z respektowaniem zasady zrównoważonego rozwoju, które będą stosowane na etapie wyboru projektów (w uzasadnionych przypadkach).

Wskaźniki Programu zamieszczone w sekcji 2 (na tym etapie budowy Programu jeszcze nie uzupełnione) w większości umożliwią gromadzenie danych w podziale na płeć. W niektórych przypadkach podział na płeć wydaje się być nieuzasadniony, np. str. 87: *Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej z OZE w ramach kogeneracji*. Jeżeli chodzi o inne przejawy dyskryminacji oraz o zasadę zrównoważonego rozwoju, warto podkreślić znaczenie ewaluacji wewnętrznych (wskaźniki będą pomocne w ograniczonym zakresie) w czasie i po zakończeniu Programu, stąd sugestia umieszczenia już teraz planowanych ewaluacji w tym zakresie.

PROBLEM BADAWCZY E

CZY I W JAKIM ZAKRESIE ISTNIEJĄCY UKŁAD INSTYTUCJONALNY, W TYM ZASOBY LUDZKIE, JEST WYSTARCZAJĄCY DO REALIZACJI ZAŁOŻEŃ I CELÓW PROGRAMU?

Część ta stanowi w koncepcji metodologicznej problem badawczy E, który w głównej mierze odnosi się do oceny systemu realizacji programu.

Podstawowe zasady realizacji Programu określone są na poziomie rozporządzeń UE. Kwestie nieregulowane w rozporządzeniach lub regulowane w sposób niewystarczający, a mające podstawowe znaczenie dla realizacji programu zostaną określone w ustawie krajowej lub wydawanych na jej podstawie rozporządzeniach. Do tej kategorii zagadnień należą m.in. zasady koordynacji polityki spójności, system instytucjonalny, desygnacja, przepływy finansowe, kontrole, korekty, procedura odwoławcza.

Jako główne wyzwanie dla okresu programowania 2014-2020 należy wskazać koordynację wsparcia w ramach Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Rybackiej. W okresie 2007-2013 programy PS, WPR i WPRyb nie były koordynowane na szczeblu regionalnym, co zmniejszało ich oddziaływanie. W nowej perspektywie zostanie to osiągnięte przede wszystkim poprzez powierzenie funkcji zarządczych (dotyczy funduszy: EFRR, EFS, EFRROW, EFMR) samorządom województw.

Kluczowe znaczenie ma tutaj skorelowanie podejmowanych działań z celami określonymi w dokumentach strategicznych, taki jak KSRR, Polska 2030, KPZK 2030.

Nowe instrumenty wdrażania polityki regionalnej wskazane w KSRR to:

- a) krajowe i regionalne obserwatoria rozwoju regionalnego;
- b) krajowe i regionalne fora terytorialne;
- c) nowy kontrakt terytorialny.

RPO WiM 2014-2020 jest jednym z elementów systemu realizacji Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Rybackiej określonego w Umowie Partnerstwa. Implikuje to konieczność zastosowania w programie odpowiednich instrumentów koordynacji. Kluczowe znaczenie ma odpowiednie wkomponowanie pola interwencji programu w logikę interwencji na poziomach wspólnotowym i krajowym, a także, nie bez znaczenia, jest koordynacja z przedsięwzięciami wynikającymi z polityk ponadregionalnych.

Ocena systemu instytucjonalnego, zgodnie z przyjętą przez Zamawiającego metodologią badania, dokonana została przy uwzględnieniu trzech kryteriów ewaluacji - kryterium trafności, spójności oraz efektywności.

TABELA 17 STOPIEŃ SPEŁNIANIA KRYTERIUM EWALUACYJNEGO

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia danego kryterium oznaczony w skali od 1 do 4, gdzie 4 oznacza spełnienie danego kryterium, a 1 brak spełnienia.
1.	Trafność	<div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
2.	Spójność	<div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
3.	Efektywność	<div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>

Częściowo pozytywna ocena w zakresie problemu badawczego E wynika po części z odpowiedzi na pytania w ramach następujących czterech kwestii, które zostały zaakceptowane przez Zamawiającego w raporcie metodologicznym:

- E1. Potencjał administracyjny, w tym zasoby ludzkie instytucji zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie Programu,
- E2. Obszary ryzyka i bariery dla skutecznej i efektywnej realizacji Programu,
- E3. Struktura i rozwiązania organizacyjne w ramach oraz pomiędzy instytucjami systemu realizacji (m.in. podział kompetencji/zadań, koordynacja działań, mechanizmy koordynacji i monitorowania komplementarności i synergii efektów podejmowanych działań, w tym w szczególności w przypadku dwufunduszowości Programu, komunikacja wewnętrzna i zewnętrzna, systemy elektronicznej wymiany danych), zasoby kadrowe, wiedza i doświadczenie pracowników, system rekrutacji i selekcji, system motywacyjny, fluktuacja kadr, warunki pracy, zasoby materialne,
- E4. Przedsięwzięcia zaplanowane w celu redukcji obciążeń administracyjnych dla beneficjentów.

E1. Potencjał administracyjny, w tym zasoby ludzkie instytucji zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie Programu.

Proponowany system jest zgodny z wymogami określonymi w rozporządzeniu ogólnym oraz z projektem ustawy o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności w latach 2014-2020 oraz o zmianie niektórych ustaw. **Należy uzupełnić opis Sekcji 7 o dodatkowe dwa elementy: Instytucje Pośredniczące/Wdrażające, opis systemu kontroli.**

Należy zwrócić szczególną uwagę, aby czytelnie rozdzielić funkcję zarządzania programem i jego wdrażania. Wzrastać będzie oczekiwanie zarówno w zakresie uzyskania deklarowanych efektów realizacji polityk UE, jak i efektywności wydatkowania środków, prawidłowości procedur itp.

Projekt RPO WiM 2014-2020 zawiera opis systemu instytucjonalnego zgodny z szablonem programu operacyjnego, wyszczególniono wszystkie wymagane instytucje oraz **wstępnie** określono ich rolę w zarządzaniu i wdrażaniu Programu. Opis zadań realizowanych przez instytucje zaangażowane we wdrażanie Programu jest syntetyczny i ogranicza się do niezbędnych kwestii. Uszczegółowienie zapisów będzie możliwe po podjęciu kluczowych decyzji, w szczególności o ewentualnym zaangażowaniu instytucji pośredniczących. Ponadto kwestią otwartą pozostaje zaangażowanie pośredników finansowych odpowiedzialnych za wdrażanie tych działań, w których przewidziano wykorzystanie instrumentów zwrotnych. Wybór tych instytucji będzie uzależniony od kilku kwestii, wobec których nie ma na obecnym etapie pełnej informacji, m.in. od wytycznych Komisji Europejskiej w sprawie wdrażania instrumentów zwrotnych oraz od skali ich zastosowania w RPO WiM 2014-2020.

Potencjał ludzki realizacji RPO WiM 2014-2020 jest adekwatny do istniejących potrzeb. Instytucje, które będą zaangażowane w realizację Programu, dysponują wysoko wykwalifikowaną kadrą z bogatym doświadczeniem z zakresu wdrażania funduszy unijnych wyniesionym z poprzedniego okresu programowania. Rekomendujemy jednak rozważenie zatrudnienia większej liczby osób, w szczególności zajmujących się funduszami EFS ze względu na zidentyfikowany wysoki wskaźnik

obciążenia pracą w poprzedniej perspektywie finansowej oraz ze względu na nałożenie się na siebie okresów rozliczania perspektywy 2007-2013 i rozpoczęcia wdrażania perspektywy 2014-2020.

Pozytywna ocena adekwatności potencjału ludzkiego i zdolności administracyjnych wynika z dużego doświadczenia we wdrażaniu EFS i EFRR. Pomimo dużej fluktuacji pracowników w połowie okresu wdrażania, obecnie poziom ten jest minimalny, co daje podstawy do uznania, iż obecna kadra jest odpowiednio przygotowana.

Według badań potencjału administracyjnego NSRO 2007-2013, na dzień 30 czerwca 2013 roku IZ RPOWiM zatrudniała łącznie 159 pracowników etatowych, a IP PO KL – 109 pracowników. Analizy obciążenia pracą wśród pracowników tych instytucji mogą wskazywać na potrzebę zwiększenia liczby osób zajmujących się wdrażaniem PO KL (w nowej perspektywie funduszy EFS). Wskaźniki obciążenia pracą, określające liczbę wniosków o dofinansowanie oraz wniosków o płatność przypadającą na jeden etat w półroczu wyniosły kolejno 6,26 oraz 7,98. Wartości te przewyższają statystyki odnotowane dla większości regionów Polski. Argumentem przemawiającym za zwiększeniem zatrudnienia jest również fakt, że równolegle z rozpoczęciem wdrażania RPOWiM 2014-2020 prowadzony będzie proces zamykania perspektywy 2007-2013.

Należy ocenić pozytywnie jakość kadr pod względem poziomu wykształcenia (92% osób ma wykształcenie wyższe magisterskie). Na rzecz zwiększania kompetencji zatrudnionych przewidziano również możliwość korzystania ze studiów podyplomowych.

E2. Obszary ryzyka i bariery dla skutecznej i efektywnej realizacji Programu.

Wyniki wywiadów IDI wskazały na następujące bariery i obszary ryzyka dla skutecznej realizacji Programu jakie zidentyfikowane zostały na podstawie perspektywy finansowej 2007-2013, a mogące mieć przełożenie w okresie 2014-2020.

TABELA 18 WNIOSKI Z WYWIADÓW IDI

Obszar ryzyka i bariery	Opinie z wywiadów IDI
Brak zdolności do absorpcji środków	Barierą jest nadmierna komplikacja procesu aplikacji o środki, ale przede wszystkim rozliczania projektów. Jest to wyzwanie dla beneficjenta, które zniechęca jego i innych do korzystania z funduszy. Brak elastyczności w tym zakresie. Pojawiają się obawy, iż przedsiębiorcy działający w regionie są zbyt mali i mało liczni, aby wykorzystać alokacje na innowacje. Ponadto beneficjentami nie mogą być, lub będą w małym stopniu, samorządy. W obszarze badania i rozwój środki mogą nie zostać wykorzystane, ze względu na niski poziom rozwoju województwa czy brak sfery badawczo rozwojowej. Obawy budzi też szerokie zastosowanie form zwrotnych finansowania.
Finansowanie z dwóch funduszy	Dwufunduszowe finansowanie programu wymaga dobrego systemu koordynacji, aby zapewnić komplementarność konkursów i osiągnięcie założonych efektów. Projekty powinny współgrać i się uzupełniać.
Organizacja systemu realizacji	Obecnie wciąż brakuje polskich wytycznych, co do wdrażania projektu. Istnieje prawdopodobieństwo, że pojawią się zbyt późno. Ryzykiem obarczony jest wybór operatorów wewnętrznych

Obszar ryzyka i bariery	Opinie z wywiadów IDI
	<p>i zewnętrznych do obsługi zwrotnych źródeł finansowania. Właściwie decyzje w tej materii mogą być kluczowe dla sprawnego wydawania środków.</p> <p>Kolejną barierą może być biurokratyzacja korzystania z pomocy technicznej, a dokładniej sposobów jej rozliczania. Brakuje elastyczności, co do zaspakajania potrzeb korzystających z pomocy technicznej.</p> <p>Niepokój budzi też reżim czasowy osiągnięcia wskaźników, aby móc ubiegać się o finansowanie z rezerw. Przekłada się to na stosowanie tego ograniczenia czasowego dla beneficjentów.</p>
Zapisy szczegółowe	<p>Region chce wspierać 3 obszary specjalizacji gospodarki i podnosić kwalifikacje ludzi w ramach rozwoju przedsiębiorstw. Program powinien zabezpieczyć te środki faktycznie dla osób mogących wpłynąć na rozwój branży (uczniów, pracowników itd.).</p>

Realizacja RPO WiM 2014-2020, jak każdego Programu rozwojowego, obarczona jest szeregiem ryzyk. Ryzyka te należą do różnych obszarów, z których najbardziej istotne wydają się następujące:

- ekonomiczne i rynkowe,
- prawne i wynikające z regulacji prawnych,
- organizacyjne, zarządcze, związane z czynnikiem ludzkim.

Wśród ryzyk o charakterze ekonomicznym można wyróżnić zarówno takie, które odnoszą się do całości Programu, jak i dotyczące wybranych osi priorytetowych.

Najpoważniejszym zagrożeniem, które może mieć wpływ na realizację Programu jest znaczące pogorszenie sytuacji ekonomicznej. Pośród potencjalnych beneficjentów Programu znajdują się dwie grupy, jednostki samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorcy, których zdolności finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych (w tym zagwarantowania wkładu własnego) są w bardzo dużym stopniu uzależnione od bieżącej sytuacji ekonomicznej. Załamanie wzrostu gospodarczego stwarza ryzyko braku popytu na realizację działań finansowanych z Programu praktycznie we wszystkich jego osiach. To ryzyko jest szczególnie duże w odniesieniu do działań, w których wykorzystywane będą instrumenty zwrotne oraz takie, gdzie znacząca część finansowania pochodzić będzie z zewnętrznych źródeł.

Ryzyka odnoszące się do poszczególnych osi priorytetowych wiążą się z osiągnięciem bądź nieosiągnięciem założonych wartości docelowych wskaźników. O ile w osiach finansowanych z EFRR ryzyka te są bardzo ograniczone, ponieważ wskaźniki są silnie powiązane z interwencją, to w przypadku niektórych wskaźników osi finansowanych z EFS stosunkowo wysoka jest zależność od czynników zewnętrznych wobec Programu.

Kolejna grupa ryzyk wiąże się z uwarunkowaniami prawnymi. Największą barierą na obecnym etapie są braki aktów prawnych i dokumentów wykonawczych, które determinują wdrażanie funduszy w ramach polityki spójności UE. Ze względu na opóźnienia w tworzeniu podstawowych ram prawnych dla wdrażania funduszy nie istnieją nadal instrukcje wykonawcze, choć okres wdrażania funduszy już się rozpoczął. Brak zatwierdzonych regulacji na poziomie KE i na poziomie kraju, przy konieczności

uwzględnienia ich zapisów na etapie Programowania, skutkuje koniecznością wprowadzania ciągłych zmian w projekcie Programu, co nie służy zapewnieniu spójności wszystkich zapisów.

Barierą we wdrażaniu Programu mogą okazać się nowe, niewykorzystywane w poprzedniej perspektywie rozwiązania i obostrzenia (np. przepisy dotyczące instrumentów zwrotnych), a także konieczność wprowadzenia nowych procedur związanych z zadaniami, które wcześniej realizowane były na poziomie centralnym.

Kolejną kwestią jest spełnienie warunków *ex-ante*. Tu w szczególności czynnikiem ryzyka są warunki *ex-ante* na poziomie kraju, ponieważ Instytucja Zarządzająca RPO WiM praktycznie nie ma wpływu na ich wypełnienie (zgodnie z art. 19 Rozporządzenia ogólnego, w Programie muszą znaleźć się odniesienia do wszystkich warunków *ex-ante* niezależnie od tego, które instytucje i na jakim szczeblu odpowiadają za działania prowadzące do wypełnienia warunków).

Ze względu na zmianę sposobu wdrażania środków z EFS konieczne będzie dostosowanie systemu wdrażania. Pewną barierą mogą okazać się różnice między dotychczasowym wdrażaniem wsparcia w ramach RPO oraz regionalnego komponentu PO KL. Wynikają one nie tylko z różnego zakresu i charakteru projektów (infrastrukturalne *versus* miękkie), lecz także z różnego podejścia do sposobu wdrażania i rozliczania. Wdrożenie nowego systemu zarządzania będzie wiązać się z koniecznością wypracowania nowych kanałów komunikacji, a w pierwszym okresie wdrażania kanały te mogą nie funkcjonować efektywnie, rodząc bariery komunikacyjne.

Do barier natury organizacyjnej należy również brak systemu informatycznego kompatybilnego do systemu wykorzystywanego w perspektywie 2007-2013. Powoduje to trudności w pozyskiwaniu i przetwarzaniu danych, co może utrudniać zarządzanie. Stanowi też barierę dla skutecznego prowadzenia procesu monitoringu oraz ogranicza możliwości dostarczania kompleksowych danych do ewaluacji. Konieczne wydaje się więc lepsze dostosowanie systemu informatycznego do rzeczywistych potrzeb i zwiększenie wykorzystania narzędzi informatycznych, już po dokonaniu tych zmian, w szczególności wprowadzenie elektronicznej formy obiegu dokumentów we wszystkich miejscach, gdzie jest to dopuszczalne.

E3. Struktura i rozwiązania organizacyjne w ramach oraz pomiędzy instytucjami systemu realizacji (m.in. podział kompetencji/zadań, koordynacja działań, mechanizmy koordynacji i monitorowania komplementarności i synergii efektów podejmowanych działań, w tym w szczególności w przypadku dwufunduszowości Programu, komunikacja wewnętrzna i zewnętrzna, systemy elektronicznej wymiany danych), zasoby kadrowe, wiedza i doświadczenie pracowników, system rekrutacji i selekcji, system motywacyjny, fluktuacja kadr, warunki pracy, zasoby materialne.

Problemy charakteryzujące obecny system instytucjonalny RPO WiM 2007-2013 i/lub regionalny komponent PO KL 2007-2013

Podział kompetencji

Podział kompetencji w ramach oraz pomiędzy instytucjami systemu realizacji nie budzi zastrzeżeń z punktu widzenia pracowników samej instytucji, jak i instytucji zewnętrznych.

W ramach instytucji zarządzającej, w okresie mijającej perspektywy, problemem była rozproszona struktura. Kłopotliwe było umiejscowienie pewnych funkcji, np. związanych z kontrolą projektów własnych, brak instancyjności, ocenianie pracowników przez innych pracowników z tej samej grupy.

Przedłożona została propozycja nowej struktury na lata 2014-2020, która ma wyeliminować mankamenty obecnego systemu.

Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej jest włączony w struktury systemu realizacji, ma kompetencje przyjmowania i opieki nad projektami, natomiast brakuje działu planistycznego czy strategicznego. Podział kompetencji nie zakładający samodzielnego projektowania i realizacji akcji promocyjnych przez jednostkę jest utrudnieniem, gdyż uniemożliwia właściwe prowadzenie i monitorowanie akcji. Taki układ zadań był pierwotnie zakładany i nie budził wątpliwości. Po kilkuletnich doświadczeniach widać, że brakuje całościowego podejścia. Jeden dział powinien kompleksowo odpowiadać za dany obszar. Jednostki pośredniczące II stopnia zauważają potrzebę ujednolicenia i uproszczenia systemu składania wniosków i płatności.

Koordinacja działań

Pomimo ogólnie właściwego podziału kompetencji koordynacja działań nie funkcjonuje modelowo. W założeniach RPO brakuje zapisów dotyczących systemu koordynacji. Instytucje same starają się możliwie koordynować działania i komunikować z resztą systemu realizacji, wedle aktualnych potrzeb.

Pojawiają się deficyty we współpracy departamentów Urzędu Marszałkowskiego. Brakuje koordynacji działań pomiędzy nimi. Daje się zauważyć rozbieżności w działaniu czy konkurowanie departamentu planowania i wdrażania. Jednak należy podkreślić, iż informacje wychodzące z departamentów na zewnątrz zawsze były zbieżne.

Monitorowania komplementarności i synergii efektów podejmowanych działań

Brak mechanizmów koordynacji w ramach systemu instytucjonalnego RPO WiM 2014-2020 wpływa na niewystarczającą komplementarność projektów. Departamenty EFS i DPR starają się te deficyty zrównoważyć, natomiast wola pracowników może nie być wystarczająca, należy podejść do tego zagadnienia systemowo. Aby zadowalająco sprostać wymogom stawianym w okresie finansowania 2014-2020, departamenty powinny planować konkursy wspólnie. Dopiero wtedy możliwa byłaby synergia działań.

W okresie 2007-2013 EFRR i EFS były w ramach różnych programów i struktur, obecnie RPO WiM 2014-2020 będzie korzystał z obu tych źródeł finansowania. Z jednej strony zintegrowane wsparcie z obu funduszy może komplementarność i synergię poprawić. Z drugiej strony system nie jest przygotowany do finansowania krzyżowego. Za tą zmianą powinny iść zmiany strukturalne.

Kolejna kwestia dotyczy przepływu wiedzy z jednostek realizujących do programujących – mają one ogromne doświadczenie, które powinno być wykorzystane.

System komunikacji

Wewnątrz Urzędu Marszałkowskiego komunikacja oceniona jest jako sprawna, natomiast pewną trudnością jest przestrzenne oddalenie dwóch departamentów. Komunikacja jest utrudniona pomiędzy jednostkami systemu realizacji. Obustronnie dostrzegane są deficyty komunikacyjne pomiędzy Instytucją Zarządzającą a Instytucją Pośredniczącą i Instytucją Pośredniczącą 2-go stopnia.

Z jednej strony departamenty nie dzielą się wiedzą, informacje o niektórych kwestiach instytucje pośredniczące otrzymują bezpośrednio z Ministerstwa lub z innych źródeł. Z drugiej strony każda z instytucji pośredniczących ma swoje autorskie pomysły i założenia. Bywają one niedostosowane do całości systemu realizacji i powodują utrudnienia we współpracy z UM.

Część ocen dotyczących komunikacji z Urzędem Marszałkowskim jest bardzo pozytywna, brakuje jednak przepływu know-how. Transfer wiedzy i doświadczeń pomiędzy instytucjami jest konieczny i pozwoliłby na osiągnięcie synergii działań. Instytucje systemu realizacji chętnie wezmą udział w cyklicznych spotkaniach czy warsztatach.

Zasoby kadrowe, wiedza, doświadczenie

Obecni pracownicy instytucji systemu realizacji nabyli ogromne doświadczenie na przestrzeni ostatnich lat. Brakuje natomiast możliwości pozyskania takich osób z zewnątrz, jeśli zachodzi potrzeba uzupełnienia kadry. Zdarzało się, że doświadczone osoby przechodziły do firm, gdzie proponowano lepsze warunki finansowe.

Wyraźnym brakiem kompetencyjnym jest umiejętność zarządzania projektami. Nie są prowadzone szkolenia w tym zakresie, niewielu pracowników ma certyfikaty (np. PRINCE2), a są to kompetencje kluczowe przy pracy nad projektami wartymi niejednokrotnie miliony złotych.

Systemu rekrutacji i selekcji

System rekrutacji jest adekwatny, tryb konkursowy się sprawdza. Natomiast znalezienie odpowiedniego pracownika bywa trudnością, odzew doświadczonych osób jest mały, ze względu na średnio atrakcyjne wynagrodzenie. Jedyną uwagą jest niewymaganie doświadczenia i umiejętności zarządzania projektami, jako warunków koniecznych.

System motywacyjny

Wynagrodzenia oferowane przez instytucje systemu realizacji są stosunkowo niskie. Na doświadczonych pracowników czekają lepsze finansowo oferty z prywatnych firm. Pozafinansowe motywacje są ważne i spełniają swoją funkcję, tj.: szkolenia, studia podyplomowe. Sam fakt posiadania stałej, nieźle płatnej pracy zaraz lub niedługo po studiach jest mocno zachęcające. Problemem jest brak systemowego podejścia do zarządzania motywacją. Nie ma wypracowanych standardów. Bardzo demotywujący jest brak sprecyzowanej ścieżki rozwoju dla pracowników. Nie mają oni żadnej pewności, co do swojej sytuacji za kilka lat. Powoduje to spadek zaangażowania i frustracje.

Czynnikiem wpływającym równie negatywnie jest niejednakowe wynagradzanie porównywalnych stanowisk w dwóch departamentach UM. W ramach jednej instytucji kwestie polityki kadrowej powinny być konsultowane, ponieważ nawet niewielkie rozbieżności mogą źle wpływać na morale czy zaangażowanie pracowników.

Nie tylko się nie motywuje, ale pociąga do odpowiedzialności za błędy. Wpływa to na stres i większe wymagania dla beneficjentów. U takich osób pojawia się postawa asekuracyjna, przejawiająca się w nadmiernych wymaganiach względem beneficjenta i braku jakiegokolwiek elastyczności. Jest to jedna z przyczyn problemów komunikacyjnych na styku instytucji i podmiotów ubiegających się o dofinansowanie.

Fluktuacja kadr

Fluktuacja kadr jest w chwili obecnej na poziomie minimalnych, związanym z losowymi zdarzeniami w życiu pracowników. Rotacja urosła do rangi problemu w połowie mijającego okresu programowania. Odejścia związane były z lepszą, konkurencyjną ofertą na rynku pracy.

Warunki pracy i zasoby materialne

Jedyne uwagi wiążą się z wynagrodzeniami, w kontekście pozyskania doświadczonej kadry oraz motywacji pracowników. Poza tymi kwestiami zarówno warunki pracy, jak i zasoby materialne są wystarczające, aby sprawnie wdrażać RPO WiM 2014-2020.

Pomoc techniczna

Ilość środków pomocy technicznej jest zdecydowanie wystarczająca. Natomiast kwestie związane z jej rozdzielaniem budzą wątpliwości i uwagi. Departamenty jednej jednostki mogą być różnie traktowane (koresponduje to z problemem nierównych wynagrodzeń, podwyższanych np. z pomocy technicznej). Formalna strona otrzymywania i rozliczania tej pomocy budzi zastrzeżenia. Pojawiają się sugestie, aby systemowo zmienić zasady rozliczania: nie rozliczać każdej drobnej rzeczy, ale mieć pulę ryczałtową do wydania. W ramach UM pojawia się pomysł wydzielenia departamentu pomocy technicznej.

E4. Przedsięwzięcia zaplanowane w celu redukcji obciążeń administracyjnych dla beneficjentów.

Zgodnie z szablonem Programu operacyjnego³¹ powinny się w nim znaleźć informacje na temat głównych źródeł obciążeń administracyjnych w latach 2007-2013, najważniejsze działania podjęte w celu zmniejszenia obciążeń w latach 2014-2020 oraz potencjalny zakres dalszych redukcji.

Co prawda w projekcie Programu nie odniesiono się do głównych źródeł obciążeń w latach 2007-2013, jednak ich identyfikacja została dokonana.

Ze względu na to, że większość zmian mających na celu uproszczenie procedur i ułatwienia dla beneficjentów na wszystkich etapach: od przystąpienia do składania wniosku po rozliczenie i zamknięcie projektu, zostanie odzwierciedlona w dokumentach niższego rzędu, nie ma konieczności wprowadzania szczegółowych opisów w projekcie RPOWiM 2014-2020.

Zakres dalszych redukcji ogranicza się do bardzo syntetycznych stwierdzeń. Pomimo zastosowania skrótowej formy, odniesiono się do zagadnień kluczowych w kontekście zidentyfikowanych źródeł obciążeń administracyjnych. Systemowo obciążenia te są adekwatne, pewien poziom obciążeń administracyjnych jest konieczny, ze względu na potrzebę kontroli wydawania środków unijnych. Można popracować na formę i procesem, ale nie uda się zmniejszyć znacząco ilości dokumentów. Na poziomie czasu oceny wniosków i procedury przyjmowane są starania, aby maksymalnie te kwestie usprawnić. Lewiatan ocenił poziom obciążeń w regionie, jako jeden z najmniej uciążliwych w kraju.

Głównym aspektem usprawnienia procesu w nadchodzącym okresie ma być możliwość składania wniosków przez Internet oraz zastosowanie modelu wieloetapowego. Na wstępie prezentacja samej idei projektu, dopiero po jej zatwierdzeniu następowałby etap przedkładania kosztowych zaświadczeń. Przykładem takiego systemu jest Narodowe Centrum Rozwoju.

³¹ Szablon Programu operacyjnego 2014-2020 w Polsce z komentarzem, 2013, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.

PROBLEM BADAWCZY F**CZY ZAŁOŻENIA PROGRAMU UMOŻLIWIAJĄ SKUTECZNĄ I EFEKTYWNĄ REALIZACJĘ PROCESÓW MONITOROWANIA I EWALUACJI?**

Analiza procesów monitorowania i ewaluacji zaproponowanych w projekcie RPO WiM 2014-2020 została dokonana zgodnie z przyjętą przez Zamawiającego metodologią badania. Ocenie podlegały następujące kwestie, które zostały zaakceptowane przez Zamawiającego w raporcie metodologicznym:

- F1. trafność, przejrzystość, wiarygodność statystyczną, agregowalność, dostępność, solidność (ang. robustness) wskaźników realizacji (produktu i rezultatu),
- F2. dobór wskaźników/kluczowych etapów realizacji na potrzeby oceny i rezerwy wykonania oraz ocena oszacowanych wartości docelowych i pośrednich (ang. milestones) (trafność doboru - czy dostarczają odpowiedniej informacji na temat postępów we wdrażaniu; realność ich osiągnięcia w wyznaczonych terminach, dostępność niezbędnych danych; czynniki zewnętrzne mogące mieć wpływ na realizację wskaźników rezultatu; czy wskaźniki wybrane jako podstawa do dokonywania ewentualnych korekt finansowych są reprezentatywne dla działań podejmowanych w ramach poszczególnych priorytetów),
- F3. sposoby umożliwiające terminowe dostarczanie odpowiedniego zakresu danych m.in. na użytek sprawozdań rocznych,
- F4. źródła oraz metody generowania danych oraz sposoby służące zapewnieniu wysokiej jakości pozyskiwanych danych,
- F5. potrzeby w zakresie dostępu do danych niezbędnych do skutecznej realizacji procesu ewaluacji, w tym w szczególności dla zaawansowanych metodologicznie badań ewaluacyjnych przeprowadzanych m.in. za pomocą metod kontryfaktycznych (identyfikacja luk informacyjnych w tym zakresie oraz proponowanie sposobów pozyskiwania niezbędnych danych),
- F6. zasoby ludzkie oraz potencjał instytucjonalny system monitorowania i ewaluacji (obszary ryzyka i bariery dla skutecznej i efektywnej realizacji procesów monitorowania i ewaluacji).

Ogólna ocena projektu RPO WiM 2014-2020 w zakresie procesów monitorowania i ewaluacji przy uwzględnieniu trzech kryteriów ewaluacji: trafności, spójności, efektywności, została przedstawiona poniżej:

TABELA 19 STOPIEŃ SPEŁNIANIA KRYTERIUM EWALUACYJNEGO

L.p.	Kryterium	Stopień spełniania danego kryterium oznaczony w skali od 1 do 4, gdzie 4 oznacza spełnienie danego kryterium, a 1 brak spełnienia.
1.	Trafność	<div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
2.	Spójność	<div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
3.	Efektywność	<div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>

F1. Trafność, przejrzystość, wiarygodność statystyczna, agregowalność, dostępność, solidność (ang. robustness) wskaźników realizacji (produktu i rezultatu)

W perspektywie finansowej 2014-2020 dobór wskaźników został w znacznie mierze uproszczony dzięki wprowadzeniu Wspólnej Listy Wskaźników Kluczowych (WLWK). Jej stosowanie eliminuje część potencjalnych słabych stron systemów monitoringowych, takich jak na przykład problem niemierzalności wskaźników, jednak wiąże się też z istotnymi ograniczeniami, na przykład związanymi z doбором wskaźników adekwatnych do realizowanych działań.

Odkąd wskaźniki proponowane dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych mają bazować na wskaźnikach zawartych w WLWK, przeprowadzanie oceny pod kątem mierzalności, wiarygodności, przejrzystości, dostępności, solidności oraz efektywności kosztowej przestaje mieć uzasadnienie. Podstawą oceny systemu wskaźników staje się trafność zaproponowanych wskaźników wobec zaproponowanej logiki interwencji. W tym zakresie przedstawiony w RPO WiM 2014-2020 system wskaźników monitorowania charakteryzuje się generalnie wysoką trafnością doboru wskaźników do monitorowania poszczególnych celów programu. W przypadku niektórych osi proponujemy zmiany, które w naszej opinii mogłyby dodatkowo podnieść jakość monitorowania programu - zostały one sformułowane w opisach diagramów logiki interwencji dla poszczególnych osi priorytetowych.

F2. Dobór wskaźników/kluczowych etapów realizacji na potrzeby oceny i rezerwy wykonania oraz ocena oszacowanych wartości docelowych i pośrednich (ang. milestones)

Stosowanie do zapisów Szablonu Programu Operacyjnego (wersja 3.0), obowiązkowymi elementami ram wykonania są wskaźnik finansowy oraz wskaźnik produktu. Dodatkowo IZ mogą zastosować kluczowe etapy wdrażania (KEW), które muszą odzwierciedlać jakiś ważny etap wdrażania danych typów operacji na osi priorytetowej. Przeprowadzona analiza RPO WiM 2014-2020 wykazała, że w przypadku większości osi priorytetowych Autorzy programu dostosowali ramy wykonania do wspomnianych wytycznych. Nasze zastrzeżenia budzi natomiast dobór wskaźników do osi 4, 5 i 7, w przypadku których Autorzy RPO WiM 2014-2020 wybrali odpowiednio:

- 2 KEW i 1 wskaźnik finansowy (oś 4);
- 1 KEW i 1 wskaźnik finansowy (oś 5);
- 1 KEW i 1 wskaźnik finansowy (oś 7).

Mając na uwadze wytyczne zawarte w Szablonie programu operacyjnego (wersja 3.0), sugerujemy następujące zmiany:

- w przypadku osi 4 dodanie wskaźnika/wskaźników produktu najbardziej reprezentatywnych dla tej osi ; proponujemy również zastanowić się nad rezygnacją przynajmniej z jednego KEW (tak, aby ostateczna liczba wskaźników nie przekraczała 3 – zgodnie z zaleceniem MIR zawartym w Szablonie programu operacyjnego);
- w przypadku osi 5 dodanie wskaźnika/wskaźników produktu najbardziej reprezentatywnych dla tej osi
- w przypadku osi 7 dodanie wskaźnika/wskaźników produktu najbardziej reprezentatywnych dla tej osi.

Ważną kwestią jest ocena wartości docelowych wskaźników dla roku 2023. W przypadku wskaźników produktu, które są agregowane z poziomu poszczególnych PI, uwagi zostały zawarte w rozdziale dotyczącym oceny realności osiągnięcia wartości docelowych mierników (produktów i rezultatów - kwestia B11). W przypadku wskaźników finansowych, które przyjmują wartości odpowiadające kwotom alokacji środków UE na daną oś priorytetową, ocena jest pozytywna. Ze względu na to,

że nie ma obowiązku określać wartości docelowych KEW, ocena realności ich osiągnięcia nie była możliwa do przeprowadzenia.

Kolejną kwestią poddaną analizie była ocena wartości pośrednich mierników dla roku 2018. W przypadku wskaźników finansowych, wartości pośrednie zostały wyliczone zgodnie z metodą wskazaną przez MiR (ocena realności ich osiągnięcia przestaje mieć zatem uzasadnienie).

W przypadku wskaźników produktu Autorzy programu przyjęli, że do końca 2018r. ich wartości będą kształtowały się na poziomach odpowiadających od 6% do 20% wartości docelowych dla roku 2023 (w zależności od wskaźnika). Przyjęte założenie o różnicowaniu stopni realizacji wskaźników między poszczególnymi osiami w opinii Ewaluatora wydaje się zasadne, biorąc pod uwagę dane dotyczące stopni realizacji wskaźników w ramach RPO WiM w perspektywie 2007-2020 - do końca roku 2011³² wielkości wskaźników produktu w ramach poszczególnych osi kształtowały się na średnich poziomach od 6,5% (oś VII Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego) do 694% (oś III Infrastruktura społeczna) ich wartości docelowych dla roku 2013³³. Przy określaniu dokładnego poziomu realizacji wskaźników w roku 2018 proponujemy skorzystanie z danych o procentowym poziomie wykorzystania alokacji dotyczących perspektywy 2007-2013 w roku 2011 (który jest odpowiednikiem roku 2018 w perspektywie 2014-2020) w osiach i działaniach, które odpowiadają priorytetom określonym w ramach RPO WiM 2007-2013 do osi priorytetowych i PI określonych w ramach RPO WiM 2014-2020 proponujemy skorzystać z tabeli 4 *Porównanie alokacji finansowych pomiędzy perspektywą finansową 2007-2013 (RPO WiM + komponent regionalny PO KL) oraz perspektywą finansową 2014-2020 (RPO WiM)*, która została skonsultowana z UMWW-M.

F3. Sposoby umożliwiające terminowe dostarczanie odpowiedniego zakresu danych m.in. na użytek sprawozdań rocznych

Jednym ze sposobów umożliwiających terminowe dostarczanie odpowiedniego zakresu danych jest lokalny system informatyczny. System ten powinien gromadzić dane komplementarne do danych zbieranych w ramach centralnego systemu informatycznego SI 2014 oraz zachować kompatybilność z SI 2014. Oprócz funkcji gromadzenia danych system powinien umożliwiać analizowanie danych i raportowanie. Automatyzacja tych procesów wpłynęłaby niewątpliwie na skrócenie czasu pozyskiwania odpowiedniego (do danego sprawozdania) zakresu danych.

Dobrą praktyką jest również wypracowanie systemu współpracy i przepływu informacji między instytucjami i podmiotami biorącymi udział w realizacji i wdrażaniu RPO WiM (m.in. określenie terminów przekazywania danych i ich zakresu).

F4. Źródła oraz metody generowania danych oraz sposoby służące zapewnieniu wysokiej jakości pozyskiwanych danych

Źródłem danych wykorzystywanych w procesie monitoringu i ewaluacji powinien być przede wszystkim lokalny system informatyczny. System powinien mieć wiele funkcjonalności – od możliwości składania wniosków za jego pośrednictwem, poprzez gromadzenie danych, przechowywanie, agregowanie danych, analizowanie, po raportowanie. System powinien więc umożliwiać monitorowanie, zarządzanie bazami danych i sprawozdawczość. Poprawne

³² Odpowiednik roku 2018 w perspektywie 2014-2020.

³³ Obliczenia oparte na danych o realizacji wskaźników produktu z poziomu poszczególnych osi priorytetowych I-VII RPO WiM 2007-2013 [Źródło: „Sprawozdanie roczne za 2011r. z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013”].

zaprojektowanie systemu, jego sprawne działanie i wielofunkcyjność jest podstawowym sposobem zapewnienia danych na użytek monitoringu i ewaluacji. Zaprojektowaniem systemu informatycznego powinna zająć się profesjonalna firma informatyczna, przy współpracy zespołu zadaniowego składającego się z pracowników IZ, którzy będą wykorzystywać różne funkcjonalności systemu.

Drugą kwestią jest zapewnienie wysokiej jakości danych. W tym celu należy:

- zapewnić właściwą kontrolę danych wprowadzanych do systemu informatycznego. Osoba odpowiedzialna za kontrolę informacji raportowanych przez beneficjentów mogłaby również dokonywać okresowych przeglądów zmian dokonywanych w statystykach publicznych (np. związanych ze zmianami definicji lub okresowymi korektami wcześniejszych szacunków w odniesieniu do danych makroekonomicznych);
- zaprojektować system informatyczny w taki sposób, aby nie pozostawiał pola do interpretacji (jasno opisane pola do wprowadzania danych, rozbudowana pomoc użytkownika, dodatkowe wskazówki i przykłady);
- zapewnić informacje na temat daty wprowadzenia danych do systemu;
- w przypadku danych spoza systemu informatycznego należy wybierać znane i sprawdzone źródła, w szczególności korzystać z danych publikowanych przez główne ośrodki badawcze i naukowe (krajowe i zagraniczne) oraz instytucje państwowe.

Zapewnieniu danych na użytek monitoringu i ewaluacji powinna również służyć współpraca z Głównym Urzędem Statystycznym, Wojewódzkim Urzędem Statystycznym, Wojewódzkim Urzędem Pracy i powiatowymi urzędami pracy, krajowym i regionalnymi obserwatoriami rozwoju terytorialnego. Dobrze byłoby wypracować system współpracy i przepływu informacji między najważniejszymi podmiotami publicznymi biorącymi udział w realizacji polityk rozwoju, w szczególności zaangażowanymi w procesy monitorowania i ewaluacji działań prorozwojowych w regionie. Istotną rolę w tym systemie odgrywać powinny obserwatoria zajmujące się realizacją badań i analiz z zakresu m.in. wpływu działań prorozwojowych na sytuację społeczno-gospodarczą regionu. Niestety dostęp do tych danych jest ograniczony. Konieczne jest zaplanowanie działań w zakresie współpracy i przekazywania danych w odpowiednim czasie i właściwej formie.

F5. Potrzeby w zakresie dostępu do danych niezbędnych do skutecznej realizacji procesu ewaluacji, w tym w szczególności dla zaawansowanych metodologicznie badań ewaluacyjnych przeprowadzanych m.in. za pomocą metod kontrfaktycznych.

Dla skutecznego procesu ewaluacji niezbędne jest zdefiniowanie potrzeb w zakresie dostępu do danych w każdym planowanym badaniu ewaluacyjnym. Pozwoli to na podjęcie z odpowiednim wyprzedzeniem działań na rzecz ich pozyskania, w tym:

- identyfikację istniejących źródeł danych, z których można pozyskać wskazane dane;
- zdefiniowanie zakresu danych, które muszą być na bieżąco gromadzone od podmiotów uczestniczących w Programie;
- określenie danych, które będą musiały zostać pozyskane w ramach badań pierwotnych.

Działania te należy wspierać poprzez aktywną współpracę z Ewaluatorem, opartą na przeprowadzaniu bieżących konsultacji w zakresie metodologii i przebiegu procesu badawczego.

Biorąc pod uwagę, że w przyszłym okresie programowania funduszy położony będzie dużo większy nacisk na efekty wsparcia i związaną z tym konieczność pomiaru tych efektów, konieczne będzie większe wykorzystanie badań opartych na metodach kontrfaktycznych. Należy zatem zapewnić możliwość łączenia baz danych monitoringowych ze statystyką publiczną, co pozwoli na wskazanie tła dokonujących się przemian.

F6. Zasoby ludzkie oraz potencjał instytucjonalny system monitorowania i ewaluacji.

Biorąc pod uwagę, że zgodnie z Art. 50 CPR Instytucja Zarządzająca zobowiązana jest do corocznego raportowania najważniejszych wyników ewaluacji i postępów z realizacji planów ewaluacji, w tym wdrożonych rekomendacji, należy zapewnić odpowiednie zasoby kadrowe, które będą realizowały zadania nowe w stosunku do bieżącego okresu programowania. Prawdopodobnie niezbędne będzie rozszerzenie zespołu zajmującego się ewaluacją wobec zasobów pełniących podobne funkcje w obecnym okresie programowania. Konieczne należy zapewnić odpowiednie przeszkolenie nowych osób oraz atrakcyjne warunki pracy (problemem w bieżącym okresie programowania 2007-2013 było pozyskanie doświadczonej kadry oraz brak motywacji pracowników związany z niskim wynagrodzeniem). Równie ważne jest zapewnienie skutecznej komunikacji pomiędzy jednostką ewaluacyjną, a poszczególnymi uczestnikami procesów monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji.

Do głównych ryzyk/barier dla skutecznej realizacji procesów monitoringu i ewaluacji należą:

- niewystarczające zasoby kadrowe, problemy ze znalezieniem kompetentnych i doświadczonych pracowników;
- duża rotacja pracowników;
- problemy w przepływie informacji między instytucjami i podmiotami biorącymi udział w monitorowaniu i ewaluacji RPO WiM;
- niedoskonałości systemu informatycznego – błędnie wprowadzone dane, brak informacji na temat postępów w osiąganiu wartości docelowych wskaźników w określonych jednostkach czasu, wskaźniki nieodpowiadające tematycznie typowi interwencji, co utrudnia poprawną agregację danych;
- brak zrozumienia przez beneficjentów, w jaki sposób powinni raportować wartości wskaźników – beneficjenci nie zawsze stosują jednolite zasady przekazywania informacji na temat wartości wskaźników osiągniętych w projektach, na przykład ze względu na różne podejście do wartości bazowej;
- brak możliwości realizacji badań kontrfaktycznych, ze względu na utrudniony dostęp do podmiotów, które mogą służyć jako „tło” dla zmian wynikających ze wsparcia – pomiar efektu netto udzielonego wsparcia może być mierzony m.in. przy wykorzystaniu metod pozwalających na porównanie grupy podmiotów, które otrzymały wsparcie, z grupą podmiotów o bardzo zbliżonej charakterystyce, które takiego wsparcia nie otrzymały. Często jednak dobór tej drugiej grupy, w sposób poprawny metodologicznie, jest bardzo trudny i czasochłonny.

8 WNIOSKI I POWIĄZANE Z NIMI REKOMENDACJE

L.p.	Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia
1.	Pomimo, że struktura przedstawianych zagadnień diagnostycznych odpowiada strukturze zaplanowanej interwencji, to można podnieść czytelność diagnozy przez identyfikację wiodących problemów i wyzwań rozwojowych.	Warto rozważyć uzupełnienie syntezy diagnozy o krótkie podsumowanie każdego z podrozdziałów odpowiadających tematycznie osiom priorytetowym, w którym wylistowane zostałyby główne problemy społeczno-ekonomicznych i wyzwania rozwojowe. W tym celu sugeruje się wykorzystanie listy problemów i wyzwań rozwojowych, które zostały zidentyfikowane przez Ewaluatora.	W diagnozie wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów objętych programem w sekcji 1.1 należy dodać zbiorczą, syntetyczną listę wyzwań i problemów rozwojowych województwa, które stanowią podstawę dla planowanej interwencji.
2.	W Szablonie Programu Operacyjnego 2014-2020 w Polsce z komentarzem (z 13.02.2014) znalazł się zapis, zgodnie z którym w części diagnostycznej powinno się uwzględnić obszary strategicznej interwencji OSI. W kompletnej diagnozie autorzy programu odwołują się do wybranych OSI (w rozdziale 7 Obszary wiejskie i w zał. nr 2 do diagnozy Główne ośrodki miejskie w regionie),	Warto dodatkowo uzasadnić to odstępstwo od Szablonu, tak aby nie stwarzało ono problemów w trakcie konsultacji RPO WiM 2014-2020 ze stroną rządową.	W odwołaniach do OSI w kompletnej diagnozie należy dodać uzasadnienie, dlaczego scharakteryzowano jedynie wybrane obszary strategicznej interwencji OSI (w rozdziale 7 Obszary wiejskie i w zał. nr 2 do diagnozy Główne ośrodki miejskie w regionie), nie zaś wszystkie zidentyfikowane, które wskazane zostały w części programowej.
3.	W części diagnostycznej RPO WiM w obszarze energii brakuje wskazania takich problemów, jak wzrastające zapotrzebowanie na energię, w tym np. na schładzanie powietrza w okresach letnich, korzystanie z energii elektrycznej i ciepła	Według Ewaluatora w osi dotyczącej efektywności energetycznej warto rozważyć uwypuklenie wskazanych problemów	Zarówno w części diagnostycznej, jak i w opisie priorytetów inwestycyjnych warto podkreślić problemy dotyczących wzrastającego zapotrzebowania na energię, w tym np. na schładzanie

	wytwarzanych w oparciu o spalanie węgla, czy wysokie straty ciepła na przesyle sieciami ciepłowniczymi.		powietrza w okresach letnich, korzystanie z energii elektrycznej i ciepła wytwarzanych w oparciu o spalanie węgla, czy wysokie straty ciepła na przesyle sieciami ciepłowniczymi.
4.	RPO WiM 2014-2020 nie bazuje wyłącznie na obszarach strategicznej interwencji (OSI) ujętych w: Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego (KSRR) oraz koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK). W projekcie RPO WiM 2014-2020 odzwierciedlono specyfikę terytorialną województwa warmińsko-mazurskiego wprowadzając m.in. OSI - Tygrys warmińsko-mazurski czy też uwzględniając regionalne formy współpracy.	W celu dopełnienia kwestii terytorializacji sugeruje się tabelaryczne przyporządkowanie poszczególnym OSI priorytetów inwestycyjnych. Umożliwi to przedstawienie w transparentny sposób, jak przestrzennie rozłożone zostaną interwencje w ramach RPO WiM 2014-2020.	Wykorzystanie proponowanej przez Ewaluatora tabeli z przyporządkowaniem Osi do PI
5.	Nie uzupełniono w Sekcji 7 Instytucje i podmioty odpowiedzialne za zarządzanie, kontrolę i audyt oraz rola poszczególnych partnerów informacji odnośnie Instytucji Pośredniczących/Wdrażających oraz opisu systemu kontroli.	Należy uzupełnić opis Sekcji 7 o dodatkowe dwa elementy	Należy uzupełnić opis Sekcji 7 o dodatkowe dwa elementy
6.	Przeprowadzona analiza RPO WiM 2014-2020 wykazała, że w przypadku większości osi priorytetowych Autorzy programu dostosowali ramy wykonania do wytycznych	Mając na uwadze wytyczne zawarte w Szablonie programu operacyjnego, sugerujemy następujące zmiany: <ul style="list-style-type: none">w przypadku osi 4 dodanie wskaźnika/wskaźników produktu najbardziej reprezentatywnych dla tej osi	Modifikacja Ram Wykonania osi, 4, 5, 7, zgodnie z rekomendacją. Uwagę uwzględniono częściowo. W osi priorytetowej 4 wprowadzono

	<p>zawartych w Szablonie Programu Operacyjnego... (wersja 3.0). Zastrzeżenia budzi natomiast dobór wskaźników do osi 4, 5 i 7, w przypadku których Autorzy RPO WiM 2014-2020 wybrali odpowiednio:</p> <ul style="list-style-type: none">• 2 KEW (Kluczowy Etap Wdrażania) i 1 wskaźnik finansowy (oś 4);• 1 KEW (Kluczowy Etap Wdrażania) i 1 wskaźnik finansowy (oś 5);• 1 KEW (Kluczowy Etap Wdrażania) i 1 wskaźnik finansowy (oś 7).	<p>proponujemy również zastanowić się nad rezygnacją przynajmniej z jednego KEW (tak, aby ostateczna liczba wskaźników nie przekraczała 3 – zgodnie z zaleceniem MIR zawartym w Szablonie);</p> <ul style="list-style-type: none">• w przypadku osi 5 dodanie wskaźnika/wskaźników produktu najbardziej reprezentatywnych dla tej osi• w przypadku osi 7 dodanie wskaźnika/wskaźników produktu najbardziej reprezentatywnych dla tej osi	<p>wskaźnik produktu.</p> <p>Natomiast nie rezygnowano z żadnego KEW, ponieważ żaden z nich pojedynczo nie obejmuje 50 % alokacji. W pozostałych osiach uwagę uwzględniono.</p>
--	--	---	---

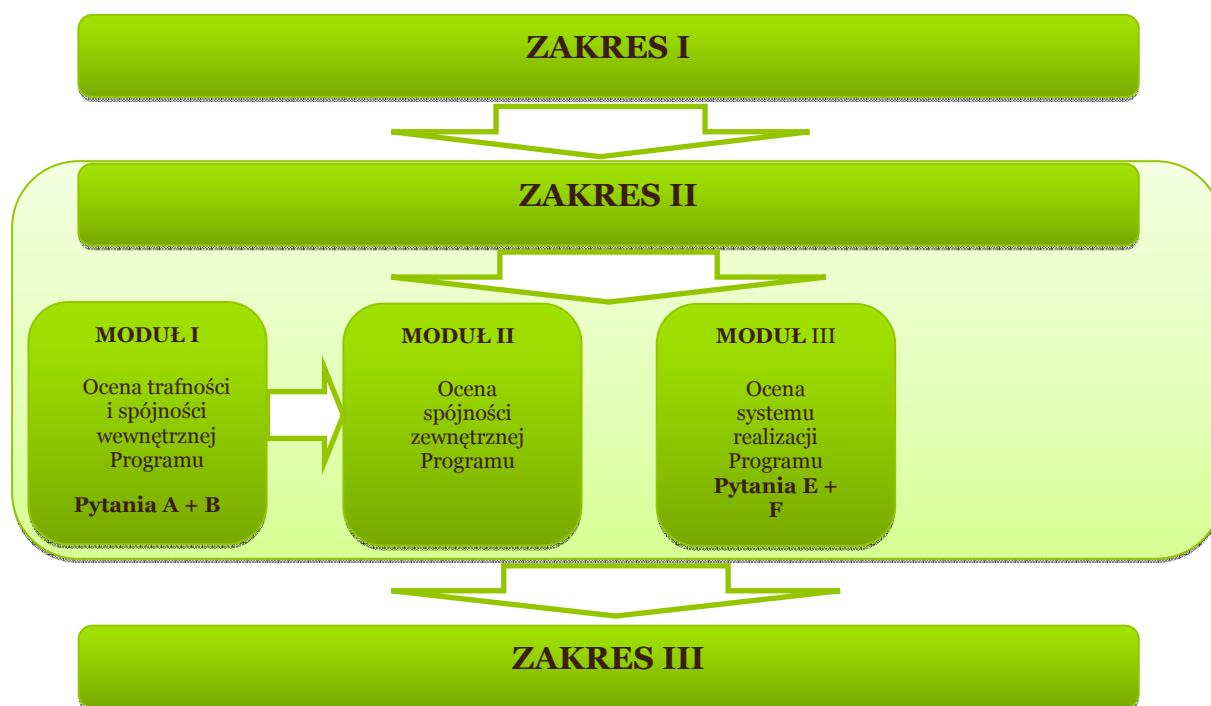
9 ANEKSY

9.1 STRESZCZENIE RAPORTU METEODOLOGICZNEGO

Raport metodologiczny badania „Ewaluacja ex-ante projektu programu operacyjnego dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020” wykonany przez Wrocławską Agencję Rozwoju Regionalnego zawiera 102 strony. Struktura raportu przedstawia się następująco: rozdział 1, poświęcono celowi oraz zakresom badania, kryteriom ewaluacji i schematowi badania. Zawarto w nim także pytania badawcze. W rozdziale 2 zawarto przedstawienie poszczególnych modułów stanowiących etapy badania. Rozdział 3 poświęcono opisowi metod i technik badawczych. W 4 rozdziale zawarto opis organizacji procesu badawczego. Raport wieńczy spis bibliografii oraz aneksy.

Przedstawiony w **ROZDZIALE 1** Raportu cel badania to ocena logiki interwencji przyjętej w ramach programu operacyjnego dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020 a także osadzenie procesu programowania w ramach teoretycznych poprzez wykorzystanie dostępnej wiedzy do poprawy jakości programu operacyjnego.

Przyjęte w badaniu kryteria ewaluacyjne to trafność, spójność i efektywność³⁴. Przyjęta w badaniu logika postępowania przedstawia się następująco:

Przyjęto 3 zakresy opierające się na opracowaniu raportu metodologicznego, przeprowadzeniu właściwego badania i przygotowania raportu końcowego a także zakres obejmujący usługi doradcze oraz wsparcie na poszczególnych etapach opracowania Programu.

³⁴TRAFNOŚĆ – kryterium to pozwoliło z jednej strony ocenić w jakim stopniu cele Programu odpowiadają potrzebom i priorytetom regionu (m.in. społecznym, ekonomicznym, organizacyjnym i informacyjnym), z drugiej strony zostanie potwierdzone czy zapisy Programu wynikają lub znajdują potwierdzenie w przeprowadzonych badaniach/analizach, dostępnych oficjalnych dokumentach itp.

SPÓJNOŚĆ - kryterium to pozwoliło ocenić czy poszczególne elementy/zapisy (m.in. cele, priorytety, działania) Programu są ze sobą i zapisami innych dokumentów powiązane w logiczny sposób, czy nie wykluczają się wzajemnie; EFEKTYWNOŚĆ – kryterium to pozwoliło ocenić tzw. „ekonomiczność” Programu, czyli stosunek planowanej wielkości nakładów (zasobów finałowych, ludzkich, poniesiony czas) do szacowanych wielkości uzyskania produktów, rezultatów pośrednich i bezpośrednich.

Punktem odniesienia i celem procesu badawczego w raporcie była realizacja modułów badawczych wyszczególnionych na powyższym schemacie, w ramach których Wykonawca udzielił odpowiedzi na następująco sformułowane pytania badawcze:

- A. *Czy interwencja publiczna w postaci programu operacyjnego trafnie odpowiada na zdiagnozowane wyzwania i potrzeby społeczno-ekonomiczne?*
- B. *Czy zaproponowana w ramach Programu logika interwencji umożliwi realizację założonych celów rozwojowych?*
- C. *Czy założenia i cele Programu są spójne z najważniejszymi politykami i strategiami na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym, w tym w szczególności ze strategią Europa 2020, Wspólnymi Ramami Strategicznymi, Umową Partnerską oraz Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 r.?*
- D. *Czy i w jakim zakresie Program uwzględnia i przyczynia się do realizacji celów polityk horyzontalnych (realizacja zasad równości szans płci, niedyskryminacji oraz zrównoważonego rozwoju)?*
- E. *Czy i w jakim zakresie istniejący układ instytucjonalny, w tym zasoby ludzkie, jest wystarczający do realizacji założeń i celów Programu?*
- F. *Czy założenia Programu umożliwiają skuteczną i efektywną realizację procesów monitorowania i ewaluacji?*

ROZDZIAŁ II raportu metodologicznego zawiera opis szczegółowej koncepcji badania, tj. opis realizacji wyżej wymienionych modułów badawczych.

Moduł I skupiał się na ocenie logiki interwencji zaproponowanej w RPO WiM, która została przeprowadzona pod kątem trafności i spójności wewnętrznej. Moduł I składał się z 3 komponentów: (I) Odtworzenie logiki RPO WiM, (II) Analiza wiedzy naukowej i eksperckiej, (III) Ewaluacja logiki RPO WiM.

Oczekiwanym efektem realizacji komponentu I było odtworzenie logiki RPO WiM i poszczególnych osi priorytetowych programu poprzez określenie związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy zidentyfikowanymi potrzebami, planowanymi działaniami i spodziewanymi efektami.

Oczekiwanym efektem realizacji komponentu II było sformułowanie wniosków z analizy wiedzy naukowej i eksperckiej użytecznej dla weryfikacji mechanizmów przyczynowo – skutkowych stanowiących logikę RPO WiM i jego osi priorytetowych. Umożliwiło to oparcie ewaluacji na teorii oraz dostępnych wynikach empirycznych (*theory-based evaluation* i *evidence-based evaluation*).

Komponent III poświęcono stworzeniu rekomendowanego modelu logicznego w oparciu o ocenę poszczególnych elementów i relacji w ramach logiki interwencji. Powiązane jest to z wyczerpującą odpowiedzią na pytania ewaluacyjne A i B. Rekomendowana logika interwencji RPO WiM została przedstawiona przy zastosowaniu diagramów związków przyczynowo-skutkowych. Wykorzystane zostaną wnioski sformułowane na poziomie komponentów I i II Modułu I.

Wykorzystane w module I metody, techniki i narzędzie zbierania danych obejmowały: *desk research*, CAWI, IDI (indywidualne wywiady pogłębione). Zaś metody, techniki i narzędzie analizy danych wykorzystane w tej części objęły: analizę ekspercką, panel dyskusyjny, metodę delficką, diagramy przyczynowo-skutkowe, model HERMIN, matryce logiczne.

W **module II** skupiono się na ocenie spójności zewnętrznej RPO WiM, co pozwoliło na ocenę czy i w jakim stopniu RPO WiM wpisuje się w uwarunkowania wyznaczone przez najważniejsze polityki i strategie na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym, a także polityki o charakterze horyzontalnym. Moduł II składał się z dwóch głównych komponentów: (I) Określenie spójności RPO WiM z najważniejszymi politykami i strategiami, (II) Określenie stopnia, w jakim zapisy RPO WiM uwzględniają i przyczyniają się do realizacji celów polityk horyzontalnych.

Oczekiwanym efektem realizacji komponentu I była wyczerpująca i szczegółowa odpowiedź na pytanie ewaluacyjne C, komponent II poświęcony był pytaniu (zagadnieniu) ewaluacyjnemu D. Wykorzystane w II module metody, techniki i narzędzia zbierania danych objęły przede wszystkim analizę desk research. Zaś metody, techniki i narzędzia analizy danych wykorzystane w tym module to: analiza ekspercka, matryca logiczna, metoda delficka, panel dyskusyjny.

Moduł III badania zawierał ewaluację systemu realizacji RPO WiM. Pozwoliło to na ocenę skuteczności i efektywności realizacji zapisów RPO WiM pod kątem możliwości administracyjnych jednostek zaangażowanych w proces zarządzania RPO WiM. Ocenie poddany zostanie również zaproponowany w projekcie RPO WiM system monitorowania i ewaluacji RPO WiM, a także skuteczność i efektywność procesów monitorowania i ewaluacji Programu. Moduł III składał się z dwóch głównych komponentów: (I) oceny planowanego systemu realizacji RPO WiM oraz (II) oceny planowanego systemu monitorowania i ewaluacji RPO WiM.

Oczekiwanym efektem realizacji komponentu I była wyczerpująca i szczegółowa odpowiedź na pytanie (zagadnienie) ewaluacyjne E, zaś komponentu II - na pytanie (zagadnienie) ewaluacyjne F. Wykorzystane w tym module metody, techniki i narzędzia zbierania danych objęły desk research oraz IDI. Zaś metody, techniki i narzędzia analizy danych wykorzystane w tym module to: analiza ekspercka, metoda delficka, panel dyskusyjny, benchmarking, metoda SMART, statystyczne metody ilościowe.

Moduł IV oparł się na przygotowaniu wstępnej koncepcji procesu ewaluacji programu operacyjnego, która posłuży Instytucji Zarządzającej do przygotowania *Planu ewaluacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020*. Dzięki któremu możliwe było bieżące formułowanie wniosków i rekomendacji dot. zarówno implementacji, jak i realizacji celów zakładanych w programie. Plan ten, zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej do Planu ewaluacji, powinien być zawrzeć osiem podstawowych elementów: listę tematów badań ewaluacyjnych wraz z uzasadnieniem ich realizacji, metody przewidziane do zastosowania wraz z określeniem zapotrzebowania na dane, sposoby zapewnienia dostarczenia odpowiedniego zakresu danych na użytek ewaluacji, harmonogram procesu ewaluacji, sposoby komunikacji wyników ewaluacji, zasoby ludzkie, budżet, plan szkoleń.

W **module IV** skupiono się na analizie dokumentu RPO WiM 2014-2020, tak aby wstępna koncepcja procesu ewaluacji ściśle wynikała z logiki interwencji programu. Moduł IV składał się z dwóch głównych komponentów, które będą odnosić się do wszystkich wymienionych wyżej elementów planu ewaluacji: (I) koncepcja merytoryczna procesu ewaluacji, (II) sposób realizacji procesu ewaluacji.

Oczekiwanym efektem realizacji komponentu I było wyczerpujące i szczegółowe rozwinięcie zagadnienia dotyczącego tematów, jakie powinny stać się przedmiotem badań ewaluacyjnych oraz jakie metody powinny zostać zastosowane, aby możliwe było otrzymanie wartościowych i rzetelnych

wyników badań. Realizacja komponentu II miała pozwolić uzyskać wyczerpujące i szczegółowe rozwinięcie następujących kwestii dotyczących następujących tematów: 1) sposoby zapewnienia dostarczenia odpowiedniego zakresu danych na użytek ewaluacji, 2) harmonogram procesu ewaluacji, 3) sposoby komunikacji wyników ewaluacji, 4) zasoby ludzkie, 5) budżet, 6) plan szkoleń.

Wykorzystanymi w tym module metodami, technikami i narzędziami zbierania danych była analiza desk research. Z kolei metody, techniki i narzędzia analizy danych wykorzystane w tej części to przede wszystkim analiza ekspercka, benchmarking, panel dyskusyjny.

Etapem wieńczącym był **panel dyskusyjny** podsumowujący realizację badania w zakresie II. Panel dyskusyjny przeprowadzony został w formie warsztatowej po zakończeniu kompleksowej analizy i oceny zebranego materiału badawczego i sporządzeniu projektu raportu końcowego. Jego głównym celem była dyskusja i skonfrontowanie z uwagami Zamawiającego wniosków i rekomendacji. Wynikiem tego wypracowano ostateczne wnioski i rekomendacje, które zamieszczono w raporcie końcowym z ewaluacji. W realizacji metody wzięli udział m.in. przedstawiciele podmiotów zaangażowanych w opracowanie Programu oraz jednostek odpowiedzialnych za wdrażanie Programu.

ROZDZIAŁ III Raportu Metodologicznego został poświęcony opisowi metod oraz technik badawczych. Wykonawca wskazuje w nim, iż w badaniu zastosowano podejście triangulacyjne oznaczające zróżnicowanie wykorzystanych źródeł danych³⁵, metod badawczych³⁶ i perspektyw badawczych³⁷ co pozwala na zgromadzenie wszechstronnego materiału badawczego i poddanie go kompleksowej analizie i ocenie.

Zastosowane w badaniu metody zbierania danych obejmują:

1. *Desk research* – wykorzystanie w badaniu dostępnych danych wtórnych takich jak publikacje, raporty, biuletyny, bazy danych, katalogi, informacje dostępne na stronach internetowych itp. Przed wykorzystaniem danych w badaniu są one analizowane pod kątem wiarygodności, rzetelności i aktualności. Analiza desk research jest użyteczna ze względu na wysoki stopień obiektywizmu oraz możliwość wykorzystania zebranych informacji na potrzeby procedur badawczych realizowanych w kolejnych etapach badania. Technika ta znajduje bardzo szerokie zastosowanie w projekcie – w praktyce będzie wspierać wszystkie etapy procesu badawczego.

Szczegółowy wykaz materiałów źródłowych, które zostaną poddane analizie w ramach desk research znajdują się w aneksie: Aneks 1. Raport ze wstępnej analizy desk research.

2. *Indywidualny wywiad pogłębiony* (ang. individual in-depth interview) to metoda badań jakościowych polegająca na prowadzeniu indywidualnych rozmów (twarzą w twarz) z niewielką liczbą respondentów wybranych ze względu na ich powiązanie z tematem badań.

W ramach niniejszego badania planowano przeprowadzenie 18 indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI)³⁸. Ich celem będzie poznanie niezależnych spostrzeżeń wybranych typów

³⁵ Przeanalizowane zostały dokumenty zastane różnego typu oraz dane wywołane pochodzące z badań.

³⁶ Zastosowano łączenie różnych metod badawczych w badaniu tych samych zagadnień, co pozwala na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu.

³⁷ Ewaluację przeprowadzono przez zespół badaczy, co pozwala na uzyskanie bogatszego i bardziej wiarygodnego obrazu badanego przedmiotu.

³⁸ Struktura badanej grupy przedstawiała się następująco: Przedstawiciel Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Dyrektor Departamentu Polityki Regionalnej, Kierownik Biura Programowania w Departamencie Polityki Regionalnej, 2 przedstawiciele Zespołu zadaniowego ds. programowania perspektywy finansowej 2014-2020, 2 przedstawiciele Grupy roboczej ds. Programu Operacyjnego Warmia i Mazury 2014-2020, 2 przedstawiciele Forum partnerskiego Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2014-

respondentów na temat przedmiotu badania, w tym: uzyskanie szczegółowych opinii i informacji od wybranych osób dotyczących ich stosunku do poszczególnych elementów i rozwiązań proponowanych w projekcie RPO WiM, poznanie motywów opinii formułowanych przez respondentów, dotarcie do precyzyjnych informacji oraz poszerzenie wiedzy związanej z tematem, a także uzyskanie informacji, które trudno było uzyskać na wcześniejszych etapach badania, wstępna weryfikacja propozycji rekomendacji formułowanych przez Wykonawcę na podstawie wyników wcześniejszych faz badania, identyfikacja propozycji zmian w projekcie RPO WiM oraz ich motywów i uwarunkowań.

3. *CAWI* (ang. Computer-Assisted Web Interview, czyli wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony www) to metoda zbierania informacji w badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej.

W ramach niniejszego badania przeprowadzono 4 wywiady CAWI z zewnętrznymi ekspertami dziedzinowymi (rozwój regionalny, inteligentna gospodarka, rynek pracy, środowisko i efektywność energetyczna). Podstawowym kryterium wyboru ekspertów było zgodnie z raportem metodologicznym posiadanie doświadczenia w realizacji badań/analiz w zakresie w/w obszarów. Eksperti mieli za zadanie ocenić w szczególności zasadność zidentyfikowanych problemów i wyzwań, sposoby ich zaadresowania poprzez interwencje oraz oczekiwane efekty i możliwość ich pełnego lub stopniowego osiągnięcia.

Zawarte w raporcie metody analizy danych objęły:

1. *Analiza finansowa* - służyła do zweryfikowania adekwatności alokacji zasobów finansowych (poziom i struktura nakładów) w kontekście założonych celów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (skwantyfikowanych w postaci wskaźników), jakości założeń systemu realizacji oraz ocenić szacunkowe skutki Programu w kontekście oszacowanych wartości docelowych wskaźników. Analiza finansowo-ekonomiczna pozwoliła porównać rzeczywiste alokacje w ramach RPO (uwzględniające zmiany w ruchu cen, sile nabywczej pieniądza oraz skali gospodarki, produktu i dochodu regionalnego) pomiędzy obecną (2007-2013³⁹) oraz przyszłą (2014-2020) perspektywą finansową;
2. *Analiza ekspercka* - posłużyła w niniejszym badaniu również do wyznaczenia wartości wskaźników obserwacji. Wartości wskaźników będą wyznaczane przez ekspertów z zespołu badawczego po zakończeniu prac nad każdym z trzech modułów badania w zakresie II. Każdy z ekspertów poproszony zostanie o dokonanie niezależnej oceny wskaźników obserwacji (dotyczących problemów badawczych danego modułu) korzystając z 3-stopniowej skali ocen:
 - 0, jeśli wskaźnik nie spełnia danego kryterium oceny,
 - 0,5, jeśli wskaźnik częściowo spełnia dane kryterium oceny,
 - 1, jeśli wskaźnik w całości spełnia dane kryterium oceny;

2020, 3 przedstawicieli władz wykonawczych następujących miast Olsztyn, Elbląg i Ełk. Przedstawiciel WFOŚiGW w Olsztynie, Przedstawiciel Warmińsko Mazurskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie, Przedstawiciel Departamentu Zarządzania Programami Rozwoju Regionalnego, Przedstawiciel Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego, Przedstawiciel Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie, Ekspert dziedzinowy z tytułem profesora (posiadający min. 5 publikacji dotyczących polityki rozwoju regionalnego UE, w tym przynajmniej 2 publikacji poświęconych ewaluacji regionalnych programów operacyjnych. Wykaz publikacji eksperta zostanie wcześniej przedstawiony Zamawiającemu do jego akceptacji).

³⁹ W celu porównywalności uwzględniono regionalny komponent PO KL 2007-2013.

3. *Diagramy przyczynowo-skutkowe* - posłużyły analizie i ocenie związków przyczynowo-skutkowych⁴⁰ pomiędzy działaniami zaplanowanymi w ramach programu i ich produktami a oczekiwanymi rezultatami. Diagramy będą przedstawiać rekomendowane przez zespół modele logiczne programu i osi priorytetowych oraz zawierać szczegółowy opis związków przyczynowo-skutkowych wraz z odniesieniem do wyników badań naukowych/ewaluacyjnych/społeczno-ekonomicznych. Diagramy służą również zobrazowaniu związków przyczynowo-skutkowych zachodzących pomiędzy spodziewanymi efektami programu a celami najważniejszych strategii na poziomie krajowym i unijnym, w tym w szczególności celami Strategii Europa 2020.
4. *Panel dyskusyjny* - celem panelu dyskusyjnego jest uzgodnienie poglądów Wykonawcy i Zamawiającego w kwestiach będących przedmiotem badania. W panelu dyskusyjnym wezmą udział członkowie zespołu ewaluacyjnego oraz m.in. przedstawiciele podmiotów zaangażowanych w opracowanie Programu oraz jednostek, które będą odpowiedzialne za wdrażanie Programu. Skład osobowy, termin i miejsce każdego warsztatu zostanie określony przez Zamawiającego. Celem panelu będzie dyskusja wniosków z analizy zespołu badawczego. Umożliwi ona skonfrontowanie sformułowanych przez Wykonawcę ocen i odpowiedzi z opiniami Autorów RPO WiM oraz rozstrzygnięcie istniejących wątpliwości, niejasności. Panel dyskusyjny zostanie zorganizowany po przekazaniu projektu raportu końcowego.
5. *Benchmarking* (badanie porównawcze lub analiza porównawcza) polegający na porównywaniu rozwiązań zaproponowanych w ramach regionalnego programu operacyjnego, ze stosowanymi w innych programach operacyjnych, województw ościennych w stosunku do Warmii i Mazur, zbliżonych poziomem rozwoju regionalnego oraz RPO WiM 2007-2013, Komponent Regionalny Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, projekt Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020. Benchmarking nie jest zwykłym naśladownictwem, nie polega na podpatrzeniu sposobu rozwiązania danego zagadnienia u innych, aby tak samo postępować u siebie. To wykrywanie czynników, które sprawiają, że analizowany proces jest wykonywany efektywnie, a następnie wskazanie podobnych możliwości w ramach badanego programu. To uczenie się i twórcze adaptowanie najlepszych praktyk (the best practices).
6. *Metoda SMART*⁴¹ wykorzystywana przy ocenie systemu wskaźników, jako narzędzie do sprawdzenia ich poprawności i trafności z wyznaczonymi celami w różnych kontekstach i na różnych płaszczyznach analizy. Umożliwia to pełną i kompleksową weryfikację najważniejszych zapisów RPO WiM dotyczących części programowej oraz da asumpt do wprowadzenia ewentualnych modyfikacji.

Metoda SMART jest zalecaną przez Komisję Europejską metodą przedstawiania wskaźników (skrót pochodzi od angielskich słów: Specific, Measurable, Available, Relevant, Time-bound). Zgodnie z nią dobry wskaźnik powinien być:

- konkretny (wiarygodny) (S) – jednoznaczny i dokładny, czyli szczegółowo opisany i prosto skonstruowany;
- mierzalny (M) – możliwy do pomiaru przy użyciu odpowiednich do tego narzędzi;

⁴⁰ Źródło: „Podręcznik ewaluacji efektów projektów infrastrukturalnych. Czy Twój projekt przyniósł oczekiwane korzyści?” Krajowa Jednostka Oceny Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Warszawa, Marzec 2009 (135-136)

⁴¹ Handbook on common monitoring and evaluation framework, Guidance document, September 2006 (Annex 1 – General guidance; A – Choice and use of indicators)

- dostępny (A) – informacje potrzebne do pomiaru wskaźnika są lub będą dostępne podczas realizacji projektu po akceptowalnym koszcie;
 - trafny (R) – dostosowany do charakteru osi priorytetowej, priorytetu inwestycyjnego oraz oczekiwanych efektów związanych z jego realizacją;
 - określony w czasie (T) – powinien zostać określony termin, w jakim zostanie osiągnięta założona wartość wskaźnika, jak również częstotliwość jego pomiaru.
7. *Matryce logiczne*⁴² posłużą w niniejszym badaniu do oceny spójności wewnętrznej i zewnętrznej projektu RPO WiM oraz oceny stopnia uwzględnienia zasad polityk horyzontalnych w programie. Pierwszym krokiem będzie analiza spójności wewnętrznej zarówno celów i działań oraz priorytetów inwestycyjnych w ramach osi priorytetowych, jak i poszczególnych osi priorytetowych. Następnie przeanalizowana zostanie spójność zewnętrzna założeń i celów RPO WiM (w tym zdefiniowanych w diagnozie wyzwań i potrzeb rozwojowych) z najważniejszymi unijnymi, krajowymi i regionalnymi celami strategicznymi. Ponadto analizie podlegać będzie stopień i zakres uwzględnienia zasad polityk horyzontalnych w poszczególnych kategoriach interwencji. W przypadku oceny spójności, porównanie wykonane zostanie poprzez przypisanie stopnia spójności. Zastosowano cztery kategorie oceny: A – wysoki stopień spójności, B – średni stopień spójności, C – relatywnie niski stopień spójności, N – nie dotyczy.
- W przypadku oceny stopnia uwzględnienia zasad polityk horyzontalnych zastosowano trzy następujące kategorie oceny: A – wysoki stopień uwzględnienia, B – średni stopień uwzględnienia, C – relatywnie niski stopień uwzględnienia.
8. *Model HERMIN gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego* posłużył w niniejszym badaniu do precyzyjnego i wiarygodnego wyizolowania oddziaływania interwencji podejmowanych w ramach RPO WiM na rozwój społeczno-gospodarczy województwa warmińsko-mazurskiego (moduł I, komponent III). Innymi słowy, określone zostanie w sposób ilościowy (skwantyfikowany), w jakim stopniu wartość danego miernika w danym roku może zmienić się tylko i wyłącznie za sprawą realizacji programu operacyjnego. Zastosowanie modelu makroekonomicznego odzwierciedlającego procesy zachodzące w gospodarce województwa warmińsko-mazurskiego jest jedyną metodą umożliwiającą całościową ocenę wpływu RPO WiM uwzględniającą zarówno efekty bezpośrednie interwencji, jak i całość bliższych i dalszych efektów pośrednich (negatywnych i pozytywnych), które nie mogłyby zostać uchwycone przy zastosowaniu innej metody badawczej;
9. *Badanie delfickie* wykorzystywano na każdym etapie badania w celu uzyskania opinii 4 zewnętrznych ekspertów dziedzinowych, niezaangażowanych bezpośrednio w proces ewaluacji Programu, co pozwala spojrzeć na badany problem z nowej perspektywy. Istotną przewagą tej metody w stosunku do tradycyjnych metod z udziałem ekspertów (IDI, panel ekspertów itd.) jest możliwość powtórnego (lub wielokrotnego) zebrania opinii ekspertów na badany temat po pojawieniu się dodatkowych informacji, wyników analiz, ekspertyz, danych statystycznych. Jest to szczególnie ważne przy tak wieloetapowym i złożonym badaniu, jakim jest ewaluacja ex-ante, gdzie po każdym etapie pojawiają się nowe wnioski wpływające

⁴² Źródło: „Podręcznik ewaluacji efektów projektów infrastrukturalnych. Czy Twój projekt przyniósł oczekiwane korzyści?” Krajowa Jednostka Oceny Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Warszawa, Marzec 2009.

w mniejszym lub większym stopniu na różne obszary badawcze. Dodatkowo trzeba mieć na uwadze fakt, że dokumenty krajowe i unijne regulujące zasady realizacji polityki spójności w nowej perspektywie finansowej nie mają jeszcze finalnego charakteru, i w razie zmiany ich treści, nieaktualna może okazać się część założeń przyjętych w ramach Programu, a co za tym idzie – opinie ekspertów wcześniej sformułowane mogą stracić swoją ważność.

10. *Statystyczne metody ilościowe* wykorzystano do oceny realności oszacowania wartości pośrednich i docelowych wskaźników zaproponowanych w projekcie *regionalnego programu operacyjnego*. Wśród planowanych metod należy wyróżnić⁴³: ekonometryczne modele szeregów czasowych – wykorzystywane do opracowania prognoz wskaźników charakteryzujących się dostępnością historycznych szeregów o dobrze znanych własnościach; ekonometryczne modele regresji – wykorzystane do opracowania prognoz wskaźników za pomocą innych zmiennych, które są mocno z nimi skorelowane (np. wielkość konsumpcji zależy od dochodów człowieka i cen artykułów konsumpcyjnych).

Organizacja procesu badawczego jest scharakteryzowana w **ROZDZIALE IV** raportu metodologicznego. Zgodnie z tą częścią – proces realizacji przedmiotowej ewaluacji ex-ante będzie miał charakter partycypacyjny, tzn. ewaluacja prowadzona będzie równolegle z procesem programowania. Wykonawca będzie na bieżąco dokonywał analizy i oceny programu zgodnie z zakresem wskazanym w niniejszym dokumencie. Ewentualne, rekomendowane zmiany w programie wprowadzane będą na bieżąco. Punktem wyjścia dla procesu ewaluacji ex-ante będzie wstępny projekt Programu, który będzie modyfikowany w miarę postępu procesu programowania.

Wykonawca zakłada, że w trakcie realizacji projektu będą pojawiały się nowe informacje, które będą musiały zostać uwzględnione przy pracach nad ostateczną wersją RPO WiM. Będą to różnorodne kwestie, zależne i niezależne od Zamawiającego. Występowanie takich informacji będzie miało również wpływ na harmonogram ewaluacji. Do czynników niezależnych od Zamawiającego zaliczyć można wprowadzenie w życie wytycznych, rozporządzeń i innych dokumentów MliR oraz Komisji Europejskiej. W związku z powyższym przewiduje się możliwość zmian w procesie ewaluacji w sposób, który będzie dostosowany do procesu programowania.

W skład zespołu badawczego weszły następujące osoby: prof. Janusz Zaleski (kierownik badania), prof. Antoni Jeżowski, dr Zbigniew Mogiła, dr Bogdan Nowak, dr Justyna Sokołowska – Woźniak, dr Dariusz Woźniak, Tomasz Korf, Joanna Kudelko, Aleksandra Poproch, Tomasz Wolak, Małgorzata Wysocka, Marta Zaleska.

Proces realizacji oceny ex-ante RPO WiM 2014-2020 realizowano metodą partycypacyjną, wymagającą od Zamawiającego i od Wykonawcy bardzo dużej elastyczności i stałej gotowości do partnerskiej współpracy. W związku z tym wykonawca przewiduje bieżące konsultowanie się z Zamawiającym na poszczególnych etapach realizacji ewaluacji.

Raport końcowy z realizacji badania zawierał następujące elementy: streszczenie raportu nie więcej niż 5 stron w formacie A4, spis treści; wprowadzenie; ogólny opis przebiegu procesu ewaluacji (w tym informacje dotyczące podmiotów zaangażowanych w proces); syntetyczny opis koncepcji badania oraz wybranej i zastosowanej metodologii badania, opis wyników badania, ich analizę i interpretację, (w tym jako osobna część - ogólna ocena projektu Programu); wnioski i powiązane

⁴³ Źródło: Cieślak M. „Prognozowanie gospodarcze. Metody i zastosowania”, wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005 (str.64-179).

z nimi rekomendacje, tabelę wdrażania rekomendacji (zgodnie ze wzorem stanowiącym załącznik nr 2 do SOPZ), aneksy zawierające m.in.: opis zakresu i sposobu uwzględnienia w Programie wniosków i rekomendacji z ewaluacji ex-ante oraz strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (zmiany/usprawnienia Programu), streszczenie raportu metodologicznego, koncepcja procesu ewaluacji Programu, synteza wyników strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, indeks odniesień do wymagań wynikających z art. 48 rozporządzenia ogólnego, szczegółowy opis zastosowanej w badaniu metodologii, narzędzia badawcze zastosowane w ewaluacji (kwestionariusze wywiadów IDI i CAWI), raport z przeprowadzonych wywiadów pogłębionych IDI, raport z przeprowadzonego badania CAWI, listę respondentów, którzy wzięli udział w poszczególnych metodach, listę dokumentów, publikacji i innych materiałów źródłowych, wykorzystanych przy ewaluacji, zestawienia danych zebranych z poszczególnych metod badawczych, transkrypcje lub notatki z przeprowadzonych wywiadów pogłębionych IDI, odpowiedzi respondentów badania CAWI, prezentację multimedialną wyników (w formacie .ppt).

Propozycje prezentacji wyników badania w raporcie końcowym zostały zamieszczone przy opisach poszczególnych metod i technik badawczych. Ewaluator przygotowuje ponadto diagramy obrazujące związki przyczynowo- skutkowe zachodzące pomiędzy poszczególnymi elementami logiki programu, tj. potrzebami, podjętymi działaniami, produktami i rezultatami z uwzględnieniem czynników zewnętrznych (na wzór diagramu z załącznika nr 3 do SOPZ). Wnioski i rekomendacje zostaną przedstawione w formie tabeli wdrażania rekomendacji (zgodnie ze wzorem stanowiącym załącznik nr 2 do SOPZ).

9.2 SYNTEZA WYNIKÓW STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE, ZAKRES I METODYKA PROGNOZY

Postępowanie w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, w którym prognoza oddziaływania na środowisko stanowi zasadniczy element, jest jednym z narzędzi realizacji zasady zrównoważonego rozwoju. Głównym celem sporządzenia prognozy jest ocena potencjalnych i rzeczywistych skutków realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko - Mazurskiego na lata 2014-2020 mogących zaistnieć w środowisku, zaś jej zakres jest zgodny z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r., Nr 199 poz. 1227 ze zm.).

Kluczowym elementem analizy była ocena wpływu projektowanego dokumentu na poszczególne komponenty środowiska (określenie czy planowane w ramach priorytetów inwestycyjnych działania będą neutralne dla środowiska, czy też mogą nieść ze sobą potencjalne oddziaływania pozytywne, negatywne, czy też hamujące, dla takich komponentów środowiska jak: rośliny, zwierzęta, krajobraz, powierzchnia ziemi i gleby, zasoby naturalne, wody powierzchniowe i podziemne, stan atmosfery, zdrowie mieszkańców regionu, dziedzictwo kulturowe i dobra materialne). Zgodnie z najnowszymi wytycznymi KE⁴⁴, Prognoza została wzbogacona o analizy oddziaływania realizacji zadań przewidywanych w ramach projektu Programu na klimat i różnorodność biologiczną (w tym zidentyfikowanie głównych następstw skutków zmian klimatu w perspektywie długookresowej i zaproponowanie działań zarówno ograniczających niekorzystne oddziaływania na klimat, np.: emisja gazów cieplarnianych, jak również działań możliwych do wprowadzenia na poziomie projektów, mających na celu przystosowanie do skutków zmian klimatu). W ramach Prognozy przeprowadzono również analizę dotyczącą wpływu/potencjalnych kolizji realizacji proponowanych typów projektów, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, przy uwzględnieniu lokalizacji projektów na terenie miejskich obszarów funkcjonalnych. Na podstawie skonstruowanych macierzy przeprowadzono również ocenę zgodności Programu z celami środowiska ustanowionymi na szczeblu międzynarodowym, krajowym oraz regionalnym, a także dokonano oceny potencjalnych konfliktów i możliwości wystąpienia oddziaływań skumulowanych. W celu zobrazowania relacji przestrzennych pomiędzy obszarami, na których potencjalnie będą realizowane działania przewidziane w ramach priorytetów inwestycyjnych, a obszarami chronionymi (w tym Natura 2000), zastosowano analizy przestrzenne z wykorzystaniem narzędzi GIS.

PODSTAWOWE TRUDNOŚCI NAPOTKANE PRZY SPORZĄDZENIU PROGNOZY

Na obecnym etapie prac projekt RPO WiM 2014-2020 zawiera ogólne sformułowania dotyczące celów, zakresu osi priorytetowych, rodzaju podejmowanych działań, czy katalogu beneficjentów. W projekcie Programu nie zostały wskazane konkretne przedsięwzięcia oraz miejsce ich realizacji, co było największą trudnością w ocenie potencjalnych oddziaływań negatywnych czy pozytywnych na środowisko, jak również w ocenie oddziaływań skumulowanych. Aby ocena tych oddziaływań była rzetelna, należałoby dysponować informacjami o rodzaju, zakresie, miejscu realizacji czy technologii danego przedsięwzięcia. Biorąc pod uwagę, iż Prognoza powinna mieć przede wszystkim charakter ostrzegawczy, wskazując jakie komponenty środowiska mogłyby ewentualnie podlegać zwiększonej

⁴⁴ Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Strategic Environmental Assessment (2013)

presji w wyniku realizacji Programu, dokonano oceny na wysokim poziomie uogólnienia, przy braku szczegółowych informacji o konkretnych rozwiązaniach technicznych i skali poszczególnych przedsięwzięć. Przy ocenie oddziaływań skumulowanych dysponowano wykazem projektów planowanych do realizacji w ramach RPO WiM 2014-2020 na terenie miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF) Olsztyna, Elbląga i Ełku oraz informacjami na temat potencjalnych inwestycji planowanych do dofinansowania na terenie MOF Olsztyna z innych programów UE⁴⁵. Udostępniona lista potencjalnych przedsięwzięć nie zawierała danych na temat przybliżonego czasu ich realizacji.

W trakcie opracowywania Prognozy posługiwano się najaktualniejszymi dostępnymi danymi i dokumentami, jednak w analizie powiązania projektu RPO WiM 2014-2020 z innymi dokumentami szczebla wojewódzkiego wykorzystano obecnie obowiązujący Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego z 2002 r. Ze względu na trwające prace nad niektórymi dokumentami szczebla krajowego, czy regionalnego nie zostały one uwzględnione w ocenie zgodności, spójności i komplementarności zapisów projektu RPO WiM 2014-2020 z tymi dokumentami np. ustawa o OZE, czy tzw. ustawa krajobrazowa.

GŁÓWNE CELE PROJEKTU RPO WiM I POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI

Projekt RPO WiM 2014-2020 ujmuje swoim zakresem 10 głównych celów tematycznych, które znajdują odniesienie w poszczególnych osiach priorytetowych. Są to:

- Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji;
- Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK;
- Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR);
- Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach;
- Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem;
- Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami;
- Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej;
- Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników;
- Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją;
- Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie.

Cele i działania zawarte w projekcie RPO WiM 2014-2020 uwzględniają zapisy wielu dokumentów szczebla wspólnotowego, krajowego i regionalnego. Dokumenty, uznane za najistotniejsze na etapie formułowania celów Programu, zostały wskazane bezpośrednio w jego treści m.in. w opisie strategii dotyczącej wkładu Programu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz do osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, w tym tabeli obrazującej powiązanie RPO WiM 2014-2020 z celami strategicznymi

⁴⁵ Na podstawie Prognozy oddziaływania na środowisko PO PW 2014-2020, grudzień 2013. Aktualność analizy dotyczącej konkretnych inwestycji przewidzianych do realizacji w ramach MOF Olsztyna opisana w PO PW 2014-2020 nie została potwierdzona ani wykluczona na obecnym etapie, dlatego zdecydowano o wykorzystaniu tych informacji w ramach niniejszej Prognozy, z uwagi na to, że dotyczą potencjalnej możliwości wystąpienia określonych oddziaływań skumulowanych na terenie MOF Olsztyna.

określonymi na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym oraz w formie uzasadnienia dla wyboru określonych priorytetów inwestycyjnych realizujących szeroko pojętą zasadę zrównoważonego rozwoju. Przegląd dokumentów horyzontalnych potwierdza zasadniczą zgodność projektu Programu z nadrzędnymi celami ochrony środowiska, szczególnie związanych z promowaniem efektywności energetycznej, rozwojem OZE i ograniczaniem emisji gazów cieplarnianych oraz racjonalnego wykorzystania zasobów i zapobiegania degradacji środowiska.

RPO WiM 2014-2020 jako dokument o charakterze społeczno-gospodarczym ma pełnić przede wszystkim rolę narzędzia efektywnej dystrybucji środków UE w regionie. Z tej perspektywy sposób ujęcia celów odnoszących się do ochrony środowiska można uznać za wystarczający, szczególnie wobec zadeklarowanego w projekcie Programu założenia weryfikacji planowanych przedsięwzięć w zakresie oddziaływania na środowisko dzięki odpowiednio zdefiniowanym kryteriom oceny.

GŁÓWNE PROBLEMY ŚRODOWISKA NA OBSZARZE OBJĘTYM PRZEWIDYWANYM ODDZIAŁYWANIEM

Zidentyfikowane główne problemy obszarów objętych przewidywanym oddziaływaniem Programu związane są ze środowiskiem i stanowią sumę wypadkową presji antropogenicznej – są to głównie obszary zurbanizowane, gdzie kumulują się liczne oddziaływania związane ze specyfiką aglomeracji miejskich (miejskie obszary funkcjonalne):

- nagromadzenie źródeł emisji do powietrza atmosferycznego: przemysłowych, liniowych oraz z indywidualnych systemów grzewczych powodujące zanieczyszczenie atmosfery pyłami (PM 10 oraz PM 2,5), benzo(a)pirenem;
- bezpośrednie oddziaływanie hałasu i wibracji;
- rozbudowa miast, w tym także w pobliżu obszarów cennych przyrodniczo, co powoduje fragmentację krajobrazu i siedlisk przyrodniczych, powstawanie barier dla migracji zwierząt, płoszenie;
- wtórnym zagrożeniem rozwoju transportu i wzrostu dostępności mobilnej może być zwiększenie presji weekendowej turystyki na podmiejskich obszarach cennych ze względu na zasoby przyrodnicze – lasy i jeziora – wzrost oddziaływania hałasu oraz zaśmiecania terenów wykorzystywanych jako biwakowe, szczególnie istotne znaczenie tego problemu należy odnieść do obszarów Natura 2000 w obrębie lub najbliższym sąsiedztwie MOF.

ODDZIAŁYWANIA POTENCJALNIE POZYTYWNE I MIESZANE

Analiza oddziaływań wpływu poszczególnych działań projektu RPO WiM 2014-2020 na środowisko pozwala wyróżnić 3 zasadnicze typy przedsięwzięć charakteryzujących się zróżnicowanym rodzajem oddziaływania. Do pierwszej grupy zaliczyć można działania, które będą wywierać potencjalnie zarówno potencjalnie pozytywny jak i potencjalnie negatywny wpływ na środowisko. Drugą grupę stanowią typy działań, które w przyszłości będą albo potencjalnie pozytywnie, albo potencjalnie negatywnie oddziaływać na środowisko. W trzeciej grupie znalazły się te typy projektów, których wpływ na środowisko można uznać za neutralny.

Typy projektów, których specyfika będzie generować pozytywne zmiany w środowisku to m.in. wdrażanie systemów zrównoważonego zarządzania energią, czy audyty energetyczne MŚP (PI 4.2 „Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach”), audyty energetyczne dla sektora mieszkaniowego i publicznego, instalacja inteligentnych systemów zarządzania energią w budynkach użyteczności publicznej/wielorodzinnych budynkach mieszkaniowych (PI 4.3 „Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego

zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym”), których realizacja bezpośrednio lub pośrednio będzie wpływać na ograniczanie emisji gazów cieplarnianych. Podobne oddziaływanie można przypisać także projektom dotyczącym zakupu, modernizacji niskoemisyjnego taboru, czy wdrożenia systemów informacji i zarządzania ruchem (PI 4.5 „Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej, multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu”) lub zakup i modernizację taboru kolejowego dla połączeń wojewódzkich (PI 7.4 „Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu”). Potencjalnie pozytywny wpływ na środowisko, w tym również na bezpieczeństwo mieszkańców będą miały działania ukierunkowane na rozwój systemów zintegrowanego monitoringu i ostrzegania, prognozowania zagrożeń i reagowania w sytuacjach nagłego wystąpienia zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii oraz zakup wyposażenia i wzmocnienia służb ratowniczych (PI 5.2 „Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami”). Pozytywnego charakteru oddziaływań spodziewać się można także ze strony projektów polegających na edukacji ekologicznej społeczeństwa (priorytet inwestycyjny 6.4 „Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” oraz zieloną infrastrukturę”). Wśród działań inwestycyjnych, dla których przypisano wyłącznie potencjalnie pozytywne oddziaływanie na środowisko znajduje się m.in./ kompleksowe wsparcie budowy systemów indywidualnych oczyszczania ścieków na terenach zabudowy rozproszonej (PI 6.2 „Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenie wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie”), inwestowanie w niezbędną infrastrukturę związaną z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków, tworzenie miejsc ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime (PI 6.4 „Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” oraz zieloną infrastrukturę”). Większość działań infrastrukturalnych przewidzianych do realizacji w ramach RPO WiM 2014-2020 będzie charakteryzować się „mieszanymi” oddziaływaniami na środowisko (zarówno pozytywne jak i negatywne). Etap realizacji przedsięwzięcia najczęściej związany będzie z potencjalnie negatywnym oddziaływaniem na środowisko, a etap eksploatacji – potencjalnie pozytywnym oddziaływaniem długofalowym, np. PI 4.1 „Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych”, dla którego zakłada się wystąpienie negatywnego oddziaływania związanego z realizacją sieci elektroenergetycznych - sieci dystrybucyjnej i przesyłowej (etap eksploatacji można uznać za pozytywny), Niewykluczone jest jednak do pewnego stopnia jednoczesne oddziaływanie negatywne na etapie eksploatacji, np.: farm wiatrowych na krajobraz oraz klimat akustyczny. PI 4.1 „Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych” ukierunkowany jest w długofalowej perspektywie na poprawę stanu środowiska poprzez przyczynianie się do redukcji emisji gazów cieplarnianych, jak również może stać się impulsem rozwojowym dla obszarów wiejskich, na których rolnictwo jest słabo opłacalne. W ramach osi priorytetowej V Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów będą podejmowane inwestycje ukierunkowane na poprawę stanu środowiska np. racjonalna gospodarka odpadami, ochrona i poprawa stanu

jednolitych części wód poprzez rozwinięcie systemu oczyszczania ścieków (oddziaływanie potencjalnie pozytywne), jednak etap realizacji inwestycji (budowa) może wiązać się z negatywnymi oddziaływaniami (emisja spalin do atmosfery, ingerencja w gleby i wody gruntowe i powierzchniowe oraz naruszanie siedlisk przyrodniczych). Także realizacja działań związanych z infrastrukturą transportową wiązać się będzie z dwojakim rodzajem oddziaływań - na etapie realizacji inwestycji mogą wystąpić potencjalnie negatywne oddziaływania: hałas, wpływ na wody, krajobraz, powierzchnię ziemi i gleby oraz siedliska i faunę (fragmentacja siedlisk, wycinka lasów), a na etapie eksploatacji - pozytywne: skrócenie czasu podróży w wybranych regionach, zmniejszanie liczby wypadków (z udziałem ludzi i zwierząt), zmniejszenie pylenia i emisji zanieczyszczeń do powietrza. Podobne zależności można przypisać inwestycjom związanym z budową infrastruktury społeczno – edukacyjnej. Etap budowy będzie wiązać się z negatywnym oddziaływaniem na najbliższe otoczenie, jednak długofalowe oddziaływanie będzie miało charakter pozytywny, szczególnie na społeczeństwo (zwiększenie dostępu do infrastruktury edukacyjnej, zdrowotnej, kulturalnej).

Skala i charakter oddziaływań zarówno pozytywnych jak i negatywnych poszczególnych typów przedsięwzięć będzie zależeć zarówno od rozmiarów inwestycji, lokalizacji oraz czasu jej trwania.

POTENCJALNE ODDZIAŁYWANIA NEGATYWNE

Projekt RPO WiM 2014-2020 nie przewiduje realizacji przedsięwzięć (typów projektów), które będą charakteryzować się tylko i wyłącznie potencjalnie negatywnym oddziaływaniem na środowisko. Zidentyfikowane w Prognozie potencjalnie negatywne oddziaływania na środowisko związane będą przede wszystkim z etapem realizacyjnym (budowy infrastruktury). Będą one charakterystyczne dla budowy/przebudowy dróg, linii kolejowych, infrastruktury liniowej (sieć wodociągowo-kanalizacyjna, sieć energetyczna), budowy oraz modernizacji obiektów kubaturowych. Zidentyfikowane negatywne oddziaływania związane będą z emisjami zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do atmosfery w związku z użytkowaniem pojazdów ciężkich i maszyn budowlanych, pylenie ze składowanego kruszywa do budowy dróg itp. Prowadzenie prac budowlanych powoduje również zanieczyszczanie powierzchni gleby, zmiany w strukturze gleby, przekształcenia jej profilu, zniszczenie wierzchnich warstw. Negatywnym oddziaływaniem jest także towarzyszący wszelkim pracom budowlano-modernizacyjnym hałas i drgania, na który narażeni są zarówno ludzie jak i zwierzęta (płoszenie). Część inwestycji planowanych do realizacji w ramach Programu związana będzie z koniecznością usunięcia drzew i krzewów, może dojść do zniszczenia cennych siedlisk przyrodniczych, również stanowisk gatunków objętych ochroną (roślin, grzybów i zwierząt). Potencjalnie inwestycje infrastrukturalne (drogi, koleje, infrastruktura przeciwpowodziowa) będą mogły spowodować przecięcie korytarzy migracji zwierząt. Podobnie jak w przypadku oddziaływań pozytywnych, skala i charakter oddziaływań potencjalnie negatywnych będą uwarunkowane rodzajem realizowanych przedsięwzięć, ich lokalizacją, szczególnie względem obszarów cennych przyrodniczo, a także zastosowanymi technologiami.

POTENCJALNE ODDZIAŁYWANIA SKUMULOWANE

W Prognozie zostały opisane oddziaływania oraz ich kumulacje związane z działaniami i przedsięwzięciami podejmowanymi na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, włączając działania i przedsięwzięcia nie objęte projektem RPO WiM 2014 - 2020 na takim poziomie ogólności/szczegółowości, na jakim było to realnie możliwe.

Do projektów niosących największe ryzyko wystąpienia długotrwałych oddziaływań skumulowanych należy zaliczyć większe projekty inwestycyjne, wymagające budowy nowej infrastruktury

(np.: transportowej/sieciowej/energetycznej), których lokalizacja oraz czas wykonywania prac nałożą się na siebie. W przypadku inwestycji podejmowanych na obszarze MOF może nastąpić kumulacja negatywnych oddziaływań realizacji projektów w postaci wzrostu poziomu hałasu, zanieczyszczeń powietrza, czy wykluczeniu powierzchni dostępnej dla mieszkańców.

Duża część przedsięwzięć planowanych w ramach poszczególnych osi priorytetowych nie będzie miała charakteru inwestycyjnego, w związku z czym można je uznać za neutralne dla środowiska, nie powodujące ani pozytywnych, ani negatywnych w skutkach dla środowiska interakcji z pozostałymi przedsięwzięciami. Można wyróżnić również grupę przedsięwzięć, których realizacja będzie niósła oddziaływanie pomijalne dla środowiska. Działaniom związanym z przedsiębiorczością i wdrażaniem prac B+R można przypisać potencjalne neutralne oddziaływanie na środowisko, choć niewykluczone, iż w niektórych przypadkach mogą mieć bezpośrednie oddziaływanie pozytywne (eko-efektywne, eko-innowacyjne).

Pozytywnych oddziaływań skumulowanych w skali województwa można spodziewać się w wyniku realizacji wszelkich przedsięwzięć polegających na podnoszeniu efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach, transporcie miejskim lub budynkach użyteczności publicznej (część inwestycji w tej grupie została sklasyfikowana jako mogąca nieść zarówno pozytywne (długofalowe) oraz negatywne (głównie na etapie budowy - krótkoterminowe) oddziaływanie skumulowane, np. budowa/modernizacja sieci umożliwiających przyłączanie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego). Także realizacja działań dotyczących rozwoju turystyki na obszarach cennych przyrodniczo może nieść skumulowane oddziaływanie pozytywne jak i negatywne.

Rozpatrując długofalowe pozytywne oddziaływanie skumulowane na środowisko i jego ochronę, całą oś priorytetową IV Efektywność energetyczna oraz V Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów, należy uznać za pożądaną z uwagi na działania zmierzające do poprawy stanu środowiska i jego poszczególnych komponentów.

ODDZIAŁYWANIE TRANSGRANICZNE

Zagadnienia związane z transgraniczną oceną oddziaływania na środowisko planowanych do realizacji przedsięwzięć oraz projektów polityk, strategii, planów lub programów porusza Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Analizując projekt RPO WiM 2014-2020 w formie dostępnym na etapie sporządzania niniejszej Prognozy nie można zidentyfikować natury, a w szczególności skali ewentualnych oddziaływań transgranicznych Programu, a prawdopodobieństwo ich wystąpienia będzie silnie zależeć od lokalizacji i skali planowanych przedsięwzięć.

Uwzględniając dokonane w ramach Prognozy analizy, należy uznać, że nie ma konieczności poddawania RPO WiM 2014 – 2020 procedurze postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, a bardziej szczegółowa analiza oddziaływania transgranicznego będzie dotyczyła głównie konkretnych przedsięwzięć i będzie ona możliwa na etapie oceny oddziaływania na środowisko projektów, kiedy znana będzie dokładna lokalizacja i skala działań.

ZMIANY KLIMATU I RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNA

Przedstawione w Prognozie główne problemy związane z ochroną klimatu, przystosowaniem do skutków zmian klimatu oraz ochroną bioróżnorodności, jak i sposoby adaptacji i minimalizacji

niekorzystnych oddziaływań, nie stanowią zamkniętej listy. Można stwierdzić, iż ogół działań planowanych w ramach Programu nie spowoduje wysoce negatywnych czy wręcz hamujących zjawisk oddziaływania na klimat i bioróżnorodność.

Na przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych na skutek planowanych działań bezpośrednio jest ukierunkowana oś priorytetowa IV Efektywność energetyczna. Dodatkowo działania mające na celu rozwój niskoemisyjnych środków transportu, głównie w ramach PI 7.4. „Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu”, mają bezpośrednio na celu ograniczenie emisji gazów cieplarnianych. Działania adaptacyjne do zmian klimatu są bezpośrednio lub pośrednio wskazane w opisach niektórych działań np. PI 5.2 „Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami”, przy czym ograniczają się one do ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałania suszy poprzez m.in. budowę lub remont urządzeń służących retencjonowaniu wód (jazów, zastawek, zbiorników i stopni wodnych) i naturalną retencję wód i terenów zalewowych, zalesienia dla zwiększenia retencji gruntowej. Brak jest natomiast wsparcia innych działań np. z zakresu ochrony przeciwoświejskiej i innych⁴⁶. Biorąc pod uwagę aktualną dyskusję na forum międzynarodowym i unijnym, konieczne jest uwzględnianie aspektów adaptacji do zachodzących zmian klimatu i zjawisk takich jak np. upały czy też ekstremalne opady w realizacji działań inwestycyjnych.

Obszar Polski, w tym województwo warmińsko-mazurskie leży w strefie, w której odnotowywane są często bardzo ekstremalne zjawiska atmosferyczne (jak np.: powodzie, gwałtowne burze, długotrwałe upały i susze oraz pożary lasów), których przyczyną mogą być zachodzące globalnie zmiany dotyczące ocieplenia klimatu, a ich efektem są różnorodne zniszczenia lokalnej infrastruktury. Stąd też konieczne jest uwzględnienie potencjalnych zmian klimatu przy planowaniu lokalizacji przedsięwzięć oraz zachowaniu ich trwałości – w kontekście wytrzymałości na niekorzystne zjawiska atmosferyczne w perspektywie dziesięcioleci. W tym kontekście należy pozytywnie ocenić zapisy Programu uwzględniające zarówno bezpośrednie działania mitygacyjne (oś priorytetowa IV Efektywność energetyczna – PI 4.1 obejmujący produkcję i dystrybucję odnawialnych źródeł energii, 4.2 obejmujący efektywność energetyczną i wykorzystanie OZE w przedsiębiorstwach, 4.3 obejmujący efektywność energetyczną i odnawialne źródła energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym, 4.7 obejmujący wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji, czy 4.5 obejmujący zrównoważony transport miejski) oraz bezpośrednio i pośrednio działania adaptacyjne (PI 4.5 i oraz 5.2).

Biorąc pod uwagę oddziaływanie zapisów Programu w kontekście ochrony bioróżnorodności należy przede wszystkim skupić się na oddziaływaniach projektów transportowych. W większości projektów tego typu negatywne oddziaływanie wiąże się przede wszystkim z koniecznością usunięcia drzew i krzewów (oraz negatywny wpływ na etapie budowy, związany z trwałą zabudową powierzchni biologicznie czynnych, możliwy negatywny wpływ na etapie eksploatacji związany z emisją zanieczyszczeń, hałasem oraz ryzykiem kolizji z udziałem zwierząt). W przypadku projektów

⁴⁶ RDOŚ w Olsztynie w trakcie konsultacji społecznych RPO WiM 2014-2020 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko postuluje rozważenie modyfikacji PRO w zakresie uzupełnienia „inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijanie systemów zarządzania klęskami i katastrofami” o wsparcie innych działań np. z zakresu ochrony przeciwoświejskiej

realizowanych zarówno na obszarach chronionych, jak i na innych cennych przyrodniczo obszarach, termin realizacji prac powinien być dostosowywany do uwarunkowań przyrodniczych. Działaniem minimalizującym negatywne oddziaływania jest także właściwe oznakowanie miejsc szczególnie narażonych na kolizję ze zwierzętami.

W przypadku projektów dotyczących rozwoju infrastruktury turystycznej na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych (rezerваты przyrody, obszary Natura 2000), należy rozważyć wprowadzenie wymogu przedłożenia przez beneficjenta koncepcji organizacji ruchu turystycznego, która zawiera informacje dotyczące:

- dotychczasowej oraz spodziewanej antropopresji, w tym liczby turystów i/lub osób wykorzystujących obszar do celów rekreacji;
- zagrożeń oraz potrzeb związanych z ochroną gatunków i siedlisk występujących na danym obszarze, jak również ich wrażliwości na antropopresję;
- lokalizacji miejsc występowania najbardziej wrażliwych gatunków i/lub siedlisk;
- lokalizacji planowanej infrastruktury turystycznej względem miejsc występowania najbardziej wrażliwych gatunków i /lub siedlisk;
- założeń związanych z prowadzeniem działań informacyjnych.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Podsumowaniem przeprowadzonych w ramach Prognozy analiz jest zbiorcza tabela rekomendacji i zaleceń (tabela 16), w której wyróżniono pięć głównych obszarów związanych z ochroną środowiska, do których odnoszą się aktualne zapisy Programu. Są to:

- Przeciwdziałanie zmianom klimatu: efektywność energetyczna, promocja OZE, zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych;
- Zapobieganie degradacji środowiska, racjonalne wykorzystanie zasobów;
- Rozwój technologii przyjaznych środowisku;
- Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego oraz minimalizowanie ryzyka wystąpienia katastrof i klęsk żywiołowych;
- Ochrona przyrody i zachowanie bioróżnorodności.

W każdym z wymienionych obszarów podsumowano główne wnioski wynikające z analizy zgodności zapisów Programu z celami ochrony środowiska zawartymi w dokumentach wyższego szczebla, wnioski dotyczące kluczowych problemów ochrony środowiska i zagrożeń środowiskowych, oraz wnioski płynące z przeprowadzonej oceny oddziaływania poszczególnych typów projektów na szeroko pojęte środowisko. Ostatnia z wymienionych analiz wzbogacona została w rekomendacje bezpośrednio odnoszące się do możliwości wniesienia ich w ramach uszczegółowienia Programu. Są to rekomendacje dotyczące potrzeby rozszerzenia niektórych uzasadnień opisów działań planowanych w ramach Programu, zwracające bardziej uwagę na aspekt ochrony środowiska, zrównoważonego rozwoju lub podkreślenie roli działań edukacyjnych skierowanych do społeczeństwa (np.: w Programie zabrakło wskazania na potrzebę rozwoju innowacji w odniesieniu do środowiska - w żadnym z zaplanowanych priorytetów i działań w osiach I i III, ani w ramach osi priorytetowych dotyczących bezpośrednio zagadnień środowiskowych, takich jak efektywność energetyczna, transport, nie zapisano celów / działań na rzecz technologii przyjaznych

środowisku). Niektóre rekomendacje dotyczą uzupełnienia katalogu wskaźników (np.: zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR i EFS, PI 4.3). Tabela zawiera również wskazanie podstawowych zaleceń do rozważenia na etapie prac nad uszczegółowieniem Programu – przede wszystkim w odniesieniu do odpowiedniego doboru kryteriów oceny projektów (co ma zasadnicze znaczenie dla wyboru przedsięwzięć, które jako mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, powinny uwzględniać działania adaptacyjne/mitygacyjne w stosunku do środowiska lub zdrowia mieszkańców).

**9.3 INDEKS ODNIESIEN DO WYMAGAŃ WYNIKAJĄCYCH Z ART. 55
ROZPORZĄDZENIA OGÓLNEGO**

Lp.	Wyszczególnienie	Rozdziały w raporcie
1	Analiza wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, przy uwzględnieniu wybranych celów tematycznych i priorytetów oraz potrzeb krajowych i regionalnych	C,D
2	Analiza spójności wewnętrznej proponowanego Programu lub działania i jego związku z innymi istotnymi instrumentami	B6
3	Analiza spójności alokacji zasobów budżetowych z celami Programu	B4, B5
4	Analiza spójności wybranych celów tematycznych, priorytetów i odpowiadających im celów Programów ze wspólnymi ramami strategicznymi, umową partnerską oraz zaleceniami dla poszczególnych państw przyjętymi na podstawie art. 121 ust. 2 Traktatu oraz zaleceniami Rady przyjętymi na podstawie art. 148 ust. 4 Traktatu	C
5	Analiza adekwatności i zrozumiałości proponowanych wskaźników właściwych dla Programu	F
6	Analiza sposobu, w jaki oczekiwane produkty/usługi przyczynią się do osiągnięcia rezultatów	B1
7	Analiza czy wartości docelowe ujęte ilościowo dotyczące wskaźników są realistyczne, przy uwzględnieniu przewidywanego wsparcia z funduszy objętych zakresem wspólnych ram strategicznych	F1
8	Analiza uzasadnienia proponowanej formy wsparcia	B8
9	Analiza adekwatności zasobów ludzkich i zdolności administracyjnych do zarządzania Programem	E1
10	Analiza przydatności procedur monitorowania Programu oraz gromadzenia danych koniecznych do przeprowadzenia ocen	E3, F3
11	Analiza przydatności celów pośrednich wybranych na potrzeby podstawy oceny wykonania	F
12	Analiza adekwatności planowanych środków mających na celu promowanie: - równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz zapobieganie dyskryminacji; - zrównoważonego rozwoju	D
13	Ocena redukcji obciążeń administracyjnych dla beneficjentów	E4

9.4 LISTA DOKUMENTÓW, PUBLIKACJI I INNYCH MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH

- A) Wykaz wszelkich innych materiałów źródłowych (poza wybranymi do desk research).**
- 1) Barca F. (2009). An Agenda for a Reformed Cohesion Policy. A place-based approach to meeting European Union challenges and expectations. Independent Report prepared at the request of Danuta Hübner, Commissioner for Regional Policy.
 - 2) Boyle R. (1997). Evaluating public expenditure Programmes: Determining a Role for Programme Review. CPMR Discussion Paper.
 - 3) Bradley J., Petrakos G. and Iulia Traistaru (2005). Integration, Growth and Cohesion in an Enlarged European Union. Springer Science.
 - 4) Bradley J., Untiedt G., *The COHESION system of HERMIN country and regional models: Description and operating manual*, Muenster 2007.
 - 5) Bradley J., Untiedt G., Zaleski J. *The Economic Return of Cohesion Expenditure for Member States - Final Report Directorate General For Internal Policies Policy Department B: Structural And Cohesion Policies*, the European Parliament's Committee on Regional Development, Brussels, June 2008.
 - 6) Bradley J., Zaleski J., et al., *Modyfikacja modelu ekonometrycznego HERMIN do oceny wpływu funduszy strukturalnych na polską gospodarkę oraz przygotowanie modelu dla polskich regionów (województw). Raport. Regionalny model HERMIN gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego. Podręcznik.*, WARR, Wrocław, listopad 2005.
 - 7) Bradley J., Zaleski J., Tomaszewski P., *Modyfikacja modelu ekonometrycznego HERMIN do oceny wpływu funduszy strukturalnych na polską gospodarkę oraz przygotowanie modelu dla polskich regionów (województw). Raport nr 4. Podręcznik korzystania z udoskonalonego modelu HERMIN*, WARR, Wrocław, czerwiec 2005.
 - 8) Breakwell, Glynis M. and Lynne Millward (1995). Basic evaluation methods. Analysing performance, practice and procedure. Leicester: British Psychological Society.
 - 9) Breuer Christian B. (2012). The Regional Puzzle. How regions and encompassed actors are involved in EU Regional Policy. European Regions.
 - 10) Churski P. (2008) Czynniki rozwoju regionalnego i polityka regionalna w Polsce w okresie integracji z Unią Europejską, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań
 - 11) Cieślak M. „*Prognozowanie gospodarcze. Metody i zastosowania*”, wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
 - 12) Creswell, J.W., Clark V.L. (2010). Designing and Conducting Mixed Methods Research. London: Sage Publications.
 - 13) Domański R. (2012) Ewolucyjna Gospodarka Przestrzenna, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań
 - 14) Evaluating the effects of regional interventions. A look beyond current Structural Funds practice (2012). Ministry of Regional Development. Warsaw.
 - 15) Ferry M., Olejniczak K. (2008). The use of evaluation in the management of EU programmes in Poland. Warsaw: Ernst & Young – Program „Sprawne Państwo”.
 - 16) Fujita M., Krugman P., Venables A. J. (2001) The Spatial Economy- Cities, regions and international trade, The MIT Press Cambridge, Massachusetts, London
 - 17) Gács, J., Bradley J., Kangur A., Lubenets N., *HERMIN: A Macro Model Framework for the Study of Cohesion and Transition*, in: Bradley J., Petrakos, G. and Traistaru, I. (Eds.) Integration, Growth and Cohesion in an Enlarged European Union, ZEI Studies in European Economics and Law, New York: Springer, 2004.
 - 18) Gáková Z., Grigonytė D., Monfort P., *A Cross-Country Impact Assessment of EU Cohesion Policy. Applying the Cohesion System of HERMIN Models*. A series of short papers on regional research and indicators produced by the Directorate-General for Regional Policy, N° 01/2009, Brussels, 2009.

- 19) Hallet, M., Untiedt, G., *The potential and limitations of macroeconomic modelling for the evaluation of the EU Structural Funds illustrated by the HERMIN model for East Germany*, in: Informationen zur Raumentwicklung, 2001.
- 20) *Investing in Europe's future. Fifth report on economic, social and territorial cohesion*. Preliminary version, 2010, Brussels, European Commission. str. 252.
- 21) Kejak, M., Vavra, D., *Modelling the macroeconomic impact of the CSF on the Czech Republic using the HERMIN model: some preliminary results*, CERGE-EI Discussion Paper no1999-27, 1999.
- 22) Linstone, Harold A.; Turoff, Murray red. (2002). *The Delphi Method: Techniques and Applications*. [on line], [dostęp: 16.06.2008]; <http://is.njit.edu/pubs/delphibook/index.html>
- 23) Loo R., (2002) The Delphi Method: a Powerful Tool for Strategic Management. *Policing: An International Journal of Police Strategies and Management* vol. 25 nr 4, s. 762-769.
- 24) Ocena potencjału oraz stanu dotychczasowych prac w ramach jednostek ewaluacyjnych funkcjonujących w Instytucjach Zarządzających oraz Instytucjach Pośredniczących I i II stopnia w ramach NPR 2004 – 2006 i NSRO 2007 – 2013. K. Olejniczak, B. Ledzion, W. Pander, EGO S.C. & CASE Doradcy, 2008.
- 25) OECD Territorial Reviews. Poland, OECD Paris, 2008.
- 26) Podręcznik ewaluacji efektów projektów infrastrukturalnych. Czy Twój projekt przyniósł oczekiwane korzyści? Krajowa Jednostka Oceny. Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Warszawa 2009.
- 27) Regional Policy Challenges. New Issues and Good Practices, OECD, Paris 31 March 2009.
- 28) Reshaping Economic Geography. World Development Report, The World Bank, Washington D.C., 2009.
- 29) Skulmoski, Gregory J.; Hartman, Francis T.; Krahn, Jennifer (2007). The Delphi Method for Graduate Research. *Journal of Information Technology and Education* vol. 6, s. 1-21.
- 30) Strzelecki Z. (2011) „Strategiczne wyzwania Polski a polityka regionalna (wybrane problemy)”, w: M. Kolczyński i P. Żuber, Nowy paradygmat rozwoju – najnowsze trendy i perspektywy polityki regionalnej, MRR, Warszawa
- 31) Stufflebeam D. L., Shinkfield A.J. (2007). *Evaluation, Theory, Models & Applications*. San Francisco.
- 32) Szlachta J. (2011) „Strategiczne programowanie rozwoju regionalnego, w kierunku krajowego systemu myśli strategicznej w sferze polityki regionalnej”, w: M. Kolczyński i P. Żuber, Nowy paradygmat rozwoju – najnowsze trendy i perspektywy polityki regionalnej, MRR, Warszawa
- 33) *The New Programming Period 2000-2006: methodological working papers. Working paper 2. The ex ante evaluation of the Structural Funds interventions.* European Commission, Directorate-General XVI Regional Policy and Cohesion, August 2006.
- 34) *The New Programming Period 2007-2013. Indicative guidelines on evaluation methods: ex ante evaluation. Working document no. 1.* European Commission, Directorate-General Regional Policy, August 2006.
- 35) Właźlak K., 2010, *Rozwój regionalny jako zadanie administracji publicznej*, Oficyna, Warszawa.
- 36) *Zalecenia w zakresie ewaluacji ex-ante programów operacyjnych na lata 2014-2020*, MRR, listopad 2012.

B) Zbiór dokumentów, który zostanie wykorzystany w trakcie badania (desk research):

a) akty prawne:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (projekt oraz jego zmiany uzgadniane w ramach procesu negocjacji),

Projekt sfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i celu „Inwestycje na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 (projekt oraz jego zmiany uzgadniane w ramach procesu negocjacji),
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006 (projekt oraz jego zmiany uzgadniane w ramach procesu negocjacji),
- Ustawa z dn. 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (przy uwzględnieniu nowelizacji planowanej w 2013 r.),

b) dokumenty strategiczne i programowe:

- Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu EUROPA 2020,
- Wspólne Ramy Strategiczne,
- Założenia Umowy Partnerstwa na lata 2014-2020,
- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności (dokument przyjęty przez Radę Ministrów), Warszawa, 05.02.2013 r.
- Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo, Warszawa, wrzesień 2012 r.,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego. Regiony, miasta, obszary wiejskie, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 13 lipiec 2010 r.,
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 13 grudzień 2011 r.,
- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn, czerwiec 2013 r.,
- Regionalna Strategia Innowacyjności Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2010 r.,
- Krajowy Program Reform 2011
- Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020
- Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2007-2013 wraz z jego Uszczegółowieniem.
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013 wraz z jego Uszczegółowieniem.
- Program Polska Wschodnia na lata 2014-2020
- Program Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013

c) analizy, ekspertyzy i dokumenty powiązane z pracami nad projektem Programu:

- Programming Period 2014-2020. Monitoring and Evaluation of European Cohesion Policy. Guidance document on ex-ante evaluation. European Regional Development Fund. European Social Fund. Cohesion Fund – Concepts and Recommendations,
- Zalecenia w zakresie ewaluacji ex-ante programów operacyjnych na lata 2014-2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego,
- Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 - Umowa Partnerstwa – wstępny projekt

- Evidence-based Cohesion Policy and its role in achieving Europe 2020 objectives,
 - Ewaluacja ex-post Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006,
 - Potencjał administracyjny systemu instytucjonalnego Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego,
 - Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (projekt i jego kolejne wersje)
- d) badania ewaluacyjne przeprowadzone na potrzeby RPO Warmia i Mazury na lata 2007-2013, w tym w szczególności rekomendacje z tych badań dotyczące perspektywy finansowej UE 2014-2020 oraz sprawozdania z wdrażania tego programu:
- „Ocena systemu zarządzania i wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013 w zakresie wczesnej identyfikacji barier”,
 - „Ewaluacja systemu wyboru projektów”
 - „Ocena systemu wskaźników Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013”,
 - „Ocena systemu zarządzania i wdrażania RPO WiM”,
 - „Przegląd stanu wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013”,
 - „Odsetek respondentów wyrażających pozytywne opinie nt. interwencji strukturalnych”,
 - „Ewaluacja RPO WiM w kontekście konkurencyjności firm, produktów i usług”,
 - Sprawozdania roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013,
 - „Ocena szacunkowa projektu programu operacyjnego na lata 2007-2013 województwa warmińsko-mazurskiego.”
 - „Wpływ ekonomiczny realizowanych w województwie projektów w ramach Działania 1.4 ZPORR na rozwój regionalny (w tym na poprawę warunków ekonomicznych i atrakcyjności inwestycyjnej) oraz tworzenie stałych miejsc pracy. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego”
 - „Ewaluacja Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020”.
 - „Zakres znajomości zagadnień związanych z funduszami unijnymi przez społeczeństwo Warmii i Mazur”
 - „Badanie potencjału instytucji realizujących zadania Polityki Społecznej w województwie warmińsko-mazurskim”
 - „Ocena trafności i skuteczności działań informacyjno-promocyjnych Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013 w kontekście potrzeb informacyjnych potencjalnych beneficjentów programu oraz zwiększenia aktywności potencjalnych beneficjentów RPO WiM w sięganiu po wsparcie z UE”
 - „Badanie ad-hoc przesunięcia alokacji środków pomiędzy pododdziałaniami 5.1.5 oraz 5.1.6 w ramach V osi priorytetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013”
 - „Ocena możliwości wykorzystania środków Krajowej Rezerwy Wykonania Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013 oraz Komponentu Regionalnego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na rozwój współpracy B + R”
 - „Ocena działań prozatrudnieniowych w województwie warmińsko-mazurskim”

- www.rpo.warmin.mazury.pl
- www.mir.gov.pl

e) badania ewaluacyjne przeprowadzone na potrzeby PO KL 2007-2013 w tym w szczególności rekomendacje z tych badań dotyczące perspektywy finansowej UE 2014-2020:

- „Ocena ośrodków wychowania przedszkolnego utworzonych lub wspartych ze środków finansowych EFS w ramach Poddziałania 9.1.1 PO KL”
- „Prognoza zmian na rynku pracy wynikających z realizacji programów finansowanych z EFRR oraz FS w kontekście planowania wdrażania POKL w województwie warmińsko-mazurskim”
- „Ocena barier i luk prawnych w kontekście efektywnej realizacji wsparcia w ramach EFS”
- „Badanie zdolności absorpcyjnych podmiotów realizujących projekty w ramach PO KL w województwie warmińsko-mazurskim”
- „Możliwości stworzenia regionalnego systemu komercjalizacji badań w oparciu o Joint Action Plan”
- „Ocena działań prozatrudnieniowych w województwie warmińsko-mazurskim”
- „Ocena skuteczności kampanii informacyjno-promocyjnej dotyczącej zasady równości szans płci w ramach PO KL”
- „Zapotrzebowanie na wsparcie w ramach komponentu regionalnego PO KL w kontekście prognozowanej sytuacji na rynku pracy”
- „Przemiany demograficzne i starzenie się społeczeństwa: konsekwencje dla lokalnych rynków pracy w Polsce”
- „Przedsiębiorcy jako odbiorcy wsparcia w ramach Priorytetu VIII na Warmii i Mazurach”
- www.efs.warmia.mazury.pl
- www.mir.gov.pl

f) inne dokumenty programowe, ewaluacje, analizy, badania, ekspertyzy, publikacje naukowe, które dotyczą procesów społeczno-ekonomicznych zachodzących w województwie i kraju.

Obszar Środowisko i zasoby

- Raport o stanie środowiska w województwie warmińsko-mazurskim w 2011 roku, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie, Olsztyn 2012
- Program ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018 oraz Prognozy oddziaływania na środowisko, Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2012
- Raport Gospodarka odpadami komunalnymi, Agencja medialna MM Consultants na zlecenie KSP Legal & Tax Advice, Katowice 2011
- Ekspertyza Paulina Legutko-Kobus, Rozwój infrastruktury ochrony środowiska w latach 2007-2010 w kontekście dotychczasowej realizacji Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015 oraz kluczowych strategii sektorowych, Warszawa 2011
- Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2016, Olsztyn 2012 r.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy;

Projekt sfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

- Dyrektywa 99/31/WE w sprawie składowania odpadów (Dz.U. L 182, 16.07.1999)
- Ramowa Dyrektywa Wodna (dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej);
- przepisy dotyczące promowania ponownego wykorzystania i recyklingu, zgodnie z art. 11 dyrektywy 2008/98/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylającej niektóre dyrektywy oraz dyrektywa 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko
- Strategia rozwoju turystyki w Województwie Warmińsko-Mazurskim, Olsztyn 2010
- Program Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2012-2015, Olsztyn 2011
- Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej,
- Strategia UE adaptacji do zmian klimatu (2013)
- VI Program działań na rzecz środowiska. Cele, zadania i priorytety na lata 2007-2013 z perspektywą do roku 2020
- VII Program działań na rzecz środowiska (7EAP) – priorytety polityki ochrony środowiska w UE do roku 2020 (projekt)
- Europejska Konwencja Krajobrazowa
- Nasze ubezpieczenie na życie – nasz kapitał naturalny - strategia różnorodności biologicznej UE do 2020 r.
- Biała księga: Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)
- Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014
- Aktualna wersja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych
- Strategia redukcji emisji gazów cieplarnianych w Polsce do roku 2020
- Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020
- Projekt Polityki wodnej państwa do roku 2030
- www.ekoinfo.pl

Obszar Energetyka

- Polityka Energetyczna Polski do 2030 roku
- Społeczny raport regionalny o energetyce przyjaznej środowisku w województwie warmińsko-mazurskim, Olsztyn 2012
- Zaprzelski Z., Ocena zasobów energii geotermalnej i możliwości jej wykorzystania w województwie warmińsko – mazurskim, Olsztyn, 2006 rok
- Energetyka ciepła w liczbach -2011, URE, Warszawa, wrzesień 2012, www.ure.gov.pl
- Rocznik statystyczny województw 2013
- Województwo warmińsko-mazurskie w liczbach 2013
- Bank Danych Lokalnych

- www.rynek-energii-elektrycznej.cire.pl
- Zużycie paliw i nośników energii w 2012 r., GUS, Warszawa 2013
- Określenie potencjału energetycznego regionów Polski w zakresie odnawialnych źródeł energii - wnioski dla Regionalnych Programów Operacyjnych na okres programowania 2014-2020, Praca zbiorowa, Warszawa 2011
- Paweł Dąbrowski, Potencjał OZE w Polsce – geotermia 2010,[Dokument elektroniczny]
- Energetyka ciepła w liczbach - 2011, www.ure.gov.pl, wrzesień 2012, [Dokument elektroniczny], Tryb dostępu: http://ure.gov.pl/portal/pl/509/4859/Energetyka_ciepna_w_2011_r__Raport_Prezesa_URE.html, z dn.14.02.2014
- Michał Adam Leśniewski, 2013, *Ekorozwojowe źródła konkurencyjności gmin w Polsce*, CeDeWu, Warszawa.
- J. Popczyk, 2011, *Energetyka rozproszona od dominacji energetyki w gospodarce do zrównoważonego rozwoju, od paliw kopalnych do energii odnawialnej i efektywności energetycznej*, Polski Klub Ekologiczny Okręg Mazowiecki, Warszawa.
- Ernst & Young, Polskie Stowarzyszenie Energetyki Wiatrowej, European Wind Energy Association, 2012, *Wpływ energetyki wiatrowej na wzrost gospodarczy w Polsce*, Warszawa.
- Instytut Energetyki Odnawialnej, 2012, *Małoskalowe odnawialne źródła energii i mikroinstalacje. Kolektory słoneczne, systemy fotowoltaiczne, małe elektrownie wiatrowe*, Fundacja im. Heinricha Bölla, Warszawa.
- Dorota Niedziółka (red.), *Zielona Energia w Polsce*, 2012, CeDeWu, Warszawa
- Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2010, *Innowacje w sektorze przemysłu energii odnawialnych – jak to robią w innych państwach Europy?*, Warszawa.
- Główny Urząd Statystyczny, 2013, *Efektywność wykorzystania energii w latach 2001-2011*, Warszawa.
- European Court of Auditors, 2012, *Cost- effectiveness of cohesion policy investments in energy efficiency*, Special Report no 21/2012.
- Raport BuildDesk Analytics, 2011, *Stan energetyczny budynków w Polsce*, Warszawa.
- P. Pawlak, M. Zaborowski, *Raport o nowych budynkach w Polsce budowanych w latach 2010–2012. Budynki jednorodzinne, wielorodzinne*, [w:] Instytut Ekonomii Środowiska, 2013, *Efektywność Energetyczna w Polsce- Przegląd 2012. Budynki*, Kraków.
- Instytut Energetyki Oddział Gdańsk, Jednostka Badawczo Rozwojowa, 2010, *Studium wdrożenia inteligentnego pomiaru energii elektrycznej w Polsce*, Polskie Towarzystwo Przesyłu i Rozdziału Energii Elektrycznej, Gdańsk.
- H. van Essen, B.Kampman, *Impacts of Electric Vehicles- Summary Report*, 2011, European Commission.
- ECORYS Polska, 2012, *Poprawa efektywności energetycznej transportu w Polsce – analiza dostępnych środków i propozycje działań*, Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Warszawa.

Obszar Innowacyjność

- Regionalna Strategia Innowacji Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2004.
- Wykorzystanie technologii informacyjno-(tele)komunikacyjnych w przedsiębiorstwach i gospodarstwach domowych w 2012 r., GUS

- Badanie wpływu informatyzacji na działanie urzędów administracji publicznej w Polsce w 2011 roku, MSWiA
- Matusiak K.B. [red.], *Ośrodki Innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2012*, Seria Innowacje, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Łódź/Warszawa 2012.
- KPMG, *Współpraca firm z sektorem edukacji – raport z badania*, Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych „Lewiatan”, Warszawa 2010.
- Mackiewicz M., Pollock R., Fabrowska P., *Regional innovative potential and development strategies: the case of Poland* [w:] Molle W. Djarova J. [red.] *Enhancing the effectiveness of innovation*, Edward Elgar Publishing Limited, 2009
- Przeglądy terytorialne OECD, OECD i Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Paryż-Warszawa 2009.
- *Analiza porównawcza innowacyjności regionów w Polsce w oparciu o metodologię European Innovation Scoreboard*, Instytut Technologii Eksploatacji Państwowy Instytut Badawczy, Radom 2008.
- Markowska M., *Innowacyjność regionów Polski na tle regionów UE (w świetle mierników European Innovation Scoreboard)*, Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, Wrocław 2007.
- Guzik R., *Przestrzenne zróżnicowanie potencjału innowacyjnego w Polsce* [w:] Górzyński M., Woodward R. [red.] *Innowacyjność polskiej gospodarki*, Zeszyty Innowacyjne 2, CASE – Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 2004.

Obszar Przedsiębiorczość

- Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010–2011, PARP, 2012
- Kierunki rozwoju funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2009-2013, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2009
- European Commission, *Entrepreneurship 2020 Action Plan*, COM (2012) 795, 09/01/2013
- Matusiak K.B. [red.], *Ośrodki Innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2012*, Seria Innowacje, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Łódź/Warszawa 2012.
- *Czarna lista barier dla rozwoju przedsiębiorczości 2012*, Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych „Lewiatan”, Warszawa 2012.
- European Commission, *Eurobarometer on Entrepreneurship – Entrepreneurship in the EU and beyond*, Brussels 2012.
- *Przedsiębiorcy kontra procedury – organizacja naboru i oceny projektów przedsiębiorców w 16 Regionalnych Programach Operacyjnych*, Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych „Lewiatan”, Warszawa 2011.
- European Commission, *Minimalising regulatory burden for SMEs. Adapting EU regulation to the needs of micro-enterprises*, COM (2011) 803, 23/11/2011
- Banerski G. Gryzik A., Matusiak K. B., Mażewska M., Stawasz E., *Przedsiębiorczość akademicka (rozwój firm spin-off, spin-out) - zapotrzebowanie na szkolenia służące jej rozwojowi* - raport z badania, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2009
- Górzyński M., Pander W., Koć P., *Tworzenie związków kooperacyjnych pomiędzy MSP oraz MSP i instytucjami otoczenia biznesu*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2006.

Obszar Transport i komunikacja

- Transport. Wyniki działalności w 2012r., GUS, Warszawa 2013

- Rocznik Statystyczny Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Urząd Statystyczny w Olsztynie, 2013.
- Biała księga Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu – dążenie do osiągnięcia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu, Bruksela, dnia 28.3.2011 KOM(2011) 144 wersja ostateczna, http://europa.eu/documentation/official-docs/white-papers/index_pl.htm
- Województwo warmińsko-mazurskie Plan zagospodarowania przestrzennego, Olsztyn 2002
- Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku, MTBiGM, Warszawa 2013
- Raport Polska 2011: Gospodarka-Społeczeństwo -Regiony, MRR, Warszawa 2011
- Komornicki T., Rosik P., Stępnia M., b.d., Dostępność transportowa w Polsce Wschodniej, Warszawa 2011.
- Komornicki T., Rosik P., Stępnia M., Symulacja wskaźnika międzygałęziowej dostępności transportowej (WMDT) na terytorium Polski do roku 2020, 2012.
- Rosik P., Komornicki T., Stępnia M., Ocena wpływu projektów drogowych realizowanych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych na zwiększenie dostępności transportowej województw, 2013.
- Rosik P., Komornicki T., Stępnia M., Monitoring spójności terytorialnej gmin w skali krajowej i międzynarodowej w latach 1995-2030 (w tym monitoring zmian dostępności w latach 2004-2006 i 2007-2013 oraz według zapisów KPZK 2030, 2012.)
- Funkcjonowanie rynku transportu kolejowego w Polsce w 2010 roku, Urząd Transportu Kolejowego, Warszawa 2011.

Obszar Włączenie społeczne

- Projekt Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego Olsztyn, listopad 2012 r.
- Regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej w województwie warmińsko-mazurskim na lata 2011-2015, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego Olsztyn, listopad 2011r.
- Warunki życia ludności w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2010-2012, Urząd Statystyczny w Olsztynie, 2013.
- Europejska Agenda Cyfrowa. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Europejska agenda cyfrowa (COM(2010) 245 wersja ostateczna/2 z 26.8.2010); Dokument roboczy służb Komisji: Digital Agenda Scoreboard (SEC(2011) 708 z 31.5.2011). Konkluzje Rady ds. Transportu, Telekomunikacji i Energii w sprawie Europejskiej agendy cyfrowej (dok. 10130/10 z 26 maja 2010 r.)
- Ogólne wytyczne polityk gospodarczych państw członkowskich Unii dotyczące tworzenia warunków dla powstawania miejsc pracy, Zalecenie Rady (2010/410/UE) z dnia 13 lipca 2010 r., Dz.U. L 191 z 23.7.2010 oraz Zalecenia Komisji z dnia 3 października 2008 r. w sprawie aktywnej integracji osób wykluczonych z rynku pracy (Dz.U. L 307 z 18.11.2008, s. 11).
- Raport Cyfrowa Gospodarka – Raport Kluczowe trendy rewolucji cyfrowej, red. D. Batorski Warszawa 2012
- Diagnoza społeczna 2011. Warunki i jakość życia mieszkańców, praca zbiorowa pod redakcją J. Czapski, T. Panek. Warszawa 2012

Projekt sfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

- Raport Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych. Raport z badania 2010, J. Herbst, J. Przewłocka. Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2011
- Dr hab. Ryszard Szarfenberg, Nowy priorytet EFS – promowanie włączenia / integracji społecznej i zwalczanie ubóstwa, Ekspertyza dla MRR, Warszawa 2012
- Dr hab. Ryszard Szarfenberg, Nowy priorytet EFS – promowanie włączenia / integracji społecznej i zwalczanie ubóstwa, Ekspertyza dla MRR, Warszawa 2012

Obszar Edukacja

- Raport o stanie edukacji 2010. Społeczeństwo w drodze do wiedzy. Praca zbiorowa pod redakcją M. Siergiejuk i N. Skipietrow, Warszawa 2011
- Kształcenie ustawiczne w aspekcie publicznych służb zatrudnienia w województwie warmińsko-mazurskim w 2012 r., Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie
- <http://www.up.gov.pl/index.php?id=171>
- Raport Społeczeństwo informacyjne w liczbach, praca zbiorowa pod redakcją Violetta Szymanek, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2012
- Diagnoza społeczna 2011. Warunki i jakość życia mieszkańców, praca zbiorowa pod redakcją J. Czapski, T. Panek. Warszawa 2012
- Analiza porównawcza województw w kontekście realizacji celów POKL 2007-2013, MRR, Warszawa 2012
- Raport Bilans Kapitału Ludzkiego w Polsce. Raport podsumowujący pierwszą edycję badań realizowaną w 2010 roku, PARP, Warszawa 2011
- Raport badania ankietowe w ramach badania ewaluacyjnego pn. Ewaluacja stopnia osiągania wskaźników Priorytetu IX PO KL Działania 9.2 Podniesienie jakości i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego, Agrotec Polska, Warszawa 2011
- dr Beata Mazurek – Kucharska, Szkolnictwo zawodowe. Kondycja – potencjał – potrzeby, Warszawa 2011
- Młodzież wchodząca na rynek pracy: aspiracje – szanse – praktyka, PSDB, Warszawa 2012
- Badania efektywności kształcenia ustawicznego i zapotrzebowania na kształcenie ustawiczne, Laboratorium Badań Społecznych w Warszawie, 2012.
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego do 2020 roku, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Warszawa, czerwiec 2013 r.
- Badanie funkcjonowania systemu kształcenia zawodowego w Polsce, MEN 2011
- Foresight kadr nowoczesnej gospodarki 2020 pod redakcją K. Matusiaka, J. Kucińskiego, A. Gryzik, PARP Warszawa 2009.
- Jakich pracowników potrzebują polscy pracodawcy? – PARP 2012 i inne opracowania w ramach Bilans kapitału ludzkiego

Obszar Rynek Pracy

- Strategia Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich w Województwie Warmińsko-Mazurskim do 2020 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, 2006.
- Rynek pracy w województwie warmińsko-mazurskim w 2011 r.
- <http://www.up.gov.pl/index.php?id=171>

Projekt sfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

- Efektywność podstawowych programów promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji bezrobotnych finansowanych z Funduszu Pracy w województwie warmińsko – mazurskim w latach 2010 – 2011, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, 2012.
- Bierni czy aktywni. Sytuacja osób powyżej 45 – tego roku życia na rynku pracy województwa warmińsko – mazurskiego, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, grudzień 2008.
- Rola małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce województwa warmińsko – mazurskiego, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, listopad 2009.
- Bariery zatrudnialności osób młodych na Warmii i Mazurach –badanie pilotażowe, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, 2013.
- Badania lokalne Powiatowych Urzędów Pracy, grudzień 2009 <http://www.up.gov.pl/index.php?id=391>
- Broniatowska P., Gajewski P., Rogut A., 2011, Rynek pracy województw Polski Wschodniej, Warszawa
- Górniak J. (red) 2013 Młodość czy doświadczenie? Kapitał ludzki w Polsce, Raport podsumowujący III edycję badań Bilans Kapitału Ludzkiego / BKŁ z 2012 roku, PARP
- Górniak J. (red) 2012, Kompetencje jako klucz do rozwoju Polski, Raport podsumowujący drugą edycję badań realizowaną w 2011 r., PARP
- Bilans Kapitału Ludzkiego, Raport podsumowujący pierwszą edycję badań realizowaną w 2010 r., PARP 2011
- European Commission, Eurobarometer on Entrepreneurship – Entrepreneurship in the EU and beyond, Brussels 2012.
- System transferu technologii i komercjalizacji wiedzy w Polsce– motory i bariery., PARP 2010

Obszar Polityka Miejska

- M. Czornik, *Miasto. Ekonomiczne aspekty funkcjonowania. Wydanie II rozszerzone*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, 2008
- L. Mierzejewska, *Rozwój zrównoważony miasta*, Wydawnictwo naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2010
- S. Kozłowski, A. Wojnarowska, *Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich. Zagadnienia teoretyczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2011.
- (red.) J. Pruchla, *Raport o systemie ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce po roku 1989*, Warszawa 2009
- T. Marszał, B. Bartosiewicz, *Kierunki i uwarunkowania rozwoju małych miast z perspektywy 20 lat transformacji. Studium przypadków*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2011
- *Założenia krajowej polityki miejskiej do roku 2020. Projekt*, Warszawa, 20/07/2012

f) bazy danych:

- Ameco http://ec.europa.eu/economy_finance/ameco/user/serie/SelectSerie.cfm
- Bank Danych Lokalnych http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks
- Eurostat http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database
- Główny Urząd Statystyczny <http://www.stat.gov.pl/gus>
- Urząd Statystyczny w Olsztynie http://www.stat.gov.pl/olsz/index_PLK_HTML.htm

9.5 ZESTAWIENIE DANYCH ZEBRANYCH Z POSZCZEGÓLNYCH METOD BADAWCZYCH

ZESTAWIENIE ZIDENTYFIKOWANYCH PROBLEMÓW ROZWOJOWYCH (WYZWAŃ ROZWOJOWYCH) Z CELAMI TEMATYCZNYMI I CELAMI SZCZEGÓŁOWYMI PRIORYTETÓW INWESTYCYJNYCH RPO WIM 2014-2020.

Problemy rozwojowe (wyzwania rozwojowe) ⁴⁷	Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych
<ul style="list-style-type: none"> Niski poziom rozwoju gospodarczego widoczny w wartościach wskaźników ekonomicznych (np. PKB, WDB, Produkcja sprzedana przemysłu), Niska przedsiębiorczość mieszkańców regionu Mała atrakcyjność regionu dla inwestorów zagranicznych (niska dostępność komunikacyjna i rynków zbytu oraz niska jakość kapitału ludzkiego) Niedostateczna aktywność podmiotów gospodarczych regionu na rynkach zagranicznych Słabo rozbudowana sieć instytucji otoczenia biznesu i niewystarczająca jakość oferowanych przez nie usług Niewystarczające nakłady inwestycyjne, nakłady na B+R i nakłady na działalność innowacyjną oraz mały udział przedsiębiorstw innowacyjnych i współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej Lokalna skala wprowadzanych przez firmy innowacji Mała liczba jednostek prowadzących działalność B+R Słaba współpraca przedsiębiorstw z jednostkami naukowymi B+R Niewielki odsetek przedsiębiorstw prowadzących szkolenia dla pracowników w celu stymulacji kreatywności i nowych pomysłów Mała liczba zgłoszonych wynalazków oraz udzielonych patentów Niewystarczająca liczba osób stanowiących zasoby ludzkie dla nauki i techniki (HRSTC) Niska wartość aparatury naukowo-badawczej regionu w całości aparatury naukowo-badawczej na terenie kraju, Brak laboratoriów z akredytacją Polskiego Centrum Akredytacji, a oferta istniejących nie jest dostosowana do potrzeb rynku (potrzeba inwestycji w wyposażenie laboratoryjne i aparaturę 	Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur	Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	Zwiększenie wykorzystania wyników działalności B+R w gospodarce
			Wzrost innowacyjności firm działających w obszarach inteligentnych specjalizacji
			Poprawa przedsiębiorczości w województwie warmińsko-mazurskim
			Poprawa atrakcyjności gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego na rynkach krajowych i międzynarodowych
			Unowocześnienie przedsiębiorstw w województwie warmińsko-mazurskim
		Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	Wspieranie zdolności MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji

⁴⁷ Zidentyfikowane na podstawie zapisów dokumentu „Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2014-2020 – Diagnoza”, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2014.

Problemy rozwojowe (wyzwania rozwojowe) ⁴⁷	Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych
<p>jednostek naukowych)</p> <ul style="list-style-type: none"> Mała w stosunku do pozostałych województw liczba osób aktywnych zawodowo i najniższy w kraju współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia, Jedna z najwyższych w kraju stopa bezrobocia, Słaba dostępność placówek wychowania przedszkolnego oraz najniższy w kraju udział dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym Wciąż niepełna transformacja metod kształcenia, słaby rozwój umiejętności kluczowych dla współczesnego rynku pracy, Niska zdawalność egzaminów gimnazjalnych i maturalnych, Poziom kształcenia zawodowego odbiegający od wyzwań współczesnej gospodarki, Niedopasowanie lub zdezaktualizowanie wiedzy i umiejętności nauczycieli w obszarze kształcenia praktycznego, Niedostosowanie infrastruktury szkół do rzeczywistych potrzeb, Duży udział osób przedwcześnie kończących naukę, Najniższy w kraju udział osób dorosłych w kształceniu ustawicznym, edukacji, szkoleniach aktywności związanej z podnoszeniem swoich kwalifikacji zawodowych czy innych umiejętności, Malejąca z roku na rok liczba studentów uczelni wyższych (trend ogólnokrajowy), Niski udział studentów kierunków technicznych 	Kadry dla gospodarki	Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	<p>Poprawa jakości edukacji na terenie województwa warmińsko-mazurskiego</p> <p>Podniesienie umiejętności i kwalifikacji kadr regionalnej gospodarki</p> <p>Dostosowanie wysokiej jakości kształcenia zawodowego do potrzeb gospodarki regionu</p>
<ul style="list-style-type: none"> Stosunkowo niski udział gospodarstw domowych i przedsiębiorstw wyposażonych w komputer z dostępem do Internetu, Niewystarczające wykorzystanie Internetu przez przedsiębiorstwa w kontaktach z administracją oraz do prowadzenia, rozwoju i poprawy efektywności działalności gospodarczej, Mała otwartość na TIK oraz słabe umiejętności w zakresie korzystania z TIK, Słaby poziom rozwoju e-usług publicznych w regionie (e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury, e-zdrowia) 	Cyfrowy region	Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	<p>Zwiększenie wykorzystania i jakości nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w gospodarce województwa</p> <p>Zwiększenie wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w podmiotach świadczących usługi publiczne</p>
<ul style="list-style-type: none"> Brak samowystarczalności w produkcji energii elektrycznej i konieczność importowania, przy jednoczesnym wysokim udziale OZE w produkcji energii elektrycznej, 	Efektywność energetyczna	Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	<p>Zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w ogólnym bilansie energetycznym regionu</p> <p>Zwiększenie efektywności w przedsiębiorstwach poprzez</p>

Problemy rozwojowe (wyzwania rozwojowe) ⁴⁷	Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych
<ul style="list-style-type: none"> Zły stan infrastruktury energetycznej uniemożliwiający odbiór wytworzonej energii z OZE, Niska efektywność energetyczna i mały udział OZE w wytwarzaniu energii elektrycznej i ciepła, Emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do atmosfery, Wysoka energochłonności sektora publicznego i prywatnego, Znacząca część budynków mieszkalnych wybudowana w przestarzałych technologiach, Infrastruktura instytucji publicznych niespełniająca wymagań techniczno-budowlanych w zakresie ochrony przed utratą ciepła i energooszczędności, Niewystarczający stopień wykorzystywania w regionie kogeneracji do wytwarzania energii elektrycznej i ciepła, Zanieczyszczenie powietrza w miastach w wyniku spalania paliw stałych i emisji spalin przez samochody, Skutki nadmiernej kongestii w miastach w wyniku presji transportu drogowego, Energochłonny i przestarzały tabor komunikacji miejskiej 			ograniczenie strat i zużycia energii
			Wzrost efektywności energetycznej budynków mieszkalnych oraz użyteczności publicznej
			Poprawa zrównoważonej mobilności mieszkańców w miastach województwa i ich obszarach funkcjonalnych
			Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń oraz gazów cieplarnianych do atmosfery poprzez wytwarzanie energii w wysokosprawnej kogeneracji
<ul style="list-style-type: none"> Potrzeba dalszej realizacji prac wynikających z Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami (WPGO). Do najważniejszych wyzwań zaliczyć można uzupełnienie istniejącego systemu gospodarki odpadami poprzez stworzenie systemu zbiórki oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych, Niski w porównaniu z innymi województwami udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej, Zróżnicowanie przestrzenne w dostępie do sieci kanalizacyjnej, Potrzeby w zakresie wsparcia budowy przydomowych lub przyzakładowych oczyszczalni ścieków (ze względu na rozproszoną budowę), Potrzeby w zakresie modernizacji oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej, Dekapitalizacja znacznej części obiektów zabytkowych spowodowana wieloletnimi zaniedbaniami, w szczególności w okresie powojennym, Zbyt małe wsparcie przeznaczone na kulturę, brak odpowiedniej bazy do organizowania imprez, słaby stan techniczny i funkcjonalny obiektów kultury, brak strojów regionalnych czy 	Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów	Zachowanie i ochrona środowiska przyrodniczego oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	Poprawa gospodarki odpadami w województwie
			Więcej oczyszczonych ścieków i lepsza jakość wody
			Zmiana pasywnej filozofii ochrony dziedzictwa kulturowego regionu
			i wykorzystanie instytucji kultury do budowy tożsamości regionalnej
		Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych dla wzrostu konkurencyjności województwa
			Wzrost bezpieczeństwa regionu poprzez zapobieganie i zarządzanie ryzykiem wystąpienia klęsk żywiołowych i katastrof ekologicznych

Problemy rozwojowe (wyzwania rozwojowe) ⁴⁷	Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych
<p>instrumentów muzycznych,</p> <ul style="list-style-type: none"> Zagrożenia środowiska przyrodniczego: zagrożenia wód powierzchniowych i podziemnych (w szczególności ścieki), zagrożenia powietrza (głównie spaliny, pyły, gazy cieplarniane i freony), zagrożenia powierzchni ziemi (głównie eksploatacja kopalin, pestycydy i środki ochrony roślin, nielegalne oraz niewłaściwe zabiegi melioracyjne i nieumiejętne przekształcanie naturalnej szaty roślinnej), zagrożenia różnorodności biologicznej (głównie postępująca urbanizacja i zagospodarowanie kraju, postępująca synantropizacja fauny i flory, genetyczna modyfikacja gatunków i ich uwalnianie do środowiska, intensyfikacja rolnictwa, powstawanie barier dla migracji zwierząt, czy też rozprzestrzenianie się inwazyjnych gatunków obcych), zagrożenia hałasem (głównie hałas komunikacyjny drogowy, kolejowy, lotniczy, instalacyjny – przemysłowy, itp.), promieniowanie, Żuławy Elbląskie – teren o znaczącym stopniu zagrożenia powodziowego, Znaczące potrzeby regionu w zakresie inwestycji w małą retencję, Potrzeba działań w zakresie oceny ryzyka powodziowego, wyznaczenia wszystkich obszarów zalewowych, przygotowania planów zarządzania ryzykiem powodziowym, utrzymania, modernizacji, remontów i rozbudowy infrastruktury przeciwpowodziowej oraz budowy i modernizacji dróg dojazdowych do obiektów osłony przeciwpowodziowej. 			
<ul style="list-style-type: none"> Dekapitalizacja znacznej części obiektów zabytkowych spowodowana wieloletnimi zaniedbaniami, w szczególności w okresie powojennym, Zbyt małe wsparcie przeznaczone na kulturę, brak odpowiedniej bazy do organizowania imprez, słaby stan techniczny i funkcjonalny obiektów kultury, brak strojów regionalnych czy instrumentów muzycznych, 	Kultura i dziedzictwo	Zachowanie i ochrona środowiska przyrodniczego oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	Ochrona, zachowanie i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych.
<ul style="list-style-type: none"> Najmniej dróg publicznych o twardej nawierzchni na 100km2 w kraju, Zły stan infrastruktury drogowej, Duża liczba wypadków drogowych i znaczna liczba ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych, Region należący do obszarów o najmniejszej dostępności 	Infrastruktura transportowa	Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	<p>Poprawa dostępności i wewnętrznej spójności oraz przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych w województwie warmińsko-mazurskim</p> <p>Funkcjonalny system żeglugi na śródlądowych drogach wodnych województwa</p> <p>Stworzenie realnej i konkurencyjnej alternatywy wobec ruchu kołowego i poprawa standardów regionalnych przewozów</p>

Problemy rozwojowe (wyzwania rozwojowe) ⁴⁷	Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych
<p>komunikacyjnej w Europie,</p> <ul style="list-style-type: none"> Energochłonny i przestarzały tabor komunikacji miejskiej, Zanieczyszczenie powietrza w miastach w wyniku spalania paliw stałych i emisji spalin przez samochody, Skutki nadmiernej kongestii w miastach w wyniku presji transportu drogowego, Niższy niż średni dla kraju wskaźnik linii kolejowych eksploatowanych, Zły stan infrastruktury kolejowej i obiektów inżynierskich, Niska prędkość przejazdów koleją, Niespójny system transportu wodnego, Zły stan infrastruktury hydrotechnicznej oraz potrzeby remontów i modernizacji linii brzegowej kanałów żeglownych, nadbrzeża w miastach, w których zlokalizowane są porty żegluga śródlądowej 			<p>pasażerskich</p>
<ul style="list-style-type: none"> Znaczące problemy związane z bezrobociem i emigracją, W zaniedbanych częściach miast (zniszczona zabudowa, dekapitalizacja infrastruktury technicznej, w tym transportowej) i na terenach blokowisk skoncentrowały się negatywne zjawiska społeczne (np. niska aktywność gospodarcza i zawodowa, bezrobocie, natężenie zjawisk patologicznych. Stąd konieczna jest realizacja wieloletnich, kompleksowych i zintegrowanych działań rewitalizacyjnych w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, obejmująca najbardziej potrzebujące społeczności lokalne bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych). Mała w stosunku do pozostałych województw liczba osób aktywnych zawodowo i najniższy w kraju współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia 	Obszary wymagające rewitalizacji	Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	<p>Poprawa jakości obszarów problemowych dla włączenia społeczności je zamieszkujących</p>
<ul style="list-style-type: none"> Na 116 gmin województwa warmińsko-mazurskiego 68 to obszary, których mieszkańcy mają trudności z dostępem do podstawowych usług publicznych, Gorszy niż średni w kraju dostęp do leczenia szpitalnego, Deficyty kadry medycznej, Deficyty nowoczesnej aparatury i sprzętu medycznego, Rzadsze niż średnio w kraju korzystanie z usług i infrastruktury medycznej, Wysoki wskaźnik zgonów w regionie, 	Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych	<p>Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją</p> <p>Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie</p>	<p>Podniesienie jakości i skuteczności usług zdrowotnych i socjalnych</p> <p>Podniesienie jakości i dostępności oferty edukacyjnej i szkoleniowej poprzez rozwój niezbędnej infrastruktury</p>

Problemy rozwojowe (wyzwania rozwojowe) ⁴⁷	Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych
<ul style="list-style-type: none">• Znaczna zachorowalność na choroby stanowiące główne przyczyny niezdolności do pracy i umieralności wśród mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego (choroby nowotworowe, układu krążenia, układu kostno-stawowo-mięśniowego, psychiczne, od-kleszczowe, układu oddechowego),• Najniższa w kraju przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań,• Zły stan techniczny części budynków mieszkalnych i infrastruktury użyteczności publicznej, potrzeba rewitalizacji w zakresie działań na rzecz termomodernizacji i energooszczędności,• W zaniedbanych częściach miast (zniszczona zabudowa, dekapitalizacja infrastruktury technicznej, w tym transportowej) i na terenach blokowisk skoncentrowały się negatywne zjawiska społeczne (np. niska aktywność gospodarcza i zawodowa, bezrobocie, natężenie zjawisk patologicznych. Stąd konieczna jest realizacja wieloletnich, kompleksowych i zintegrowanych działań rewitalizacyjnych w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, obejmująca najbardziej potrzebujące społeczności lokalne bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych),• Utrzymująca się duża liczba osób żyjących w ubóstwie oraz niska jakość życia,• Słaba dostępność placówek wychowania przedszkolnego oraz najniższy w kraju udział dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym• Wciąż niepełna transformacja metod kształcenia, słaby rozwój umiejętności kluczowych dla współczesnego rynku pracy,• Niska zdawalność egzaminów gimnazjalnych i maturalnych,• Poziom kształcenia zawodowego odbiegający od wyzwań współczesnej gospodarki,• Niedopasowanie lub zdezaktualizowanie wiedzy i umiejętności nauczycieli w obszarze kształcenia praktycznego,• Niedostosowanie infrastruktury szkół do rzeczywistych potrzeb,• Potrzeba rozwoju szkolnictwa zawodowego• Duży udział osób przedwcześnie kończących naukę,• Najniższy w kraju udział osób dorosłych w kształceniu ustawicznym, edukacji, szkoleniach aktywności związanej z podnoszeniem swoich kwalifikacji zawodowych czy innych			

Problemy rozwojowe (wyzwania rozwojowe) ⁴⁷	Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych
<ul style="list-style-type: none"> umiejętności, Malejąca z roku na rok liczba studentów uczelni wyższych (trend ogólnokrajowy), Niski udział studentów kierunków technicznych 			
<ul style="list-style-type: none"> Mała w stosunku do pozostałych województw liczba osób aktywnych zawodowo i najniższy w kraju współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia, Jedna z najwyższych w kraju stopa bezrobocia, Wysoka liczba bezrobotnych przypadających na jedną ofertę pracy, Niekorzystne na tle kraju nasycenie podmiotami gospodarczymi w przeliczeniu na 10 tys. ludności, Wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych Niska przedsiębiorczość mieszkańców regionu Duży udział osób przedwcześnie kończących naukę, Najniższy w kraju udział osób dorosłych w kształceniu ustawicznym, edukacji, szkoleniach aktywności związanej z podnoszeniem swoich kwalifikacji zawodowych czy innych umiejętności, Brak kompleksowych rozwiązań sprzyjających łączeniu pracy zawodowej i życia prywatnego Słaba dostępność placówek wychowania przedszkolnego oraz najniższy w kraju udział dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym, Wysoki odsetek liczby osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie mieszkańców, Niewielki odsetek przedsiębiorstw prowadzących szkolenia dla pracowników w celu stymulacji kreatywności i nowych pomysłów, Brak kompleksowej oferty usług informacyjnych, doradczych i finansowych dla MMŚP i osób rozpoczynających działalność gospodarczą, Niekorzystne trendy demograficzne, Wysoki wskaźnik zgonów w regionie, Znaczna zachorowalność na choroby stanowiące główne przyczyny niezdolności do pracy i umieralności wśród mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego (choroby nowotworowe, układu krążenia, układu kostno-stawowo- 	Regionalny rynek pracy	Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	Poprawa dostępu do zatrudnienia osobom pozostającym bez pracy Stworzenie warunków do powstawania nowych firm Ułatwienie wejścia lub powrotu na rynek pracy Wzmocnienie kompetencji pracowników i pracodawców Zmniejszenie poziomu dezaktywacji zawodowej ze względu na chorobę lub niepełnosprawność

Problemy rozwojowe (wyzwania rozwojowe) ⁴⁷	Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych
<p>mięśniowego, psychiczne, od-kleszczowe, układu oddechowego)</p> <ul style="list-style-type: none"> Wysoki odsetek osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji (m.in. niepełnosprawnych, osób starszych, dzieci objętych systemem pieczy zastępczej). O trudnej sytuacji materialnej mieszkańców regionu świadczyć może m.in. niski poziom wynagrodzeń ludności regionu, czy niski poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto Słabo rozwinięty sektor przedsiębiorstw społecznych, Najwyższa w kraju liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, Wysoki udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku, Wysoki poziom zagrożenia ubóstwem wśród mieszkańców ogółem, Niski status ekonomiczny, Niski poziom wykształcenia wśród osób bezrobotnych, Mała w stosunku do pozostałych województw liczba osób aktywnych zawodowo i najniższy w kraju współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia, Jedna z najwyższych w kraju stopa bezrobocia, Mała w stosunku do pozostałych województw liczba osób aktywnych zawodowo i najniższy w kraju współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia, Wysoka liczba bezrobotnych przypadających na jedną ofertę pracy, Gorszy niż średni w kraju dostęp do leczenia szpitalnego, Deficyty kadry medycznej, Deficyty nowoczesnej aparatury i sprzętu medycznego, Rzadsze niż średnio w kraju korzystanie z usług i infrastruktury medycznej, Wysoki wskaźnik zgonów w regionie, Znaczna zachorowalność na choroby stanowiące główne przyczyny niezdolności do pracy i umieralności wśród mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego (choroby nowotworowe, układu krążenia, układu kostno-stawowo-mięśniowego, psychiczne, od-kleszczowe, układu oddechowego), W zaniedbanych częściach miast (zniszczona zabudowa, 	Włączenie społeczne	Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	<p>Zwiększenie aktywności społeczno - zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</p> <p>Poprawa dostępu do usług społecznych lub zdrowotnych</p> <p>Poprawa dostępu do zatrudnienia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym poprzez rozwój ekonomii społecznej</p>

Problemy rozwojowe (wyzwania rozwojowe) ⁴⁷	Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych
dekapitalizacja infrastruktury technicznej, w tym transportowej) i na terenach blokowisk skoncentrowały się negatywne zjawiska społeczne (np. niska aktywność gospodarcza i zawodowa, bezrobocie, natężenie zjawisk patologicznych. Stąd konieczna jest realizacja wieloletnich, kompleksowych i zintegrowanych działań rewitalizacyjnych w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, obejmująca najbardziej potrzebujące społeczności lokalne bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych)			

Źródło: opracowanie własne.

Projekt sfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

REALIZACJA PRIORYTETÓW STRATEGII EUROPA 2020 Z UWGLĘDNIENIEM WSKAŹNIKÓW DLA POLSKI OKREŚLONYCH W KRAJOWYM PROGRAMIE REFORM.

Priorytety	Cele	Wskaźniki docelowe (w nawiasach wartości dla Polski zgodnie z KPR)	Inicjatywy przewodnie
Inteligentny Rozwój	Zatrudnienie Badania i rozwój oraz innowacje Edukacja	<ul style="list-style-type: none"> 75 (71%) proc. osób w wieku 20-64 lat powinno mieć pracę; na inwestycje w badania i rozwój oraz w innowacje powinniśmy przeznaczyć 3% (1,7%) proc. PKB Unii – łącznie ze środków publicznych i prywatnych; odsetek młodych ludzi przedwcześnie porzucających naukę nie powinien przekraczać 10 % (4,5%); co najmniej 40% (45%) osób w wieku 30-34 powinno mieć wykształcenie wyższe; 	<ul style="list-style-type: none"> Europejska agenda cyfrowa; Unia innowacji ; Młodzież w drodze;
Rozwój zrównoważony	Zmiany klimatu i energia	<ul style="list-style-type: none"> należy ograniczyć emisje gazów; ciepłarnianych o 20 proc. w stosunku do poziomu z 1990 r. (lub nawet o 30 proc., jeśli warunki będą sprzyjające); 20 proc. energii powinno pochodzić ze źródeł odnawialnych; efektywność energetyczna powinna wzrosnąć o 20 proc.; (Zmniejszenie zużycia energii pierwotnej do poziomu ok. 96 Mtoe Zwiększenie wykorzystania OZE, redukcja emisji CO2) 	<ul style="list-style-type: none"> Europa efektywnie korzystająca z zasobów; Polityka przemysłowa w erze globalizacji;
Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu	Ubóstwo i wykluczenie społeczne	<ul style="list-style-type: none"> Zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 mln. (o co najmniej 1,5mln); 	<ul style="list-style-type: none"> Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia; Europejski program walki z ubóstwem.

GŁÓWNE OBSZARY INTERWENCJI, CELE I PRIORYTETY ROZWOJOWE OKREŚLONE W SRK.

Cel główny strategii średniookresowej: wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności		
III OBSZARY STRATEGICZNE		
I. Sprawne i efektywne państwo	II. Konkurencyjna gospodarka	III. Spójność społeczna i terytorialna
Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem I.1.1. Uporządkowanie kompetencji umożliwiające realizację działań rozwojowych I.1.2. Zwiększenie efektywności instytucji publicznych I.1.3. Wprowadzenie jednolitych zasad e-gov w administracji (e administracja) I.1.4. Poprawa jakości prawa I.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego	Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej II.1.1. Uzdrawienie finansów publicznych II.1.2. Zwiększenie stopy oszczędności i inwestycji II.1.3. Integracja ze strefą euro II.1.4. Rozwój eksportu towarów i usług Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki II.2.1. Zwiększenie produktywności gospodarki II.2.2. Wzrost udziału przemysłów i usług średnio i wysoko zaawansowanych technologicznie II.2.3. Zwiększenie konkurencyjności i modernizacja sektora rolno-spożywczego II.2.4. Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej	Cel III.1. Integracja społeczna III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym III.1.2. Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych III.2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych
Cel I.2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe I.2.1. Modernizacja struktury wydatków publicznych I.2.2. Poprawa efektywności środków publicznych I.2.3. Zwiększenie wykorzystania środków pozabudżetowych	Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki II.3.1. Wzrost popytu na wyniki badań naukowych II.3.2. Podwyższenie stopnia komercjalizacji badań II.3.3. Zapewnienie kadr dla B+R II.3.4. Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych	Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych III.3.1. Tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i finansowych dla realizacji działań

Cel główny strategii średniookresowej: wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności		
Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela I.3.1. Poprawa skuteczności wymiaru sprawiedliwości I.3.2. Rozwój kapitału społecznego I.3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela I.3.4. Utrwalenie bezpieczeństwa narodowego	Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego II.4.3. Zwiększanie mobilności zawodowej i przestrzennej	rozwojowych w regionach III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich III.3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej
	Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych II.5.1. Zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu II.5.2. Upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych II.5.3. Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych	
	Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami II.6.2. Poprawa efektywności energetycznej II.6.3. Zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii II.6.4. Poprawa stanu środowiska II.6.5. Adaptacja do zmian klimatu	
	Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu II.7.1. Zwiększenie efektywności zarządzania w sektorze transportowym II.7.2. Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych II.7.3. Udrożnienie obszarów miejskich	

PRIORYTETY FINANSOWE I POWIĄZANE Z NIMI CELE TEMATYCZNE WYSZCZEGÓLNIONE W POSITION PAPER.

Priorytety finansowania	Powiązane cele tematyczne
Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia	Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych (7); Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach (infrastruktura sieciowa) (4); Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych (infrastruktura sieciowa) (2);
Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom	Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji (1); Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych (infrastruktura sieciowa) (2); Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego oraz sektora rybactwa i akwakultury (3); Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej (11);
Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji	Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników (8); Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem (9); Inwestowanie w umiejętności, edukację i uczenie się przez całe życie (10)
Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna	Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach (infrastruktura niesieciowa) (4); Promowanie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem (5); Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami (6)

Źródło: Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014–2020
http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/pdf/partnership/pl_position_paper_pl.pdf

CELE GŁÓWNE I SZCZEGÓŁOWE UMOWY PARTNERSTWA ORAZ ODPOWIADAJĄCE IM CELE TEMATYCZNE WSKAZANE W ROZPORZĄDZENIACH UE.

Cele szczegółowe Umowy Partnerstwa	Cele tematyczne funduszy wskazanych w rozporządzeniu ramowym
CEL1 UP: Zwiększenie konkurencyjności gospodarki	
Podniesienie jakości i umiędzynarodowienia badań naukowych oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce	Cel tematyczny 1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji
Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw	Cel tematyczny 3. Wzmacnianie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)
Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie.	Cel tematyczny 2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych
Lepsze kompetencje kadr gospodarki	Cel tematyczny 10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie
Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy	Cel tematyczny 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników
Zmniejszenie emisyjności gospodarki	Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach
Poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania zagrożeniami	Cel tematyczny 5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem
Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie	Cel tematyczny 6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami
Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim	Cel tematyczny 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej
Zwiększenie stabilności dostaw energii elektrycznej i gazu ziemnego	Cel tematyczny 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej
CEL2 UP: Poprawa spójności społecznej i terytorialnej	
Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją
Ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych	Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją
Włączenie społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane	Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją
Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie krajowym	Cel tematyczny 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej
CEL 3 UP: Podniesienie sprawności i efektywności państwa	
Poprawa warunków administracyjnoprawnych dla rozwoju gospodarki	Cel tematyczny 11. Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej
Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie.	Cel tematyczny 2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych

CELE STRATEGII ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO DO ROKU 2025

CEL GŁÓWNY: <i>Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy,</i>		
CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ
1. WZROST KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARKI	• Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój inteligentnych specjalizacji;	A. Jakość produktów i usług; B. Sektor naukowy i badawczo-rozwojowy. C. Inne instytucje otoczenia biznesu D. Współpraca. E. Aktywność promocyjna i wystawiennicza. F. Monitoring gospodarki województwa.
	• Wzrost innowacyjności firm;	A. Firmy. B. Sektor naukowy i badawczo-rozwojowy. C. Inne instytucje otoczenia biznesu. D. Kapitał ludzki. E. Infrastruktura.
	• Wzrost liczby miejsc pracy	A. Zachęty dla utrzymywania i wzrostu zatrudnienia w firmach. B. Współpraca przedsiębiorstw z wyższymi uczelniami i szkołami zawodowymi C. Infrastruktura służąca rozwojowi przedsiębiorczości,

CEL GŁÓWNY: Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy,		
CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ
		D. Szkoły i uczelnie. E. Monitoring rynku pracy i systemu edukacji. F. Informacja i promocja.
2. WZROST AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ	• Rozwój kapitału społecznego;	A. Aktywni mieszkańcy. B. Organizacje pozarządowe. C. Instytucje publiczne D. Współpraca. E. Informacja i promocja.
	• Wzrost dostępności i jakości usług publicznych	A. Edukacja. B. Opieka zdrowotna. C. Profilaktyka i wsparcie potrzebujących. D. Instytucje kultury i organizacje pozarządowe. E. Infrastruktura. F. Policja, straż pożarna, straż graniczna, inspekcja transportu drogowego G. Koordynacja H. Monitoring. I. Informacja i promocja.
3. WZROST LICZBY I JAKOŚCI POWIĄZAŃ SIECIOWYCH	• Doskonalenie administracji;	A. E-administracja. B. Zarządzanie strategiczne, C. Jakość funkcjonowania administracji D. Współpraca E. System pozyskiwania inwestorów zewnętrznych. F. Wizerunek administracji.
	• Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej	A. Współpraca z regionami bałtyckimi, B. Współpraca z regionami sąsiadującymi z Warmią i Mazurami oraz w ramach realizacji Strategii Rozwoju Polski Wschodniej C. Współpraca z województwem mazowieckim, w tym z Warszawą. D. Współpraca z obwodem kaliningradzkim FR, który jest dla Warmii i Mazur ważnym i naturalnym, z uwagi na bezpośrednie sąsiedztwo, partnerem międzynarodowym E. Współpraca z innymi regionami partnerskimi
4. NOWOCZESNA INFRASTRUKTURA ROZWOJU	• Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności;	A. Infrastruktura teleinformatyczna B. Inwestycje drogowe C. Infrastruktura kolejowa D. Transport lotniczy E. Komunikacja i transport wodny F. Infrastruktura graniczna G. Zintegrowany transport publiczny w ośrodkach miejskich, w szczególności w największych miastach regionu (Olsztyn, Elbląg i Ełk).
	• Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii;	A. Sieć gazowa B. Sieć energetyczna C. Sieć ciepłownicza D. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii i węglowodorów łupkowych
	• Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego;	A. Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych B. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

CELE STRATEGII UNII EUROPEJSKIEJ DLA REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO.

Cel	Ocalenie morza	Cel Rozwój połączeń w regionie	Cel Wzrost dobrobytu
Cele szczegółowe:		Cele szczegółowe:	Cele szczegółowe:
Czystość wód		Połączenia transportowe	Budowa rynku wewnętrznego
Poprawa bioróżnorodności		Połączenia energetyczne	Realizacja Strategii Europa 2020
Czysta żegluga		Lepsza współpraca	Poprawa konkurencyjności regionu Morza Bałtyckiego
Lepsza współpraca		Zwalczanie przestępstw	Adaptacja do zmian klimatu